

Śrī Rādhā

Onze allerhoogste toevlucht

śrī śrī guru gaurāṅgau jayatah

Śrī Rādhā

Onze allerhoogste toevlucht

VOORAANSTAANDE GAUḌĪYA VAIṢṆAVA'S

ROEMEN HAAR GLORIE

Jaya Radhe

ŚRĪ RĀDHĀ – ONZE ALLERHOOGSTE TOEVLUCHT

Oorspronkelijke titel: Sri Radha, Our Supreme Shelter
Authors: Prominent Gaudiya Vaisnavas Extol Her Glories
2016 Gaudiya Vedanta Publications – Delhi, India

Nederlandse titel: Sri Rādhā, Onze allerhoogste toevlucht
Auteurs: Prominente Gaudiya Vaisnava's roemen Haar glorie
Nederlandse vertaling: 2017 Indira dasi
“Radha-prema maakt Krsna gek” in Deel Drie: Tattva-vicara Publications.
“Het vuur van afgescheidenheid” en “Krsna verlaat Vrindavana nooit” in Deel Drie zijn passages uit lezingen van Srila Gour Govinda Svami gebaseerd op opnamen en transcripties van Gokula dasa.
Foto Sri Srimad Bhaktivedanta Svami Maharaja is courtoisie van © Bhaktivedanta Book Trust International, Inc., www.Krishna.com. Gebruikt met toestemming.
Vector art: Freedesignfiles.com
Tekening omslag: © Indira dasi
Pro Deo Uitgever Jaya Radhe: <https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>
Email: banyantree@duck.com

Drukwerk: www.pumbo.nl
Papier: HVO biotop
Paperback: www.boekenbestellen.nl/boek/sri-radha

Alle Nederlandse titels van deze auteurs op één pagina:
www.boekenbestellen.nl – Zoekterm: BV Narayana Maharaja

Kosteloos Nederlandse titels in eBookformaten: jayaradhe.nl/boeken.html;
purebhakti.com/resources/ebooks-magazines/bhakti-books/dutch

Nederlandse vertalingen van de literaire nalatenschap van Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja worden als Nederlands cultureel erfgoed geconserveerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en het World Book Archive in Vrindavan.

Gaudiya Vedanta Filosofie; Caitanya; Vaisnavisme
NUR: 718 Oosterse religies

COPYRIGHT 2017 © I.H.M. GOOSEN – ENKELE RECHTEN VOORBEHOUDEN

BEHALVE WAAR ANDERS VERMELD VALT ALLEEN DE TEKST (NIET OPMAAK, FOTO'S EN KUNST) IN DIT BOEK ONDER CREATIVE COMMONS NAAMSVERMELDING-GEENAFGELEIDWERKEN 4.0 INTERNATIONALE PUBLIEKE LICENTIE

Overzicht licentie: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.nl>

Inhoud

Voorwoord van de redacteuren	_____ i
<i>Deel Een – Lofprijzingen aan Sri Radha</i>	_____ 7
Bhajami Radham	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	__1
Vrsabhanu-nandini	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	__5
Damodara-vrata	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_19
Het onderwerp ontvouwd in Srimad-Bhagavatam	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_29
Radhe! Jaya Jaya Madhava-dayite	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_51
Sri Radharani	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_63
Janmastami Verhevenheid van Sri Radha	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_77
Ook Sri Krsna neemt Zijn toevlucht tot Sri Radha	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	_93
De glorie van Sri Radha – Deel Een	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	105
De glorie van Sri Radha – Deel Twee	
Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Narāyaṇa Gosvami Mahārāja	115

***Deel Twee – Passages uit de boeken van Sri Srimad
Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja*** ___ 123

Commentaar op de Maha-mantra

Srila Jiva Gosvami _____ 125

Commentaar op de Maha-mantra

Sri Gopala Guru Gosvami _____ 131

Sri Radha-tattva

Uit: Śrī Rāmānanda Rāya Saṁvāda _____ 141

Deel Drie – Lofprijzingen door vooraanstaande

Gaudiya Vaisnava's _____ **151**

Sri Radha's Svarupa

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 153

Sri Radhika

Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda __ 161

Sri Radhastami De Dag van Haar Komst

Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda __ 171

Sri Radhastami

Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmi Mahārāja_ 197

De allerhoogste perfectie

Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja _____ 205

Wie is Srimati Radharani?

Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja _____ 217

Krsna's vormen van energie

Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja _____ 223

Sri Sri Radhastami

Śrī Śrīmad Bhakti Pramoda Purī Gosvāmī Mahārāja ___227

Sri Sri Radhastami

Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Gosvāmī Mahārāja _245

Radha-tattva

Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Gosvāmī Mahārāja ___257

Radha-prema maakt Krishna gek

Śrī Śrīmad Gaura Govinda Gosvāmī Mahārāja _____273

Vuur van afgescheidenheid

Śrī Śrīmad Gaura Govinda Gosvāmī Mahārāja _____299

Krishna verlaat Vrindavana nooit

Śrī Śrīmad Gaura Govinda Gosvāmī Mahārāja _____309

Deel Vier – Gaudiya Vaisnava liederen

ter ere van Sri Radha _____ **329**

Radhika-carana-renu

Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura _____331

Radhika-carana-padma

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____333

Radha-bhajane Jadi

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____335

Ramani-siromani

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____337

Varaja-vipine

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____339

Sata-koti Gopi

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____341

Vrsabhanu-suta

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 343

Dekhite Dekhite

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 344

Palya-dasi Kori'

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 346

Cintamani-maya

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 348

Sri Krsna-virahe

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura _____ 350

Kothay Go Premamayi?

Śrīla Gaura-kiśora dāsa Bābāji Mahārāja _____ 351

Sri Gandharva-samprarthanastakam

Śrīla Rūpa Gosvāmī _____ 355

Sri Radhikastakam (1)

Śrīla Rūpa Gosvāmī _____ 358

Sri Radhikastakam (2)

Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī _____ 362

Sri Radhikastakam (3)

Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī _____ 366

Sri Radha-stotram

Brahmāṇḍa Purāṇa _____ 370

Sri Radha-krpa-kataksa-stava-raja

Gesproken door Śīva in de Urdhvāmnāya-tantra _____ 373

Sri Nanda-nandanastakam

Een oud gebed door een onbekende Vaiṣṇava auteur __ 379

Radhe! Jaya Jaya Madhava-dayite!

Śrīla Rūpa Gosvāmī _____ 381

Kalayati Nayanam

Śrī Rāya Rāmānanda _____ 383

Sri Mangala-gitam

Śrī Jayadeva Gosvāmī _____ 384

Glossarium _____ 387

Over Sri Srimad Bhaktivedanta Narayana Gosvami

Maharaja _____ 399

Opgedragen aan mijn Heilige Meester

śrī gauḍīya-vedānta-ācārya-kesarī nitya-līlā-praviṣṭa
om viṣṇupāda aṣṭottara-śata

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

de beste van de tiende generatie opvolgers in
de *bhāgavata-paramparā* van Śrī Kṛṣṇa Caitanya
Mahāprabhu en de stichter van de Śrī Gauḍīya
Vedānta Samiti en zijn vertakkingen door de wereld.

Vraag

Op welke wijze kan men de volkomen zegen van Śrī Kṛṣṇa ontvangen?

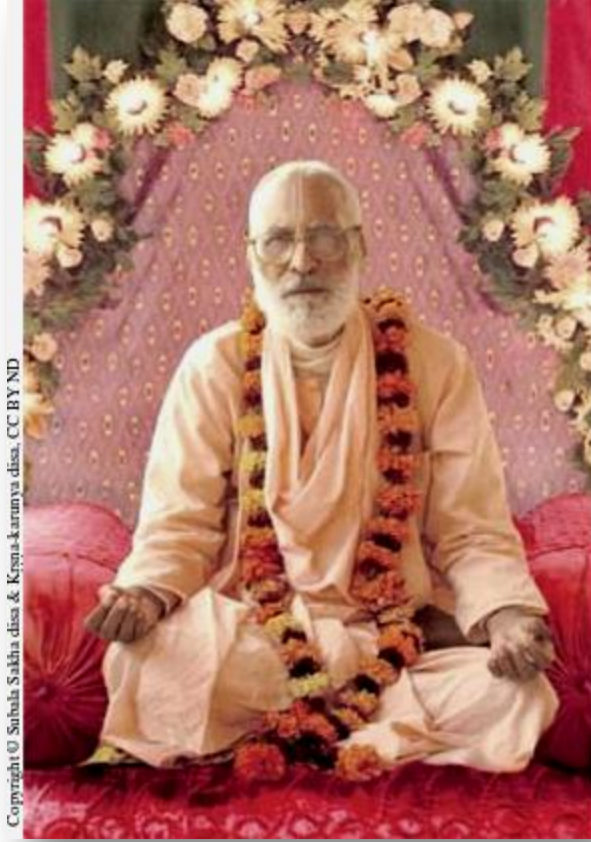
Antwoord

Wanneer Śrī Vārṣabhānavī-devī (Śrīmatī Rādhikā, de dochter van Koning Vṛṣabhānu) iemand als Haar eigen accepteert – als een *rūpānuga*, of een van de volgelingen van Śrī Rūpa Gosvāmī – dan alleen is de complete genade van Kṛṣṇa aan hem toegankelijk. Hij kan dit fortuin alleen bereiken, wanneer hij de *kiṅkara*¹ is van Śrī Guru, die zelf de beste onder de volgelingen van Śrī Rūpa Gosvāmī is.

Het is dus voor ieder van ons noodzakelijk om *ṭṛṇād api sunīca* te worden, nederiger dan een grasspriet. Om *ṭṛṇād api sunīca* te worden zullen we onze huidige identiteit, kwaliteiten en bezittingen moeten opgeven en ons identificeren als de dienaar, of *kiṅkarā*, van Śrī Guru en *śrī nāma*.

Śrī Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupada,
Passage uit *Śrīla Prabhupādera Upadesāmṛta*
Gepubliceerd in *Rays of The Harmonist*, Vol. 19,
Gaura Pūrṇimā 2009

1 Het woord *kiṅkarā* (*kim* betekent "wat" en *kara* betekent "te doen") wijst op de vraag, "Wat kan ik doen?" Een *kiṅkarā* is iemand, die altijd gretig klaar staat om dienst te verlenen in de gemoedsgesteldheid, "Wat kan ik doen om u te dienen? Wat kan ik voor u doen? Wat mag ik voor u doen?"

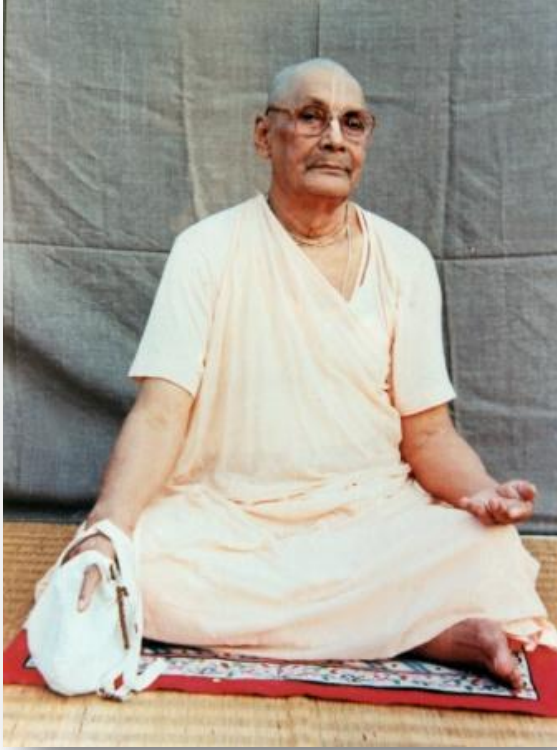

Copyright © Subhala Sakha dāsa & Kṛṣṇa-karunya dāsa. CC BY ND

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

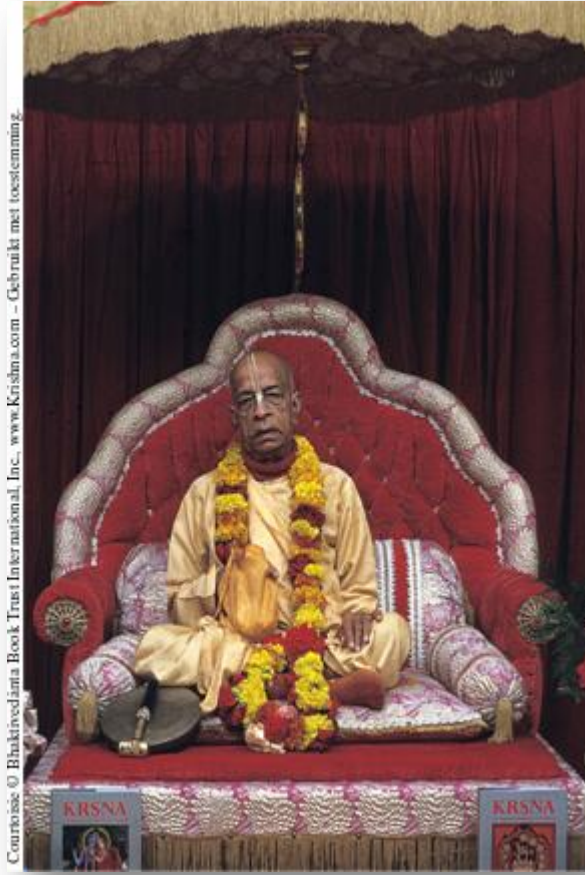
BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

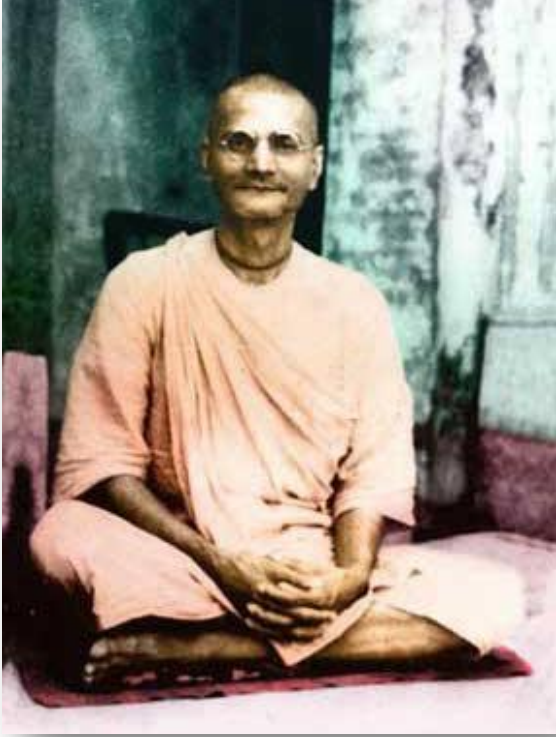
BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

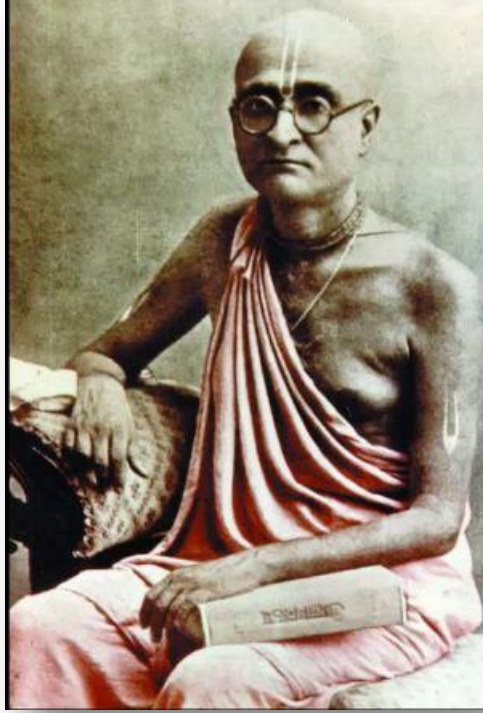
A.C. BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

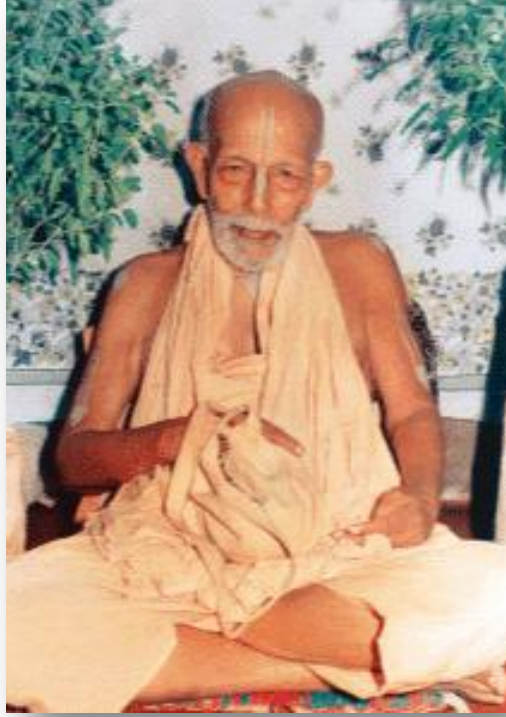
BHAKTISIDDHĀNTA SARASVATĪ PRABHUPĀDA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

SACCIDĀNANDA ŚRĪLA

BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAMODE PURI GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

nitya-lilā-praviṣṭa om viṣṇupāda

ŚRĪ ŚRĪMAD

GOUR GOVINDA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Voorwoord van de redacteurs

D OOR DE GENADE VAN ONZE MEEST verheven Śrīla Gurudeva, Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja, presenteren we op nederige wijze aan de Engels sprekende lezers deze verzameling artikelen over Śrīmatī Rādhārāṇī van zuivere Gauḍīya Vaiṣṇava's, getiteld *Śrī Rādhā – onze allerhoogste toevlucht*.

Śrīla Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja hield dikwijls bijeenkomsten, waarvoor hij vooraanstaande Vaiṣṇava's uitnodigde om onderwerpen te bespreken, die voor Gauḍīya Vaiṣṇavisme van vitaal belang zijn. In iedere Kārtika in Varṣāṇā was het onderwerp *rādhā-tattva*. Tijdens Jhūlanayātrā was het onderwerp Śrīla Rūpa Gosvāmī. Bij andere gelegenheden was het onderwerp de ware betekenis van *Śrīmad-Bhāgavatam*. In dezelfde geest presenteren we in dit boek de woorden gesproken of geschreven door verscheidene zuivere Vaiṣṇava's in de lijn van Śrīla Rūpa Gosvāmī.

Aangezien het vestigen van toegewijde dienst aan Śrīmatī Rādhikā zo een integraal onderdeel vormde van de missie van

Śrīla Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja en aangezien we toegang hebben tot zoveel vastgelegde lezingen en geschreven artikelen, hebben we voor Deel Een van het boek gekozen voor een selectie en passages uit zijn commentaar op *Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda* en zijn *Śrī Harināma Mahāmantra* voor Deel Twee. Deel Drie bestaat uit dertien artikelen van onze *guru-varga* en Deel Vier is een verzameling *kīrtanas* en *aṣṭakams* voor Śrīmatī Rādhārāṇī.

Authentiek Gauḍīya Vaiṣṇavisme

De onwankelbare ijver van Śrīla Bhaktivedānta Narayana Gosvāmī Mahārāja om het doel van Gauḍīya Vaiṣṇavisme – eeuwige dienst aan de lotusvoeten van Śrī Rādhā uitgevoerd onder bescherming van Śrī Rūpa Gosvāmī – uit te kristalliseren en in te kapselen is niet alleen het bewijs van zijn zorg om te zien, dat zijn gehoor en lezers niet alleen dat doel dienen te begrijpen, maar ook om een toenemende gewaarwording ervan in hun spirituele beoefening, of *sādhana*, toe te passen. Hij benadrukte, dat het niet mogelijk is om *sādhana* uit te voeren, indien ons doel niet is vastgesteld, hetgeen hij vergeleek met op reis gaan zonder een bestemming te hebben.

Tegelijkertijd vaardigde Śrīla Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja sterke waarschuwingen uit met betrekking tot oppervlakkige en dus kunstmatige uitdrukkingen van enthousiasme voor dat doel (*sahajiyāīśme*) en keurde gefabriceerde toewijding zonder overgave op niet aflatende wijze af. Voor dit principe heeft hij nooit het minste compromis gemaakt. De uitvoering door een persoon, die ver boven zijn of haar werkelijke reali-

satie wordt geïnspireerd, is een bron van grote zorg voor alle authentieke Gauḍīya Vaiṣṇava's. Onechte toewijding geeft nimmer de hoogste vrucht van de beoefening, die de ware afgezanten van Śrī Caitanya Mahāprabhu op het punt staan te geven.

Het is daarom belangrijk om op te merken, dat zoveel als Śrīla Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja sprak over *sādhya* (het doel), hij evenveel sprak over *sādhana* (het authentieke proces om het te bereiken) in overeenstemming met de lessen van de belangrijkste Gauḍīya Vaiṣṇava, Śrīla Rūpa Gosvāmī. Zo benadrukte hij ondubbelzinnige overgave met hart en ziel aan een authentieke Vaiṣṇava in het onterughoudende, vaste vertrouwen, dat op zeker moment de Vaiṣṇava zal helpen het doel van dienst aan Śrī Rādhā te bereiken.

De missie van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda

Een paar honderd jaar geleden werd de geloofwaardigheid van Gauḍīya Vaiṣṇavisme door een duistere periode verhuld en het was bijna verloren gegaan. Het zuivere pad van *bhakti* was bestrooid met het afval van impersonalisme, pretentieuze devotie, enzovoort. Toen hebben zich grote *ācāryas* gemanifesteerd, zoals Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda, die op energetische wijze het pad reinigden. Met zijn eigen voorbeeld vestigde hij de beoefening en verspreiding van *bhakti* volgens de hoogste methodologie. Uit zijn woorden hieronder blijkt, dat hij in zijn predikwerk het hoog-

ste en innerlijke aspect van de missie van Śrī Caitanya Mahāprabhu wilde integreren.

Tot vandaag hebben we ons eenvoudig beziggehouden met het proces van negatie, het afwijzen van *atat* (letterlijk 'dat wat niet is'). Ons tijdschrift, *Gauḍīya*, heeft dergelijke kwesties uitvoerig besproken. De *sahajiyās* kunnen grote baat hebben door deze artikelen te bestuderen. Het is echter niet mogelijk om met *hari-bhajana* vooruitgang te maken, als we de omvang van onze ondernemingen beperken tot hetzij eenvoudig *atat* te logenstraffen, of gunstige ondernemingen uit te voeren.

Professionele redenaars en *prākṛta-sahajiyās* verhullen de goddelijk bedoelde methode van het vertellen van *Śrīmad-Bhāgavatam*. *Śrīmad-Bhāgavatam* moet tot uitdrukking worden gebracht in de deugdelijkheid van *Śrī Caitanya-caritāmṛta* en in lijn met het pad van Śrīla Rūpa Gosvāmī. Het ware commentaar van het Tiende Canto mag niet worden geschreven om deze methode te verhullen.²

Voor iedereen, die de genade van Śrīla Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja ontving, was het duidelijk, dat het zijn missie was om zulke verlangens van Śrīla Prabhupāda te vervullen. In deze uitgave richten de artikelen en lezingen van Śrīla Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja, die we hebben ingesloten, zich specifiek op de wonderbaarlijke glorie van Śrī Rādhā. Zijn werken over de methodologie van *sādhana* en andere onder-

² Uit: *Śrīla Prabhupāder Harikathāmṛtam* gepubliceerd door Śrī Caitanya Maṭha vertaald voor *Rays of The Harmonist*, Vol 17.

werpen staan vermeld in 'Boeken van de auteur' achterin deze uitgave.

Eigenschappen van de tekst

De lezer zal opmerken, dat de vertaling van sommige verzen in vierkante haken staat en anderen niet. Vierkante haken betekent, dat dit toevoegingen zijn van de redacteurs. Dit geldt voor het hele boek. In artikelen, die afkomstig zijn uit lezingen, waarin de spreker het geciteerde vers niet heeft vertaald, hebben wij de vertaling toegevoegd ter kennisname van de lezer.

We bidden, dat ons hart op zekere dag mag opzwellen met de genegenheid, die onze geliefde *guru-varga* heeft voor Śrī Rādhā. En we voelen ons heel tevreden, als dit boek het hart van de gerespecteerde lezers verheugt. Mogen zij ons vergeven voor mogelijke vergissingen in deze publicatie.

Aspirerend voor de dienst van Śrī Guru en Vaiṣṇava's,
Het Uitgeversteam
Śrī Rādhāṣṭamī, 9 september 2016

Deel Een -

Lofprijzingen aan Sri Radha

Bhajami Radham

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOVAMĪ MAHĀRĀJA

*bhajāmi rādhāṁ aravinda-netrāṁ
smārami rādhāṁ madhura-smitāsyām
vadāmi rādhāṁ karuṇā-bharādrāṁ
tato mamānyāsti gatir na kāpi*

Śrī Stavāvalī

Śrī Viśākhānandadabhi Stotram (131)

Śrīla Raghunātha dāsa Govāmī

Ik aanbid Śrīmatī Rādhikā, die ogen heeft als lotusblaadjes, ik herinner me Śrīmatī Rādhikā met Haar zoete glimlach en ik spreek over Haar, wier hart smelt van mededogen. Mij leven heeft geen andere betekenis dan Haar te dienen.

IK HEB VAN MIJN GURUDEVA GEHOORD, en van iedere Vaiṣṇava, dat Śrī Rādhā zo mooi is, zo genadevol en zo *madhura*, lief – ik bid aan Haar voeten. Ik ben niet gekwalificeerd om al deze dingen te horen, maar bij het zien van de kwaliteiten van Śrīmatī Rādhikā durfde ik tot Haar te bidden en ik weet, dat Ze me zal horen, want Ze is *sarvajña*, alwetend. Ze zal me zeker horen. *Bhajāmi rādhām aravinda-netrām*. *Aravinda-netrām* betekent 'ogen als lotusblaadjes'. Waarom? Omdat lotusblaadjes geuren, ze hebben een heerlijk aroma en ze zijn erg zacht, zo zacht. 'Zacht' betekent hier, dat – wanneer iemand verdriet heeft, of problemen heeft en huilt – het Rādhārāṇī's hart verzacht en Zij hem zeker Haar genade schenkt. Dus Raghunātha dāsa geeft het voorbeeld van een lotus. Haar ogen zijn als lotussen.

Anurāga betekent 'rood'. Ze is ondergedompeld in *kṛṣṇa-anurāga* (diepe gehechtheid aan Kṛṣṇa) en Haar ooghoeken lijken op een lotus, een beetje roodachtig. [Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt,] "Ik wil dat deze vorm van *anurāga* in me komt en Jij [Śrīmatī Rādhikā] kan dat laten gebeuren." Dus in deze woorden zitten een paar verborgen betekenissen.

"O Śrīmatī Rādhikā, *bhajāmi rādhām aravinda-netrām, smārami rādhām madhura-smitāsyām*. Ik herinner me Jouw lief glimlachend gelaat." Waarom glimlacht Ze? Ze is in *māna* (Haar gevoel van jalouse boosheid) en Kṛṣṇa probeert Haar gerust te stellen, maar Ze is er niet blij mee. Rādhā zegt tegen Kṛṣṇa, "Je kunt niemand anders liefhebben dan Mij, niemand anders." Kṛṣṇa doet wat Rādhā Hem zegt en dan is Ze tevre-

den. Nu glimlacht Ze. "Ik heb Kṛṣṇa overwonnen; Hij doet alles, dat Ik Hem zeg te doen." Ze is *madhura-smitāsyām*, lief glimlachend. Ze kijkt de *gopīs* aan, alsof ze wil zeggen, "Nu Ik Kṛṣṇa heb overmeesterd, is Hij *saubhāgyavat*, Hij voelt Zich helemaal gelukkig." [Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī zegt,] "Ik wil me al deze *līlās* herinneren." *Vadāmi rādhām karuṇā-bharādrām* – ik spreek constant de naam van Rādhā uit, die altijd zo genadevol is. Ze geeft altijd genade aan wie Haar maar wil dienen. *Tato mamānyāsti gatir na kāpi* – ik heb geen ander doel dan Jou alleen. Ik kan naar niemand anders kijken dan alleen naar Jou. Ik wil alleen Jou dienen. Er is niemand anders dan Jij.

Gepubliceerd in *Rays of The Harmonist*,
Vol. 2, No. 2, Kārtika 1998

Ursabhanu-nandini

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOSVAMĪ MAHĀRĀJA

IN *VAIDHĪ-BHAKTI* OF TOEGEWIJDE dienst volgens de voorgeschreven regels en reguleringen is de verering (*arcana*) van het Godsbeeld het belangrijkste. Maak aantekeningen van deze zeer authentieke punten. Iemand kan Rādhā en Kṛṣṇa dienen en *arcana* uitvoeren enzovoort, maar zelfs al voert die persoon zijn verering uit in overeenstemming met *vaidhī-mārga*, het pad van regels en reguleringen [dat normaal gesproken naar Vaikuṅṭha leidt], gaat hij niet naar Vaikuṅṭha. Waar gaat hij heen? Als hij bevrijd is en perfect (*siddha*) is geworden, gaat hij naar dat deel van Goloka, waar rijkdom en *svakīya-bhāva* (echtelijke liefde) heersen. Daar is geen *parakīya* (vrije liefde). Het is zoals in Vaikuṅṭha, waar zoveel rijkdom is en waar *svakīya-bhāva* is. In dat deel van Goloka dient de toegewijde [met

eerbied], zoals dit [Śrīla Gurudeva buigt zijn hoofd en vouwt zijn handen]. Ze richten zich tot Rādhā en Kṛṣṇa met, "O Prabhu", zoals je Lakṣmī en Nārāyaṇa aanspreekt. Maar [aangezien ze Rādhā en Kṛṣṇa vereren] zijn ze niet in Vaikuṅṭha. Ze zijn in dat deel van Goloka, dat op de grens ligt, langs de rand van Vraja-maṇḍala, Gokula, of Vṛndāvana.

Degenen, die de *arcana* van Rādhā en Kṛṣṇa uitvoeren op het pad van *rāgānuga* (spontane liefde), echter, gaan naar Vṛndāvana, het hart van Goloka, waar ze Rādhā-Kṛṣṇa *jugala* dienen in *unnatojjvala-rasa* (de hoogste, schitterend stralende liefde). En degenen, die Rādhā en Kṛṣṇa vereren, maar niet in de stemming van deze *unnatojjvala-rasa* en niet onder leiding van een *gopī*, gaan naar Mathurā of Dvārakā in Goloka. Wat doen ze daar? Ze dienen zoals Satyabhāmā, die een manifestatie is van Rādhikā. Zulke personen gaan daar Satyabhāmā en Kṛṣṇa dienen. Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura is zo vriendelijk geweest om al deze waarheden uit te leggen en iemand, die aspiraties heeft om *rāgānuga-bhakti* te beoefenen, moet ze kennen.

Je moet ook weten, dat Goloka bestaat uit drie plaatsen: (1) Vṛndāvana, Gokula en Vraja, die in dezelfde categorie vallen; (2) Dvārakā en (3) Kurukṣetra en andere plaatsen.

Śrīmatī Rādhikā heeft ook drie aspecten. Ze is dezelfde Rādhikā [in alle drie], maar Haar stemming is enigszins anders. Deze drie aspecten zijn Vṛṣabhānu-nandinī, Rādhikā-viyoginī en Rādhikā-saṁyoginī.

Wie is Vṛṣabhānu-nandinī? Śrīmatī Rādhikā is altijd met Kṛṣṇa – altijd. Ze zijn nooit uit elkaar, hoewel er soms een gevoel van afgescheidenheid bestaat, wanneer Śrīmatī Rādhikā

kā in *māna* [Haar jaloerse boosheid] is, of wanneer Kṛṣṇa de koeien hoedt, of wanneer Rādhikā *prema-vaicittya* (afgescheidenheid van Kṛṣṇa ervaart, zelfs wanneer Ze samen zijn). Alleen in die gevallen. Maar Kṛṣṇa en Rādhikā zijn altijd samen, dus Vṛṣabhānu-nandinī ervaart nooit afgescheidenheid. Dit is *nitya-lilā*, eeuwig spel en vermaak. *Nitya-lilā* voltrekt zich van de ene ochtend tot de volgende, van *niśānta-lilā* (de vroege ochtend op het eind van de nacht) tot en met de andere *lilās* in iedere periode van vierentwintig uur. Snap je? Daar is geen *naimittika-lilā*.³

Drie typen dhāma's

Er zijn drie *lokas*, of manifestaties van de *dhāma*. De eerste is *prakaṣa-dhāma*, waar de *dhāma* en haar spel zich in deze wereld ten volle manifesteert. De tweede is *aprakaṣa-lilā-sthala* (de spirituele wereld), waar Kṛṣṇa en Rādhā Hun *nitya-lilā* (eeuwige spel en vermaak) uitvoeren. En de derde is *dṛśya-māna-dhāma*, het Vṛndāvana op aarde, dat we nu zien. Op dit moment kunnen we Kṛṣṇa en Rādhā niet zien en we zien ook Hun spel en vermaak niet. Wat zien we? Wie zien we? Omdat we zijn bedekt door *māyā*, kunnen we geen spel zien. Maar we kunnen over Hun spel horen en dan begrijpen, bijvoorbeeld,

3 Naimittika betekent letterlijk 'een activiteit die plaats vindt wegens een oorzaak'. Het wordt soms oorzakelijke activiteit genoemd. Aangezien deze oorzaak niet in de spirituele wereld bestaat – met andere woorden, aangezien daar geen demonen zijn en niemand de vereniging van Rādhā en Kṛṣṇa tegenwerkt, en omdat Kṛṣṇa die plaats nimmer verlaat – bestaat dergelijk spel en vermaak daar niet. Ze bestaan alleen in de vorm van een idee of een gevoel.

dat dit dezelfde Govardhana was, die door Kṛṣṇa werd opgetild en dat dit dezelfde Yamunā is als in Kṛṣṇa's spel en vermaak. Dit wordt genoemd *dr̥śyamāna*, de huidige aanblik van de *dhāma*.

Wat is *prakāṣa-dhāma*? Toen Kṛṣṇa met al Zijn metgezellen neerdaalde, daalde ook Vraja-dhāma neer uit Goloka Vṛndāvana. Hoewel zowel *prakāṣa-dhāma* als *aprakāṣa-dhāma* precies dezelfde zijn, zonder dat er verschil tussen beide is, bestaat er aan de andere kant een onderscheid. Toen Kṛṣṇa's *prakāṣa-līlā* plaats vond, toen Hij naar deze wereld afdaalde en hier speelde, legde Yogamāyā de verbinding tussen deze aarde en die transcendentale speelplaats [in de geestelijke wereld]. Op dat moment was de schoonheid van die plaats, Vṛndāvana-dhāma, zo glorieus. Al diegenen, die *nitya-siddha* (eeuwig bevrijd) waren en *sādhana-siddha* (geperfectioneerd door spirituele beoefening), konden daar naartoe gaan en Rādhā en Kṛṣṇa zien; en de beoefenaars, de *sādhakas*, en degenen, die *bhāva* hadden bereikt, konden er ook naartoe gaan.

Een ander verschil is, dat hoewel Vṛndāvana hier in deze wereld hetzelfde is als de transcendentale *dhāma*, aangezien onze ogen materieel zijn en zijn bedekt door *māyā* – of met andere woorden, omdat Yogamāyā de *dhāma* heeft afgedekt – kunnen we het niet zien. Anderzijds krijgt een zeer vergevorderde toegewijde een glimp van die *aprakāṣa-līlā*.

In die *aprakāṣa-līlā* bestaat geen spel van Kṛṣṇa's geboorte. Abhimanyu, de echtgenoot van Rādhikā, is daar ook niet aanwezig en Kṛṣṇa gaat niet van Vṛndāvana naar Mathurā en Dvārakā. Alleen het idee of het begrip (*abhimāna*) van zulke

gebeurtenissen is daar. Bijvoorbeeld, iedereen in Vṛndāvana heeft het idee, dat Yaśoda een zoon, Kṛṣṇa, kreeg, maar er is geen *janma*, geen geboortespel, in Vṛndāvana. Alleen Nava-kiśora, *naṭavara mūrti* Kṛṣṇa⁴ is daar en Rādhikā is daar ook. Dit is de basissubstantie van [*aprakāṭa*] Vṛndāvana. In *aprakāṭa* Vṛndāvana bestaat alleen het idee, dat Kṛṣṇa naar Mathurā en Dvārakā is gegaan. Op dat moment denken de Vrajavāsīs, "Oh, deze afgescheidenheid is heel pijnlijk; we kunnen het niet uithouden."

In *prakāṭa-līlā* (Kṛṣṇa's spel in een van de materiële universa) echter, krijgen deze ideeën een tastbare vorm. In *aprakāṭa-līlā* denkt Śrīmatī Rādhikā, "Ik ben met Abhimanyu getrouwd", maar dit is slechts een gevoel of een idee gecreëerd door Yogamāyā. Anderzijds krijgt dat idee hier in *prakāṭa-līlā* vorm en iedereen kan zien, dat Abhimanyu de echtgenoot is van Śrīmatī Rādhikā. Met andere woorden, in deze *prakāṭa-dhāma*, in *prakāṭa-līlā*, kan iedereen zien, dat Yaśodā Kṛṣṇa baart. Daar in *aprakāṭa*, ofschoon er geen geboorte plaats heeft, denkt iedereen, dat Yaśoda een kind heeft gekregen en dat Zijn naam Kṛṣṇa is. Ze hebben ook het idee, dat Kṛṣṇa naar Dvārakā is vertrokken, hoewel hij in werkelijkheid niet is weggegaan. Ze beklagen zich, "Oh, Kṛṣṇa is vertrokken! Hij had niet moeten weggaan. Ik voel me door Hem zo verlaten." Op dezelfde manier is er geen Kaṁsa [in *aprakāṭa-līlā*]; alleen het idee van hem is aanwezig. De Vrajavāsīs denken, "Oh, als Kṛṣṇa naar Mathurā vertrekt, gaat hij vechten met Kaṁsa en

⁴ Nava-kiśora – de eeuwige jeugd; *naṭavara mūrti* – de belichaming van de beste der dansers.

Cāṇūra en Muṣṭika." In werkelijkheid zijn er geen Cāṇūra of Muṣṭika daar; alleen het idee bestaat, zoals het door Yogamāyā wordt gecreëerd. In *prakāṭa* echter, hebben deze ideeën vaste vorm gekregen en zijn ze Cāṇūra, Muṣṭika, Kaṁsa, Jarāsandha, enzovoort, geworden.

Alleen een gerealiseerd persoon, wiens *bhajana* is gevorderd op het niveau van *bhāva*, kan deze waarheden begrijpen. Ik geef een schets alleen voor diegenen, die vooruitgang willen maken, voor degenen zonder wereldse verlangens en voor degenen, die constant over deze onderwerpen nadenken. Ik vertel al deze dingen om hen te helpen. Dit wordt associatie genoemd.

Een man, die altijd bezig is met geld verdienen, die *pratiṣṭhā* verlangt, dat is naam, faam en allerlei andere wereldse aanwinsten, die constant bezig is met geld verdienen voor zijn onderhoud, kan deze principes niet begrijpen. Niettemin beschrijf ik ze. Ik weet, dat zulke hoge klasse toegewijden zeer zeldzaam zijn, maar toch bespreek ik deze zaken, zodat je ze kunt horen. In de toekomst kun je het geluk hebben, dat je die plek bereikt [Goloka Vṛndāvana].

Er is dus geen verschil tussen Vṛndāvana, dat zich manifesteert in een materieel universum (*prakāṭa*) en Vṛndāvana in het spirituele universum (*aprakāṭa*), maar onze ogen worden bedekt door *mahāmāyā* en daarom kunnen we dit niet zien. We hebben geen idee van *aprakāṭa-līlā*, alleen van *prakāṭa-līlā*. Alle *līlās* in *prakāṭa-līlā* echter zijn aanwezig in *aprakāṭa-līlā* en daarom is *parakīya-līlā* daar ook bij. De basis is er. De verdorven reflectie ervan bevindt zich in deze wereld [waar aardse, buitenechtelijke uitspattingen plaats hebben].

Drie aspecten van Rādhikā

Rādhā heeft drie aspecten. Als Vṛṣabhānu-nandini is Śrīmatī Rādhikā nooit verwijderd van Kṛṣṇa. We kunnen Hun spel zien als *nitya-lilā aṣṭa-prahara* [het eeuwige spel onderverdeeld in acht segmenten van drie uur per dag]. We kunnen bijvoorbeeld denken hoe Rādhā Kṛṣṇa ontmoet en dient in *nisānta-lilā*, het spel en vermaak van Rādhā-Kṛṣṇa, dat plaats vindt tijdens het laatste deel van de nacht, vlakvoor de dageraad.

Na *nisānta-lilā* komt *prātaḥ-lilā*, het spel in de vroege ochtenduren en daarna komt *pūrvāhna-lilā*, het spel vóór het middaguur. Tegen die tijd gaat Kṛṣṇa met de koeien naar buiten en Śrīmatī Rādhikā en alle andere *gopīs* kijken naar Hem vanuit verscheidene invalshoeken. Dan gaat Kṛṣṇa de koeien hoeden en de *gopīs* gaan naar Rādhā-kuṇḍa en Kusumasarovara om te proberen Hem daar te ontmoeten. Ze nemen deel aan het vermaak in Sūrya-kuṇḍa en andere plaatsen. Ze stelen de *vaṁśī* van Kṛṣṇa en Hij zoekt hier en daar. "Oh, waar is Mijn *vaṁśī*? Waar is Mijn *vaṁśī*? Heb jij hem? Heb jij hem? Jij? Oh, jij hebt hem? Ik blijf zoeken om te zien, of Jij hem hebt of niet!" En soms houden ze zich bezig met gokspelletjes. Śrīmatī Rādhikā verslaat Kṛṣṇa en alle *gopīs* klappen in hun handen.

Wanneer Kṛṣṇa later van het hoeden naar huis terugkeert, zijn alle *gopīs* in Jāvaṭa en kijken naar Kṛṣṇa en voeren *ārati-ka* uit vanuit de hoeken van hun ogen – met hun zijdelingse blikken.

Daarna houden ze zich bezig met hun *svāyam-kāliya-līlā* (het spel in de schemering). Op dat moment gaat Kṛṣṇa de koeien melken, nadat Hij een lichte avondmaaltijd heeft genomen, waarbij de *gopīs* naar dat schitterende schouwspel kijken. Dan gaat Śrīmatī Rādhikā iets koken in Jāvaṭa en stuurt het naar Nandagāon, waar Kṛṣṇa met Zijn vader en al Zijn ooms en vrienden *prasādam* neemt. Het restant van de maaltijd wordt dan naar Śrīmatī Rādhikā gestuurd en later, rond middernacht, ontmoeten Rādhā en Kṛṣṇa elkaar weer. Op deze manier zijn Ze nooit uit elkaar, behalve wanneer Kṛṣṇa de koeien hoedt, of wanneer Śrīmatī Rādhikā in *māna* is, of wanneer Ze *prema-vaicittya* ervaart.

Dus deze Rādhikā, die altijd met Kṛṣṇa is, is Vṛṣabhānu-nandinī. Wanneer Kṛṣṇa daarentegen naar Mathurā gaat, is Ze Viyoginī. Viyoginī Rādhā is eigenlijk een manifestatie van diezelfde [Vṛṣabhānu-nandinī] Rādhikā. Na Mathurā gaat Kṛṣṇa naar Dvārakā en dan ervaart Viyoginī afzondering en klaagt, "Waar is Kṛṣṇa?"

Ze huilt voortdurend in afgescheidenheid van Hem, soms in Uddhava-kyāri en soms op andere plaatsen. Maar dit heeft alleen plaats in *prakaṣa-līlā*, niet in *aprakaṣa*. In *aprakaṣa* bestaat alleen het gevoel, dat Kṛṣṇa Vṛndāvana heeft verlaten. Er is geen spel, waarin Kṛṣṇa in werkelijkheid vertrekt. Dit komt, omdat Kṛṣṇa in Goloka nooit Vṛndāvana voor altijd verlaat, noch voor honderdacht jaar. Nooit. Het is voor de inwoners van Vṛndāvana eerder een droom, waarin ze denken, "Oh, Kṛṣṇa is weggegaan."

Het derde aspect van Rādhikā is Saṁyoginī Radhika – de manifestatie van Rādhikā, die Vṛndāvana verlaat en naar Ku-

rukṣetra gaat om Kṛṣṇa te zien en Hem terug te brengen. Je moet begrijpen, dat Vṛṣabhānu-nandinī en Viyoginī Rādhikā Vṛndāvana nooit verlaten. Nooit, nooit, nooit.

Zoals Vrajendra-nandana Kṛṣṇa en Rohiṇī-nandana Rāma (Balarāma) altijd in Vṛndāvana spelen en daar geen moment weggaan, zo zijn Vṛṣabhānu-nandinī en Viyoginī Rādhikā ook altijd in Vṛndāvana. Saṁyoginī Rādhikā, echter, die zoveel afzondering (*viyoga*) ervaart, gaat naar Kurukṣetra om Kṛṣṇa naar Vṛndāvana terug te halen. Dit is Saṁyoginī Rādhikā.

Drie aspecten van Mahāprabhu

Nu wil ik iets zeggen over het spel en vermaak van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Caitanya Mahāprabhu is Kṛṣṇa, die de schoonheid en het gevoel van Rādhikā overnam. Met andere woorden, door Haar schoonheid en stemming over te nemen kwam Kṛṣṇa in de vorm van Śrī Caitanya Mahāprabhu, of Śācinandana Gaurahari.

Om die reden zijn er ook drie aspecten van Śrī Caitanya Mahāprabhu. Mahāprabhu is altijd in Navadvīpa. Altijd. Hij verlaat die plek nooit. Daarom wordt Navadvīpa Vṛndāvana genoemd.

In Navadvīpa liggen negen eilanden, die de twaalf bossen van Vraja omvatten: Vṛndāvana, Madhavana, Tālavana, Kumudavana, Bahulāvana, Kāmyavana, Khadīravana, Bhadravana, Bhāṇḍīravana, Bilvavana, Mahāvana en Lohavana.

Daarnaast zijn er de twaalf *upavanas* (sub-bossen) en twaalf *adhivanas* aanwezig. Deze zesendertig *vanas*, bossen, zijn aanwezig in Navadvīpa. In Navadvīpa, echter, liggen deze

bossen niet in dezelfde rangorde als in Vṛndāvana. Sommige liggen hier en andere liggen daar. Vṛndāvana, Kumudavana, Madhavana, Tālavana enzovoort liggen ergens anders dan in Vraja. Māyāpura, bijvoorbeeld, is een combinatie van Gokula en Mathurā, waar Kṛṣṇa werd geboren en verscheen. En Govardhana Heuvel ligt in Koladvīpa, waar onze Devānanda Gauḍīya Maṭha zich bevindt. Daar bevindt zich de *rāsa-sthalī* (plek van de *rāsa*-dans). In de schoot van Govardhana is *rāsa-līlā* zo een hoge klasse. Rādhā-kuṇḍa is in Ṛtudvīpa en Bhāṅḍiravana ligt in Modadruma-dvīpa aan de overzijde van de Gaṅgā. Op die manier zijn alle bossen daar aanwezig. Geen van die bossen bevindt zich in Purī en daarom is Navadvīpa niet-verschillend van Vṛndāvana. Al het eeuwige spel en vermaak van Mahāprabhu gedurende de acht *praharas*⁵ zijn in Navadvīpa en Hij verlaat die plek nimmer.

[Een andere reden, waarom Navadvīpa niet-verschillend is van Vṛndāvana, is dat] tijdens het spel van Śrī Caitanya Mahāprabhu in de hele vroege ochtend Hij zijn *nisānta* spel van Rādhā en Kṛṣṇa herinnert en weent. Dan iets later in de ochtend [ongeveer tussen 6.00-8.30 uur] tijdens *prātaḥ-līlā* (het spel tijdens de dageraad) mediteert Caitanya Mahāprabhu op het spel van Kṛṣṇa en Rādhā, dat op dat moment plaats vindt. Rādhā is in Jāvaṭa en Kṛṣṇa is in Nandagāon en Beiden nemen een bad. Mahāprabhu mediteert altijd op dit spel en weent. Dan in *pūrvāhna-līlā* (het ochtendspel) mediteert Hij op het vermaak, dat dan plaats vindt, wanneer Kṛṣṇa de koei-

⁵ Een *prahara* is een periode van ongeveer drie uur. Iedere dag bestaat uit acht *praharas*.

en gaat hoeden. Het hele leven van Mahāprabhu verloopt op deze manier. In Śvetadvīpa, Goloka Vṛndāvana, zijn deze *lilā* eeuwigdurend aanwezig. Hier in het Navadvīpa, dat in deze wereld manifest is, heet het *lilā* van Caitanya Mahāprabhu *prakāṣa*. En daar [in de spirituele wereld] wordt het *aprakāṣa* genoemd. Daar hoeft Hij niet naar Purī en Zuid-India of naar andere plaatsen te gaan. Hij speelt eenvoudig in Zijn achtvoudige, dagelijkse spel en vermaak (*aṣṭa-kāliya-lilā*). In *aprakāṣa-lilā* in Śvetadvīpa voert Hij zijn *sannyāsa-lilā* niet uit. Daar bestaat alleen het idee ervan. En hier in Navadvīpa in deze wereld neemt dat idee een tastbare vorm aan.

Aan de ene kant neemt Caitanya Mahāprabhu *sannyāsa*, maar aan de andere kant kan Hij Navadvīpa niet verlaten, evenals Kṛṣṇa nooit Vṛndāvana kan verlaten. Dus wie gaat naar Purī? Slechts een manifestatie van Caitanya Mahāprabhu gaat daar naartoe en neemt *sannyāsa*. *Sannyāsa* maakt geen deel uit van Zijn *nitya-lilā*. Snap je dat? Het is zoals *naimittika-lilā* (Zijn spel dat per gelegenheid in deze wereld wordt uitgevoerd). Hoe? Bijvoorbeeld, de geboorte van Kṛṣṇa in *prakāṣa-lilā* is Zijn *naimittika-lilā* en de huwelijksceremoniën uitgevoerd in Dvārakā zijn ook Zijn *naimittika-lilā*. In [Goloka] Vṛndāvana leeft alleen het idee van Kṛṣṇa's geboorte en het idee, dat Hij in Dvārakā trouwt. Op dezelfde manier is in Śvetadvīpa in de eeuwige verblijfplaats van Goloka, dat vlakbij Vṛndāvana ligt, geen *sannyāsa-lilā*. Daar bestaat alleen het gevoel, dat Hij *sannyāsa* heeft genomen. In deze wereld krijgt dat gevoel een concrete vorm en zo neemt Caitanya *sannyāsa* en verlaat Navadvīpa en gaat naar Purī.

Wat is Purī? Het is Dvārakā. Hoezo? Subhadrā kan niet naar Vṛndāvana gaan. De zonen van Vāsudeva, evenals Baladeva [van Dvārakā] en ook Vāsudeva-Kṛṣṇa Zelf kunnen niet naar Vṛndāvana gaan. Dus alleen in Purī speelt Mahāprabhu de rol van een *sannyāsī*. Waar? In 'Dvārakā'. Waarom zou Caitanya Mahāprabhu naar Purī moeten gaan? Dit spel heeft alleen plaats in *prakaṣa-līlā*, waar die stemming vorm heeft gekregen. In *aprakaṣa-līlā* is alleen het gevoel aanwezig, dat Śrī Caitanya Mahāprabhu *sannyāsa* neemt en naar Purī gaat, maar hier, in *prakaṣa-līlā* krijgt dat gevoel vorm en aanvaardt Hij ook inderdaad *sannyāsa* en vertrekt Hij naar Purī. Van Purī gaat Hij naar Śrī Raṅgam in Zuid-India, waar Hij Venkaṭa Bhaṭṭa, Gopāla Bhaṭṭa en anderen ontmoet en zoveel spel uitvoert. Vervolgens gaat Hij naar Godāvārī-taṭa, de oever van de Godāvārī Rivier, waar Hij Rāya Rāmānanda ontmoet.

In al het spel, dat in Purī plaats vond, ervoer Caitanya Mahāprabhu altijd afgescheidenheid van Kṛṣṇa. Hij voelde constant de stemmingen van Rādhikā en proefde ze. Je moet begrijpen, dat dit overeenkomt met hetgeen ik heb verteld over Kṛṣṇa in Vṛndāvana. De Mahāprabhu van Dvārakā Purī is een manifestatie van Mahāprabhu in Navadvīpa. In Navadvīpa bevindt Hij zich altijd in Zijn *kiśora-līlā*, of kinderspel, en neemt Hij nooit *sannyāsa*. In Navadvīpa wordt Hij geboren, speelt Hij met andere jongens en voert Hij altijd *sankīrtana* uit. Daar is totaal geen *aiśvarya* (eerbied). In Purī daarentegen bevat het spel zoveel rijkdom (achting). Niet iedereen kan Mahāprabhu benaderen. Ze moeten naar Rāya Rāmānanda en Svarūpa Dāmodara gaan om toestemming te vragen, voor-

dat ze naar Mahāprabhu kunnen gaan. En wat doet Mahāprabhu daar? Hij voert een spel van grote *aiśvarya* uit. Niemand kan Hem dit nadoen. *Navadvīpa-līlā* is de plaats van Zijn menselijke spel en vermaak (*naravata-līlā*) en Purī is de plaats van Zijn spel vol rijkdom en majesteitelijkheid (*aiśvarya-līlā*). In Zuid-India ontmoet Hij Rāya Rāmānanda en hoort Hij informatie van hem. Valt er iets te horen [leren] in Navadvīpa? Al Zijn spel daar bestaat uit *naravata-līlā*. In Purī verandert Zijn vorm soms in een schildpad en soms rekken Zijn ledematen uit, Zijn gewrichten raken los van elkaar en worden alleen door Zijn huid bij elkaar gehouden. Op dat moment wordt Hij zo lang. Dit is *aiśvarya*. Er is geen mens, die dit kan nadoen. Dus een andere reden, dat *navadvīpa-līlā* hetzelfde is als *vṛndāvana-līlā*, is, dat het *naravata-līlā* is. Daarom is Navadvīpa Śrī Caitanya Mahāprabhu's hoogste *dhāma* en Purī, waar Hij de gevoelens van Rādhikā proeft in Gambhīra, staat op de tweede plaats.

Mahāprabhu's voettocht naar Zuid-India heeft de trekken van Saṁyoginī Rādhā. Waarom gaat Caitanya Mahāprabhu naar Zuid-India? Wat is de noodzaak? [In *aprakāṣa-līlā*] zou Hij daar nooit naartoe gaan en Navadvīpa verlaten, maar in *prakāṣa-līlā* gaat Hij naar Zuid-India. Op dat moment leek Hij op Saṁyoginī Rādhā. Dus we moeten proberen al deze *sid-dhāntas*, of gevestigde waarheden, te kennen en dan chanten en ze herinneren. Je moet niet je mentale vermogens gebruiken om ze te begrijpen, anders raak je in de war door *māyā*, dus probeer meer te chanten. Wat ik vertel is niet mijn opvatting; ik leg de gezichtspunten uit van de *guru-paramparā*. Dit zijn zelden onthulde waarheden. Je kunt zulke hoge waarhe-

den niet vinden door ernaar te zoeken, maar ik heb jullie de essentie ervan gegeven en een schets ervan neergezet. Na enige tijd ben je vergeten wat ik heb gezegd, maar degenen, die veel geluk hebben, zullen het niet vergeten. Bovendien, hoewel het zuiver is, wat ik jullie uitleg, kun je het niet in zijn zuivere vorm of zuivere zin tot je nemen. Jullie materiële ideeën bedekken je begrip. Jullie gaan proberen ze te begrijpen met je intelligentie, maar ga alsjeblieft niet speculeren. Probeer volkomen vertrouwen te hebben en bid, dat deze waarheden zich genadevol in je hart manifesteren. Dit zijn feiten; ze zijn waar. Jullie moeten proberen deze zeer belangrijke zaken te herinneren en dan zal ik verder vertellen. Ik weet niet of jullie al deze dingen in tien of honderden of honderdduizenden geboorten kunnen realiseren, maar ik heb jullie er toch een indruk van gegeven.

Passage uit een lezing gegeven in Murwillumbah,
Australië, 31 december 1998
Gepubliceerd in *Rays of The Harmonist*, No. 5, 1999

Dāmodara-vrata

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOŚVAMĪ MAHĀRĀJA

MORGEN BEGINT *DĀMODARA-VRATA*. *Dāmodara-vrata*, *ūrja-vrata*, *kārtika-sevā* en *niyama-sevā-vrata* zijn allemaal hetzelfde. Vanaf morgen gaan we deze *vrata* volgen. Het begint ofwel op Ekādaśī na Vijayā Daśamī, of vanaf Dvadaśī, of vanaf Purṇimā en wordt overeenkomstig afgerond op de laatste Ekādaśī van Caturmāsya, dat zijn Utthāna Ekādaśī, of Dvadaśī, of Purṇimā. Het geheel wordt afgerond op Purṇimā. Degenen, die zijn begonnen op Ekādaśī of Dvadaśī, moeten deze *vrata* ook tot Purṇimā volgen. De laatste vijf dagen worden Bhīṣma Pañcaka genoemd.

Toen ik bij de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti kwam, voerde onze heilige meester, *nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-sata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gośvāmī Mahārāja*

deze *kārtika-vrata* uit in een van de heilige plaatsen, zoals Vṛndāvana, Navadvīpa, Purī, Kurukṣetra en zelfs Dvārakā, Ayodhyā, Naimiṣāranya en Haridvāra.

Er zijn een paar regels met betrekking tot deze *dāmodara-vrata* volgens *Śrī Hari-bhakti-vilāsa* en andere authentieke vedische literatuur. Iedere dag, hetzij in de ochtend of in de avond, moeten we *Dāmodarāṣṭaka* zingen. Gedurende de hele maand moeten we ons gedragen als *brahmacārīs* en alleen hele eenvoudige *mahā-prasādam* eten. Er zijn ook een paar regels voor het eren van *mahā-prasādam*. We moeten geen dingen nemen, die in deze maand dienen te worden vermeden. Bijvoorbeeld, we gebruiken geen mosterdolie, flespompoen (*lauki*) of *urad dāl*. We moeten niet liegen; we moeten proberen de waarheid te spreken. We mogen niemand bekritisseren. Chant altijd regelmatig *harināma* met geregelde telling.

Onze *gurudeva* zei, dat *caturmāsya-vrata* niet wordt behandeld in de vierenzestig onderdelen van *bhakti*, maar dat *ūrja-vrata* wel wordt gegeven. *Ūrja-vrata* is een onderdeel van *caturmāsya-vrata*. We moeten de vier maanden van *caturmāsya-vrata* helemaal volgen en we moeten in het bijzonder proberen deze *dāmodara-vrata* zorgvuldig te volgen. Er zijn zoveel personen, die *caturmāsya-vrata* niet volgen en daarom volgen ze eigenlijk Śrī Caitanya Mahāprabhu niet. Waar Mahāprabhu ook ging, Hij volgde altijd *caturmāsya-vrata*. We zien bijvoorbeeld, toen Hij naar de Raṅganātha tempel in Zuid-India ging, Hij daar ook *caturmāsya-vrata* volgde.

In deze maand van Kārtika tilde Kṛṣṇa Govardhana op. Ook in deze maand bond Yaśoda Kṛṣṇa vast. We zien haar

met een stok in haar hand om Kṛṣṇa te waarschuwen en Kṛṣṇa huilt. Hoewel Hij de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is, zei Hij tegen haar, toen Hij zag, dat Yaśoda Maiyā naar Hem toekwam om Hem met een stok te slaan, "Ik zal het nooit meer doen, Moeder. Vergeef Me." Hij begon te huilen en Hij veinsde dat allermint. Hij begon echt te huilen. Hij had zijn suprematie vergeten.

Yaśoda Maiyā is een eeuwige metgezel van Kṛṣṇa, Zijn eeuwige moeder, en ze bevindt zich buiten de invloed van *māyā*. Echter, onder invloed van Yogamāyā is ze vergeten, dat Kṛṣṇa de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is. Door Kṛṣṇa's naam veronachtzaamd of onzorgvuldig en zonder respect of eerbied te gebruiken, terwijl men neervalt op aarde – hoe dan ook – indien men de naam chant, komt men uit *māyā*. Diezelfde Kṛṣṇa creëert miljoenen en miljoenen werelden. En toch, omdat ze denkt, dat Kṛṣṇa haar eigen zoon is, vergeet ze, dat Hij de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is en staat ze klaar om Hem te straffen.

Kṛṣṇa zag kans om aan Zijn moeder te ontsnappen. Hij rende weg op een hele brede weg en zij rende achter Hem aan. Brahmā, Śaṅkara en alle heren en meesters kunnen Kṛṣṇa met hun gezuiverde verstand niet te pakken krijgen. En grote demonen, zoals Jarāsandha, kunnen Hem helemaal niet bevatten. Maar Yaśodā Maiyā is een *gopī* en de moeder van Kṛṣṇa. Ze wilde hem te pakken nemen en aangezien ze sneller kon lopen dan Kṛṣṇa, kon ze hem inhalen.

Wat is hiervan de betekenis? Kṛṣṇa's metgezellen houden van Kṛṣṇa en Kṛṣṇa houdt ook van hen. Als iemand meer van Kṛṣṇa houdt dan Hij van hen houdt, wordt Kṛṣṇa ingehaald.

Anders niet. Dus Yaśodā Maiyā was in staat om sneller te rennen dan Kṛṣṇa en daardoor kon ze Hem te pakken krijgen. Kṛṣṇa begon te huilen, "Moeder, spaar Me, spaar Me. Ik zal deze fout nooit meer begaan." Dit spel begon, toen Yaśodā Mā yoghurt aan het karnen was. Kṛṣṇa had liggen slapen en werd huilend wakker, "Waar is Moeder? Waar is Moeder?" Ze nam Kṛṣṇa op schoot en gaf Hem de borst. Toen ze zag, dat de melk op het fornuis op het punt stond over te koken, zette Yaśodā Kṛṣṇa neer en sprong op om de melk te redden. Kṛṣṇa werd boos en brak de pot met yoghurt. Daarna bond Yaśodā Hem vast. Dit spel had plaats in deze maand.

Gopāṣṭamī valt ook in deze maand. Aan het begin van Kṛṣṇa's *pauganḍa* leeftijd, wanneer Hij vijf jaar is, begint Hij *gocāraṇa*, het hoeden van de koeien vanuit Nandagāon. Eerst nam Hij de kleine kalfjes mee. Toen Hij ouder werd, nam Hij de koeien mee.

Het belangrijkste vermaak van Kṛṣṇa en de *gopīs*, *rāsa-līlā*, begon in deze maand. Morgen is in feite Śāradya Purṇimā, de eerste dag van Kārtika. Van al het tijdverdrijf van Kṛṣṇa is deze *sāradya-rāsa* extra speciaal. Op deze dag, Purṇimā, aan het begin van de nacht, begon Kṛṣṇa op Zijn fluit te spelen en zo werd *rāsa* uitgevoerd. Toen Kṛṣṇa van de *rāsa-maṇḍala* verdween, begonnen de *gopīs* te huilen en zochten Hem overal. "Waar is Kṛṣṇa? Waar is Kṛṣṇa?" Ze vroegen aan de boomen, waar Kṛṣṇa was. "Waar is Kṛṣṇa?" huilden ze. "Weet jij het, O Tulasī boom, waar is Kṛṣṇa?" *Śrīmad-Bhāgavatam* legt uit, dat het gevoel van afgescheidenheid van de *gopīs* op dat moment zo sterk was, dat ze één werden met Kṛṣṇa [ze namen zichzelf waar in Zijn *līlā*]. Deze speciale *līlā* werd uitgevoerd

gedurende één nacht van Brahmā en op hetzelfde moment leek het te gebeuren in één van onze nachten.

Ook in deze maand ging Uddhava naar Nandagāon, Vraja, en probeerde de *gopas*, *gopīs*, Nanda Bābā en alle andere Vrajavāsīs te troosten. En tenslotte, was het ook in deze maand, dat Kaṁsa Akrūra stuurde om Kṛṣṇa en Balarāma van Nandagāon naar Mathurā te brengen. Kṛṣṇa verliet Nandagāon en Vraja, ging naar Mathurā en vermoordde Kaṁsa daar vlakbij, in Kaṁsa-ṭilā. Op die manier werden alle prominente spelen van Kṛṣṇa in deze maand uitgevoerd.

Deze maand wordt Dāmodara *māsa* (maand), of Ūrja *māsa* genoemd en daar is een reden voor. Kṛṣṇa werd in deze maand door Rādhikā beheerst en Hij werd Dāmodara-Kṛṣṇa. Er zijn twee Dāmodaras: Yaśoda-Dāmodara en Rādhā-Dāmodara. Het spel en vermaak van deze beide namen had plaats in deze belangrijke maand.

In onze Gauḍīya Vaiṣṇava *sampradāya* eren we Yaśodā-Dāmodara, maar Rādhā-Dāmodara is het belangrijkste. Śrīla Sanātana Gosvāmī heeft dit uitgelegd op een zeer verborgen wijze. In feite hebben al onze *ācāryas* hun *ṭikās* (commentaren) op *Śrīmad-Bhāgavatam* op een verborgen wijze uitgelegd. Śrīla Sanātana Gosvāmīpāda en onze *guru mahārāja* hebben ons gewaarschuwd om deze verscholen feiten niet openlijk aan het publiek prijs te geven. Ze vormen het hart en de ziel van gevorderde toegewijden en zijn niet bedoeld voor de massa. Dit is de reden, waarom Śrī Śukadeva Gosvāmī de naam van Śrīmatī Rādhikā in *Śrīmad-Bhāgavatam* niet heeft uitgesproken. Het ontwikkelen van liefde voor Rādhā-

Dāmodara is het enige doel van onze *sādhana-bhajana* en van al het andere dat we doen.

Ik wil jullie de specialiteit van de naam Dāmodara geven. Deze maand heet Kārtika. Śrīmatī Rādhikā is de *iṣṭa-devī*, de heersende of eerbiedwaardige godheid van deze maand. Zoals je weet is Puruṣottama-Kṛṣṇa de speciale godheid van Puruṣottama *māsa*. Op dezelfde manier is Śrīmatī Rādhikā de voorzittende godheid van deze maand en daarom wordt het de maand van Dāmodara genoemd. Rādhā-Dāmodara *lilā* en Yaśodā-Dāmodara *lilā* werden beide in deze maand uitgevoerd en Śrī Kṛṣṇa werd door hun hart beheerst. Zelfs Nārada, Uddhava, Brahmā en Śaṅkara kunnen Kṛṣṇa niet beheersen. Hij voerde deze *lilā* uit om te laten zien, dat Hij kan worden beheerst door Yaśodā Maiyā, de Vrajavāsī en de *gopīs*.

*itīdrk sva-līlābhir ānanda-kuṇḍe
sva-ghoṣaṁ nīmajjantam ākhyāpayantam
tadīyeṣīta-jñeṣu bhaktair jītat-tvaṁ
punaḥ prema-tas-taṁ satāvṛtti vande*

Śrī Dāmodarāṣṭakam (3)

Met Zijn kinderspel, zoals deze *dāma-bandhana-līlā*, dompelt Hij alle inwoners van Gokula – Zijn *gopas*, *gopīs*, koeien, kalveren, enzovoort, die allemaal worden gemanifesteerd door Zijn spelvermogen – in vijvers van zegen. Hij laat op deze manier weten aan degenen, die kennis hebben van Zijn absolute goddelijkheid, dat alleen de zuivere en simpele liefde van deze toegewijden Hem kan beheersen. Nogmaals, ik bied Śrī Dāmodara Kṛṣṇa mijn liefdevolle eerbetuigen honderden keren aan.

Kṛṣṇa wilde laten zien, "Ik kan niet worden beheerst door Hanumān, Śaṅkara, Prahlāda Maharaja, of door Satyabhāmā en Rukmiṇī, en zelfs niet door Uddhava. Ik kan alleen worden beheerst door de *vraja-bhaktas*, zoals Śrīdāma, Subāla, Madhumaṅgala, Yaśoda Maiyā, Nanda Bābā en alle *gopīs*, vooral de meest vooraanstaande *gopī*."

Daarom zei onze *guru mahārāja* altijd, dat we de hele *caturmāsya-vrata* moeten eren en deze Dāmodara maand zeer zorgvuldig moeten naleven. Dit wordt *ūrja-vrata* genoemd. Wat betekent *ūrja*? *Ūrja* betekent kracht, energie, vuur of electriciteit. In het Sanskriet betekenen ze allemaal *ūrja*. Śrīmatī Rādhikā is de *iṣṭa-devī* van allerlei soorten *ūrja*. Zelfs de kracht van Kṛṣṇa is Rādhikā. Alles, dat we in deze wereld zien, of in de spirituele wereld van Vaikuṅṭha of Goloka Vṛndāvana, zijn allemaal manifestaties van de *śakti* van Śrīmatī Rādhikā. Zij is *svarūpa-śakti*, het innerlijke vermogen van Kṛṣṇa. Kṛṣṇa kan alleen verlangen. Als Hij iets verlangt, kan Śrīmatī Rādhikā Zijn verlangen op zoveel manieren in één keer vervullen. Als Kṛṣṇa iets wil proeven, zelfs op duizenden verschillende manieren, manifesteert Zij dat ding overeenkomstig en stelt Hem tevreden. *Satyam param dhīmahī*. De *parama satyam*, allerhoogste Waarheid, is Śrīmatī Rādhikā. *Dhīmahī* – we mediteren op Haar. Zij is de voorzittende godheid van het vermogen (*ūrja*) en daarom wordt deze maand *ūrja-vrata* genoemd. Deze maand wordt ook *kārtika-vrata niyama-sevā* genoemd.

Om deze dingen in het gevorderde stadium te kunnen realiseren moeten we beginnen [met de beoefening, waarmee ze kunnen worden bereikt] vanaf het eerste begin. Daarom moet

iedereen de regels proberen na te leven, die door Śrīla Sanātana Gosvāmī zijn gegeven en die ze heeft vastgelegd in *Śrī Hari-bhakti-vilāsa*. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft ze beschreven in *Śrī Upadeśāmṛta* en Raghunātha dāsa Gosvāmī in *Śrī Manaḥ-sikṣā*. Probeer al deze gebruiken in de beginstadia te volgen en wees altijd in goed gezelschap van Vaiṣṇava's. Ons enige doel is om dienstverlening aan Rādhā-Kṛṣṇa of Rādhā-Dāmodara, Rādhā-Gopinātha, Rādhā-Madana-mohana, Rādhā-Śyāmasundara te verkrijgen. Zij moeten het doel van ons leven zijn en van onze hele *sādhana* en *bhajana*. We kunnen geen andere verlangens hebben dan voor de dienst van Śrī Kṛṣṇa (*anyābhilāṣitā śunyaṁ*). Er mag geen *anyābhilāṣa* zijn, materiële verlangens. Er mogen geen andere verlangens in ons hart komen, behalve voor de *sevā* van het Goddelijk Paar. Probeer vooral in deze maand in het gezelschap te blijven van gerealiseerde Vaiṣṇava's.

We zijn heel fortuinlijk, dat we in deze maand de associatie hebben van *parama-pūjyapāda* Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Trivikrama Mahārājā. Hij zal ons leiding geven in onze maandlange *parikramā*. Probeer hem te volgen. Uiterlijk ziet hij er erg strikt uit, maar je zal zien, hoe zacht zijn hart is. Ik ben zo gelukkig, dat hij mijn oudere godbroeder is. Ik beschouw hem als mijn *sikṣā-guru*, zoals ik met *parama-pūjyapāda* Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Vāmana Maharaja doe. Śrīla Trivikrama Mahārājā heeft me zoveel genade gegeven. Vanaf het begin heeft hij me bij zich gehouden en me zoveel *śikṣā*, instructie, gegeven. Soms riep hij me ook tot de orde en ik aanvaardde hem als mijn *gurudeva*.

Probeer alle regels te volgen. Tijdens deze maand moet je proberen een *pradīpa*, lamp, te offeren aan Śrī Mūrti en Tulasī-devī. Probeer dagelijks *parikramā* van Tulasī-devī te doen. Als Yamunā in de buurt is, kun je naar haar toegaan en haar *praṇāma* en gebeden aanbieden. Als je gezondheid het toelaat, kun je een bad nemen en anders doe je eenvoudig *ācamaṇa*. Behandel het groene blad van bomen niet ruw en stap niet op mieren en andere insecten. Loop niets dood en bekritisiseer niemand, anders wordt je *parikramā* geruïneerd. Chant altijd *harināma* en geef eer aan Vaiṣṇava's. Lees *Śrī Caitanya-caritāmṛta*, *Śrīmad-Bhāgavatam*, *Śrīmad Bhagavad-gītā* en meer van die boeken. Probeer op die manier je *vrata* te voltooien.

We bidden aan onze *gurudeva*, *nitya-līlā-praviṣṭa om vi-ṣṇupāda aṣṭottara-sata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja*, *Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura*, onze hele disciplinaire opvolging, en ook aan *Śrī Śrī Rādhā-Dāmodarajī*, dat we deze maand van *Rādhā-Dāmodara* mogen afronden volgens alle regels en voorschriften. Morgen gaan we allemaal naar Yamunā voor *saṅkalpa* om onze gelofte af te leggen. We zullen bidden, "O Yamunā-devī, jij bent de *sakhī* van Kṛṣṇa en *Śrīmatī Rādhikā* en je verleent in het bijzonder dienst aan *Rādhā-Dāmodara*. Wees alsjeblijft verguld met ons, zodat we deze *vrata* op succesvolle wijze kunnen voltooien. Govardhana, *Rādhā-kuṇḍa*, *Śyāma-kuṇḍa* en allemaal vragen we om ons genadig te zijn, opdat onze ambitie om *Śrī Śrī Rādhā-Dāmodara* te dienen vervuld mag worden."

Een lezing gegeven op de vooravond van de
maandlange Kārtika-vrata in Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha,
Mathurā, India, 26 oktober 1996
Vertaald door het team van *Rays of The Harmonist* voor No. 7,
Dāmodara-vrata, winter 2000

*Het onderwerp ontvouwd in
Śrīmad-Bhāgavatam*

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOSVAMĪ MAHĀRĀJA

*W*AT IS DE KWESTIE, DIE WORDT ONT-
vouwd in *Śrīmad-Bhāgavatam*? Śrīla Viśvanātha
Cakravartī Ṭhākura heeft in dit verband gezegd,

*ārādhyo bhagavān vrajeṣa-tanayas
tad-dhāma vṛndāvanam
ramya kācid upāsanaṁ vraja-vadhū-
vargeṇa yā kalpitā
śrīmad-bhāgavataṁ pramāṇam amalāṁ
prema pumartho mahān
śrī-caitanya-mahāprabhor matam
idaṁ tatrādarō naḥ paraḥ*

Aldus het idee van Śrīman Mahāprabhu te hebben gepresenteerd zegt Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, dat *Śrīmad-Bhāgavatam* op zichzelf de belangrijkste en vlekkeloze verklaring (*pramāṇa*) levert. De woorden van de Veda's, Upanishaden, Purāṇa's, enzovoort, vormen ook vlekkeloos bewijsmateriaal in de vorm van spiritueel geluid (*śabda-pramāṇa*), maar *Śrīmad-Bhāgavatam* levert de beste verklaring van allemaal. *Śrīmad-Bhāgavatam* behandelt drie onderwerpen – *sambandha* (de wederzijdse relatie van de *jīva* en Bhagavān), *abhidheya* (de methode om het doel te bereiken) en *prayojana* (het doel). Gezien vanuit het perspectief van *sambandha* is alleen Vrajendra-nandana Śrī Śyāmasundara, die altijd in Vṛndāvana verblijft, de Allerhoogste Absolute Waarheid (*parama-tattva*), het Allerhoogste Object van alle verering (*paramārādhyatattva*) en de Absolute Waarheid, die ongeëvenaard (*asamorddhva-tattva*) is. Vanuit het perspectief van *abhidheya-tattva* is de verering, die wordt uitgevoerd door de jonge bruiden van Vraja, de allerhoogste vorm. Vanuit het perspectief van *prayojana-tattva* is de onvergelojkbare *prema* van de *vrajadevīs* alleen het allerhoogste doel en object. Deze drie onderwerpen worden in *Śrīmad-Bhāgavatam* uiteen gezet.

Sambandha-tattva

Het volgende vers uit *Śrīmad-Bhāgavatam* is *pramāṇa* (bewijs) met betrekking tot dit onderwerp,

*vadanti tat tattva-vidas
tattvaṁ yaj jñānam advayam*

Het onderwerp ontvouwd in Śrīmad-Bhāgavatam

*brahmeti paramātmēti
bhagavān iti śabdyate*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.2.11)

[De kenners van de waarheid realiseren de non-dualistische Absolute Waarheid in drie aspecten. *Brahma* heeft alleen de eigenschap van bewustzijn en is de eerste realisatie (manifestatie) van die *tattva*. *Paramātmā*, de uitbreiding van dat *cit* bewustzijn, is de tweede manifestatie en *Bhagavān*, die Zich manifesteert als degene, Die bovenzinnelijk amoreus liefdesspel uitvoert, is de derde realisatie van die *tattva*. Die *tattva* is bekend onder drie namen in deze drie staten.]

Śrī Kṛṣṇa is de Allerhoogste Waarheid, die één is zonder een tweede (*advaya-jñāna para-tattva vastu*) en Hij alleen is de *sambandha-tattva*. *Brahma*, *Paramātmā* en *Bhagavān* zijn Zijn drie verschillende aspecten. Kenners van de Absolute Waarheid noemen dat *advaya-jñāna para-tattva*, de Absolute Waarheid. Volgens hun respectievelijke kwalificatie kennen de *jñānīs* *advaya-jñāna para-tattva* als *brahma*, de *yogīs* als *Paramātmā* en de *bhaktas* als *Bhagavān*. Die Absolute Waarheid is non-duaal, of één zonder een tweede (*advaya*) en Hij is ongeëvenaard (*asamorddhva*). Hij is niet zonder kenmerken (*nirviśeṣa*); Hij beschikt daarentegen over eigenschappen (*sa-viśeṣa-tattva*). De transformaties van Zijn innerlijke, spirituele vermogen (*cit-śakti*), marginale vermogen (*taṭastha-śakti*) en externe, begoochelende vermogen (*māyā-śakti*) zijn respectievelijk de spirituele wereld, het rijk van de levende wezens en de materiële wereld.

Hoewel het levende wezen transcendentaal (*cit-tattva*) is, ziet hij zich gerelateerd aan het materiële lichaam en aan ma-

teriële objecten. De spirituele ziel wordt nooit materie, maar onder invloed van het onbevattelijke vermogen van Bhagavān, dat het onmogelijke mogelijk maakt, beschouwt het levende wezen zich als een product van de drie geaardheden van de materiële natuur. Dit gebeurt onder invloed van het begoochelende vermogen van Bhagavān.

In overeenkomst met hun kwalificatie noemen de *jñānīs* de Allerhoogste non-duale Absolute Waarheid (*advaya-jñāna para-tattva*) *brahma*. *Brahma* is de gedeeltelijke reflectie van *cit*, of besef, en onder sommige omstandigheden wordt gezegd, dat dit de uitstraling van het lichaam van Bhagavān is. In *cit* echter zijn eeuwig bestaan (*sattā*) en plezier (*ānanda*) afwezig. Hij, die met de afmeting van een duim aanwezig is in het hart van alle wezens als de getuige van hun activiteiten, is Paramātmā. Hij is Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, een deel van een deel van een volkomen deel van Bhagavān, en Hij is de bestuurder van alles. *Sat* (eeuwigheid) en *cit* (besef) worden deels in Hem gereflecteerd, maar Hij omvat geen *ānanda* (zegen). Eeuwigheid, besef en zegen zijn in hun volkomen vorm en hoogste aspect aanwezig in Bhagavān.

Bhagavān heeft ontelbaar veel incarnaties en onder hen zijn sommige volkomen deelaspecten (*aṁśas*) van de *puruṣa-avatāra* Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu, terwijl andere bekrachtigde incarnaties (*aveśa-avatāras*) zijn, enzovoort. Al deze incarnaties verschijnen in ieder *yuga* om de wereld te beschermen tegen de onderdrukking door demonen. Śrī Kṛṣṇa echter is de vorm van Bhagavān, die geen andere bron heeft dan Zichzelf (Svayam Bhagavān). Hij is in feite de wortel van Zijn incarnaties. Mahā-Viṣṇu is een deel van een volkomen deel van Vraj-

Het onderwerp ontvouwd in Śrīmad-Bhāgavatam

endra-nandana Śrī Kṛṣṇa. In dit verband zegt Śrīmad-Bhāgavatam,

*ete cāṁśa-kalāḥ puṁśaḥ
kṛṣṇas tu bhagavān svayam
indrāri-vyākulaṁ lokaṁ
mṛdayanti yuge yuge*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.3.28)

[Alle bovengenoemde incarnaties zijn hetzij deelaspecten of delen van de volkomen delen van God, maar Śrī Kṛṣṇa is de oorspronkelijke Persoonlijkheid Gods. Zij verschijnen allen op planeten, wanneer er door atheïsten verstoringsen worden gecreëerd. God incarneert om de theïsten te beschermen.]

Onder invloed van *bhakti-yoga* concentreerde Śrīla Vyāsadevājī zijn gezuiverde geest en zag in zijn natuurlijke, innerlijke *samādhi* Śrī Kṛṣṇa volkomen toegerust met de uitstraling van Zijn lichaam, Zijn deelaspect en Zijn *svarūpa-śakti*. Hij zag tegelijkertijd ook Śrī Kṛṣṇa's volkomen afhankelijke, begoochelende, externe energie (*māyā*), die schaamtevol achter Hem stond.

Śrīla Vyāsadevājī zegt,

*bhakti-yogena manasi
samyak praṇihite 'male
apaśyat puruṣaṁ pūrṇaṁ
māyāṁ ca tad-apāśrayām*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.4)

[Hij richtte zijn geest door hem volmaakt te betrekken in toegewijde dienst (*bhakti-yoga*) zonder een zweem van materia-

lisme en zag aldus de Absolute Persoonlijkheid Gods met Zijn externe energie, die volkomen onder controle was.]

Tegelijk met Śrī Kṛṣṇa zag Vyāsadevaji ook Zijn innerlijke vermogen (*svarūpa-śakti*), de directe lichamelijke expansies (*kāya-vyūha* vormen) van Zijn innerlijke vermogen (de ontelbare jongedames van Vraja), Zijn onbeperkte metgezellen en Zijn eindeloos majestueuze (*aiśvarya*) en liefvallige, menselijke (*mādhurya-mayi*) spel en vermaak, zoals de *rāsa*-dans. Hij zag ook de val van de levende wezens, die zich tegen Kṛṣṇa keren, en het verkrijgen van toegewijde dienst aan Bhagavān door de levende wezens, die Hem zijn toegenegen. Onmiddellijk daarna manifesteerde hij *Śrīmad-Bhāgavatam*, de vrucht van zijn *samādhi*, aan de wereld voor het spirituele welzijn van alle levende wezens.

*yasyām vai śrūyamāṇāyām
kṛṣṇe parama-puruṣe
bhaktir utpadyate puṁsaḥ
śoka-moha-bhayāpahā*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.7)

[Met het cultiveren van het horen en volgen van deze *Śrīmad-Bhāgavatam* manifesteert zich in het hart onmiddellijk toewijding tot Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa en lost beklag, begoocheling en vrees op. Alleen dan wordt Śrī Kṛṣṇa in het hart van zo een *bhakta* ingesloten.]

Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa wordt in dit vers aangemerkt als de *parama-puruṣa* (Allerhoogste Persoonlijkheid Gods). Het bevestigt tevens, dat toewijding aan Hem de allerhoogste activiteit is.

Śrī Brahmā, de oorspronkelijke *guru*, die vier gezichten heeft, heeft in zijn eigen gebeden het volgende tot uitdrukking gebracht,

*aho bhāgyam aho bhāgyam
nanda-gopa-vrajaukasām
yan-mitraṁ paramānandaṁ
pūrṇam brahma sanātanam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.14.32)

[*Aho!* Śrī Nanda, Yaśodā en de andere *gopas* en *gopīs* van Vraja zijn fortuinlijk. Ze hebben waarlijk geluk, omdat Jij, de eeuwige, volkomen *brahma* en de belichaming van de allerhoogste zegen, hun eigen familie en gunstig gestemde vriend bent.]

De betekenis is, dat de allerhoogste, gunstig gestemde vriend van de Vrajavāsīs, Śrī Kṛṣṇa, de eeuwige *brahma* is en vol zegen is – Bhagavān Zelf. *Nirviśeṣa-brahma* is slechts de uitstraling van Zijn ledematen en Paramātmā is slechts een deel van een deel van Zijn volkomen deel.

Abhidheya-tattva

In ieder vers van *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt *abhidheya* (de methode om het doel te bereiken) in de vorm van toewijding tot Kṛṣṇa uitgelegd. Verder zegt Bhagavān Zelf, "*bhaktiḥ ekayā grāhyāḥ śraddhayātma priyaḥ satām* – alleen door exclusieve toewijding is het mogelijk Mij te bereiken. De toegewijden van Mijn toegewijden zijn Mij erg dierbaar." "*Bhaktir evainam nayati* – alleen door *bhakti* kan men de Allerhoogste

Persoon bereiken" Het is niet mogelijk door *yoga* of andere processen.

*na sādhayati mām yogo
na sāṅkhyam dharma uddhava
na svādhyāyas tapas tyāgo
yathā bhaktir mamorjitā*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.14.20)

Bhagavān Śrī Kṛṣṇa zegt tegen Uddhava, "He Uddhava, het beoefenen van *yoga*, het ontwikkelen van *jñāna* en *vijñāna*, en het ten uitvoer leggen van zijn beroepsmatige verplichtingen, *japa*, studie, soberheid en verzaking zijn niet zo effectief om Mij te bereiken dan altijd toenemende en exclusieve *bhakti* vol liefde."

De vrucht van het horen van *Śrīmad-Bhāgavatam* is *bhakti* (toewijding) tot de Allerhoogste Persoon, Śrī Kṛṣṇa, die jammer, illusie en vrees uitdrijft. Dergelijke *bhakti* brengt Kṛṣṇa snel onder controle.

Zelfs al zijn de wijzen, die zijn verzonken in de zegen van onpersoonlijk *brahma*, vrij van woede en vals ego, toch vereeren ze Bhagavān met grondeloze toewijding, omdat Zijn kwaliteiten zo liefstallig zijn, dat ze iedereen op dwingende wijze tot Hem aantrekken.

*ātmārāmāś ca munayo
nirgranthā apy urukrame
kurvanty ahaitukīm bhaktim
iṭham-bhūta-guṇo hariḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.7.10)

[Alle verscheidene personen, die vreugde zoeken in zichzelf, evenals de *munis*, die verzonken zijn in hun beschouwing van het zelf, zijn vrij van angst, vals ego en andere geestelijke obstakels. Desondanks leveren ze onzelfzuchtige, ongemotiveerde, liefdevolle dienst, of *bhakti*, aan Śrī Hari, die overweldigende activiteiten ten uitvoer legt. Hij beschikt over zulke wonderbaarlijke kwaliteiten, dat Hij iedereen kan aantrekken, zelfs degenen, die reeds bevrijd zijn.]

Degenen, die reeds volkomen zelfvoldoening hebben bereikt, zoals de vier Kumāras, en die vrij zijn van welke verlangens naar plezier dan ook, vereren Bhagavān Śrī Kṛṣṇa Urukrama's lotusvoeten met grondeloze toewijding (*ahaitukī-bhakti*). Daarom wordt grondeloze toewijding begrepen als het onderwerp, dat door *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uiteengezet.

Prayojana-tattva

Śrīmad-Bhāgavatam stelt,

*evaṁ-vrataḥ sva-priyā-nāma-kīrtiyā
jātānurāgo druta-citta uccaiḥ
hasaty atho roditi rauti gāyaty
unmāda-van nṛtyati loka-bāhyaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (11.2.40)

[Vrome mensen, die zich stevig hebben verankerd in het dienen van Bhagavān met diepe liefde, houden zich voortdurend bezig met de *kīrtana* van hun meest geliefde namen van Kṛṣṇa. Wanneer zich in hen een diepe gehechtheid (*anurāga*) aandient, smelt hun hart volkomen en worden ze gek van liefde voor God. Ze lachen en huilen luidkeels. Opgewonden

door liefde zingen ze over hun Heer met lieve stemmetjes en zonder een spoor van schaamte dansen en zingen ze als gekken ongestoord door de opvattingen van gewone mensen.]

De *sādhu*, die de gelofte handhaaft om Bhagavān te dienen, voert *nāma-saṅkīrtana* van zijn enige geliefde Śrī Bhagavān uit met *bhakti-yoga* gekenmerkt door *prema*. Door deze *bhakti-yoga* groeien *anurāga* (diepe gehechtheid) en de kiem van *prema* (zuivere liefde) in het hart. Het hart van die *sādhu* smelt en de *sādhu* stijgt uit boven het niveau van het algemene publiek. Hij geeft zijn verlegenheid jegens de wereld op, begint soms te lachen en barst soms uit in tranen. Soms roept hij met luide stem naar Bhagavān en soms bezingt hij lieflijk Zijn kwaliteiten, en soms begint hij te dansen om Hem een plezier te doen.

Dit zijn de symptomen van *prema-bhakti* en deze liefde voor Śrī Bhagavān is het hoogste doel. Alleen zulke *prema* is het hoogste objectief.

*sarva-vedānta-sāraṁ yad
brahmātmaikatva-lakṣaṇam
vastv advitīyaṁ tan-niṣṭhaṁ
kaivalyaika-prayojanam*

Śrīmad-Bhāgavatam (12.13.12)

In *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt de essentie van de Vedānta beschreven. Alleen deze éénpuntige liefde voor Bhagavān is eigenlijke bevrijding (*kaivalya*). Met andere woorden, die *prema* volvoerd voor *brahma* heeft de natuur van Zijn innerlijke vermogen en is het allerhoogste doel (*prayojana*).

Brahmātmaikatva-lakṣaṇam – Śrī Kṛṣṇa is de non-duale Absolute Waarheid. De *jñānīs* zien de uitstraling van Zijn spirituele lichaam als *brahma*, de *yogīs* zien Zijn deel van een volkomen deel in de vorm van Paramātmā, en de *bhaktas* hebben door hun ogen vol *prema* de *darśana* van Hem als Bhagavān. De Vrajavāsīs, die zijn ondergedompeld in *prema*, dienen zijn non-duale Absolute Waarheid in Zijn vorm van Śrī Gopāla-Govinda.

Zelfs al refereert *sāstra* aan de ene non-duale Absolute Waarheid als *brahma*, Paramātmā en Bhagavān, toch zijn deze drie namen niet synoniem. Ze hebben ieder hun eigen specialiteit.

Twee typen van *brahma* zijn in *sāstra* vermeld: (i) *brahma* en (ii) *parama-brahma*, *sanātana-brahma* of *pūrṇa-brahma*. Dus *parama-pūrṇa-sanātana-brahma* bevat een groter onderscheid dan *brahma* en heeft een specialiteit, die *brahma* niet heeft. Zo heeft ook Paramātmā een specialiteit, die de *ātmā* niet heeft, en Bhagavān, of Svayam Bhagavān, heeft grotere specialiteiten dan Paramātmā.

Sommige filosofen beschouwen *brahma*, Paramātmā en Bhagavān als synoniemen van hetzelfde ding, zoals verschillende woorden voor water – *pānī*, *jala*, *ambu*, *nīra*, enzovoort – synoniem zijn. Deze overweging is echter niet volkomen logisch. Zelfs al zijn water, damp en ijs in werkelijkheid allemaal water, ze zijn niet gelijkwaardig aan elkaar. Ze hebben hun eigen onderscheiden kwaliteit. Het woord water wijst niet op damp of ijs, damp wijst niet op water of ijs, en ijs wijst niet op water en damp. Er bestaat een gradatie van kwaliteiten gebaseerd op hun eigenschappen. Op dezelfde manier hebben

brahma, Paramātmā en Bhagavān ieder een onderscheiden specialiteit.

Wat dit betreft, kun je het voorbeeld van de zon of een berg nemen. Gezien van een afstand ziet de berg er uit als een donkere wolk. Als een persoon dichterbij komt, kan hij de bomen, de planten, enzovoort, zien. Als hij heel dichtbij komt, is hij in staat om duidelijk de complete vorm van de berg waar te nemen met zijn insecten, wormen, dieren, vogels, water en omgeving. Op dezelfde manier is *brahma* een zeer afstandelijk begrip, dat wordt waargenomen door *jñāna*, en Paramātmā, die de afmeting van een duim heeft, wordt gezien door middel van *yoga*. Door *bhakti* echter kan men volledige *darśana* hebben van de complete waarheid van Bhagavān – Zijn verblijfplaats, Zijn metgezellen, enzovoort. We kunnen de zongod niet zien; we kunnen alleen zijn lichtstralen zien. Aan de andere kant kan iemand met de juiste kwalificatie *darśana* hebben van zijn vorm, zijn strijdwagen, zijn paarden, enzovoort. Op dezelfde manier zijn Paramātmā en Bhagavān niet synoniem. Er is enig onderscheid tussen hen.

Sarva-vedānta-sāram. De essentie van alle Veda's is de eenheid van *brahma* en Bhagavān, of met andere woorden, de gecombineerde of geïntegreerde, intrinsieke vorm (*svarūpa*) van beiden. Deze *svarūpa* is niet zonder tweede (*advītya-vastu*), zoals ernaar wordt verwezen in het vers *vadanti tat tattva-vidas*. *Tan-niṣṭham* betekent 'naar Hem'; *kaivalyaika-prayojanam* betekent 'onverdeelde *prema* voor Hem is het hoogste doel'. De betekenis van *kaivalya* is hier niet onpersoonlijke bevrijding (*mukti*), want in het hele *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt *mukti* genegeerd,

Het onderwerp ontvouwd in Śrīmad-Bhāgavatam

*jñāne prayāsam udapāsyā namanta eva
jīvanti san-mukharitām bhavadīya-vārtām
sthāne sthitāḥ śruti-gatām tanu-vān-manobhir
ye prāyaśo 'jita jito 'py asi tais tri-lokyām*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.14.3)

[Degenen, die het ontwikkelen van kennis geheel achterwege laten en die in plaats daarvan met lichaam, geest en woord eer betuigen aan onderwerpen over Jou gesproken door zuivere toegewijden, die hun leven wijden aan deze vertellingen, terwijl ze blijven zitten in welke sociale positie ze zich ook bevinden, overwinnen Jou zeker, ofschoon Je anderszins voor wie dan ook in de drie werelden onoverwinnelijk bent.]

Bhaktas aanvaarden geen *mukti*, zelfs al biedt Bhagavān het aan. Ze beschouwen het als uitermate onbetekenend. In het bijzonder wordt gezegd, "*śrīmad-bhāgavatam purāṇam amalam yad vaiṣṇavānam priyam...* - *Śrīmad-Bhāgavatam* is de puntgave Purāṇa. Dit boek is door iedere Vaiṣṇava geliefd, maar niet door de *jñānis* en de *yogīs*." Het bevat zelfs geen zweem van misleiding in de vorm van *mukti*. *Kaivalya*, of *mukti*, kan onmogelijk het onderwerp van *Śrīmad-Bhāgavatam* zijn. Hier is de betekenis van *kaivalya kevala* (exclusief) of *viśuddha* (volkomen zuiver). Het is alleen exclusieve, éénpuntige *bhakti*, waarnaar hier wordt verwezen als *kaivalya*. De sublieme, éénpuntige toewijding (*ekāntika-bhakti*) is die van de inwoners van Vraja. Van hen is de *bhakti* van de *gopīs* het hoogste. En van alle *gopīs* is de *ekāntika-bhakti* van Śrīmatī Rādhikā voor Kṛṣṇa de allerhoogste. De *bhāva* van Śrīmatī Rādhikā, die is toegerust met *unnatojjvala-*

rūḍha, *adhirūḍha*, *modana* en *mādana-bhāva*⁶ is immers *kaivalya* en is zowaar het onderwerp, dat in *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uiteengezet. Śrīla Prabodhānanda Sarasvatipāda zegt, *kaivalyaṁ narakāyate*. Indien *kaivalya* wordt gebruikt om te verwijzen naar het in eenheid samensmelten met God, is die *kaivalya* zo afkeurenswaardig als de hel. De Vaiṣṇava's beschouwen zulke *kaivalya* als hel.

Zulke *mukti* kan niet het onderwerp zijn, dat door *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uiteengezet. Śrī Kṛṣṇa wordt ook in het bijzonder *Kaivalyanātha* en *Kaivalyapati* genoemd. Met ander woorden, Hij is de meester en het object van *ekāntika prema-bhāva*. Kṛṣṇa Zelf vertelt over de glorie van de wonderbaarlijke *prema* van de *gopīs*,

*na pārāye 'haṁ niravadya-saṁyujāṁ
sva-sādhu-kṛtyaṁ vibudhāyuṣāpi vaḥ
yā mābhajan durjara-geha-sṛṅkhalāḥ
saṁvr̥ścya tad vaḥ pratīyātu sādhunā*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.22)

Kṛṣṇa zegt, "Zelfs al had Ik een leven zo lang als dat van de halfgoden, zou Ik niet in staat zijn Mijn schuld aan jullie af te lossen. Door de reeks verbondenheden aan jullie huis en fami-

⁶ *Rūḍha-bhāva* – het stadium van *mahābhāva*, waarin alle acht symptomen van spirituele extase zich manifesteren in de helder brandende (*uddīpta*) conditie. *Adhirūḍha-bhāva* – het hoogste stadium van *prema*, dat alleen wordt aangetroffen in de *gopīs* van Vraja. Er zijn twee soorten *adhirūḍha-bhāva*: (1) *modana*, waarin alle *sāttvika-bhāvas* van de held en heldin [vervolg voetnoot 6] worden opgewekt in een hogere mate dan in de helder brandende (*uddīpta*) conditie en (2) *mādana*, die nergens anders voorkomt dan in de groep van Śrī Rādhā.

lie op te geven, die zeer moeilijk zijn om op te geven, hebben jullie Mij gediend en daarom ben Ik aan jullie verschuldigd. Alleen nog door jullie *sādhutā*, jullie vrome natuur, kan Ik van mijn schuld vrijkomen. Er is geen andere manier." Deze *prema* van de *gopīs* is het onderwerp, dat door *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uiteengezet. Bovendien bidt Uddhavaji aan het stof van de voeten van de *gopīs*,

*āsām aho caraṇa-reṇu-juṣām ahaṁ syām
vṛndāvane kim api gulma-latauṣadhīnām
yā dustyajāṁ sva-janam ārya-pathaṁ ca hitvā
bhejur mukunda-padavīm śutibhir vimṛgyām*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.61)

[*Aho*, de *vraja-devīs* hebben alles opgegeven voor Śrī Kṛṣṇa. Ze hebben het pad van kuisheid, hun familie en hun kinderen verlaten, die allemaal uitermate moeilijk zijn om op te geven. Nu hebben ze hun toevlucht genomen tot *prema-bhakti* voor Śrī Kṛṣṇa. De verpersoonlijkte geschriften (Śrutis) zoeken onophoudelijk naar diezelfde *prema-bhakti*, maar kunnen het zelden bereiken. Laat mij eenvoudig een struik, een klimplant, of een grasspriet in Vṛndāvana worden. Dan kan ik misschien het stof van de lotusvoeten van een van deze *gopīs* bereiken.]

Hij, naar wie zelfs de Śrutis tot vandaag de dag hebben gezocht, werd speelgoed in de handen van de *gopīs*. Deze *gopīs* zijn vererenswaardig, zelfs voor Śrī Kṛṣṇa.

*yā vai śrīyārcitam adādibhir āpta-kāmair
yogīśvarair api yad ātmani rāsa-goṣṭhyām
kṛṣṇasya tad bhagavataḥ caraṇāravindam
nyastaṁ staneṣu vijahuḥ parirabhya tāpam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.62)

[De lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa worden gediend door Lakṣmī-devī, de gelukkigsgodin, en worden vereerd in het hart van de zelfgenoegzame meesters van mysieke *yoga* aangevoerd door Brahmājī. En toch, tijdens de *rāsa-līlā*, verlichtten de *gopīs* van Vṛndāvana het branden van hun hart door die lotusvoeten direct aan hun borst te drukken.]

Die lotusvoeten, waarop de *yogīs* mediteren, maar niet in staat zijn rechtstreeks te bereiken, worden door de *gopīs* liefdevol op hun borst geplaatst. De liefde van de *gopīs* is het hoogste van allemaal en is het hoogste doel en object.

*vande nanda-vraja-strīṇām
pāda-reṇum abhīkṣṇaśaḥ
yāsām hari-kathodgītām
punāti bhuvana-trayam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.63)

[Ik maak een buiging voor het stof van de voeten van de *gopīs*, die in Nanda Bābā's Vraja wonen. Oh, alles, dat deze *gopīs* over Kṛṣṇa's spel en vermaak hebben gezongen, heeft altijd en zal altijd de hele wereld zuiveren.]

De *gopīs*, die *mahābhāva* hebben, noemen Kṛṣṇa, "Dhūrta, O valsspeler! *Lampāṭa*, O losbandige schurk! *Cora*, O dief!" en meer van dergelijke namen. Zulke *hari-kathā* uit hun mond zuivert de drie werelden.

*mṛgayur iva kapīndram vivyadhe lubdha-dharmā
striyam akṛta virūpām strī-jītaḥ kāma-yānām
balim api balim attvāveṣṭayad dhrāṅkṣa-vad yas
tad alam asita-sakhyair dustyajas tat-kathārthaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.47.17)

[Als een jager beschoot Hij op wrede wijze de koning der apen met pijlen. Omdat Hij werd beheerst door een vrouw, verminkte Hij een andere vrouw, die Hem met wellustige gevoelens benaderde. En zelfs na het consumeren van de giften van Bali Mahārāja hing Hij hem als een kraai op aan een touw. Dus laten we al onze vriendschap met die donkere jongen opgeven, zelfs al kunnen we niet ophouden over Hem te spreken.]

Deze soort en andere dergelijke woorden gesproken door de *gopīs* behagen Svayam Bhagavān Śrī Kṛṣṇa ten zeerste; maar degenen, die zijn gekwalificeerd voor dergelijke *hari-kathā*, zijn zeer schaars.

Śrīmad-Bhāgavatam vertolkt de betekenis van de *gāyatrī*:

*artho 'yaṁ brahma-sūtrāṇām
bhāratārtha-vinirṇayaḥ
gāyatrī-bhāṣya-rūpo 'sau
vedārtha-paribṛṁhitaḥ
grantho 'ṣṭādaśa-sāhasraḥ
śrīmad-bhāgavatābhīdhaḥ*

Garuḍa Purāṇa

Śrīmad-Bhāgavatam is de geauthoriseerde uitleg van *Brahma-sūtra* en het is een nadere uiteenzetting van *Mahābhārata*. Het vormt de uitbreiding van de *gāyatrī-mantra* en de essentie van alle vedische kennis. Deze *Śrīmad-Bhāgavatam*, die achttien-duizend verzen omvat, wordt gekend als de toelichting van alle vedische literatuur.

Śrīmad-Bhāgavatam is de uiteenzetting van de *gāyatrī*. De *gāyatrī-mantra* is de moeder van de Veda's. *Gāyatrī*, de echt-

genote van Śrī Brahmā, is de schaduw van Mūla-Gāyatrī (de wortel van Gāyatrī), Śrī Rādhājī. In de Gāyatrī wordt gesproken van *bhargo devasya dhīmahī*. Hiervan zijn vele betekenissen, maar Śrī Jīva Gosvāmī ontdekte een speciale betekenis in de *Agni Purāṇa*: "*kṛṣṇa devasya bhargaḥ (tejaḥ) śaktiḥ (svarūpa-śaktiḥ) iti dhīmahī* – ik mediteer op *svarūpa-śakti* Śrīmatī Rādhikā, die de *bhargaḥ*, het vermogen, is van de *deva*, Kṛṣṇa."

Śrīmad-Bhāgavatam is de betekenis van de Gāyatrī en stelt in zijn eerste vers,

*om̐ namo bhagavate vāsudevāya
 janmādy asya yato 'nvayād itarataś
 cārtheṣv abhijñāḥ svarāt
 tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye muhyanti yat sūrayaḥ
 tejo-vāri-mṛdām yathā vinimayo yatra tri-sargo 'mṛṣā
 dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ
 satyaṁ paraṁ dhīmahī*

Śrīmad-Bhāgavatam (1.1.1)

"*Dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ satyaṁ paraṁ dhīmahī* – ik mediteer op Hem, die in Zijn eigen verblijfplaats is gesitueerd, ver voorbij *māyā*, waar misleiding, of in andere woorden, misleiding in de vorm van *mukti*, geen toegang vindt." In de conclusie van *Śrīmad-Bhāgavatam* (12.13.19) wordt ook gezegd, "*tac chuddhaṁ vimalaṁ viśokam amṛtaṁ sat-yaṁ paraṁ dhīmahī* – ik mediteer op die zuivere en vlekkeloze Allerhoogste Absolute Waarheid, die vrij is van het lijden en de dood." Daarom is *satyaṁ paraṁ dhīmahī* – ik mediteer op de Absolute Waarheid – het onderwerp, dat in *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt uiteengezet.

Nirasta-sāmyātiśayena. *Nirasta* betekent iemand, die geen gelijke of meerdere heeft, en die persoon is Śrīmatī Rādhikā, de geliefde van Kṛṣṇa. *Rādhāsā sva-dhāmnī brahmaṇi ramsyate namaḥ*. In Haar eigen verblijfplaats zorgt Ze, dat *brahma* zich amuseert. Het is voor Kṛṣṇa niet mogelijk om *śṛṅgāra-rāsa* (de zoete stemming van amoureuze liefde) te manifesteren zonder Śrī Vṛṣabhānu-nandinī, die de bron is van de oorspronkelijke *rāsa*, of *śṛṅgāra-rāsa*. Louter om de super-excellentie van Rādhājī ten uitvoer te brengen is Candrāvālī een *gopī*, die Haar tegenwerkt, een *vipakṣa-gopī*. In werkelijkheid echter is zij slechts een manifestatie van Rādhājī en kan niet in Haar schaduw staan.

In dit vers betekent het woord *anvaya* 'ontmoeten'. In de *rāsa-sthālī* staat Kṛṣṇa tussen twee *gopīs* en iedere *gopī* staat tussen twee Kṛṣṇas. Er heerst veel *ānanda* (vreugdevolle zegen) in hun bijeenkomst, waar Kṛṣṇa hun enkelbellen en andere ornamenten op hun lichaam vastmaakt. In afzondering, *vyatireka*, wanneer Zij ziet, dat Kṛṣṇa zowel voor Haar als voor de andere *gopīs* hetzelfde gevoel heeft, verdwijnt Rādhājī van de *rāsa*-dans. Nadat Hij erachter komt, dat Ze is verdwenen, denkt Kṛṣṇa, "Als Rādhikā hier niet bij is, wat heeft het voor zin om *rāsa* uit te voeren?" Daarom, *śata-koṭī-gopī harite nārīla kṛṣṇera mana*. Śrī Kṛṣṇa liet alle *gopīs* achter en verdween uit de *rāsa*-dans. Het is alleen Rādhikā, die deskundig is in de vierenzestig vormen van *śṛṅgāra-rāsa* en in *rāsa* zelf. Daarom is Zij de *parama-satya-tattva* (de Allerhoogste Absolute Waarheid) uiteengezet door *Śrīmad-Bhāgavatam*.

Kṛṣṇa is deskundig in *rāsa-tattva*. Hij is *raso vai saḥ*, de belichaming van *rāsa*, maar Hij is niet deskundig in *mādhana-*

bhāva. Alleen vanwege de *mādanākhyā-bhāva* van Śrīmatī Rādhikā verscheen Hij in de vorm van Śacinandana Gaurahari in het tijdperk van Kali en nam de innerlijke gemoedsge-steldheden en de gouden uitstraling van Śrīmatījī aan.

Svarāt. Rādhājī is zelf-gemanifesteerd; niemand heeft Haar gemanifesteerd. In de staat van *mādana* zijn alle wonderlijkheden tegelijkertijd manifest. Zelfs tijdens een ontmoeting is het gevoel van afgescheidenheid aanwezig.

Tene brahma hṛdāya ādi-kavaye muhyanti yat sūrayaḥ. Wanneer dit verwijst naar Rādhikājī, betekent het, dat Ze de *rāsa* van de Allerhoogste Heer uitbreidde naar het hart van de oorspronkelijke dichter, Śukadeva Gosvāmī. Zij is de belichaming van Śrīla Śukadeva Gosvāmī's *guru* en Śuka is Haar huispapagaai.

Muhyanti yat sūrayaḥ. Rādhikājī legde die *rāsa* met betrekking tot de Allerhoogste, die zelfs Śrī Brahmā's hoofd op hol bracht, neer in het hart van Śukadeva Gosvāmī, de oorspronkelijke dichter. Een andere betekenis is, dat de *bhaktas* flauw vallen bij het proeven van de *rāsa* van het zien van de super-excellentie van Rādhājī tijdens de *rāsa-lilā* en bij het zien van Kṛṣṇa's liefde voor Haar op dat moment.

Tejo-vāri-mṛdām. De maan stond stil, Yamunā stond als bedwelmd stil en stenen werden vloeibaar. Bij het zien van Rādhikā's super-excellentie, of Haar conditie in afgescheidenheid van Kṛṣṇa, keren hun eigenschappen zich binnenste buiten. Materie wordt bewust en dat, wat bewust is, wordt statisch. Bij het zien van de *rāsa*-dans stond de maan boven Rasaulī stil en de Yamunā werd soliede, hoewel het haar *dharma* is om te stromen. In de algemene betekenis wordt

hier vuur (*teja*) en aarde (*mṛdam*) beschouwd als water, en water (*vāri*) in de vorm van een fatamorgana in de woestijn, als aarde.

Tri-sargo 'mṛṣa. De drie scheppingen zijn reëel; toch zijn ze van tijdelijke aard, niet onecht. Ze worden gemanifesteerd door Bhagavān's *sankalpa-sakti* (Bhagavān's wensvermogen) en daarom zijn ze niet onecht. Gezien vanuit het perspectief van Śrīmatī Rādhikā is de betekenis van *trisarga* 'uit wie *trisarga* (*srī*, *bhu* en *nilā* vermogens) zijn voortgekomen', of 'uit wie de Lakṣmīs, Mahiṣīs en *gopīs* zijn voortgekomen', of 'in wie *antaraṅga*, *bahiraṅga* en *tataṣṭha śaktīs* zijn gesitueerd'. Met andere woorden, *trisarga* verwijst naar Śrīmatī Rādhikā Zelf. *Dhāmnā svena sadā nirasta-kuhakaṁ satyaṁ paraṁ dhīmaḥi*. Ver boven *mahāmāyā*, in de schitterende, eeuwige Goloka Vṛndāvana-dhāma, betreft Śrī Rādhikā Nandanandana in het plezier (*ramaṇa*). Ze geeft Hem zegen, vreugde. Alleen deze *parā-śakti* is de *paraṁ-satya-svarūpā* en ik mediteer (*dhīmaḥi*) op Haar. Dit is het onderwerp van *Śrīmad-Bhāgavatam*.

Een lezing gegeven in Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha
in Mathurā, India, op 16 augustus 2001

Dit gezelschap werd bijeengeroepen als voortzetting op het festival van Śrī Janmāṣṭamī, waarbij het onderwerp van gesprek was "Het hoogste onderwerp gevestigd door Śrīmad-Bhāgavatam"

Vertaald door het team van *Rays of The Harmonist*
voor No. 9, "Śrī Gadadhāra-tattva", winter 2001

Radhe! Jaya Jaya
Madhava-dayite

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOŚVAMĪ MAHĀRĀJA

DIT LIED IS GECOMPONEERD DOOR ŚRĪLA Rūpa Gosvāmī en vandaag is onze *maṅgalācarana* (gunstige aanroeping), want we willen, dat ons programma, dit *hari-kathā* festival, gunstig verloopt. Dus nu gaan we dit uitermate heilzame lied zingen,

rādhe! jaya jaya mādhava-dayite!
gokula-taruṇī-maṅḍala-mahite (1)

[O Rādhā! Alle eer aan Jou, O geliefde van Mādhava! Jouw glorie wordt bezongen door de kring van jeugdige meisjes van Gokula.]

dāmodara-rati-varadhana-veśe!
hari-niṣkuṭa-vṛndāvipineśe! (2)

[O Jij, wier kledij de affectie van Dāmodara verhoogt, O koningin van het bos van Vṛndāvana. Jij bent de tuin van plezier van Śrī Hari.]

vṛṣabhānūdadhī-nava-śaśī-lekhe!
lalitā-sakhī! guṇa-ramita-viśākhe! (3)

[Uit de oceaan van Vṛṣabhānu Mahārāja rijst Je op als de nieuwe maan! O liefste vriendin van Lalitā! O Jij, die met je betoverende kwaliteiten het hart van Viśākhā boeit!]

karuṇām kuru mayi karuṇā-bharite!
sanaka-sanātana-varṇita-carite! (4)

[Schenk me Jouw mededogen, O Jij, die boordevol compassie is! Jouw transcendente kwaliteiten en karakter worden beschreven door Sanaka en Sanātana.]

Rādhe. Wat is de betekenis van Rādhe? *Ārādhyate iti*. Śrī Kṛṣṇa Zelf vereert Śrīmatī Rādhikā en Rādhikā vereert Hem altijd. Toen Ze zich manifesteerde uit Kṛṣṇa's linker zijde op het terrein van *rāsa-līlā*, rende Ze direct naar Hem toe om Hem te eren, en Hij rende naar Haar. *Rādhe! jaya jaya* – O Rādhe, alle eer aan Jou, alle eer aan Jou.

Mādhava-dayite! – Jij bent heel dierbaar voor Śrī Mādhava.

Śrīmatī Rādhikā had eens een pessimistische bui. Ze zat aan de ene zijde van Rādhā-kuṇḍa en Kṛṣṇa zat aan de andere zijde. De bries, die van Rādhā's oever kwam, raakte de heerlijke geur van Rādhā-kuṇḍa aan en ook de sluier van Rādhikā – niet Rādhikā Zelf, maar de sluier, die Haar geur bevatte. Rādhikā is zo aromatisch, dat Kṛṣṇa er gek van wordt. Toen

die bries Kṛṣṇa bereikte, riep Hij uit, "Mijn leven is geslaagd!
Mijn leven is geslaagd!"

*yasyah kadāpi vasanāñcala-khelanottha-
dhanyāti-dhanya-pavanena kṛtārtha-māni
yogīndra-durgama-gatir madhusūdano 'pi
tasya namo 'stu vṛṣabhānu-bhuvo diśe 'pi*

Rādhā-rasa-sudhā-nidhi (2)

[Ik bied zelfs aan de richting tegenover de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja – Śrī Rādhikā – mijn eerbetuigingen. Zij bevangt volkomen het hart van Madhusūdana Śrī Kṛṣṇa, die het honingzoete spel uitvoert, dat de grootste *yogīs* zelden bereiken. Wanneer een zachte windvlaag spelenderwijs Haar kleding aanraakt en de zoete geur naar Kṛṣṇa voert en Zijn lichaam aanraakt, sluit Hij het in Zijn hart en voelt, dat Zijn leven een succes is geworden.]

Wie is Kṛṣṇa? Hij is Madhusūdana. Er zijn zoveel wijzen en vrome koningen, die in staat zijn hun geest te beheersen, hetgeen vervolgens hun geest zuivert. En toch, zelfs in hun meditatie kunnen ze de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa niet aanraken. Anderzijds, wanneer diezelfde Kṛṣṇa enige verbinding heeft met Rādhikā, zelfs bij het waarnemen van de geur van Haar sluier, raakt Hij in de war; dan is het alsof Hij gek wordt. Rādhikā is zo glorieus.

*veṇuṁ karān nīpatitaṁ skhalitaṁ śikhaṇḍaṁ
bhraṣṭaṁ ca pīta-vasanaṁ vraja-rāja-sūnoḥ
yasyāḥ kaṭākṣa-śara-ghāta-vimūrcchitasya
tām rādhikāṁ paricarāmi kadā rasena*

Rādhā-rasa-sudhā-nidhi (39)

[Wanneer het hart van Vraja-rāja's zoon, Śrī Kṛṣṇa, wordt getroffen door de pijlen van Śrīmatī Rādhikā's zijdelingse blik, laat Hij Zijn fluit vallen, valt Zijn pauwenveer uit Zijn tulband en glijdt Zijn bovenkleding naar beneden, terwijl Hij begint flauw te vallen. Oh, wanneer ga ik mijn dienst verlenen aan Haar, die verzadigd is van *rāsa*?]

Śrīla Prabhodhānanda Sarasvatī schrijft, "O wanneer krijg ik de kans om Śrīmatī Rādhikā met *rāsa* te dienen?" Welke *rāsa*? *Mañjarī-rāsa*, die zo een hoge klasse is, zelfs hoger dan [de stadia voorafgaand aan *prema*, zoals] *sneha*, *māna*, *rāga*, *anurāga*, en zelfs hoger dan dat. Dat is *rāsa*.

Veṅurī karān nīpatitam, wanneer Śrī Kṛṣṇa fluit speelt, zijn alle *gopīs* onder controle.

akhila-rasāmṛta-mūrtiḥ
prasṃmara-ruci-ruddha-tārakā-pālīḥ
kalīta-śyāmā-lalīto
rādhā-preyān vidhur jayati

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.1)

[Śrī Kṛṣṇacandra is uitermate glorieus! Hij is de gecondenseerde vorm van alle eeuwige, bovenwereldse *rāsa*. Hij heeft immers de volkomen uitdrukking van geen enkel goddelijk sentiment veronachtzaamd. Kijk eens, hoe Hij de uiterst meegaande *gopī* Tārakā onderwerpt, alsof de pas volle maan een kleine ster overstraalt – haar eigen glans wordt volkomen overstraald door Zijn schittering. En Pālī, die ook door Hem wordt beheerst, lijkt een stelsel, dat de maan aan haar boezem houdt. Zijn stralen overspelen haar ook. Wanneer de pas volle maan de nachtelijke hemel als zijn speelterrein aanvaardt, wordt de atmosfeer ideaal voor het liefdesspel. Op dezelfde manier maakt Śrī Kṛṣṇa Śyāmā, die op het donker-

blauwe gewelf lijkt, en Lalitā, de belichaming van coquetterie, Zijn eigen. Hij raakt onder de controle van de *prema* van Śrīmatī Rādhikā, die de belichaming is van *mahābhāva* en de bron van alle *yūtheśvarīs*, zoals de volle maan onder controle komt van de krachtige invloed van de Rādhā-constellatie in het voorjaarsseizoen. De liefde van Śrīmatī Rādhikā overschaduwet Hem volkomen en verslaat Hem. Zij is alles voor Hem; zonder Haar staat Hij alleen als een eenzame maan.]

Kṛṣṇa is een oceaan van *rāsa*. En wat doet Hij? Met Zijn fluit en schoonheid – vooral met Zijn fluit – overheerst Hij *gopīs*, zoals Tārakā, Pālī, en Candrāvalī; en anderen, zoals Bhadrā, Śyāmalā en Lalitā. Hij beheerst met Zijn fluit ook alle koeien. Hij houdt alles met die fluit onder controle. Maar toen Hij Śrīmatī Rādhikā zag, gleed die fluit uit Zijn handen en zelfs Zijn pauwenveer viel op de grond.

Veṇuṁ karān nipatitam. Waar viel hij neer? Aan de lotusvoeten van Rādhikā.

Bhraṣṭam ca pīta-vasanam – Hij had niet in de gaten, dat Zijn gele sjaal ook afviel. Hij was helemaal door het dolle heen en viel pardoes flauw. Śrīmatī Rādhikā is zo glorieus en daarom zingt Śrīla Rūpa Gosvāmī, "*Rādhe! jaya jaya mādha-va-dayite.*"

Śrī Kṛṣṇa heeft gezegd in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.32.22),

*na pāraye 'ham niravadya-saṁyujām
sva-sādhu-kṛtyam vibudhāyusāpi vaḥ
yā mābhajan durjara-geha-śṛṅkhalāḥ
saṁvṛṣya tad vaḥ pratiyātu sādhunā*

[Ik ben niet in staat Mijn schuld voor jouw vlekkenloze dienst af te lossen, zelfs niet in een levensduur van Brahmā. Jouw

band met Mij is buiten iedere blaam. Je hebt Me vereerd, alle huiselijke verbindingen afgesneden, die moeilijk te breken zijn. Laat daarom alsjeblieft je eigen glorieuze daden je compensatie zijn.]

[Śrīla Jayadeva Gosvāmī heeft Kṛṣṇa ook geciteerd in *Gita-govinda* (10.8),]

smara-garala-khaṇḍanam
mama śirasi maṇḍanam
dehi pada-pallavam-udāram

[O Mijn Geliefde, het sterke vergif van Cupido ruïneert Me. Wees Me alsjeblieft genadig en plaats de koele, zachte blaadjes van Jouw lotusvoeten op Mijn hoofd.]

Śrī Kṛṣṇa smeekt Śrīmatī Rādhikā, "O Devī, Ik plaats Mijn oren in Mijn handen⁷ en beloof, dat Ik niet meer ondeugend zal zijn. Ik zal Jou niet meer lastig vallen. Wees alsjeblieft gelukkig met Mij. Ik geef Jou Mijn fluit. Ik leg de pauwenveren van Mijn hoofd aan Jouw voeten." *Smara-garala-khaṇḍanam*. "Ik kan de afzondering van Jou niet verdragen, zelfs niet voor een ogenblik. Ik sterf zonder Jou, dus Je moet Mijn fout vergeven. In de toekomst zal Ik nooit meer iets als dit in Mijn leven doen. Ik heb iets verkeerd gedaan. Je moet me excuseren. Excuseer Me alsjeblieft."

⁷ In de Vedische cultuur is met beide handen trekken aan de eigen oren een teken van het toegeven van de eigen overtreding en het smeken om vergeving.

Dit⁸ kreeg Śrī Jayadeva Gosvāmī eigenlijk niet voor elkaar om te schrijven, maar onze Gosvāmīs, zoals Śrīla Rūpa Gosvāmī, die Śrī Rūpa Mañjarī is, oh, zij konden dat wel. Hoe glorieus is Rādhā. *Jaya jaya mādharma-dayite* – Śrī Kṛṣṇa wordt beheerst door Śrīmatī Rādhikā.

Gokula-taruṇī-maṇḍala-mahite. Er wonen zoveel *gopīs* in Gokula. Ze zijn buitengewoon mooi en Candrāvalī is bijzonder mooi, maar niet zoals Rādhikā. *Taruṇī-maṇḍala-mahite* – in deze wereld is niemand zo dierbaar aan Kṛṣṇa als Rādhikā.

Dāmodara-rati-varadhana-veśe. Wie is Dāmodara? Dāmodara wordt beheerst door Zijn moeder, maar in dit verband wordt diezelfde Dāmodara nu beheerst door Rādhikā. *Vardhana-veśe*. Om Śrī Kṛṣṇa's liefde en genegenheid te vergroten verschijnt Ze op zoveel prachtige manieren.

En waar is Ze? *Hari-niṣkṣa-vṛndāvipineśe*. *Hari* betekent 'Kṛṣṇa, die iedereen aantrekt, die ieders hart steelt, vooral van de *gopīs*.' Zijn tuin is Vṛndāvana, waar Yamunā stroomt, waar de pauwen dansen en waar de koekoeks zingen. Er zijn overal *belī*, *camelī* en *kadamba* bloemen. Waar Candra (de

⁸ Toen Śrī Jayadeva Gosvāmī eens bezig was de verzen van *Gīta-govinda* te componeren, verscheen er een spel in zijn hart, waarin Śrīmatī Rādhikā een pessimistische bui (*māna*) kreeg. Kṛṣṇa was herhaaldelijk bezig Haar *māna* op te lossen, maar dat lukte niet. Toen begreep Śrī Jayadeva, dat [vervolg voetnoot 8] Śrī Kṛṣṇa Zijn hoofd aan Haar lotusvoeten legde om Haar te kalmeren. Maar omdat Śrī Jayadeva Gosvāmī's gevoel van dienstbaarheid aan Śrī Kṛṣṇa een zweem van eerbied bevatte, kon hij zichzelf er niet toe aanzetten dit te schrijven en in plaats daarvan nam hij een bad in de Gaṅgā. Kṛṣṇa Zelf, in de vorm van Jayadeva, arriveerde daar en schreef de rest van het vers in het notitieboek van Jayadeva Gosvāmī.

maan) en alle andere stimuli (*uddīpana*) resideren. Daar is Kṛṣṇa niet Vṛndāvaneśvara (heer en meester van Vṛndāvana). Want Vṛndā-devī heeft Vṛndāvana aan Śrīmatī Rādhikā gegeven. Śrīmatī Rādhikā is Vṛndāvaneśvarī. Śrī Kṛṣṇa, vooral, is niet heer en meester van *rāsa-līlā* (Rāseśvara); maar Rādhikā is Rāseśvarī (de meesteres van *rāsa-līlā*). Śrī Kṛṣṇa is een van de deelnemers, maar Rādhikā is het summum.

Jaya jaya. O Devī, wees glorieus, wees glorieus. Sprenkel een beetje van Jouw genade over me heen.

*vṛṣabhānūdadhī-nava-śaśī-lekhe!
lalitā-sakhī! guṇa-ramita-viśākhe!*

[Uit de oceaan van Vṛṣabhānu Mahārāja rijst Je op als de nieuwe maan! O beste vriendin van Lalitā! O Jij, die het hart van Viśākhā boeit met Jouw betoverende kwaliteiten!]

Lalitā-sakhī! guṇa-ramita-viśākhe! Jij bent de *sakhī* van Lalitā. Op welke manier?

*dhūrte vrajendra-tanaye tanu suṣṭhu-vāmyaṁ
mā dakṣiṇā bhāva kalaṅkīni! lāghavāya
rādhe girāṁ śṛṇu hitāṁ iti śikṣayantīm
devīm guṇaiḥ sulalitām lalitām namāmi*

Śrī Lalitāṣṭakam (4)

["O Kalāṅkīni (onkuise)! Vrajendra-nandana is erg doortrapt, dus blijf stevig dwarsliggen. Geef niet toe aan zachtvaardige ondergeschiktheid. Rādhe, luister naar deze heilzame woorden." Op deze manier geeft ze instructies. Ik bied *praṇāma* aan Lalitā-devī, die een reservoir is van betoverende kwaliteiten.]

Śrīmatī Lalitā-devī is Śrīmatī Rādhikā zo dierbaar. Soms beheerst ze Rādhikā. *Dhūrte vrajendra*. Lalitā zegt, "Vrajendranandana (Śrī Kṛṣṇa, de zoon van Nanda Mahārāja) is een eersteklas bedrieger. Hij is zwart van binnen en van buiten. Hij is overal zwart, geef Je dus niet aan Hem over. Handel altijd op een manier, dat Je Hem de baas blijft. Geef Je *māna* (transcendentale boosheid) niet op." Rādhikā wil Haar *māna* opgeven, maar Lalitā zegt Haar dat niet te doen. *Rādhe giram śṛṇu hitām iti sikṣayantīm*. Lalitā is de *guru* van Rādhikā en daarom kan zij iedereen *dāsyā-prema*, liefdevolle dienstverlening, aan Rādhikā toestaan.

*yām kām api vraja-kule vṛṣabhānu-jāyāḥ
prekṣya sva-pakṣa-padavīm anuruddhyamānām
sadyas tad-iṣṭa-ghaṭanena kṛtārthayantīm
devīm guṇaiḥ sulalitām lalitām namāmi*

Śrī Lalitāṣṭakam (7)

[Bij het zien van ieder jong meisje waar dan ook in Vraja, waarna ze heeft vastgesteld, dat ze geneigd is tot Vṛṣabhānundandini, vervult Lalitā onmiddellijk alle innerlijke wensen van dat meisje en maakt haar leven tot een succes. Ik bied *praṇāma* aan die Lalitā-devī, een reservoir van betoverende kwaliteiten.]

En wat te zeggen van Viśākhā, die zelfs mooier is [dan Lalitā]. Viśākhā werd geboren op dezelfde dag als Rādhikā, dus haar schoonheid en andere kwaliteiten zijn overeenkomstig aan die van Rādhikā.

*sāndra-prema-rasaiḥ plutā
priyatayā prāgalbhyam āptā tayoh
prāṇa-preṣṭha-vayasyayor anudinām*

*lilābhisāraṅ kramaiḥ
vaidagdhyena tathā sakhīm prati
sadā mānasya śikṣām rasair
yeyarṅ kārayatīha hanta lalitā
grhṇātu sā mām ganaiḥ*

Vraja-vilāsa-stava (29)

[Śrī Lalitā-devī is ondergedompeld in de uiterst ondoorgroendelijke *prema-rāsa*. Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa zijn haar *prāṇa-preṣṭha* (haar dierbaarste geliefden, het leven van haar leven) en iedere dag arrangeert ze met een driestheid (*pragalbhatā*) geboren uit haar liefde voor Hen beiden Hun amoureuze ontmoetingen. Ze geeft met grote deskundigheid instructies aan haar *sakhī* Śrīmatī Rādhikā. Moge zij me aanvaarden als *pālya-dāsī*, een van de dienstmeisjes in haar persoonlijke groep.]

*praṇaya-lalitā-narma-sphāra-bhūmis tayor yā
vraja-pura-nava-yūnor yā ca kaṅṭhān pikānām
nayati param adhastād divya-gānena tuṣṭyā
prathayatu mama dikṣām hanta seyarṅ viśākhā*

Vraja-vilāsa-stava (30)

[Śrī Viśākhā-devī is door het jonge paar begunstigd op basis van haar kwaliteiten van intieme liefde, speelse humor en moedige, amoureuze nieuwsgierigheid. Haar verleidelijke, hemelse gezang bespot de zoetheid van de koekoek. Moge die Viśākhā me genadevol opleiden in de muziekkunst.]

Haar stem is zo lief, zelfs liever dan van Śrī Kṛṣṇa. Al haar kwaliteiten zijn als die van Rādhikā. Ik bid, dat ze me haar *śiṣya*, leerling, maakt en me opleidt in de dienst van Rādhikā en Kṛṣṇa.

*karuṇārṇ kuru mayi karuṇā-bharite!
sanaka-sanātana-varṇita-carite!*

In dit vers zegt Śrīla Rūpa Gosvāmī, dat zelfs de eersteklas *brahmavādīs*, zoals Śukadeva Gosvāmī [toen hij nog in de baarmoeder van zijn moeder zat] en de Vier Kumāra's, Śrīmatī Rādhikā bezingen. *Nisānta-līlā* (het spel van Rādhā en Kṛṣṇa vlakvoor de dageraad) en het andere spel en vermaak in *aṣṭa-kālīya-līlā* (uitgevoerd over de acht perioden van de dag en de nacht) werd door Śrī Śiva aan de Vier Kumāra's verteld en toen beschreven ze die in de *Bṛhad-vāmana Purāṇa*. Dus daarom bezingt Śrīla Rūpa Gosvāmī zelfs personen, zoals Sanaka, Sananda, Sanat en Sanātana Kumāra, die altijd vijf jaar oud blijven, die altijd naakt rondlopen en die de eerste zonen van Śrī Brahmā zijn.

Sanātana betekent in dit verband Sanātana van de Vier Kumāra's. Maar Śrīla Sanātana Gosvāmī heeft Śrī Rādhā ook bezongen, vooral in *Bṛhad-Bhāgavatāmṛta* en in zijn *Vaiṣṇava-toṣanī* commentaar op *Śrīmad-Bhāgavatam*, dus dit kan ook naar hem verwijzen.

Jullie zijn allemaal gekomen voor *hari-kathā* en we zullen jullie *hari-kathā* geven. We zullen de *hari-kathā* geven, die Śrīla Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja, jullie Prabhupāda, aan mij heeft overgelaten. Hij zei me, "Jij moet hen dit geven."

Er kunnen problemen komen, wanneer we toegewijden huisvesten, maar probeer tolerant te zijn. Probeer de nectar van *hari-kathā* met de twee kopjes van je oren te drinken. Śrīla Śukadeva Gosvāmī heeft deze *kathā* gesproken, maar niet openlijk, zoals ik doe. Bij het spreken van *Śrīmad-Bhāgavatam* heeft Śukadeva Gosvāmī Rādhikā's naam nooit

openlijk genoemd, ook heeft hij de namen van Candrāvalī of Lalitā en Viśākhā nooit onthuld. Maar Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura heeft deze wel onthuld en omdat we in zijn lijn (*paramparā*) spreken, vertel ik jullie ook al die geheime namen en het zoete spel en vermaak [dat is verbonden aan deze namen]. Probeer dit in je hart te sluiten en predik onze missie in de hele wereld. Wees niet zwak. "*Rādhe! jaya jaya mādhave-dayite.*"

Een lezing gegeven tijdens het 'The Way of Love Festival',
Kijkduin, Nederland, 9 juli 2005
Gepubliceerd door het Harikathā Team

Sri Radharani

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOSVAMĪ MAHĀRĀJA

*śrī kṛṣṇa-virahe, rādhikāra dasā,
āmi to' sahite nāri
yugala-milana, sukhera kāraṇa,
jīvana chāḍite pāri (1)*

[Ik kan de conditie van Rādhikā in afzondering van Śrī Kṛṣṇa niet verdragen. Ik ben dus volkomen bereid mijn leven op te geven omwille van Hun gelukkige hereniging.]

WE MOETEN OP DEZE GUNSTIGE VERSCHIJNINGSdag van Rādhikājī tot Haar bidden, maar hoe moeten we bidden? Als we bidden in onze eigen woorden, zelfs met hele poëtische woorden, helpt dat dan? Nee. Als we bidden onder leiding van Śrīmatī Rādhikā's dienares, een zelf-gerealiseerde ziel, met deze woorden,

dan kan ons dat enig resultaat opleveren. In deze gemoedsge-steldheid bidden we met de woorden van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura, die een verlangen tot uitdrukking brengt aan de lotusvoeten van Rādhājī.

Alleen onder leiding van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura is het mogelijk om dienst te verlenen aan Śrīmatī Rādhikā. In de stemming van Śrīmatī Rādhikā's dienaress heeft Śrīla Bhakti-vinoda Ṭhākura gebeden, "Wanneer komt de dag, dat ik niet in staat ben Haar afzondering te verdragen? Wanneer komt de dag, dat ik in feite in staat ben de pijn van Rādhikājī te erva-ren en niet in staat ben te verdragen, dat Zij zulke pijn heeft?" Opdat Rādhā en Kṛṣṇa elkaar ontmoeten, is Śrīla Bhaktivi-noda Ṭhākura inderdaad gereed en bereid zijn leven herhaal-delijk op te geven.

*rādhikā-caraṇa, tyajiyā āmāra,
kṣaṇeke pralaya haya
rādhikāra tare, śata-bāra mari,
se duḥkha āmāra saya (2)*

[Als ik Rādhikā's lotusvoeten slechts voor een ogenblik zou moeten ontberen, zou ik totaal geruïneerd zijn. Omwille van Rādhikā, zou ik de bezoeking van de dood honderden keren kunnen verdragen.]

Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura zegt, "Ik kan alles opgeven. Ik kan zelfs Kṛṣṇa opgeven, maar ik kan de lotusvoeten van Rādhikā geen moment opgeven. Voor de dienst van Rādhikā ben ik bereid om honderdmiljoen keer te sterven, maar ik zou het opgeven van Haar associatie nooit kunnen verdragen. Wanneer komt de dag, dat ik enige dienst aan Haar lotusvoeten kan verlenen? Hoe kan ik gehecht raken aan deze Rādhikā

kā en hoe kan ik de perfectie van de dienst aan Haar lotusvoeten bereiken?"

*e heno rādhāra, caraṇa-yugale,
paricaryā pā'bo kabe
hā hā vraja-jana, more dayā kori',
kabe vraja-vane la'be (3)*

[Wanneer krijg ik de dienst aan Śrī Rādhā's lotusvoeten? O inwoners van Vraja, wanneer zijn jullie mij genadig en nemen jullie me mee naar de bossen van Vraja?]

*vilāsa mañjarī, anaṅga mañjarī,
śrī rūpa mañjarī āra
āmāke tuliyā, laho nija-pade,
deho more siddhi-sāra (4)*

[O Vilāsa Mañjarī, Anaṅga Mañjarī en Śrī Rūpa Mañjarī! Verhef me en breng me dichtbij jullie lotusvoeten om me zo de hoogste perfectie toe te staan.]

Terwijl Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura bitter weent, bidt hij, "O Vrajavāsi's, weest alsjeblijft genadig! Plaats me in de dienst van het Goddelijk Paar. Plaats me alsjeblijft in het bijzonder in de dienst van Rādhikā's lotusvoeten. Wanneer komt de dag, dat Śrī Vilāsa Mañjarī en anderen me naar Vraja brengen? Ik verlang ernaar om dienst te verlenen."

In dit gedicht zien we, dat Lalitā en Viśākhā niet worden genoemd en er geen smeebeden aan Yogamāyā Paurṇamāsī en Vṛndā-devī zijn. De gebeden van Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura zijn in plaats daarvan gericht aan Rūpa Mañjarī, Vilāsa Mañjarī en Anaṅga Mañjarī. Waarom is dat? Het gevoel, dat we willen bereiken is niet mogelijk zonder hun genade. Dat is de reden, waarom *sādhakas*, beoefenaars, op deze ma-

nier bidden. Als een stemming, zoals die van hen, in ons hart ontluikt, is ons leven geslaagd en worden we op zekere dag gekend als *rūpānuga*.

[Toen zongen de toegewijden Śrīla Gaura-kiśora dāsa Bābāji Mahārāja's *Uddeśye Racita Gītā Boliyā Pracalita*, dat ook bekend is als *Kothāya Go Premamayi Rādhe Rādhe* (Het Lied dat het Levensdoel van Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī Bezingt).]

Eerder hebben we gesproken over de *tattva* van Rādhārāṇī. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft dit allemaal gehoord van Śrī Svarūpa Dāmodara, Śrī Rāya Rāmānanda, Śrīla Rūpa Gosvāmī en vooral van Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī en zo heeft hij het gepresenteerd.

Śrīmatī Rādhikā's naam is Govinda-ānandinī, Zij die Śrī Kṛṣṇa gelukkig maakt. Niets is hoger dan dit. Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja Gosvāmī heeft enkele namen van Rādhikā onthuld in zijn *Śrī aitanya-caritāmṛta, Ādi-līlā*, Hoofdstuk Vier.

Eén van Haar namen is Govinda-ānandinī. Govinda is de bestuurder van alles. Hij omvat de uiterste grens van het begrip van de Allerhoogste Heer, Śrī Kṛṣṇa. Hij is vol onbeperkte vermogens en liefvalligheid. Wie kan Hem gelukkig maken? Er is maar één persoon, die dat kan – Kṛṣṇa Zelf in de vorm van Śrīmatī Rādhikā.

Zij is Govinda-mohinī. Kṛṣṇa trekt alle levende wezens aan, inclusief dieren, bomen en klimplanten, en Hij trekt in het bijzonder alle *vraja-gopīs* aan, maar alleen Rādhikā kan Hem aantrekken. Kṛṣṇa brengt iedereen in deze wereld van zijn stuk met Zijn *māyā-śakti*, en in de spirituele wereld verbijstert Hij iedereen met Zijn prachtige gedaante, kwaliteiten

en spel. Hij kan ieders hoofd op hol brengen, maar alleen Śrīmatī Rādhikā kan Zijn hoofd op hol brengen.

Rādhikā is Govinda-sarvasava. Zij is alles voor Kṛṣṇa. Zij is het summum voor Kṛṣṇa; voor Hem is er niets anders.

Śrī Rādhā is Sarva-kāntā-śīromaṇi, het kroonjuweel van alle geliefden van Kṛṣṇa. Alle *gopīs* gingen zoeken naar Kṛṣṇa, nadat Hij van de *rāsa* dans was verdwenen. Toen Rādhikā's *svapakṣā gopīs*, de *gopīs* van Haar eigen groep, Haar voetafdrukken bij die van Kṛṣṇa zagen, werden ze heel gelukkig, omdat ze wisten dat ze van Haar waren. Maar toen de andere groepen *gopīs* ze zagen, zonder te weten tot wie ze behoorden, dachten ze, dat deze specifieke *gopī* Kṛṣṇa beter had gediend dan ieder ander en dat Hij daarom met Haar alleen de *rāsa*-dans had verlaten.

Śrī Rādhā is Zelf Candrāvalī en alle andere *gopīs* geworden. Er is geen andere geliefde van Kṛṣṇa dan Śrīmatī Rādhikā. Zijzelf is alle Lakṣmīs (Geluksgodinnen) geworden en alle koninginnen van Dvārakā. Als iemand hierover diep nadenkt, begrijpt hij Haar grootsheid. Sītā-devī en alle Lakṣmīs zijn manifestaties van Rādhā en Zij neemt deze vormen aan om de verlangens van Kṛṣṇa te dienen. Zij is Sarva-lakṣmī.

*devī kṛṣṇa-mayī proktā
rādhikā para-devatā
sarva-lakṣmī-mayī sarva-
kāntiḥ sammohinī parā*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.83)

[Zij die schitterend straalt en die niet-verschillend is van Śrī Kṛṣṇa wordt Śrīmatī Rādhikā genoemd. Ze is hoogst vereerenswaardig en presideert over alle geluksgodinnen. Ze be-

schikt over alle luister en brengt Śrī Kṛṣṇa totaal in de war.
Zij is het allerhoogste, innerlijke vermogen van Bhagavān.]

Ze is Kṛṣṇa's *vasat-nāgarī* (zij die alle verlangens van Kṛṣṇa kan vervullen). Ze is Kṛṣṇa-mayī; Ze ziet Kṛṣṇa overal – binnen en buiten Zichzelf. Waar Haar geest of zintuigen ook heengaan, het is alleen voor en over Kṛṣṇa. In alle tien richtingen, waar Ze Haar blik ook op richt, zelfs wanneer Ze een *tamāla* boom ziet, denkt Ze, "Oh, daar is Kṛṣṇa." Wanneer ze Yamunā of Govardhana ziet, ziet Ze Kṛṣṇa. Kṛṣṇa's vorm is *prema-rāsa-māyā*, gemaakt van de zoetheid der liefde en Hij wordt vergezeld van Śrī Rādhikā. Haar naam is Rādhikā, omdat Ze alle verlangens van Kṛṣṇa vervult en die liefdedienst is Haar verering, Haar *ārādhana*. Een andere reden is, dat Kṛṣṇa Haar Zelf vereert.

*anayārādhito nūnarī
bhagavān harir īśvaraḥ
yan no vihāya govindah
prīto yām anayad rahaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.30.28)

[Zeker heeft deze *gopī* (Śrīmatī Rādhikā) Bhagavān Śrī Hari, de allerhoogste autocraat, oprecht vereerd. Waarom heeft Govinda ons anders allemaal achtergelaten en alleen Haar met Zich meegenomen?]

Śukadeva Gosvāmī en Vyāsadeva zeggen, "Zij is degene, die zeer zeker Kṛṣṇa heeft vereerd, want Hij neemt Haar op Zijn schouders naar een afgelegen plek." Dat Hij Śrīmatī Rādhikā meeneemt naar een afgelegen plek, nadat Hij de *rāsa*-dans heeft verlaten, is een teken, dat Kṛṣṇa Haar vereert. Op dat

moment bevestigen zelfs de *vipakṣā-gopīs* (rivaliserende partij) dit. Rādhikā is *parama-devatā*, het meest vererenswaardig, evenals Kṛṣṇa dat is.

ataeva sarva-pūjyā, parama-devatā
sarva-pālikā, sarva jagatera mātā

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.89)

[Daarom is Rādhā *parama-devatā*, de allerhoogste godin, en Zij is vererenswaardig voor iedereen. Ze is de beschermvrouwe van iedereen en Zij is de moeder van het hele universum.]

Zij is het meest vererenswaardig van allemaal. Bovendien, als Zij door Kṛṣṇa Zelf wordt vereerd, is Ze dan niet vererenswaardig voor iedereen?

Rādhikā vroeg eens aan Vṛndā-devī, "Waar kom je vandaan?" Vṛnda-devī antwoordde, "Ik kom van Rādhā-kuṇḍa; ik heb Kṛṣṇa daar gezien." Rādhārānī vroeg, "Wat deed Hij daar?" Vṛndā-devī antwoordde, dat Hij aan het dansen was. Rādhā vroeg toen, "Oh, wie was Zijn dansleraar?" Vṛndā-devī vertelde Haar, "Jouw reflectie, Rādhikā, die Hij in iedere boom ziet."

Sarva-pālikā. Zij is de beschermvrouwe van iedereen. *Sarva-jagatera-mātā*. Zij houdt alle levende wezens met *prema* in stand. Welke *prema* ook in deze wereld bestaat, komt van Rādhikā. Zij is de moeder van iedereen. Hoezo? Omdat Zij iedereen voedt door hen *kṛṣṇa-prema* te geven. Kṛṣṇa is de voornaamste [vererenswaardige] godheid voor alle incarnaties en ook voor alle levende wezens. Zo zijn er ook miljoenen

Lakṣmī's en Rādhikā is voor hen allemaal vererenswaardig. Dit wordt bevestigd in de lofzang in *Brahma-saṁhitā* (5.29),

cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhramā-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

[Het transcendentale koninkrijk wordt eeuwig opgeluisterd door miljoenen wensbomen, door paviljoens gemaakt van wensjuwelen en door ontelbaar veel koeien, die wensen vervullen. Daar verlenen duizenden en duizenden Lakṣmī's, of *gopīs*, met grote genegenheid diensten aan de Allerhoogste Persoonlijkheid. Ik vereer die oorspronkelijke Allerhoogste Persoonlijkheid, Śrī Govinda.]

[Śrīla Gurudeva wijdt opnieuw uit over *Śrī Caitanya-caritāmṛta*, *Ādi-līlā* 4.83, het vers dat hij eerder in deze lezing citeerde.]

Śrī Rādhikā is *Sarva-lakṣmī-mayī*, hetgeen betekent, dat alle *gopīs* uit Haar voortkomen. Van alle schoonheid en luister, die bestaan, is Zij de bron. Daarom is Zij de heersende godheid van alle *sakhīs*. Zoveel geliefden als er zijn, zo is Zij de heersende godheid van hen allemaal.

Zij is *Kānti*. Waarop wijst dat woord? Kṛṣṇa's verlangens. Zij is de enige, die alle verlangens van Kṛṣṇa kan vervullen. Er dansten honderden miljoenen *gopīs* in de *rāsa*-dans, maar toen Rādhikā verdween, stopte de *rāsa*-dans.

rādhikā kareṇa kṛṣṇer vāñchita pūraṇa
'sarva-kānti'-śabder ei artha vivaraṇa
jagat-mohana kṛṣṇa, tāhāra mohinī
ataeva samastera parā ṭhākuraṇī

*rādhā—pūrṇa-śakti, kṛṣṇa—pūrṇa-śaktimān
dui vastu bheda nāi, sāstra-paramāṇa
mṛgamada, tāra gandha—jaiche aviccheda
agni, jvālāte—jaiche kabhu nāhi bheda
rādhā-kṛṣṇa aiche sadā eka-i svarūpa
līlā-rasa āsvādīte dhare dui-rūpa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.94-98)

[Śrīmatī Rādhikā vervult alle verlangens van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa. Dit is de betekenis van "sarva-kānti".

Śrī Kṛṣṇa betovert de wereld, maar Śrī Rādhā betovert zelfs Hem. Daarom is Zij de hoogste godin van allemaal.

Ze zijn immers dezelfde, zoals muskus en zijn geur onafscheidelijk zijn, of zoals het vuur en zijn hitte niet verschillend zijn.

Śrī Rādhā en Kṛṣṇa zijn eeuwigdurend één en dezelfde identiteit, toch hebben Ze twee vormen aangenomen om het zoete spel en vermaak van de liefde te ervaren.]

Om alle gevoelens van liefde van Rādhikā te proeven verscheen Kṛṣṇa als Mahāprabhu, die de gecombineerde vorm is van Zichzelf en Rādhā. Was Hij alleen gekomen, was het voor Hem niet mogelijk geweest al deze stemmingen te proeven. Dit kan Hij in *vraja-līlā* niet doen.

Hoe voelt Kṛṣṇa Zich in Mathurā en Dvārakā, waar Hij in grote afzondering van Rādhikā is? Hij bidt, *He ārādhya rādhā mero man hameśā tero me hi basyo raho hai*.

[Śrīla Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja legt vervolgens de proza in Hindi uit, die op de muur staat geschreven van de Śrī Rādhā-ramaṇa Mandira.]

"O hoogst vererenswaardige Rādhā! Mijn geest is altijd geabsorbeerd in Jou. Ik verlang er altijd naar om Jou te zien, dus op de een of andere manier en in een of andere vorm blijf Ik in Vṛndāvana. O Śrīmatī Rādhikā, Ik dwaal door die bossen en speel op Mijn fluit alleen op zoek naar Jou; om te begrijpen wie Jij bent en om Jouw *rāsa* te proeven. O Rādhikā, Ik ga naar de Yamunā, niet om een bad te nemen, maar alleen om Jou te ontmoeten. Wat heeft het anders voor zin om daar naartoe te gaan? Ik zit op de oever van de Yamunā alleen om Jou te ontmoeten en Jou te dienen.

"Dat Ik de koeien hoed is alleen een voorwendsel, zodat Ik naar Jou kan zoeken. Jij bent inderdaad de enige reden voor alle activiteiten in het universum. Ik begeer zozeer de *darśana* van Jouw schoonheid, dat Mijn ogen hier en daar naartoe schieten en Mijn geest onrustig wordt. Ik zit te wachten onder een *kadamba*-boom en denk, 'Wanneer komt Ze langs op deze weg?' Een *cakora* vogel lijdt liever aan dorst dan iets te drinken, behalve de regen, die valt tijdens de *svāti-nakṣatra* constellatie. Op dezelfde manier ben Ik als die vogel en Jouw schoonheid is de regen. Zulke schoonheid steelt Mijn hart, zoals ook Jouw bescheidenheid en al Jouw kwaliteiten; Ik smacht naar Jou. Verloren in gedachten aan Jou en bij het horen van Jouw glorie blijf ik zelfs onbewust van Mijzelf."

Wat kan Rādhāji zeggen na het horen van zulke woorden? Ze beantwoordt dit in een overeenkomstige gemoedstoestand. "O Prāṇanātha, Heer van Mijn levensadem, Ik ben Jouw eeuwige dienares en Jij bent Mijn ziel en zaligheid, de enige liefde van Mijn leven. Ik geef Me over aan Jouw lotusvoeten. Je kunt Me met Jouw activiteiten of met Jouw geest

liefhebben of veronachtzamen. Je kunt Me achterlaten en Mij laten lijden. Wat Jij ook wenst, Jouw geluk is Mijn geluk en Jouw leven is Mijn leven. Ik wil niets anders dan Jouw geluk. Zoals Jij Mijn geluk en verdriet kent, ken Ik ook die van Jou. Jij voelt je gelukkig bij het zien van Mij, maar bij het zien van Jou voel Ik een geluk, dat miljoenen keren groter is. Er is in deze werelden geen vergelijking van Mijn geluk. Ik ben alleen gelukkig bij het zien van Jouw geluk. Jij bent de reden achter alle zegen, die Ik aan anderen geef, want de enige oorzaak van Mijn plezier is Jouw plezier. Ik verlang alleen Jouw geluk. Ik wil Jouw geluk zien van de ochtend tot de nacht, en van de nacht tot de ochtend.

"Door Mij te zien word Jij gelukkig en daarom decoreer Ik Mezelf op allerlei manieren met *śṛṅgāra* (ornamenten) en *alaṅkāra* (decoraties). Ik doe dat voor Jou alleen; Ik doe dit omdat Ik Jou veel plezier doe met ornamenten en decoraties. Ik wijd Me aan Jouw lotusvoeten alleen om Jou voldoening te geven en Jouw verlangens te vervullen. Ik word zo blij, als Jij tegen Me zegt, 'Jij bent Mijn geliefde, Mijn meesteres, Mijn leven en Mijn ziel.' Niemand kan het geluk begrijpen, dat Ik voel; er is in deze wereld niets, dat ermee valt te vergelijken.

"Wanneer Jij tegen Me zegt, 'O Svāminī, O Prānaneśvarī Radhike, O Mijn Kāntā', hoewel Ik deze uitlatingen aanvaard en hoewel Mijn hart meer dan gelukkig wordt bij het zien van Jouw geluk, wanneer Jij deze woorden proeft, voel Ik me op hetzelfde moment verlegen en heb Ik het idee, dat de aarde onder Me wegzakt. Uiterlijk voel Ik me verlegen, maar innerlijk ben Ik ontzettend blij."

Toen zei Kṛṣṇa tegen Rādhikā, "Jij bent de verblijfplaats van weergaloze liefde. O Vṛṣabhānu-nandinī, dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja. Jij bent de woonplaats van alle *rāsa*, en wat ben Ik? Ik loop altijd van het ene bos naar het andere om koeien te hoeden. Ik ben een dwaas en onreligieus. Behalve van het hoeden van koeien heb Ik verder geen enkel verstand. Ik ken de regels en reguleringen van de liefde niet; alleen Jij kan Mij die dingen leren. Als een dorpsjongen ren Ik altijd achter de koeien aan en speel verstoppertje en doe andere ruige spelletjes, terwijl Jij een rivier van ambrozijnen *prema* bent. Ik ben als schroeiend heet zand in de zomer en Jij bent de rivier van verkoelende nectar. Hoe kunnen Jij en Ik worden vergeleken? Wanneer Jij Mij Jouw liefdevolle *darśana* geeft, word Ik onmiddellijk zo gelukkig. Er is geen vergelijk met Mijn gelukzaligheid. En wanneer Jij Mij een genadevolle blik toewerpt, sta Ik bij Jou in de schuld, want Ik ben altijd in gebreke van de rijkdom van *prema*." Kṛṣṇa zei ook tegen de *gopīs* tijdens de *rāsa-līlā*, "Ik heb geen enkele kwalificatie. Ik ben slechts een bedelaar van Jullie liefde."

*na pārāye 'haṁ niravadya-saṁyujāṁ
sva-sādhu-kṛtyaṁ vibudhāyuṣāpi vaḥ
yā mābhajan durjara-geha-sṛṅkhalāḥ
saṁvr̥ścya tad vaḥ pratiyātu sādhunā*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.22)

[Mijn lieve *gopīs*, jullie samenzijn met Mij is onschuldig en rein in ieder opzicht, want het is vrij van ieder vleugje verlangen voor jullie eigen plezier. Het vloeit over van hoogst zuivere liefde. Hoewel de banden van genegenheid voor de leden van het eigen huis onmogelijk zijn te overkomen, hebben jul-

lie ze volkomen afgebroken. Dus om Mij een plezier te doen, hebben jullie de zedelijke normen van deze wereld overschreden. Zelfs al zou Ik zo lang leven als de goden, zou ik niet in staat zijn zelfs maar een druppel van jullie liefde, opoffering en dienstbaarheid te vereffenen. Jullie mogen Me van Mijn schuld bevrijden door eenvoudig je eigen zachtaardige natuur te volgen, maar Ik ben altijd de schuldenaar van jullie *prema* en dat zal Ik altijd blijven.]

Nu heeft Kṛṣṇa dit bevestigd door tegen Śrī Rādhā te zeggen, "Ik ben zo schuldig aan Jou. Hoe kan Ik vrijkomen van deze schuld? Jij bent de residentie van genade. Wees alsjeblieft genadig. Jij alleen kan Me liefde geven en Mijn verlangens vervullen. Ofschoon Ik Mijn constant oplopende schuld aan Jou nooit zal kunnen aflossen, houd desondanks nooit op Mij uit Je goedhartigheid met Jouw genade te besprenkelen. Dit is Mijn verzoek."

Toen Śrīmatī Rādhikā dit hoorde, werd Ze verlegen en antwoordde, "O Śyāmasundara, O Jij, met ogen als lotusblaadjes, O Jij, die de zoon is van de Koning van Vraja, O dief van Mijn hart, Ik heb in mijn hart onophoudelijk *darsana* van Jou. Om Jou te ontmoeten, geef Ik alle conventies van de samenleving op. Ik zal het huis van Mijn schoonfamilie verlaten en alle rekenschap met verlegenheid, respect van anderen, religie en onreligie opgeven. Ik wil naar Jou komen en Jou als Mijn eigen houden. Ik wil dicht Bij je blijven en Je zelfs niet voor een moment verliezen, Ik ben echter maar een dorpsmeisje."

Eerder zei Kṛṣṇa, dat Hij een dorpsjongen is en nu zegt ook Śrīmatī Rādhikā, "Ik voel hetzelfde als Jij, namelijk dat

Ik totaal geen kwaliteiten heb en geen schoonheid ben. Jij daarentegen bent uitermate gekwalificeerd en knap. Jij bent het ornament van Jouw dynastie. Er is geen *rāsa* in Mij. Ik heb geen verstand van *rāsa*, terwijl Jij de residentie bent van *rāsa*. Jij bent de oceaan van genade, dus geef Me Jouw genade door permanent in Mijn hart te wonen. Dit is Mijn verlangen."

Dit allemaal is gebaseerd op de lessen van *Śrī Caitanya-caritāmṛta*. Zonder de genade van Śrīla Rūpa Gosvāmīpāda en Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī had niemand over deze onderwerpen kunnen schrijven. Onze *sampradāya* is erg rijk. Wat is onze rijkdom? Rādhājī is onze rijkdom; Rādhājī's namen zijn onze rijkdom. De notie, dat Rādhikā het centrum is van alles, is exclusief voor degenen in onze Gauḍīya *sampradāya*. Alle andere *sampradāyas* vereren Kṛṣṇa als de Allerhoogste. De specialiteit van de Gauḍīya *sampradāya* is, dat zij de Kṛṣṇa vereren, die afgescheidenheid van Rādhikā ervaart.

Śrīla Gaura-kīśora dāsa Bābājī Mahārāja bezingt en bidt tot Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī in zijn *kīrtana*, *Uddeśya Racita Gītā Boliyā Pracalita*. Hij zegt, dat Raghunātha dāsa Gosvāmī altijd ronddwaalde [door Vraja], soms in Nidhuvana en soms in Vaṁśivaṭa, terwijl hij uitriep, "Rādhe! Rādhe!"

Een lezing gegeven in Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha,
Mathurā, India,
op de ochtend van Rādhāṣṭamī,
14 september 2002

Gepubliceerd door het Harikatha Team

Janmastami Verhevenheid
van Sri Radha

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAᅇA GOSVAMĪ MAHĀRĀJA

[Op Janmāᅇtamī, alvorens te spreken over Śrī Kᅇᅇᅇa's glorie, leidde Śrīla Gurudeva de verzamelde toegewijden tot het zingen van Śrī Jayadeva Gosvāmā's Sanskriete gebed *Śrī Maᅇgala-gītam*. Hij zei, aangezien het vandaag de verschijningsdag van Kᅇᅇᅇa is, moeten we beginnen met deze *kīrtana*. Śrīla Gurudeva zette daarna de diepe betekenis van deze *bhajana* als volgt uiteen.]

SRITA-KAMALĀKUCA-MANᅇALA! DHᅇᅇTA-
kuᅇᅇala! Dit is de *Maᅇgala-gītam* gecomponeerd door
Śrīla Jayadeva Gosvāmī. Hij zong deze *Maᅇgala-*
gītam aan het begin van zijn *Gīta-govinda*. Hoe wordt iets
maᅇgala, gunstig of heilzaam? Hoewel dit een gebed is tot

Kṛṣṇa, zijn er aanwijzingen van de glorie van Śrīmatī Rādhikā aanwezig. Zonder Rādhikājī heeft Kṛṣṇa op Zichzelf geen glorie; Zijn hoogste glorie manifesteert zich alleen, wanneer Hij in Haar gezelschap is.

Śrīta-kamalākuca-maṇḍala! dhṛta-kunḍala! Wat is de conditie van Kṛṣṇa, wanneer Hij *darśana* heeft van Śrīmatī Rādhikā?

*venuṁ karān nīpatitaṁ skhalitaṁ sikhāṇḍaṁ
bhraṣṭaṁ ca pīta-vasanaṁ vraja-rāja-sūnoḥ
yasyāḥ kaṭākṣa-sara-ghāta-vimūrchitasya
tām rādhikāṁ paricarāmi kadā rasena*

Śrī Rādhā-rāsa-sudhā-nidhi (39)

[Wanneer het hart van Vrajarāja's zoon, Śrī Kṛṣṇa, wordt doorboord met de pijlen van Śrīmatī Rādhikā's zijdelingse blik, laat Hij Zijn fluit vallen, glijdt Zijn pauwenveer uit Zijn tulband en glijdt Zijn bovenkleding af, terwijl Hij op het punt staat om flauw te vallen. Oh, wanneer zal ik liefdevolle dienst verlenen aan Haar, die is verzadigd van *rāsa*?]

Wanneer krijg ik de gelegenheid om met *rāsa* beladen dienst te verlenen aan de lotusvoeten van Rādhājī? Wat betekent *rasa* hier? Het betekent *upāsana* (verering) vol *rasa* aan Haar lotusvoeten, zoals wordt uitgevoerd door Rūpa Mañjarī en anderen.

Bij het krijgen van Rādhikā's *darśana* valt Kṛṣṇa's fluit uit Zijn hand, Zijn kroon valt van Zijn hoofd, Hij raakt bewusteloos en valt tegen de grond.

Op dat moment zegt Madhumaṅgala, "Wat doe Je? Nanda Bābā en Yaśodā Maiyā zijn hier!"

Janmastami Verhevenheid van Sri Radha

*śrita-kamalākuca-maṇḍala! dhṛta-kunḍala! e
kalita-lalita-vanamālā! jaya jaya deva hare*

Kṛṣṇacandra neemt Zijn toevlucht tot *śrita-kamalā*. *Śrita* betekent toevlucht, en hier verwijst *Kamalā* naar Rādhikā. *Kuca-maṇḍala* betekent, dat Kṛṣṇa Zijn toevlucht neemt tot de borsten van Rādhikā. Kṛṣṇa staat min of meer overeind. Zonder dat kan Hij niet overeind blijven staan.

Dhṛta-kunḍala! Hij die *kunḍala* draagt. Wat betekent dit? Dat Hij altijd de herinneringen (*smṛti*) en lieve woorden (*madhura-vāṇī*) van Rādhājī in Zijn oren draagt. Zelfs Śrīla Rupa Gosvāmī heeft gezegd, "Mag mijn juweel, *Ujjvala-nīlamaṇi*, door bij Kṛṣṇa's haaivormige oorringen (*makara kunḍalas*) te blijven, de schoonheid van Zijn oren verhogen." Wat betekent 'de schoonheid van Zijn oren verhogen'? Moge Kṛṣṇa worden bekoord door het horen van de glorie van Śrī Rādhikā: dit betekent het. Wat zijn Zijn *kunḍala*? De lieve woorden van Rādhājī. Haar *madhura-vāṇī*. Zelfs Kṛṣṇa's *veṇu* glijdt uit Zijn hand bij het horen van Haar lieve stem.

Kalita-lalita-vanamālā! Kṛṣṇa draagt een *vanamālā*. *Kalita-lalita* betekent 'uitermate attractief en mooi'. Hoe komt Hij aan deze *vanamālā*? Door wie was hij gemaakt? Śrīmatī Rādhikā Zelf maakte hem en legde hem daarna om de hals van Kṛṣṇa. Hij werd door Haar alleen gemaakt; Ze reeg hem Zelf en gaf Hem de bloemenslinger.

"*Jaya jaya deva! hare!* – Mag de vererenswaardige Heer, de *deva* van Jayadeva Gosvāmī, zegevieren! Mag Hij zegevieren! *Jaya* wordt hier twee keer gezongen en daarom zijn er twee betekenissen. *Deva* betekent 'die Kṛṣṇa-deva, die is getooid met deze kwaliteiten' [zoals genoemd in *Maṅgala-gītam*]. Het

betekent ook 'Hij, die de vererenswaardige Heer is van Jaya-deva. Moge Hij zegevieren!'

Er is nog een ding. *Veṇuṁ kvaṇantam (Brahma-saṁhitā 30)*. Zijn *veṇu* of *vaṁśī* verbijstert Brahmā, Śaṅkara, de *śiḍhas* en alle anderen. Wat doet hij [Zijn fluit] nog meer. Wanneer een *gopī* in *māna* is, kalmeert Hij haar *māna* met Zijn *vaṁśī* alleen. Welke andere kwaliteiten heeft Zijn fluit? Hij sleept op dwingende wijze alle *gopīs* hun huis uit. En ondanks dat de *vaṁśī* zo doeltreffend is, louter de *darśana* van Rādhikā laat hem [de fluit] uit Kṛṣṇa's hand vallen. Wat is de betekenis? Het toont Rādhikājī's glorie aan. Er zijn andere *gopīs*, wier *māna* wordt gekalmeerd bij het horen van het geluid van de *vaṁśī*, maar de *māna* van Rādhikājī niet. Zelfs de *vaṁśī* is niet in staat Haar *māna* te verdrijven. Dit toont aan, dat Śrīmatī Rādhikājī de beste onder de *gopīs* is. Ze hebben zoveel diepe gevoelens.

Sommige *deva-dāsīs* (tempeldanseressen) waren aan het zingen in het bos [van Śrī Jagannātha Purī]. Bij het horen van hun diepe gevoelens brak Śrī Jagannātha Zijn deur open en ging naar het bos om naar hun lied te luisteren. Hij rende zo hard, dat Zijn kleding aan de doornen van de struiken bleef hangen en Hij liep overal op Zijn lichaam krassen op, dat het leek, alsof Zijn wonden zouden bloeden. Toen de *ārati* ging beginnen, zagen de mensen de gescheurde kleding van Jagannātha en vroegen, "Hoe is dit gebeurd?" De hoofdpriester had de tempeldeur afgesloten, maar Jagannātha had het slot verbroken en ging er vandoor. Het nieuws van dit incident kwam terecht bij Koning Pratāparudra, die vroeg, "Hoe is dat gebeurd?"

Ze vroegen zich dat af en deden onderzoek, maar konden geen aanwijzingen vinden. De priesters maakten zich zorgen en dachten, dat ze misschien een overtreding hadden begaan, of dat dieven de tempel hadden ingebroken. Jagannāthaji verscheen in de droom van de hoofd-pūjārī en vertelde hem, "Nee. Er waren een paar *deva-dāsīs* in het bos aan het zingen [*Gīta-govinda*] en Ik ging er naartoe om te luisteren. Geen verheerlijking van Mij is hoger dan dit."

Mahāprabhu is altijd in de gemoedsgesteldheid van Śrīmatī Rādhikā

Er was een ander, dergelijk incident. Er was eens een *deva-dāsī* aan het zingen [over Śrī Jagannātha]. Bij het horen van haar gezang rende Śrī Caitanya Mahāprabhu snel naar haar toe om haar te omhelzen. Toen Hij op het punt stond dat te doen, rende zijn dienaar Govinda achter Hem aan en probeerde Hem tegen te houden, maar Mahāprabhu rende zo hard, dat Govinda Hem niet kon bijhouden. Govinda riep, "Het is een vrouw die zingt!" Toen deze woorden Mahāprabhu's oren binnendrongen, stopte Hij. Dankbaar zei Hij tegen Govinda, "Vandaag heb je me gespaard. Had je dat niet gedaan, had Ik mijn leven opgegeven door in zee te springen."

Wat is de betekenis? Mahāprabhu demonstreerde het ideale gedrag van *brahmacārīs* en *sannyāsīs*. *Sannyāsīs* en *brahmacārīs* moeten *naiṣṭika* (devoot) in hun goede karakter zijn. Mahāprabhu zei, indien Hij die vrouw zelfs maar had aangeraakt, Hij zijn leven had opgegeven door in de zee te springen. Hiervan moeten we leren. Tegenwoordig geven mensen hun

saffranen kleding op en zelfs hun *daṇḍa* en gaan naar de hel. Sommige meiden komen ook [naar de *maṭha*] met de bedoeling om een *brahmacārī* op te pikken. Deze meiden zijn ook niet voorzichtig. We moeten het ideale karakter van Mahāprabhu volgen. *Brahmacārīs* en *sannyāsīs* moeten hiermee zeer, zeer voorzichtig zijn. Caitanya Mahāprabhu kan niet toestaan, dat ze dat niet zijn. Ze moeten *naiṣṭhika* in hun karakter zijn, anders wijst Mahāprabhu hen af.

Veel *sannyāsīs* waarderen het, dat zoveel dames naar hen toekomen en geven hun *sannyāsa* op. Ze zeggen, "Oh, er komen zoveel dames naar me toe. Wat kan ik doen? Ze komen allemaal vanzelf!" Maar Mahāprabhu luistert niet naar deze argumenten, dus jullie moeten zeer voorzichtig zijn. Als iemand in een feeststemming bij je komt, laat ze niet toe. Hoewel ik van nature beleefd ben, ben ik met deze zaken erg strikt. Ik kan dit niet tolereren. Meisjes vooral moeten voorzichtig zijn met betrekking tot hun motieven om naar de *maṭha* te komen. Ze komen soms *brahmacārīs* of *sannyāsīs* oppikken. Ik heb hen gewaarschuwd hiervoor niet te komen. Ze kunnen alleen komen om *kari-kathā* te horen en heel sterk te worden in Kṛṣṇa bewustzijn. [Ze kunnen komen om] liefde en genegenheid [te ontwikkelen], zoals die van de *gopīs* voor Kṛṣṇa door eerst liefde en genegenheid te hebben voor *guru* en ware Vaiṣṇava's. Ik verzoek jullie allemaal – *sannyāsīs*, *brahmacārīs* en ook de meisjes – om in dit opzicht zeer voorzichtig te zijn. Ik heb zoveel genegenheid voor mijn dochters, maar toch moet ik ook strikt met hen zijn. Wees voorzichtig.

Waarom rende Mahāprabhu naar de *deva-dāsī*? Hij had op dat moment vergeten, dat Hij Śacinandana Gaurahari was en

herinnerde Zich Kṛṣṇa en de *gopīs*. Hij dacht, dat het Rādhājī of de *gopīs* waren, die deze *kīrtana* zongen. Geabsorbeerd in die *bhāva* rende Hij dus achter de *deva-dāsī* aan. [Had Hij haar omarmd] had Zijn *kṛṣṇa-svarūpa* (gedaante) Govinda gemanifesteerd. Govinda echter redde Hem op een indirecte manier en Mahāprabhu zegende hem.

Alleen in de vorm van Kṛṣṇa zou Hij een *gopī* kunnen omhelzen, niet in de gedaante van Mahāprabhu. Zulke diepe geheimen liggen in ieder vers verscholen. Hoeveel kan ik aan jullie kwijt? Wanneer men deze verzen leest, dient men dat met deze gevoelens [begrip] te doen. Dan alleen is het dienst met *rāsa* aan Rādhājī.

Er is een ander woord in dit lied: *bhāva-khaṇḍana*. Wat betekent *bhāva*? Het verwijst naar de kringloop van geboorte, dood en verdriet. Hier betekent het verdriet. Welk verdriet voelen Rādhājī en de *gopīs*? Afzondering van Kṛṣṇa. Kṛṣṇa komt naar hen toe in de vorm van een *sphūrti* (innerlijk visioen). Hij sluit hun ogen en ze raken ondergedompeld in *bhāva*. *Bhāva-khaṇḍana*. Door de hereniging aan Rādhikā en de *gopīs* verdrijft Kṛṣṇa in hen de pijn van afgescheidenheid.

Muni-jana-mānasa-haṁsa – Kṛṣṇa Bhagavān is de zwaan, die speelt op het meer van de geest van de *munis*. Wie zijn die *munis*? *Rasika* persoonlijkheden, zoals Śukadeva, Vyāsadeva en Nārada Prabhu, en natuurlijk Jayadeva Gosvāmī, die niet minder *rasika* is. Kṛṣṇa is de zwaan op het meer van de geest van deze *munis*. Welke Kṛṣṇa? De Kṛṣṇa, die aanwezig is en verbonden is aan Rādhikājī. Als dit niet het geval was, zou de *muni-jana* Hem niet eren. Begrijp, dat alle *rasika* persoonlijkheden zo zijn.

Aan het eind van de *kīrtana* zegt Śrīla Jayadeva Gosvāmī, "Sri jayadeva-kaver idaṁ kurute mudam, maṅgalam-ujjvala-gītaṁ, jaya jaya deva! hare." Wat betekent *kurute mudam*? Dat dit lied Kṛṣṇa een plezier moet doen met de gevoelens, die het tot uitdrukking brengt. En verder, dat deze *līlās* zich in het hart van alle mensen moeten manifesteren, alle *jīvas* in deze wereld, en hen aldus moeten zegenen met toegenegen goedgezindheid. Hoe aardig is hij om dit te bidden!

Maṅgalam-ujjvala-gītaṁ. Wat betekent hier *ujjvala-gītaṁ*? Het verwijst naar datgene, dat volkomen verzadigd is van *unnatojjvala-bhāvas*. Deze *bhāvas* zijn in *śṛṅgāra-rāsa* en dit lied is volkomen verzadigd van *śṛṅgāra-rāsa*. Jayadeva Gosvāmī bidt niet alleen voor zichzelf; hij bidt dat deze gevoelens heil mogen brengen aan iedereen. Śrīla Rūpa Gosvāmī heeft ook op deze manier gesproken.

*anarpita-carīṁ cirāt karuṇayāvatīrṇaḥ kalau
samarpayitum unnatojjvala-rasāṁ sva-bhakti-śriyam
hariḥ puraṭa-sundara-dyuti-kadamba-sandīpitaḥ
sadā hṛdaya-kandare sphuratu vaḥ śacī-nandanah*

Śrī Vidagdha Mādhava (1.2)

[Mag de zoon van Śrīmatī Śacī-devī, Śrī Gaurahari, Zich voor altijd spontaan in de diepste kern van je hart manifesteren. Getooid met de stralende schittering van gesmolten goud is Hij uit Zijn grondeloze genade afgedaald (*avatīrṇaḥ*) in het tijdperk van Kali om de wereld datgene te geven, dat lange tijd niet is gegeven – de schoonheid van Zijn eigen schitterend stralende *ujjvala-prema-rasa bhakti*, dienst met de hoogste genegenheid van amoreuze liefde.]

Śrīla Rūpa Gosvāmī bad ook op deze manier. Hij zei niet, "*sphuratu me śacī-nandanah*". Hij bad juist, "*sphuratu vaḥ śacī-nandanah*." Hij heeft ervoor gebeden, dat iedereen wordt gezegend. Vaiṣṇava's zijn altijd vrijgevig op deze wijze. Uit hun grootmoedigheid bidden ze, dat iedereen deze gunst mag krijgen.

Toen Mahāprabhu dit lied met diepe gevoelens en grote betekenis hoorde zingen door de *deva-dāsī*, veranderde Zijn stemming. Ofschoon Hij in *rādhā-bhāva* was, zwenkte Zijn stemming meer naar die van Kṛṣṇa. Hij wilde die *deva-dāsī* omhelzen, omdat Hij dacht, dat ze Rādhikā was, of een andere *gopī*, zoals Lalitā of Viśākhā. Dus toen Govinda Hem tegenhield, omarmde Mahāprabhu Govinda en zei, "Oh, je hebt Me vandaag gered. Had je dit niet gedaan, had Ik Mezelf in zee verdronken." Ook dit gevoel is aanwezig, "O Govinda, je hebt Me gered, anders had Mijn *kṛṣṇa-svarūpa* zich gemanifesteerd. Iedereen zou erachter zijn gekomen, dat Ik Kṛṣṇa ben, maar jij hebt Me tegengehouden." Dus dit heeft twee betekenissen en beide zijn waar. Maar die tweede betekenis is een hele goede en diepe betekenis.

Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa een plezier doen

[Śrīla Gurudeva verzocht de verzamelde toegewijden daarna om Śrīla Jayadeva Gosvāmī's *Śrī Daśāvatāra-stotram* te zingen. Aan het eind van de *kīrtana*, chantte de *kīrtana* leider, "*Jaya daśāvatāra, jaya daśāvatāra* – alle eer aan de tien *avatāras* (incarnaties van Śrī Kṛṣṇa)."]

Śrīla Gurudeva: Zing niet dit eind, "*Jaya daśāvātāra*". Zing "*Jaya daśāvātārī*". Dit is een gebed (*vandanā*) aan Keśava. Het was Keśava, die de tien incarnaties manifesteerde. Als je zingt *Jaya daśāvātāra* is dat niet verkeerd, maar *Jaya daśāvātārī* is juist en beter.

[Śrīla Gurudeva vroeg daarna aan Śeṣaśāyī Prabhu om *Kṛṣṇa Deva! Bhavantam Vande* en *Śrī Nanda-nandanāṣṭakam* te zingen. Daarna vroeg hij Kṛṣṇadāsa Prabhu om *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja* te zingen, zoals ieder jaar op deze dag wordt gedaan.]

Śrīla Gurudeva: Wanneer Śrīmatī Rādhikā deze *Śrī Nanda-nandanāṣṭakam* hoort, wordt Ze meer dan gelukkig; dan geeft ze alles [alle heil] aan degene, die het reciteert en geeft die persoon Haar *prāṇa-vallabha* (de geliefde van Haar leven). Ze manifesteert genegenheid voor Kṛṣṇa (*kṛṣṇa-prīti*) in hun hart. En van iemand, die *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja* zing, dat een eerbetuiging aan Śrīmatī Radhika is, wordt Śrī Kṛṣṇa gelukkig en brengt Hij alle spirituele zegeningen over op de persoon, die aan de lotusvoeten van Rādhikā zit. Dit is één *bhāva*, maar er is nog een andere *bhāva*.

De tweede *bhāva* is, dat deze *Śrī Nanda-nandan-āṣṭakam* oorspronkelijk voortvloeide uit de lotusmond van Śrīmatī Rādhikā en werkelijk een uitdrukking van Haar stemmingen vormt. Of iemand kan het hebben samengesteld na een *sp-hūrti* van Haar te hebben ontvangen, of Rādhikājī heeft het Zelf gezongen. Wie anders dan Rādhājī kan immers Kṛṣṇa bezingen? Niemand anders is daartoe in staat. In dit lied beschrijft Ze al Zijn buitengewone lichaamsdelen en Zijn verbijsterende schoonheid. *Sucāru-vaktra-maṇḍalam*. Kṛṣṇa zegt, "In deze wereld is niemand zo knap als Ik. Maar wanneer Ik

de schoonheid van Rādhikā zie, smelt Mijn hart volkomen. Niemand is hoger gekwalificeerd dan Ik, toch zie Ik één persoon, Rādhikā, wier kwaliteiten in alle opzichten superieur zijn aan de Mijne. Zij is Mijn *prema-guru*."

Wie is Kṛṣṇa voor de *gopīs* en wie zijn zij voor Hem? Dit wordt uitgelegd in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā*, Hoofdstuk 4), waar ook wordt vastgesteld, dat de *gopīs* alle [primaire] relaties met Kṛṣṇa hebben. Ze zijn Zijn *sakhīs* (vriendinnen), *dāsīs* (dienaressen), *preyasīs* (geliefden), *bāndhavas* (sympathisanten), *bandhus* (kammeraden) en alle andere relaties. Zelfs is de kwaliteit van moederlijkheid in Radhika aanwezig. Zij is in feite degene, die deze eigenschap deelachtig maakt aan Yaśodā Maiyā. Zij houdt op een manier van Hem, waartoe Zijn moeder niet in staat is. Dus Rādhikā proeft deze vorm van Kṛṣṇa [zoals in *Śrī Nandanānāṣṭakam* wordt beschreven] en Kṛṣṇa proeft Haar vorm. Nadat Zij Kṛṣṇa's glorie ten volle heeft gerealiseerd, reciteert Rādhikā deze "*sucāru-vaktra-maṇḍalam*" in deze verzen aan anderen.

Zij alleen kan uitleggen, welke soort plezier Kṛṣṇa aan *rāsa-līlā* beleeft. Afgezien van Haar, wie anders kan dit spreken? Kṛṣṇa reciteert dit gebed [*Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stavarāja*], hetzij voor Zichzelf, of Hij manifesteert het in iemands hart.

Deze *Śrīmad-Bhāgavatam* is niet de compositie van Śukadeva Gosvāmī. Van wie is het dan? Het manifesteerde zich in zijn hart als een *sphūrti*. Het is ook niet de compositie van Śrīla Vyāsadeva. Van wie is het dan? *Śrīmad-Bhāgavatam* manifesteerde zich in Vyāsadeva's hart door Kṛṣṇa's genade.

Evenals de Veda's is *Śrīmad-Bhāgavatam* eeuwig. Het is in feite een miljoen keer meer superieur aan de Veda's.

Het vermogen van *rāsa-līlā*

Probeer één ding in het bijzonder te begrijpen. Waarom heeft Śrī Kṛṣṇa Zijn *rāsa-līlā* gemanifesteerd, dat volgens de algemene opvattingen verfoeilijk is? Een gewone toegewijde kan niet begrijpen, dat Kṛṣṇa de vrouwen van andere mannen verzamelt en een schijnbaar abominabele daad verricht, zoals *rāsa-līlā*. Waarom deed Kṛṣṇa dat? Śrīla Rūpa Gosvāmī legt uit, dat Kṛṣṇa heel mededogend is. Als Hij deze *līlā* uit Goloka Vṛndāvana niet naar deze wereld had gebracht en het hier ten uitvoer had gebracht, had niemand ervan geweten. Door dit spel en vermaak uit te voeren wilde Hij vooral in het hart van degenen, die dit ontberen, een begeerte (*lobha*) wakker maken om over dit spel te horen. Welke soort begeerte? Een begeerte voor *parakīya-rasa*. Alle *gopīs* in *rāsa-līlā* waren in *parakīya-rasa*, *unnatojjvala bhāva*. Hij deed het om *lobha* wakker te maken in degenen, die het niet hadden; om de toegewijden, die een dergelijke begeerte reeds wel hadden, aan te zetten om deze *rāsa* te proeven en om de gevoelens van degenen, die deze emoties reeds proefden, een kans te geven om afgescheidenheid te ervaren; daarom voerde Kṛṣṇa dit spel uit. Niemand heeft meer mededogen dan Kṛṣṇa, behalve één ander persoon. Wie? Śrīmatī Rādhikā.

Dus deze *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja* bestaat uit Kṛṣṇa's woorden. Waar heeft Hij ze uitgesproken? Terwijl Hij op de oever van Śrī Rādhā-kuṇḍa zat.

Janmastami Verhevenheid van Sri Radha

*agha-rupur api yatnād atra devyāḥ pradāda-
prasara-kṛta-kaṭākṣa-prāpti-kāmaḥ prakāmam
anusarati yad uccaiḥ snāna-sevānubhandhaiḥ
tad ati-surabhi rādhā-kuṇḍam evāsayo me*

Śrī Rādhā-kuṇḍāṣṭakam (3)

[Voor het plezier van Śrīmatī Rādhikā en omdat Hij ernaar smacht om Haar genadevolle zijdelingse blik te vangen baadt Kṛṣṇa Zelf regelmatig in Rādhā-kuṇḍa, waarbij Hij zorgvuldig alle nodige rituelen in acht neemt. Moge die hoogst betoverende Rādhā-kuṇḍa mijn toevlucht zijn.]

Wat zegt Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī hier? Dat *agha-ripur* (Kṛṣṇa), die hoopt Rādhikā's *kṛpā-kaṭākṣa* (Haar genadevolle zijdelingse blik) toegeworpen te krijgen, drie keer per dag (*tri-sandhyā*) een bad neemt in Rādhā-kuṇḍa. Na zijn bad vereert Hij Haar en bidt, "O Rādhikājī, wees Me alsjeblijft genadig. Je bent in *māna* met Mij. Als Jij Me dit aandoet, waar moet Ik heen? Ik ben niet in staat om in deze conditie zelfs een moment lang Mijn levensadem vast te houden." Wiens *vandanā* (gebed) is dit? Het is Kṛṣṇa's *vandanā* aan Śrīmatī Rādhikā.

Al deze gevoelens gaan zeer diep. Zonder de *ācāryas* in onze *guru-paramparā*, vooral Rūpa, Raghunātha, en van Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura tot Bhaktivinoda Ṭhākura, kun je de diepten van deze waarheden niet binnengaan. Zonder *Ujjvala-nilamaṇi* te bestuderen kan niemand *Śrīmad-Bhāgavatam* en al deze *ślokas* bevatten. Wanneer je *Ujjvala-nilamaṇi* diepgaand bestudeert, manifesteren zich de *sphūrtis* van al deze spelen in je hart. Dit wordt *bhajana* genoemd. Iemand die dit niet ervaart, is miljoenen kilometers verwijderd van de moge-

lijkheid om *bhajana* uit te voeren. Daartoe viereen we festivals en organiseren we *hari-kathā*, zodat iedereen kan samenkomen. Op die manier kunnen duizenden inwoners van Mathurā komen, zelfs maar voor een dag en tenminste tijdens de lezing. We organiseren ook festivals in Vṛndāvana, zodat de inwoners van Vṛndāvana kunnen komen. Wat is de *svarūpa* van Vṛndāvana? Dat weten ze niet. Het zou hen volkomen zijn ontgaan, indien Gauḍīya Vaiṣṇava's zoals zij [Rūpa, Raghunātha en anderen] niet waren gekomen. Deze onderwerpen bevatten uiterst diepe gevoelens.

Rāsa-līlā, het hoogste van al het spel en vermaak, is heel effectief. De *bālyā-līlā* (kinderspel) van Yaśodā Maiyā, die Kṛṣṇa vastbindt, is zeer sterk, maar *rāsa-līlā* is miljoenen keren sterker. Śrīla Śukadeva Gosvāmī zei daarom,

*vikrīḍitaṁ vraja-vadhūbhir idam ca viṣṭhoḥ
śraddhānvīto 'nuśṛṇuyād atha varṇayed yaḥ
bhaktiṁ parāṁ bhagavati pratilabhya kāmāṁ
hṛd-rogam āśv apahinoty acireṇa dhīraḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.33.39)

[Een bezadigd persoon, die met vol vertrouwen voortdurend de bovenzinnelijke *rāsa-līlā* van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa met de jongedames van Vraja hoort of beschrijft, krijgt eerst *parā-bhakti* voor de lotusvoeten van Bhagavān. Daarna zal hij snel zijn zintuigen leren beheersen en voor altijd vrij worden van de ziekte van het hart: wereldse lust.]

Kṛṣṇa heeft dit soort spel gemanifesteerd. Hier betekent het woord *anu* 'voortdurend'. Het betekent ook *ānugatya*, onderleiding van een Vaisnava, die het heeft gehoord uit de lotusmond van *śrī guru* en die hem heeft gediend. Na te hebben

gehoord van *śrī guru* en datgene te hebben gerealiseerd, dat werd gesproken, spreekt hij het zelf voor zijn leerlingen, die *anusṛṇuyād* uitvoeren, onafgebroken horen. Wat gebeurt er dan? Eerst *kāma*. Wat betekent *kāma*? *Premamaya-bhāva* (een gevoel voorzien van *prema*) komt [in het hart van zo een leerling], en daarbij komt, dat alle *kāma-roga*, of de ziekte van materiële lust, wordt uitgebannen. *Kāma-roga* verdwijnt niet [op een andere manier]. Deze *kāma* wond zelfs Nāradaḥ op en maakte, dat Śaṅkaraḥ naakt rondliep. *Rāsa-līlā* is het spel, waarin Kṛṣṇa's *kāma* zegeviert. Niemand anders had dit spel kunnen uitvoeren.

Dus [door het horen en beschrijven] van dit spel en vermaak verdwijnt *hṛd-roga* (de ziekte van het hart) en ontwikkel je gehechtheid met begeerte aan Kṛṣṇa. Dit is de reden, waarom onze Gosvāmī's dit spel hebben onthuld, en vóór hen, Śrīla Śukadeva Gosvāmī. Ze denden dit in opdracht van Kṛṣṇa en Rādhāḥ. Dit noemen we *bhajana*. Welke soort idee van *bhajana* hebben degenen, die weigeren deze zaken te horen? Helemaal niets. Maar zulke *bhajana* is voor ons het doel van het leven.

Ik kan nu niet meer tijd geven. Ik moet wat rust nemen. Hierna, tot zes uur vanavond, zal *Śrīmad-Bhāgavata-kathā* worden gegeven door Tirtha Mahārāja, Rasānanda Prabhu, Parivrajaka Mahārāja en anderen en ze zullen beginnen bij het begin van het Tiende Canto. De avond-*ārati* wordt snel gedaan, zodat we tegen achten vanavond weer kunnen gaan zitten [in de tempelkamer bij elkaar komen]. In die tussentijd wordt ook *parikramā* [van Tulasī en de Deities] uitgevoerd samen met andere ceremoniën. Indien er zoveel mensen zijn,

dat het niet voor iedereen mogelijk is om *parikramā* te doen [van de Deities en Tulasī], zetten jullie Tulasī hier neer [in het midden van de kamer] en lopen jullie om haar heen.

Dus nu gaat het festival van het luisteren naar *Śrīmad-Bhāgavatam* beginnen en iedereen gaat luisteren. Hoewel jullie het spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa diverse keren hebt gehoord, geeft Bhagavān Zijn genade aan iedereen, die het nog een keer hoort. Je moet niet denken, "Ik heb het al een keer gehoord, dus ik hoef het niet nog eens te horen. Nu ga ik praten en luisteren naar anderen." Als ik gezond was, zou ik ook gaan zitten luisteren. Vroeger, van 1954 tot nu, deed ik de *parikramā* [van de *dhāma*] op blote voeten. Nu kan ik dat niet meer doen. Ga me niet op allerlei manieren nadoen. Aanvaard mijn ideaal en gezichtspunt. Ga niet alleen naar klassen, waar ik spreek. Dit is niet juist. Alleen toegewijden met speciale *sevā* hoeven een lezing niet bij te wonen. De rest moet luisteren. Als de toegewijden uit het Westen moeite hebben met het verstaan van Hindi, denk ik, dat het beter voor hen is om apart te gaan zitten en over *Śrīmad-Bhāgavatam* te spreken. Zo kunnen we vooruitgang maken. Nu ga ik er vandoor. Haal een kleine tafel en leg *Śrīmad-Bhāgavatam* erop voor degene, die de klas geeft.

Gaura premānande!

Een lezing gegeven in de Śrī Keśavaji Gauḍīya Maṭha,
Mathurā, India,
op de ochtend van Janmāṣṭamī, 20 augustus 2003
Gepubliceerd door het Harikatha Team

Ook Sri Kṛṣṇa neemt Zijn toevlucht tot
Sri Radha

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOŚVAMĪ MAHĀRĀJA

SRĪ JAYADEVA GOŚVAMĪ KENT ŚRĪ KṚṣṇa's hart en weet, dat de gebeden, die Śrī Bhagavān het meest plezier doen, degene zijn, die verbonden zijn aan Zijn spel en vermaak met de *gopīs*, vooral die welke zijn gerelateerd aan Śrīmatī Rādhikā. Daarom begint hij deze *kīrtana* met de woorden "*śrīta-kamalā-kuca-maṇḍala dhṛta-kunḍala e*". Śrī Kṛṣṇa is het fundament, de drager en de basis van het hele universum en alle levende wezens. Zijn naam, vorm, kwaliteiten en spel zijn allemaal onvergelijkbaar; er is niets, dat gelijk is of groter is dan Zijn glorie. Alle levende wezens mediteren op Hem en nemen hun toevlucht tot Hem. Toch neemt Śrī Kṛṣṇa ook Zijn toevlucht. Tot wie neemt Hij

Zijn toevlucht? Śrīmatī Rādhikā. "*Śrīta-kamalā-kuca-maṇḍala* – Kṛṣṇa neemt Zijn toevlucht tot Śrīmatī Rādhikā." Het woord *kamalā* betekent over het algemeen Śrīmatī Lakṣmī-devī, de godin van het geluk, en toch verwijst het hier naar Śrīmatī Rādhikā. Lakṣmī-devī heeft geen directe relatie met Vrajendra-nandana Śyāmasundara. Zij heeft een afstandelijke relatie met Hem. Śrīmatī Rādhikā draagt een blauwe lotus in Haar hand en daarom is Haar naam Kamalā. Het is deze Rādhikā, tot wie Kṛṣṇa Zijn toevlucht neemt.

Wanneer Śrī Kṛṣṇa naar het bos gaat om de koeien te hoeden en wordt omringd door Zijn vele duizenden koeien en vrienden, staan Śrīmatī Rādhikā en Haar *sakhīs* op een afstand *arcana* van Hem uit te voeren – niet met attributen, maar met hun liefdevolle, zijdelingse blikken. Op dat moment, wanneer Kṛṣṇa de pijl van Śrīmatī Rādhikā's blik vangt, kan Hij niet op Zijn voeten blijven staan en valt in katzwijn.

Śrīla Prabodhānanda Sarasvatī Ṭhākura heeft in *Śrī Rādhā-rasa-sudhā-nidhi* (39) uitgelegd,

*venuṁ karān nīpatitaṁ skhalitaṁ sikhāṇḍaṁ
bhraṣṭaṁ ca pīta-vasanaṁ vraja-rāja-sūnoḥ
yasyāḥ kaṭākṣa-sara-ghāta-vimūrchitasya
tām rādhikām paricarāmi kadā rasena*

[Toen Kṛṣṇa op pad ging om de koeien te hoeden, wierp Rādhikā Hem een zijdelingse blik toe, die Hem doorboorde als een pijl. De pijl ging recht in Zijn hart en Kṛṣṇa liet par-does Zijn *vaṁśī* uit Zijn handen vallen.]

Śrī Kṛṣṇa begint flauw te vallen, nadat Hij wordt beschoten door de pijl van Śrīmatī Rādhikā's blik. Hij valt op de grond en Madhumaṅgala brengt Hem weer bij Zijn positieven. Dan

neemt Hij Zijn toevlucht tot Kamalā (Śrīmatī Rādhikā) en is Hij weer in staat rechtop te staan. Hij neemt Zijn toevlucht tot Haar borst, Haar beste lichaamsdeel, dat de woonplaats is van het hele universum.

Dhṛta-kunḍala. Alle levende wezens in het universum kunnen voldoening en vervulling vinden door zich te herinneren en hun oren te gebruiken om over Kṛṣṇa's vorm, kwaliteiten en spel te horen, maar hoe vindt Kṛṣṇa voldoening en vervulling? Zijn geluk ligt in het horen over de naam, vorm, kwaliteiten en het spel van Śrīmatī Rādhikā. Kṛṣṇa draagt *kunḍala*, oorkingen, die niets anders zijn dan de belichaming van Śrīmatī Rādhikā's faam, kwaliteiten en glorie. Śrīla Rūpa Gosvāmī vermeldt dit in *Ujvala-nīlamaṇi*, "O Heer, ik bid dat dit gedicht als een saffier geschikt mag worden om Jouw haai-vormige oorkingen te decoreren en Jouw goede geluk mag vergroten." Dus Śrīmatī Rādhikā's faam is het ornament van Zijn oren, *dhṛta-kunḍala*.

Kalita-lalita-vanamāla. *Kalita* betekent 'zeer mooi en verbijsterend' en het verwijst naar Kṛṣṇa's bloemenslinger van wilde bosbloemen (*vanamāla*). Die bloemenslinger is gemaakt door Śrīmatī Rādhikā van *belī*-, *camelī*- en *jūhī*-bloemen en ook van *tulasī*-blaadjes en *mañjarīs*, en hij hangt van Zijn hals tot op Zijn voeten. Deze *vanamāla* wordt omringd door honderden bijen, die Śrīmatī Rādhikā's glorie bezingen. Dit is geen gewone bloemenslinger, maar hij vertegenwoordigt Śrīmatī Rādhikā's glorie, die Kṛṣṇa om Zijn hals draagt.

Dīna-maṇi-maṇḍala-maṇḍana bhāva-khaṇḍana e. De algemene betekenis is, dat Kṛṣṇa als de zon is, die het universum opsiert; Zijn aanwezigheid geeft er schoonheid aan. *Bhā-*

va-khaṇḍana verwijst naar Hem, die een eind maakt aan het materiële bestaan en het lijden, en naar het feit, dat ons materiële bestaan wordt beëindigd door Zijn naam en spel te herinneren.

En toch, door hierop te mediteeren, heeft het een bijzondere, diepe betekenis in mijn hart gemanifesteerd. *Dina-maṇi* betekent 'de zon'. Zijn diepere betekenis wordt geïmpliceerd in de *brahma-gāyatrī*. "Ik mediteer op die persoonlijkheid, die de uitstraling vormt van de Allerhoogste Heer en die wordt geëerd en vereerd door de zon." Wie is die persoonlijkheid, die door de zon wordt geëerd?

De zon geeft licht en leven aan dit universum, maar hij is er niet de eerste oorzaak van. Evenals we de uitstraling zien, die voortkomt uit de maan en niet uit de maan zelf afkomstig is, maar van de zon en op de maan wordt gereflecteerd, zo is de zon niet direct onze bron van licht en leven. In werkelijkheid komt de oorsprong van het licht en leven, dat wordt gekanaliseerd door de zon, van de *svarūpa-śakti*, of *hlādinī-śakti*. Het is Zij, die wordt geëerd en vereerd door de zon. Dit wordt afgeleid van de woorden *bhargo devasya dhīmahī* in de *brahma-gāyatrī mantra*. *Devasya* verwijst naar Bhagavān Śrī Kṛṣṇa en *bhargo* betekent 'vermogen'. Kṛṣṇa's hoogste vermogen is de *svarūpa-śakti*, of *hlādinī-śakti*. Het is die hoogste energie, waarop ik mediteer – *dhīmahī*.

Dina-maṇi-maṇḍala-maṇḍana. Śrīmatī Rādhikā is de bestuurder van de zon. Hoe bestuurt Ze hem? Ze is Rāseśvarī, de bestuurder van *rāsa-līlā*. Śrī Kṛṣṇa is eigenlijk niet de bestuurder (Rāseśvara). Hij kan dan wel met alle andere *gopīs* aanwezig zijn in de *rāsa-līlā*, maar als Śrīmatī Rādhikā er niet

bij is, kan er geen *rāsa-līlā* plaats vinden. Zodra Zij vertrekt, stopt de *rāsa-līlā* en vertrekt Kṛṣṇa ook om naar Haar te zoeken. Dit wordt verhaald in *Gīta-govinda*. Dus Zij is inderdaad de bestuurder van de zon en het hele universum.

Dina-maṇi kan ook worden gebruikt om Śrī Kṛṣṇa te beschrijven als het juweel (*maṇi*), of de zon, of de *rāsa-maṇḍala*. Wanneer Śrīmatī Rādhikā de *rāsa-līlā* verlaat, voelt Kṛṣṇa afgescheidenheid van Haar. Hier betekent *bhāva-khaṇḍana* niet, dat Kṛṣṇa de kringloop van het materiële bestaan verbreekt, maar eerder, dat Zijn eigen gevoelens van afzondering alleen worden gekalmeerd en uitgebannen door het gezelschap van Śrīmatī Rādhikā.

Muni-jana-mānasa-harṁsa. Over het algemeen betekent dit, dat Kṛṣṇa een zwaan (*harṁsa*) is, die speelt op het koele meer van de harten van de *munis*, die op Hem mediteren. Hier heeft *muni* een diepere betekenis en verwijst naar Śrīla Śukadeva Gosvāmī. Kṛṣṇa is als een zwaan in de harten van de *munis*, maar Śrīmatī Rādhikā is veel prominenter in zijn hart aanwezig. Zij is de eigenlijke *harṁsa* (zwaan). Toen Śrīla Śukadeva Gosvāmī *Śrīmad-Bhāgavatam* sprak, bepaalde hij het onderwerp door middel van verzen, die Śrīmatī Rādhikā bezongen. Dit is het bewijs, dat het uiteindelijke onderwerp van *Śrīmad-Bhāgavatam* de glorie van Śrīmatī Rādhikā is.

In diverse verzen onthult Śrīla Śukadeva Gosvāmī, hoe Kṛṣṇa Śrīmatī Rādhikā altijd in zijn gedachten heeft,

*na pārāye 'harṁ niravadya-saṁyujāṁ
sva-sādhu-kṛtyaṁ vibudhāyuṣāpi vaḥ*

*yā mābhajan durjaya-geha-śṛṅkhalāḥ
saṁvṛścya tad vaḥ pratiyātu sādhunā*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.22)

[Mijn lieve *gopīs*, jullie samen zijn met Mij is in ieder opzicht onschuldig en rein, want het is vrij van zelfs een enkele zweem van verlangen voor jullie eigen geluk. Het vloeit over van uiterst zuivere liefde. Hoewel de banden van genegenheid voor de leden van het eigen huis onmogelijk zijn te overkomen, hebben jullie ze volkomen verbroken. Dus voor Mijn liefdevolle dienst hebben jullie de zedelijke normen van deze wereld overschreden. Zelfs al zou ik zo lang leven als de goden, zou Ik niet in staat zijn zelfs maar een druppel van jullie liefde, opoffering en dienst te vereffenen. Jullie kunnen Me van Mijn schuld bevrijden door eenvoudig jullie eigen goed-aardige natuur, maar Ik ben de schuldenaar van jullie *prema* en zal dat altijd blijven.]

Muni verwijst ook naar Śrīla Jayadeva Gosvāmī zelf, en ook naar de vier Kumāra's, want ze houden altijd de *aṣṭa-kālīya-līlā* (spel en vermaak uitgevoerd over de acht perioden van de dag en de nacht) van Śrī Śrī Rādhā en Kṛṣṇa in het diepst van hun hart. Het refereert ook aan Śrī Śaṅkarajī, want hij is ook geabsorbeerd in de *aṣṭa-kālīya-līlā* van Śrīmatī Rādhikā. Daarom schrijft Śrī Jayadeva Gosvāmī, "*jaya jaya deva hare* – alle eer aan mijn *iṣṭadevī* (vererenswaardige godheid), Śrīmatī Rādhikā.

Alle verzen van zijn lied zijn een eerbetoon aan Haar,

*śrī-jayadeva-kaver idaṁ kurute mudam
maṅgalam-ujjvala-gītam jaya jaya deva! hare*

Śrī Maṅgala-gītam (9)

Śrī Jayadeva Gosvāmī voltooide zijn lied met een verzoek: Geef met dit lied alstublieft heil en genade aan alle mensen in dit universum. Op het eind schrijft hij, "*maṅgalam-ujjvala-gītam* – dit lied is goedgunstig en stralend." Verwijst dit naar Śrī Kṛṣṇa of naar iemand anders? Het verwijst alleen naar Śrīmatī Rādhikā. Dit lied (*gītam*) is *unnata-ujjvala*, stralend en gunstig. *Unnata-ujjvala* is het liefdevol overspelige paramourgevoel van Śrīmatī Rādhikā. De term *unnata-ujjvala-rasa* heeft alleen betrekking op Śrīmatī Rādhikā en niet op Śrī Kṛṣṇa. Ofschoon Śrī Kṛṣṇa het object van deze *rasa* is en het daarom ook proeft, de oorsprong en het reservoir ervan is Śrīmatī Rādhikā. Daarom biedt Śrīla Jayadeva tot besluit wederom *praṇāma* aan zijn vererenswaardige godheid, Śrīmatī Rādhikā.

Kṛṣṇa heeft geen gevoel van *unnatojjvala*; alleen Rādhikā heeft dit. Om dit gevoel te krijgen heeft Hij veel soberheid ondergaan en door Zijn toevlucht tot Haar te nemen, werd Hij geboren als Śrī Śacīnandana Gaurahari. *Unnatojjvala-gītam* is daarom de *kīrtana* van de glorie en het gevoel van Śrīmatī Rādhikā, de vererenswaardige godheid van Śrīla Jayadeva Gosvāmī.

[De verzamelde toegewijden chantten daarna *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja* en *Śrī Nanda-nandana-aṣṭakam*, waarna Śrīla Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja de diepere betekenis van enkele verzen onthulde.]

ananta-koṭi-viṣṇu-loka-namra-padmajārcite
himādrijā-pulomajā-viriñcajā-vara-prade

*apāra-siddhi-ṛddhi-digdha-sat-padāṅgulī-nakhe
kadā kariśyasīha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam?*

Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja (11)

[O Jij, die wordt vereerd door Lakṣmī-devī – de meesteres van onbeperkte Vaikuṅṭha planeten – en die zegeningen geeft aan Śrī Pārvatī, Indrāṅī en Sarasvatī, zelfs een van de nagels van Jouw lotusvoeten geeft een oneindige variëteit aan spirituele volmaaktheden. Oh, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?]

Śrīmatī Rādhikā wordt in ontelbaar veel universa vereerd door alle grote persoonlijkheden. Zelfs Pārvatī-devī, de dochter van de Himālaya's; Pulomajā, die Śacīdevī is, de vrouw van Koning Indra; en Viriñcajā, die Sarasvatī of Gāyatrī is, de vrouwen van Śrī Brahmā, zijn toegewijd aan Haar eerbetoon.

Ze zoeken allemaal de zegeningen van Śrīmatī Rādhikā. Zij is de hoogste instantie, die alle godsgeschenken en zegeningen geeft. Alleen al in Haar voetnagels is zoveel vermogen. Alle perfecties en mystieke vermogens bevinden zich daar. Als we de verering aan Haar achterwege laten voor de verering van een ander, wat hebben we daaraan? Ook alleen door Haar kunnen we Kṛṣṇa vereren. De verering van Kṛṣṇa alleen geeft niet het verlangde resultaat. Daarom is *bhājana* (innerlijke verering) van Śrīmatī Rādhikā het hoogste.

Apāra-siddhi-ṛddi-digdha-sat-padāṅgulī-nakhe. Alle vermogens en alle soorten perfecties komen voort uit de uitstraling van slechts één teennagel van Śrīmatī Rādhikā.

*makheśvari! kriyeśvari svadheśvari sureśvari
triveda-bhāratīśvari pramāṇa-sāsaneśvari*

Ook Sri Kṛṣṇa neemt Zijn toevlucht tot Sri Rādhā

*rameśvari! kṣameśvari pramoda-kānaneśvari
vrajeśvari vrajādhipe śrī rādhike namo 'stu te*

Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja (12)

[O meesteres van alle soorten offers, van alle activiteiten, van de *mantras* uitgesproken tijdens *yajña*, van alle goden, van de lessen van de drie Veda's, van de bekrachtiging van alle schriftuurlijke principes, van de geluksgodin, van vergeving en van het heerlijke bos [van Vṛndāvana], O meesteres en keizerin van Vraja, O Śrīmatī Rādhikā, ik bied aan Jou mijn *praṇāma*.]

Kṛṣṇa wordt Nanda-nandana en Vrajendra-nandana genoemd en naar Hem wordt ook verwezen als de Prins van Vraja, echter de werkelijke *īśvari*, bestuurder en meester van Vraja, is Śrīmatī Rādhikā.

In *Śrī Nanda-nandanāṣṭakam* staat het volgende vers,

*vrajāṅganā-sunāyakam
sadā sukha-pradāyakam
jagan-manah pralobhanam
namāmi nanda-nandanam*

Śrī Nanda-nandanāṣṭakam (8)

[De beeldschone geliefde van de jongedames van Vraja geeft altijd geluk aan alle levende wezens en betovert hun geest. Mijn *praṇāma* bied ik aan die Śrī Nanda-nandana.]

Vrajāṅganā refereert aan de *gopīs* van Vṛndāvana, onder wie Śrīmatī Rādhikā het meest vooraanstaand is. *Sunāyakam* betekent, dat Śrī Kṛṣṇa, in Zijn vorm van *dhīra-lalita-nāyaka*, onder controle is van Śrīmatī Rādhikā. Zij is de *nāyikā* (heldin).

Sadā sukha-pradāyakaṃ. De algemene betekenis is, dat Śrī Kṛṣṇa iedereen geluk geeft en de speciale betekenis is, dat Śrīmatī Rādhikā geluk geeft aan Hem.

Jagan-maṇḥ pralobhanam. Śrī Kṛṣṇa wekt in het hart van iedereen begeerte op voor *prema-bhakti*. *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja* wordt gezongen om Hem gelukkig te maken en *Śrī Nanda-nandanāṣṭakam* wordt gezongen om Śrī Rādhā gelukkig te maken. Door de glorie van Kṛṣṇa te zingen kun je de lotusvoeten van Śrīmatī Rādhikā bereiken en door Haar glorie te zingen kun je de lotusvoeten van Kṛṣṇa bereiken. Śrīla Narottama dāsa Ṭhākura schrijft,

*kṛṣṇa-nāma-gāne bhāi, rādhikā-caraṇa pāi,
rādhā-nāma-gāne kṛṣṇacandra*

Rādhikā-caraṇa-renu (4)

[O broeder, door het chanten van Kṛṣṇa's naam kun je de lotusvoeten van Śrīmatī Rādhikā bereiken en door het chanten van Rādhā's naam kun je Śrī Kṛṣṇa-candra bereiken.]

En toch bidt Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura,

*rādhā-pakṣa chāḍi'je-jana se-jana,
je-bhāve se-bhāve thāke
āmi to' rādhikā-pakṣa-pātī sadā
kabhu nāhi heri tā'ke*

Vṛṣabhānu-sutā (4)

[Laat iedereen buiten de groep van Śrī Rādhā zijn zoals ze zijn. Ik ben immers altijd partijdig jegens Rādhikā en kijk nimmer naar degenen, die het niet zijn.]

Het gevoel van de Gauḍīya Vaiṣṇava's is, dat ze niet zijn geïnteresseerd in het gezelschap van mensen, die iemand an-

Ook Sri Kṛṣṇa neemt Zijn toevlucht tot Sri Rādhā

ders vereren dan Śrīmatī Rādhikā. Zonder Haar kijken ze niet eens naar Kṛṣṇa. Dit wordt *rūpānuga bhajana* genoemd.

Vandaag is de dag vóór Śrīmatī Rādhikā's verjaardag; daarom bidden we onder leiding van Śrīla Jīva Gosvāmī, Śrīla Rūpa Gosvāmī en Śrī Jayadeva Gosvāmī aan Haar lotusvoeten, dat we op zekere dag Haar genade mogen ontvangen.

Een lezing gegeven in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha,
Mathurā, India,
op de ochtend van Rādhāṣṭamī, 4 september 2003
Gepubliceerd door het Harikatha Team

De glorie van Sri Radha

Deel Een

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOŚVAMĪ MAHĀRĀJA

MORGEN GAAN WE RĀDHĀṢṬAMĪ VIEREN. Hoewel het vandaag eigenlijk Aṣṭamī is, wordt het overlapt met een deel van Saptamī. Dit is de reden, waarom we het *saptamī-viddha aṣṭamī* noemen. Dus in plaats van vandaag zullen we dat deel van Aṣṭamī, dat morgen verschijnt, in ogenschouw nemen en we gaan Rādhikā's *abhiṣeka* 's morgens om zes uur uitvoeren. Nadat we de gebeden aan Rādhikā hebben opgedragen en *kīrtana* hebben gedaan, zullen we ter ere van Haar iets vertellen en Haar *abhiṣeka* (badceremonie) uitvoeren. Na de *abhiṣeka*, gaan de *brahmacārīs* en *sannyāsīs* naar buiten om *cāva* (giften voor Rādhārānī gedragen op het hoofd van de toegewijden) te verzamelen in Kailāsa-nagara en andere plaatsen. Daarna

komen we om vijf uur of half zes 's avonds weer bij elkaar om *rādhā-tattva* aan jullie uit te leggen.

Aan het begin van de schepping in de laatste fase van Dvāpara-yuga verscheen Śrī Kṛṣṇa in Vamśīvaṭa, de plek van de *rāsa*-dans in Vṛndāvana. Maar Hij voelde Zich niet gelukkig, dus Hij manifesteerde tegelijkertijd twee gedaanten. Om het plezier van *līlā-vilāsa*, het zoete spel en vermaak, te ervaren manifesteerde Hij Śrīmatī Rādhikājī uit Zijn linker zijde en Hij manifesteerde Śaṅkara (Śiva), Śrī Gopīśvara, uit Zijn rechter zijde als *guru-tattva*. Rādhā, die vol plezier was, rende naar Kṛṣṇa. *Rā* betekent *anurāga* (diepe spirituele liefdevolle gehechtheid) en *dha* betekent *dhavati* (hard rennen met grote begeerte). Ze rende naar Kṛṣṇa en dat is de reden, waarom Ze "Rādhā" wordt genoemd. In diezelfde tijd vereerde Kṛṣṇa Haar (*kṛṣṇena ārādhita*) en zodoende werd ze "Rādhikā" genoemd.

Toen Kṛṣṇa voor het eerst in Gokula verscheen, kwam Nārada Ṛṣi daar naartoe, nam *darśana* van Kṛṣṇa en dacht, "Kṛṣṇa kan nooit in Zijn eentje verschijnen. Zijn *hlādinī-sakti* moet ergens anders [in deze wereld] zijn verschenen."

Op dat moment woonde Vṛṣabhānu Mahārāja in Rāval. Vijftien dagen na Kṛṣṇa's geboorte bereikte Nārada Rāval en vroeg aan Vṛṣabhānu Mahārāja, "Heeft u kinderen?"

Vṛṣabhānu Mahārāja antwoordde, "Ja, we hebben kinderen." Hij riep Śrīdāma, die zijn eerbetuigingen aan Nāradaji aanbood.

Nārada zegende Śrīdāma en vroeg Vṛṣabhānu Mahārāja, "Heeft u recent een kind gekregen, in de laatste tien of vijftien dagen?"

Vṛṣabhānu Mahārāja antwoordde, "Ja, een tijdje geleden is aan ons een dochter verschenen."

Met betrekking tot Rādhikāji's geboorte hebben we ook gehoord, dat Vṛṣabhānu Mahārāja dagelijks een bad nam in de Yamunā Rivier, die in de buurt stroomde. Op zekere dag zag hij een volkomen open lotusbloem met honderd bloembladeren in de rivier. In het midden van die lotus lag een bijzonder mooie meisjesbaby, die af en toe op Haar teen sabbelle, soms Haar handjes en beentjes bewoog en soms op allerlei manieren aan het spelen was. Toen Bābā Vṛṣabhānu Mahārāja Haar zag, pakte hij Haar op, nam Haar in zijn armen en bracht Haar naar het paleis, waar hij Haar bij Kīrtikā op schoot legde. Heel weinig mensen kennen Rādhikā als "Kīrtikā-kumāri", de dochter van Kīrtikā-devī. Omdat het Vṛṣabhānu Bābā was, die Haar van de Yamunā Rivier naar het paleis bracht, wordt Ze "Vṛṣabhānu-dulāri" of "Vṛṣabhānu-kanyā" genoemd – de liefste dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja – enzovoort.

Nārada vroeg Vṛṣabhānu Mahārāja, "Mag ik uw dochter zien? Dan zal ik voor Haar een astrologische kaart maken en Haar zegenen. Ik zal Haar toekomstige kwaliteiten beschrijven." [Vṛṣabhānu Mahārāja haalde toen zijn babydochter op.] Nārada verzocht, "Wilt u alstublieft in de tussentijd *candana* (sandelhout), *dūrvā* (gras), *akṣata* (ongebroken rijstkorrels), *roli* (heilige draad), water uit de Yamunā en andere attributen verzamelen, zodat ik een ceremonie kan uitvoeren om Haar te zegenen."

Vṛṣabhānu Bābā ging een kamer binnen en in de tussentijd ging Nārada Ṛṣi in trance. Terwijl hij mediteerde, transfor-

meerde dat babymeisje in een beeldschone jonge (*kiṣorī*) gedaante. Lalitā en Viśākhā verschenen daar. Lalitā zei, "Waarop mediteert u? Sta op, sta op. Bied uw eerbetuigingen aan Haar lotusvoeten en vraag Haar om een gunst."

Op het moment, dat Nāradaḥ zijn ogen opende, gaf Rādhikā hem een tijdelijke *darśana* van Haar *kiṣorī* gedaante en verscheen daarna weer voor hem [als een baby]. Maar aangezien zijn behoefte om Haar te zien niet was gestild, ging hij in Govardhana naar een plaats, die nu naar hem is genoemd: Nārada-kuṇḍa. Daar voerde hij gedurende duizenden jaren soberheden uit zonder te eten of te drinken. Hij mediteerde op Haar en chantte voortdurend de *rādhā-mantra*. Na duizenden jaren werd Nāradaḥ Nāradaḥ Gopī. Op dat moment verscheen Rādhikā en gaf aan Nāradaḥ Gopī Haar dienst. Deze details hebben we geleerd van *sāstra*.

Sommigen zeggen, dat de *Śrīmad-Bhāgavatam* stelt, "*Ete cāṁśa-kalāḥ puṁśaḥ kṛṣṇas tu bhagavān svayam* – Kṛṣṇa is de oorspronkelijke Allerhoogste Persoonlijkheid Gods" en dat het doel van de auteur, Śrīla Vyāsadeva, voor de manifestatie van *Śrīmad-Bhāgavatam* was om alleen het spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa te beschrijven. Maar het standpunt van onze *ācāryas*, zoals Śrīla Sanātana Gosvāmī, Śrīla Jīva Gosvāmī en Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, is, dat *rāsa-līlā*, het meest verheven spel in *Śrīmad-Bhāgavatam*, werd uitgevoerd omwille van Śrīmatī Rādhikā. Kṛṣṇa vertelde Haar persoonlijk, "*Tuhū binā bāhāra rāsa? tuhū lāgi' mora varaja-vāsa* – Wat heeft het voor zin om zonder Jou *rāsa* uit te voeren? Alleen vanwege Jou woon Ik in Vraja."

*śata-koṭi-gopī mādhava-māna
rākhite nārilo kori'jatana*

[Miljoenen prachtige koeherderinnen zijn niet in staat om Mādhava's aandacht vast te houden, ondanks hun enorme pogingen dat te doen.]

Toen Rādhikā uit de *rāsa-līlā* verdween, zag Kṛṣṇa, dat zelfs miljoenen *gopīs* niet in staat waren Zijn belangstelling te wekken. Terwijl Hij treurde en uitriep, "Rādhe Rādhe!" verliet Hij de dansvloer om Haar te zoeken. Hoewel het in *Śrīmad-Bhāgavatam* niet zo duidelijk wordt gezegd, hebben de commentatoren de betekenissen van de *ślokas* er alleen op deze manier uitgehaald. Kṛṣṇa verdween daar niet in Zijn eentje. Rādhārāṇī was de eerste, die in *māna* van de *rāsa-līlā* vertrok en daarna verliet Kṛṣṇa de *rāsa*-dans om Haar te zoeken. Hij was heel bezorgd en riep, "Rādhe Rādhe" en uiteindelijk vond Hij Haar.

De andere *gopīs*, die de *rāsa*-dans hadden verlaten om Kṛṣṇa te zoeken, zagen toen twee sporen. Het ene spoor was van Kṛṣṇa en het andere, in het midden van de Zijne, was van een dame. Ze dachten, "Deze voetafdrukken zijn van Kṛṣṇa, maar van wie zijn die andere, kleinere, delicate voetafdrukken met zulke mooie tekeningen?"

Aangezien Lalitā, Viśākhā en de andere *gopīs* in Śrī Rādhā's groep Haar voeten hadden gediend, wisten ze, dat het tweede spoor van Haar moest zijn en ze voelden zich heel gelukkig. "Oh, Kṛṣṇa is niet alleen gegaan", dachten ze. "Hij heeft onze *prāṇa-priyā* (lievelings-) *sakhī* meegenomen." Op hetzelfde moment voelden ze zich verdrietig. "Nu Ze bij elkaar zijn, kunnen we Hen niet van dienst zijn."

Andere *gopīs*, die *vipakṣā* waren, of die niet in Rādhā's groep zaten, zeiden,

*anayārādhito nūnam
bhagavān harir īsvaraḥ
yan no vihāya govindaḥ
pṛīto yām anayad rahaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.30.28)

[Deze *gopī* (Śrīmatī Rādhikā) heeft zeker Bhagavān Śrī Hari, de allerhoogste autocraat, vereerd (*ārādhito*). Waarom heeft Govinda ons anders allemaal achtergelaten en alleen Haar meegenomen?]

"Oh, dit meisje, dat met Kṛṣṇa is weggegaan, is zo fortuinlijk. Kṛṣṇa heeft Haar naar een afgelegen plek gebracht en heeft zodoende de trots (*saubhāgya-mada*) van miljoenen *gopīs* zoals wij gebroken." Ze hadden in de gaten, dat de *gopī*, die Kṛṣṇa bij Zich had genomen, superieur was aan hen. "Zij heeft Nārāyaṇa zeker gediend en Hem plezier gedaan en vanwege Zijn zegeningen heeft Kṛṣṇa alleen Haar meegenomen." Op deze manier werd de suprematie van Rādhājī aan de wereld onthuld. Zodra Zij van de *rāsa*-dans verdween, vertrok Kṛṣṇa om Haar te zoeken. Rādhikā is daarom de beste onder alle geliefden van Kṛṣṇa en *rāsa-līlā* werd uitsluitend uitgevoerd om Haar superieuriteit te vestigen. Kṛṣṇa voerde dit alleen uit voor Haar plezier. Hij toonde de suprematie van de *gopīs* door te zeggen,

*na pārāye 'ham niravadya-samyujām
sva-sādhu-kṛtyam vibhudhāyūñāpi vaḥ*

De glorie van Sri Radha – Deel Een

*yā mābhajan durjara-geha-śṛīkhalāḥ
saṁvṛṣcya tad vaḥ pratiyātu sādhunā*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.32.22)

"O *gopīs*, omwille van Mij hebben jullie je echtgenoten verlaten, evenals wereldse religie, verlegenheid, de instructies van jullie autoriteiten en jullie leven als huisvrouw, die allemaal bedoeld waren om jullie gebonden te houden. Aan de verplichtingen van het huiselijke leven komt geen eind. Het is een *śṛīkhalā*, een keten aan handen en voeten. Waaruit bestaat die keten? De instructies van autoriteiten. Jullie verbraken die keten en zijn naar Mij gekomen. Hoe kan Ik ooit Mijn schuld aan jullie vereffenen? Oh, jullie zijn *sādhus*, heiligen. Door jullie vrome natuur kunnen jullie Mij van Mijn schuld verlossen, maar Ik kan jullie nimmer terugbetalen."

De suprematie van de *gopīs* en onder de *gopīs* de suprematie van de *gopīs*, die de lichamelijke expansies van Rādhikā zijn, wordt aldus aangetoond. Onze *ācāryas* hebben geschreven,

*agha-ripur api yatnād atra devyāḥ prasāda
prasara-kṛta-kaṭākñā-prāpti-kāmaḥ prakāmam
anusarati yad uccaiḥ snāna-sevānu-bandhais
tad ati-surabhi-rādhā-kuṇḍam evāśrayo me*

Śrī Rādhā-kuṇḍāṣṭaka (3)

[Om Śrīmatī Rādhikā een plezier te doen voert zelfs Śrī Kṛṣṇa Zelf, die ernaar verlangt Haar genadevolle zijdelingse blik op te vangen, zware soberheden uit in de zeer waardevolle en aromatische Rādhā-kuṇḍa door regelmatig daar te baden en zorgvuldig alle gepaste rituelen in acht te nemen. Moge die hoogst betoverende Rādhā-kuṇḍa mijn toevlucht zijn.]

Rādhājī was in *māna*, pessimistische boosheid, en werd Mānīnī. Haar *māna* had geen oorzaak. Rādhikā's *māna* bestaat uit twee soorten: *hetuka māna* en *ahaituka māna*, pessimistische boosheid met en zonder oorzaak. De *vipakṣā* (rivaliserende) *gopīs* aangevoerd door Candrāvalī bekritiseerden Haar en zeiden, "Schaamt Rādhikā zich niet door *māna* te doen? Ze wordt obstinaat, wanneer ze in *māna* is. Ik wil Haar gezicht niet zien."

Aan de andere kant zegt Rādhikā, "Candrāvalī heeft geen idee van de aard van *prema*. Ze weet niet hoe ze haar geliefde een plezier moet doen. Ik wil haar gezicht niet zien."

De *sneha*, genegenheid, van Rādhikā en Candrāvalī is verschillend. Candrāvalī's affectie voor Kṛṣṇa is *ghṛta-sneha*, heel glad, terwijl de affectie van Radhika en Haar *sakhīs madhu-sneha* is, als *madhu*, als honing; honing is glad maar ook zoet. Candrāvalī's genegenheid wordt vergeleken met *ghee*, die suiker nodig heeft om zoet te worden, maar honing is zoet van zichzelf. Dit is het verschil tussen hen.

In *Ujjvala-nīlamanī* heeft Śrīla Rūpa Gosvāmī Rādhājī's verbijsterende gemoedsgesteldheden beschreven, vooral *sneha*, *māna*, *praṇaya*, *rāga*, *anurāga*, *bhāva*, *mahābhāva*, *rūḍha*, *adhirūḍha*, *mohana*, *mādana*. Kṛṣṇa Zelf heeft geen *mādana-bhāva*, dus om de *mādana-bhāva* van Rādhājī te proeven verscheen Hij als Śrī Caitanya Mahāprabhu met Zijn metgezellen in Śrī Navadvīpa-dhāma. Daar werd Zijn verlangen vervuld. Iemand, die zijn verlangen wil vervullen, heeft een *guru* nodig. Met dezelfde bedoeling ging Mahāprabhu een bezoek brengen aan Śrī Rāya Rāmānanda in Godāvarī en stelde hem allerlei vragen. Waarom deed Hij dit? In Śrī Kṛṣṇa's spel is

Rāya Rāmānanda Viśākhā-devī, Rādhikā's *gopī*-vriendin, die alle stemmingen van Rādhikā kent. Daar in Godāvari heeft Mahāprabhu alle stemmingen van Rādhikā aan Rāya Rāmānanda laten zien. Diezelfde Viśākhā in de vorm van Rāya Rāmānanda leidde Mahāprabhu op in het realiseren van deze gemoedstoestanden. Aan het eind van hun samenzijn zei Mahāprabhu tegen hem, "Ik ben zo blij. Dit is de reden waarvoor Ik kwam. Mijn verlangens zijn nu vervuld. Help Me alsjeblieft om *rādhā-bhāva*, de stemmingen van Śrīmatī Rādhikā te ervaren. Kom alsjeblieft naar Jagannātha Purī en help Me daar." Rāya Rāmānandajī ging toen naar Jagannātha Purī.

Lezing gegeven in Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha, Mathurā, India,
op de avond vóór Rādhāṣṭamī, 27 augustus 2009
Gepubliceerd door het Harikatha Team

De glorie van Sri Radha

Deel Twee

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NARĀYAṆA GOSVAMĪ MAHĀRĀJA

[Śrīla Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja verzocht Kṛṣṇa-dāsa Prabhu om *Śrī Maṅgala-gītam*, *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stavarāja* en *Śrī Nanda-nandanāṣṭakam* te zingen.]

ALS JE RĀDHĪKĀJĪ EEN PLEZIER WILT DOEN, zal je Kṛṣṇa een plezier moeten doen; en als je Kṛṣṇa een plezier wilt doen, zal je Rādhikā een plezier moeten doen. Als je de glorie van Kṛṣṇa bezingt, is Rādhikājī gretig om het met miljoenen oren te horen. En als iemand de glorie van Rādhikājī bezingt, wil Kṛṣṇa, die intens gretig is om dat te horen, miljarden en triljoenen oren hebben. We zongen over de glorie van Rādhikā in *Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stavarāja*. Nu gaan we *Śrī Nanda-nandana-āṣṭakam* zingen, waarin

eerbetuigingen aan Kṛṣṇa worden geboden en waarin Zijn glorie wordt bezongen.

Allereerst bied ik aan de lotusvoeten van mijn *gurupāda-padma*, *nitya-līlā-praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja* mijn miljoenen *danḍavat praṇāma puspāñjali* aan. Daarna bied ik aan de *sannyāsīs*, *brahmacārīs*, Vaiṣṇava's en Vaiṣṇavī's mijn eerbetuigingen aan.

De inwoners van Rāval en Varṣāna hebben Rādhāṣṭamī gisteren gevierd. Dat komt, omdat ze de *tithis* (vedisch astrologische perioden), zoals gegeven in *sāstra*, niet erg veel consideratie geven. Ze vieren Janmāṣṭamī en Rādhāṣṭamī alleen op Aṣṭamī zonder in overweging te nemen, of die Aṣṭamī *pūrva-viddhā*, *parva-viddhā* of *suddha* is, hetgeen betekent, dat het al of niet zuiver is.⁹ Maar de vier authentieke Vaiṣṇava *sampradāyas* – de Brahma *sampradāya*, de Rudra *sampradāya*, de Sanaka *sampradāya* en de Śrī *sampradāya* – nemen deze regels wel in acht. Wij volgen in hun voetspoor en nemen deze principes ook in acht en vieren Śrī Rādhāṣṭamī daarom vandaag.

Gisterenavond heb ik verteld, hoe Śrīmatī Rādhikā in Rāval verscheen en hoe [Vṛṣabhānu] Bābā Haar op de Yamunā Rivier in een honderdbloembladige lotus aantrof. In een andere *kalpa* (tijdperk) verscheen Ze ook in een lotusbloem in Vṛṣabhānu-kuṇḍa. Beide worden beschouwd als waar, waarbij

⁹ Indien de *tithi* (Saptamī) van de voorgaande dag nog aanwezig is bij zonsopgang, wordt dit 'onzuiver' genoemd. In dat geval vieren we Rādhāṣṭamī de volgende dag.

gedegen rekening wordt gehouden met het verschil van *kalpas*. Maar in deze *kalpa* verscheen Ze in Rāval.

Rādhikāji heeft ontelbaar veel eigenschappen, die Ananta Śeṣa noch Kṛṣṇa kunnen beschrijven.

*devī kṛṣṇa-mayī proktā
rādhikā para-devatā
sarva-lakṣmī-mayī sarva
kāntiḥ sammohinī parā*

Bṛhad-gautamīya-tantra

Geciteerd in: *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.83)*

[Zij, die schittert en straalt en die niet-verschillend is van Śrī Kṛṣṇa, wordt Śrīmatī Rādhikā genoemd. Ze is uitermate vereenswaardig en overziet alle gelukgodinnen. Ze beschikt over alle luister en brengt Śrī Kṛṣṇa compleet in de war. Zij is het allerhoogste innerlijke vermogen van Bhagavān.]

Het woord *devī* in het bovengenoemde vers betekent, dat Śrīmatī Rādhikā godin aller godinnen is. Kṛṣṇa-mayī betekent, dat al haar lichaamsdelen zich manifesteren uit Haar *mahābhāva*, de hoogste extatische liefde voor Kṛṣṇa. Ze zalft Zich met Haar *sneha* (affectie) voor Kṛṣṇa en Ze baadt Zich in de genegenheid, die Lalitā, Viśākhā en Haar andere *sakhīs* voor Haar hebben. Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī heeft dit allemaal in zijn geschriften uitgelegd. Rādhikā is Kṛṣṇa-mayī; Haar *prema* (liefde) voor Kṛṣṇa vormt Haar lichaam.

Devī kṛṣṇa-mayī proktā rādhikā para-devatā. Ze is *para-devatā*. Śrī Kṛṣṇa is de *devatā* van alle *devatās* (God aller goden). En wie is de *devatā* van Kṛṣṇa? Zij, die *māna* vertoont in Rādhā-kuṇḍa. Kṛṣṇa neemt drie keer een bad in Rādhā-kuṇḍa om Haar te kalmeren. In diepe meditatie chant Hij, "Rādhe

Rādhe" om haar een plezier te doen. Hoe glorieus is deze *rādhā-nāma!*

Toen Śrī Jayadeva Gosvāmī in Campaka-haṭṭa eens de verzen van zijn *Śrī Gīta-govinda* aan het componeren was, verscheen er een spel in zijn hart, waarin hij zag, dat Śrī Kṛṣṇa pogingen ondernam om Śrīmatī Rādhikā te kalmeren. Nadat Hij Zijn fluit aan Haar lotusvoeten had gelegd, wilde Śrī Kṛṣṇa Haar voeten op Zijn hoofd plaatsen. Dit vervulde Śrī Jayadeva met vrees en hij kon zich er niet toe aanzetten om te schrijven wat hij zag. Hij dacht, "Śrī Kṛṣṇa is *sarveśvara* (de Heer van alles). Er is geen *para-tattva* (Allerhoogste Absolute Waarheid) buiten Hem. Hij beschikt over alle vermogens en hoewel Rādhikāji Kṛṣṇa's *hlādinī-śakti* (pleziergevend vermogen) is, toch is Kṛṣṇa het hoogste principe (*para-tattva*). Als Śrīmatī Rādhikā Zijn vermogen is, hoe kan Hij Zijn hoofd dan aan Haar lotusvoeten leggen? Dit is onmogelijk."

Zo ontstond er twijfel in het hart van Jayadeva Gosvāmī. Hij hield op met schrijven, sloot zijn notitieboek en ging een bad nemen in de Gaṅgā. Op hetzelfde moment nam Śrī Kṛṣṇa de vorm van Śrī Jayadeva aan en zag eruit, alsof hij gereed was om een bad te nemen. In de gedaante van Jayadeva kwam Kṛṣṇa bij het huis van Jayadeva en zei tegen zijn vrouw Padmāvatī, "Ik zat iets te schrijven in onze tempelkamer en daarna ging ik een bad nemen. Onderweg schoot me iets te binnen en daarom ben ik teruggekomen om in Mijn manuscript te schrijven. Wil je het even voor me halen?" Ze kwam met het manuscript en Kṛṣṇa voltooide persoonlijk het vers, dat Jayadeva was begonnen te schrijven. Aan "*smara-garalākhaṇḍanam* – het dodelijke vergif van romantische liefde..."

voegde Hij toe "...*mama śirasi maṇḍanam dehi pada-pallavam udāram* – wordt geneutraliseerd door Mijn hoofd te decoreren met Jouw voeten als bloemen."

*smara-garala-khaṇḍanam mama śirasi maṇḍanam
dehi pada-pallavam udāram*

[De mooie bloesems van Jouw voeten neutraliseren het dodelijke vergif van romantische liefde. Ze doven het angstaanjagende vuur van de pijn van die liefde, dat in Mijn hart woedt. Wees daarom zo lief om Jouw voeten Mijn hoofd te laten tooien.]

"O Rādhikājī, *smara garala khaṇḍanam*." Het woord *smara* betekent hier, "Jouw afzondering van Mij heeft het effect van een miljoen soorten vergif. Ik kan het niet verdragen. Wees zo goed Mijn overtredingen te vergeven en tooi Mijn hoofd door er Jouw lotusvoet op te plaatsen." Śrī Kṛṣṇa Zelf schreef dit in gouden letters en vertrok.

Even later kwam Jayadeva terug van zijn bad. Verbaasd vroeg zijn vrouw, "Hoe ben jij zo snel teruggekomen? Zojuist kwam je hier, schreef iets in jouw boek en ging weer terug om te baden."

Jayadeva Gosvāmī zei, "Ik ben niet teruggekomen, ik kom nu pas terug voor de eerste keer, nadat ik heb gebed." Hij vroeg naar zijn manuscript, sloeg het open en zag, dat zijn onvoltooide vers met gouden letters was voltooid door Kṛṣṇa Zelf. Hij kon het zelf niet schrijven, dus Kṛṣṇa kwam om het voor hem te doen. Hoe glorieus is Rādhājī!

Ze is *sarva-lakṣmī-mayī*. het summum van alle Lakṣmī's (gelukgodinnen),

*ananta-koṭi-viṣṇu-loka-namra-padmajārcite
himādrijā-pulomajā-viriñcajā-vara-prade
apāra-siddhi-ṛddhi-digdha-sat-padāṅguli-nakhe
kadā kariṣyasīha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam*

Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja (11)

[O Jij, die wordt vereerd door Śrī Lakṣmī-devī – de meesteres van onbepaalde Vaikuṅṭha planeten – en die godsgeschenken geeft aan Śrī Pārvatī, Indrāṇī en Sarasvatī! Zelfs één nagel van Jouw lotusvoeten geeft aanleiding tot een oneindige variëteit aan spirituele perfecties. Oh, wanneer maak Je mij het object van Jouw genadevolle zijdelingse blik?]

*makheśvari! kriyeśvari svadheśvari sureśvari
triveda-bhāratīśvari pramāṇa-sāsaneśvari
rameśvari! kṣameśvari pramoda-kānaneśvari
vrajeśvari vrajādhipe śrī rādhike namo 'stu te*

Śrī Rādhā-kṛpā-kaṭākṣa-stava-rāja (12)

[O Meesteres van alle soorten offers, van alle activiteiten, van de *mantras* uitgesproken tijdens *yajñas*, van alle goden, van alle lessen van de drie Veda's, van de naleving van alle schriftuurlijke principes, van de geluksgodin, van vergeving en van het heerlijke bos [van Vṛndāvana]. O Meesteres en Keizerin van Vraja, O Śrīmatī Rādhikā, ik bied aan Jou mijn *praṇāma*.]

Dit is de glorie van Rādhikājī.

En wat te zeggen van andere halfgoden, zelfs Brahmā en Śaṅkara kunnen de *darśana* van Haar lotusvoeten niet verkrijgen. Zelfs Kṛṣṇa Zelf vereert ze. Ze is *sarva-lakṣmī*, de belichaming van alle geluksgodinnen, en *sarva-kānti*, degene, die alle transcendentale verlangens van Śrī Kṛṣṇa vervult. Anderen, zoals Candrāvalī, Lalitā en Viśākhā kunnen Zijn

verlangens slechts tot zekere hoogte vervullen. Er waren miljoenen groepen *gopīs* in de *rāsa-līlā*, maar zodra Rādhikājī vertrok, verliet ook Kṛṣṇa die *rāsa*-dans. Kṛṣṇa denkt, "Voor wie is deze *rāsa*-dans? Het is alleen voor Rādhikā. Als Zij niet in deze *rāsa*-dans aanwezig is, voor wie is het dan? Wie gaat dan *rāsa* uitvoeren?" Hij brak de trots van de andere *gopīs* en ging Śrī Rādhā zoeken. *Rādhikā para-devatā*. Kṛṣṇa is *devatā* en Zij is *para-devatā*, de allerhoogste vererenswaardige godheid.

De glorieuze eigenschappen van Rādhikā zijn talrijk. Nu gaan de Vaiṣṇava's in deze bijeenkomst Haar ieder gedurende tien minuten vereren. Dit is Haar ware *abhiṣeka* (badceremonie). Ze is niet blij met de *abhiṣeka* [met allerlei ingrediënten, zoals melk, yoghurt, honing, *ghee*, enzovoort], want Zij is bij ons, wanneer we Haar glorie bezingen.

Een lezing gegeven in de Śrī Keśavajī Gauḍīya Maṭha,
Mathurā, India,
op de ochtend van Rādhāṣṭamī, 28 augustus 2009
Gepubliceerd door het Harikatha Team

Deel Twee -

*Passages uit de boeken van Sri Srimad
Bhaktivedanta Narayana Gosvami Maharaja*

Commentaar op de Maha-mantra

SRILA JIVA GOSVAMI

Passage uit *Śrī Harināma Mahā-mantra*

*sarva-ceto-haraḥ kṛṣṇas tasya cittaṁ hartay asau
vaidagdhi-sāra-vistārair ato rādhā harā mṛta (1)*

HARE - ŚRĪ KRṢṆACANDRA'S BOVEN-
zinnelijke schoonheid boeit de geest van ieder-
een, maar Śrīmatī Rādhikā boeit zelfs de geest
van Śrī Kṛṣṇa door Haar ongeëvenaarde genialiteit uit te oefenen. Daarom heet Ze Harā. Harā in de enkelvoudige
naamsverbuiging is Hare.

*karṣati svīya-lāvaṇya-murali-kala-niḥsvanaiḥ
śrī-rādhām mohana-guṇā 'laṅkṛtaḥ kṛṣṇa ilyate (2)*

Kṛṣṇa – Śrī Hari, die getooid is met kwaliteiten, die de drie werelden verbijsteren, trekt Śrīmatī Rādhikā voortdurend aan

met Zijn jeugdige schoonheid en de zoete melodie van Zijn fluit. Daarom heet Hij Kṛṣṇa [de al-aantrekkelijke].

*śrūate nīyate rāse harinā harinekrṣṇā
ekākinī rahaḥ-kuñje hareyaṁ tena kathyate (3)*

Hare – Śrī Kṛṣṇa ontvoerde de gazelle-ogige Śrīmatī Rādhikā en nam alleen Haar mee naar een afgesloten boshut verwijderd van de *rāsa-maṇḍala*. Dit weten we uit de woorden van de meest verheven heilige persoonlijkheden. Daarom heet Rādhikā Harā. Harā in de aanspreekvorm wordt Hare.

*aṅga-śyāmalima-stomaiḥ śyāmālī-kata-kāñcanaḥ
ramate rādhayā sārđham atah kṛṣṇo nigadyate (4)*

Kṛṣṇa – De prachtige uitstraling van Zijn donkere ledematen kunnen de gouden gelaatskleur van Śrī Rādhikā veranderen in de luister van een donkere saffier (*śyāma-varṇa*). Die Rādhā-ramaṇa Śyāmasundara wordt Kṛṣṇa genoemd.

*kṛtvāraṇye saraḥ-śreṣṭham kāntayānumatas tayā
ākṛsyā sarva-tīrthāni taj-jñānāt kṛṣṇa uryate (5)*

Kṛṣṇa – Śrī Hari manifesteerde Śyāma-kuṇḍa, het mooiste meer van alle mooie meren, in het bos van Vraja vlakbij Govardhana. Dit deed Hij in overeenstemming met de wens van Zijn geliefde Śrī Rādhikā en Hij trok er alle heilige plaatsen naartoe. Daarom noemen de mensen, die dit diepe geheim kennen, Hem Kṛṣṇa.

*kṛsyate rādhayā premṇā yamunā-taṭa-kānanam
lilayā lalitas cāpi dhīraiḥ kṛṣṇa udāhṛtaḥ (6)*

Kṛṣṇa – Hoewel Zijn spel en vermaak in de *kuñjas* op de oevers van de Yamunā in Vṛndāvana de wereld verbijsteren,

wordt de al-aantrekkelijke *dhīra-lalita-nāyaka* Śrī Hari aange-
trokken door de bovenzinnelijke *prema* van Śrī Rādhikā, wel-
ke wordt gevierd met de naam *mahābhāva*. Daarom noemen
intelligentie mensen Hem Kṛṣṇa.

hṛtavān golule tiṣṭhann ariṣṭam puṣṭa-puṅgavam
śrī-hariḥ tam rasād uccai rāyatīti harā mṛta (7)

Hare – Toen Hij in Vraja woonde, ontnam Śrī Kṛṣṇa aan de
sterke, stierachtige demoon, Ariṣṭāsura, de levenskracht. Juist
op dat moment chantte Śrīmatī Rādhikā luid en met grote
vreugde "Hari, Hari!" Om die reden is Śrī Rādhā bekend als
Harā. In de aanspreekvorm richt men zich tot Harā als Hare.

hy aspuṭam rāyati prīti-bhareṇa hari-ceṣṭitam
gāyatīti matā dhīrair harā rasa-vicakṣanaiḥ (8)

Hare – Śrī Rādhikā bezingt het spel van Śrī Kṛṣṇa in ondefini-
eerbare toonaarden en soms, vanwege een intense genegen-
heid, zingt Ze hardop. Daarom refereren geleerden, die des-
kundig zijn in het onderscheiden van *rasa-tattva*, aan Haar als
Harā. Harā wordt aangesproken als Hare.

rasāveśa-paristratām jahāra muralīm hareḥ
hareti kīrtitā devī vipine keli-lampaṭā (9)

Hare – In Vṛndāvana stal Śrī Rādhikā op speelse wijze de
fluit, die uit de handen viel van Śrī Kṛṣṇa, toen Hij in *rasa*
verzonken was. Omdat Ze stal (*jahāra*), staat Rādhikā-devī
bekend als Harā. De aanspreekvorm van Harā is Hare.

govardhana-darī-kuñje parirambha-vicakṣaṇaḥ
śrī-rādhām ramayāmāsa rāmas tena mato hariḥ (10)

Rāma – Śrī Kṛṣṇa is buitengewoon gewiekst in de kunst van het omhelzen. Hij wordt dan ook Rāma genoemd, omdat Hij met Śrī Rādhikā slenterde en met Haar speelde en van Haar genoot in de grotachtige gewelven van Govardhana.

*hanti duḥkhāni bhaktānām rāti saukhyāni cānvaham
harā devī nigaditā mahā-kāruṇya-sālinī* (11)

Hare – Śrī Rādhikā is zeer genadig. Ze neemt alle narigheid van de toegewijden weg en geeft hen dagelijks vreugde. Daarom wordt Ze gekend als Harā en wordt aangesproken als Hare.

*ramate bhajate cetaḥ paramānanda-vāridhau
atreti kathito rāmaḥ śyāma-sundara-vigrahaḥ* (12)

Rāma – De geest van de toegewijden, die *bhajana* uitvoeren, ervaren vreugde in de hoogste zee van zegen, Śrī Kṛṣṇa. Om die reden staat de donkere Śrī Kṛṣṇa bekend als Rāma.

*ramayaty acyutaṁ premṇā nikuñja-vana-mandire
rāmā nigaditā rādhā rāmo yuktas tayā punaḥ* (13)

Rāma – Śrīmatī Rādhikā geeft Śrī Hari in de loofhutten plezier met Haar *prema*. Daarom wordt Zij volgens de etymologische oorsprong van *ramayati ānanayati*, of 'Zij die vreugde en zegen geeft', Rāmā genoemd. Śrī Kṛṣṇa wordt gekend als Rāma, omdat Hij Zich met Śrī Rādhā, of Rāmā, verenigt.

*rodanīar gokule dāvānalam āsayati hy asau
viśoṣayati tenokto rāmo bhakta-sukhāvaḥ* (14)

Rāma – Toen Śrī Kṛṣṇa zag, dat alle Vrajavāsī's in Vraja stonden te huilen, slokte Hij de bosbrand naar binnen en gaf

hen op die manier groot genoeg. Daarom wordt Śrī Kṛṣṇa, die blijdschap aan Zijn *bhaktas* geeft, Rāma genoemd.

*nihantum asurān yāto mathurā-puram ity asau
tadāgam adrahaḥ kāmo yasyāḥ sāsau haretī ca* (15)

Hare – Śrī Kṛṣṇa ging naar Mathurā-purī om Kāmsa en andere demonen op te ruimen. Daarna keerde Hij terug naar Vraja met de wens om Śrī Rādhikā op een afgelegen plek te ontmoeten. Ze trekt Śrī Kṛṣṇa aan uit *dhāmas* zoals Mathurā en brengt Hem naar Vraja. Om die reden wordt Ze Harā (iemand die steelt) genoemd. De aanspreekvorm van Harā is Hare.

*āgatya duḥkha-hartā yo sarveṣāṃ vrajavāsinām
śrī rādhā-hāri-carito hariḥ śrī-nanda-nandanah* (16)

Hare – Śrī Nanda-nandana kwam uit Mathurā en Dvārakā om de nariġheid van de Vrajavāsīs weg te nemen. Die Nanda-nandana, die vol spel zit, dat de geest van Śrī Rādhikā boeit, wordt Hari genoemd. Het woord Hari wordt Hare in de aanspreekvorm.

ALDUS EINDIGT HET COMMENTAAR OP DE MAHĀ-MANTRA
DOOR ŚRĪLA JĪVA GOSVĀMĪ

Commentaar op de Maha-mantra

SRI GOPALA GURU GOSVAMI

Passage uit *Śrī Harināma Mahā-mantra*

*ajñāna-tat-kārya-vināsa-hetoḥ
sukhātmanaḥ śyāma-kiśora-mūrteḥ
śrī-rādhikāyā ramaṇasya puṁsaḥ
smaranti nityaṁ mahatām mahāntaḥ (1)*

DE GROOTSTE TOEGEWIJDEN, DE MAHĀ-*bhāgavatas*, denken eeuwigdurend aan de belichaming van zegen en de jeugdige, zwarte gedaante van Śrī Rādhā-ramaṇa, die onwetendheid (*avidyā*) kan vernietigen evenals de aandoening van het materiële bestaan, die eruit voortkomt.

*vilokya tasmin rasikaṁ kṛtajñam
jīvendriyaṁ śāntam ananya-cittam
kṛtārthayante kṛpayā susiṣyam
pradāya nāma-traya-yukta-padyam (2)*

Diezelfde *mahā-bhāgavata*, die bij het zien van zijn gekwalificeerde discipel, die volkomen vol devotie, gehechtheid en smaak voor dezelfde Śrī Rādhā-rāmaṇa is, en ook ziet, dat hij dankbaar is en zegeviert over de zintuigen, dat hij vreedzaam, niet afgeleid en geconcentreerd is, geeft hem het vers, dat *hare kṛṣṇa*, enzovoort, bevat, namelijk de *mahā-mantra*, die is gecomponeerd met drie namen. Op die manier, maken ze hem succesvol.

Commentaar op het woord "Hare" in de mahā-mantra

*harir harati pāpāni duṣṭa-cittair api smṛtaḥ
anicchayāpi saṁsprṣṭo dadatyeva hi pāvakaḥ (3)*

Hare – Evenals vuur brandt, zelfs wanneer het per ongeluk wordt aangeraakt, zo kan Bhagavān alle zonden van een persoon met een verdorven geest wegnemen ongeacht het gevoel, waarmee hij aan Hem denkt. Dus Zijn naam is Hari, "Hij die wegneemt".

*vijñāpya bhagavat-tattvaṁ cid-ghanānanda-vigraham
haraty avidyāṁ tat-kāryam ato harir iti smṛtaḥ (4)*

Door te voorzien in een duidelijk begrip van de gevestigde waarheid over Zijn natuur, vernietigt Śrī Bhagavān, de belichaming van eeuwigheid, kennis en zegen, *avidyā*, of de afwezigheid van kennis en het bijbehorende resultaat, onwetendheid. Daarom is de naam Hari (iemand die wegneemt) een geschikte naam om aan Hem te denken.

*athavā sarveṣāṁ sthāvara-
jaṅgamādīnām tāpatrayaṁ haratīti
hariḥ, yadvā divya-sadguṇa-śravaṇa-*

*kathana-dvārā sarveṣāṁ viśvādinām
mano haratīti, yadvā sva-mādhuryeṇa
koṭi-kandarpa-lāvaṇyena sarveṣāṁ
avatārādīnām mano haratīti hariḥ, hari-
śabdasya-sambodhane 'he hare' (5)*

Hij wordt Hari genoemd, omdat Hij de drievoudige ellende wegneemt van alle bewegende en niet-bewegende levende wezens. De geest van wezens, die verstrikt zitten in de materie, wordt geboeid door het horen en chanten van Zijn bovenzinnelijke kwaliteiten. Daarom is Zijn naam Hari. Met Zijn lieve, van nature aangelegde schoonheid en elegantie, die verleidelijker zijn dan miljoenen en miljoenen Cupido's, boeit Hij de geest van alle andere incarnaties. Dus de Prins van Vraja, Śrī Kṛṣṇa, is bekend als Hari. De aanspreekvorm van Hari is Hare.

*rāsādi-prema-saukhyārthe harerharati yā manaḥ
harā sā gīyate sadbhir-vṛṣabhānu-sutā parā (6)*

*svarūpa-prema-vātsalyair-harer-harati yā manaḥ
harā sā kathyate sadbhiḥ śrī-rādhā vṛṣabhānujā (7)*

*harati śrī-kṛṣṇa manaḥ kṛṣṇāhlāda-svarūpiṇī
ato haretyanenaiva śrī-rādhā parigīyate
ityādinā śrī-rādhā-vācaka-harā-
śabdasya sambodhane hare (8)*

Om het liefdevolle plezier van *rāsa* te volbrengen, boeit Śrīmatī Rādhikā de geest van Kṛṣṇa met Haar vorm, kwaliteiten, tederheid en liefde. Dus zachtmoedige, deugdzame personen spreken en zingen over het pleziervermogen (*hlādinī-śakti*)

van Śrī Kṛṣṇa, Vṛṣabhānu-nandinī Śrī Rādhā, door de naam Harā te gebruiken. Harā wordt aangesproken met Hare.

Commentaar op het woord "Kṛṣṇa" in de mahā-mantra

*kṛṣir bhū-vācakah śabdo, ṇas ca nirvṛtti-vācakah
tayor aikyaṁ paraṁ brahma, kṛṣṇa ity abhidhiyate (9)*

Kṛṣṇa – De werkwoordswortel *kṛṣ* betekent 'al-aantrekkelijk' en *ṇa* betekent 'al-zegenrijk'. Gecombineerd betekenen ze de al-aantrekkelijke en zegenrijke Parabrahma bekend onder de naam Śrī Kṛṣṇa.

*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda vigrahaḥ
anādir ādir govindaḥ sarva-kāraṇa-kāraṇam (10)*

Het is Govinda Zelf – die geen begin kent en die de oorsprong van alles is, de oorzaak der oorzaken, de verpersoonlijking van eeuwigheid, kennis en zegen en de Allerhoogste Bestuurder – die wordt gekend onder de naam Kṛṣṇa.

*ānandaika-sukhaḥ śrīmān śyāmaḥ kamala-locanaḥ
golulānandano nanda-nandanaḥ kṛṣṇa ityate
kṛṣṇa śabdasya sambodhane kṛṣṇa (11)*

Die ene zonder tweede, die de verpersoonlijking is van het elixer van zuivere vreugde en zegen en de bron van plezier voor de inwoners van Gokula, is de lotusogige zoon van Nanda, Śrī Śyāmasundara (de mooie, donker gekleurde), naar wie wordt verwezen als Kṛṣṇa. De aanspreekvorm van het woord Kṛṣṇa is Kṛṣṇa.

Commentaar op het woord "Rāma" in de mahā-mantra

*rā-śabdoccāraṇāt devī! bahir niryānti pātakāḥ
punaḥ praveśakāle tu makāraśca kapātavat (12)*

Rāma – Śrī Śaṅkara zei tegen Pārvatī, *He Devi!* Door de eerste lettergreep van het woord Rāma (*rā*) uit te spreken verlaten alle zonden het lichaam en wanneer je de lettergreep *ma* chant, werkt het als een sluis om te voorkomen, dat de zonden weer terugkeren.

*ramante yogīno 'nante satyānande cidātmani
iti rāmapadenādaḥ parambrahmā 'bhidhiyate (13)*

Yogīs verblijden zich in de zuiver spirituele en ongelimiteerde Absolute Waarheid en de belichaming van zegen. Die Parabrahma wordt gekend als Rāma.

*vaidagdhi sāra-sarvasvaṁ, mūta-lilādhidaivatam
śrī-rādhām ramyan nityaṁ rāma ity abhidhiyate (14)*

Śrī Kṛṣṇa, de allesbeheersende godheid van al het met *rāsa* verzadigde spel en vermaak, het kroonjuweel van de slimme en grootste genietter van *rāsa* (*rasika-śekhara*), geeft eeuwigdurend plezier aan Śrīmatī Rādhikā. Daarom wordt naar Hem verwezen als Rāma.

*śrī rādhāyāścittamākṛṣya ramate kṛīḍatī rāmaḥ
rāma-śabdasya sambodhane rāma
tathā hi krama-dīpikāyām candraṁ prati śrī-kṛṣṇa-
mama nāma-śatenaiva rādhā-nāma saduttamam
yaḥ smarettu sadā rādhām na jāne tasya kiṁ phalam (15)*

Śrī Kṛṣṇa trekt verder de aandacht van Śrī Rādhikā en zo geniet Hij van het uitvoeren van spel en vermaak met Haar.

Daarom wordt Hij gekend als Rāma. De aanspreekvorm van het woord Rāma is Rāma. In de *Krama-dīpikā* zei Śrī Kṛṣṇa tegen Candramā, de maan, "Rādhā's naam is bovengeschild aan honderden namen van Mij. Met andere woorden, slechts één keer chanten van Śrī Rādhā's naam is vele malen beter dan het honderden keren chanten van Mijn namen. Zelfs Ik weet niet, welke verdienste de persoon te wachten staat, die altijd chant en denkt aan Śrī Rādhā."

Een andere uitleg van ieder woord van de mahā-mantra is als volgt.

Hare – "*kṛṣṇasya mano haratīti harā rādhā, tasyāḥ sambodhanane he hare* - Śrīmatī Rādhikā, die de aandacht van Śrī Kṛṣṇa steelt, wordt Harā genoemd. Ze wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Kṛṣṇa – "*rādhāyā manaḥ karṣatīti kṛṣṇaḥ tasya sambodhanane he kṛṣṇa* – Kṛṣṇa betekent Hij die de aandacht trekt van Śrī Rādhā. Hij wordt toegesproken als 'He Kṛṣṇa!'"

Hare – "*kṛṣṇasya loka-lajjā-dhairyaḍi sarvaṁ haratīti harā rādhā, tasyāḥ sambodhane he hare* – Śrī Rādhikā maakt, dat Śrī Kṛṣṇa al Zijn verlegenheid, soberheid, geduld en bescheidenheid, enzovoort, verliest (*hara*). Daarom wordt Zij gekend als Harā. Ze wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Kṛṣṇa – "*punar harṣatām gamayati vanam karṣatīti kṛṣṇaḥ, tasya sambodhane he kṛṣṇa* – Hij geeft plezier aan Śrī Rādhā, die weer risico's neemt door naar het bos van Vṛndāvana te gaan, omdat ze onweerstaanbaar wordt aangetrokken door

het geluid van Zijn fluit. Om die reden wordt Hij Kṛṣṇa genoemd en aangesproken met 'He Kṛṣṇa!'"

Hare – "*yatra kṛṣṇo gacchati tiṣṭhati vā tatra tatra paśyati rādhā mamāgre pārśve sarvatra tiṣṭhati viharati iti harā rādhā, tasyāḥ sambodhane he hare* – Śrī Kṛṣṇa ziet Śrī Rādhā overal, waar Hij staat of Zich beweegt, naast Zich staan – in alle richtingen – en zo raakt Zijn bewustzijn door Haar gevangen. Daarom wordt Ze Harā genoemd. Ze wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Hare – "*punas tam kṛṣṇam harati sva-sthānam abhisārayatīti harā rādhā, tasyāḥ sambodhane he hare* – Ze steelt Śrī Kṛṣṇa weer door een hint te geven voor een geheime afspraak met Haar; daarom heet Śrī Rādhā Harā, dat verandert in Hare in de aanspreekvorm."

Hare – "*kṛṣṇam vanam harati vanam āgamayatīti harā rādhā, tasyāḥ sambodhane he hare* – Śrī Rādhā ontvreemdt Kṛṣṇa en leidt Hem naar het bos. Met andere woorden, Haar aantrekkingskracht neemt Kṛṣṇa mee naar de loofhutten van Vṛndāvana; dus Śrī Rādhā wordt Harā genoemd. Ze wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Rāma – "*ramayati tām narma-nirikṣaṇādineti rāmaḥ, tasya sambodhane he rāma* – Śrī Kṛṣṇa's speelse glimlach, lachen, *darśana*, enzovoort, hebben in het amoureuze spel betrekking op Śrī Rādhikā en geven Haar daarom plezier. Om die reden is Zijn naam Rāma. Hij wordt aangesproken met 'He Rāma!'"

Hare – "*tāt-kālikam dhariyāvalambanādikam kṛṣṇasya haratīti harā rādhā tasyāḥ sambodhane he hare* – Śrī Rādhā maakt, dat Kṛṣṇa onmiddellijk Zijn geduld en gemoedsrust

verliest. Daarom is Ze Harā en wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Rāma – "*cumbana-stanākarṣaṇālinganādibhiḥ ramate iti rāmaḥ tasya sambodhane he rāma* – Met intieme kussen, *stana-ākaraṣaṇa*, omhelzingen, enzovoort, voert Śrī Kṛṣṇa met Rādhikā een intiem spel uit. Hij wordt aangesproken met 'He Rāma!'"

Rāma – "*punas tām puruṣocitām kṛtvā ramayatīti rāmaḥ, tasya sambodhane he rāma* – Śrī Kṛṣṇa is Hij, die plezier heeft in het liefdesspel met Zijn metgezellin, Śrī Rādhikā, door Haar de dominante rol in de liefde te laten spelen. Hij wordt daarom Rāma (de genierter) genoemd en wordt aangesproken met 'He Rāma!'"

Rāma – "*punas tatra ramate iti rāmaḥ, tasya sambodhane he rāma* – Omdat Hij herhaaldelijk plezier heeft op die plek, wordt Hij Rāma genoemd en wordt aangesproken met 'He Rāma!'"

Hare – "*punaḥ rāsānte kṛṣṇasya mano hṛtvā gacchatīti harā rādhā, tasyāḥ sambodhane he hare* – Wanneer *rāsa-līlā* wordt afgesloten, loopt Ze weg en steelt weer de aandacht van Śrī Kṛṣṇa. Rādhā wordt daarom Harā genoemd. Ze wordt aangesproken met 'He Hare!'"

Hare – "*rādhāyā mano hṛtvā gacchatīti hariḥ kṛṣṇaḥ, tasya sambodhane he hare* – Op dezelfde wijze loopt Śrī Kṛṣṇa op het eind van *rāsa-līlā* weg en trekt de aandacht van Rādhikā. Daarom wordt Hij Hari genoemd. Hier wordt Kṛṣṇa aangesproken met 'He Hare!'"

Commentaar op de Maha-mantra – Sri Gopala Guru

ALDUS EINDIGT HET COMMENTAAR OP DE MAHĀ-MANTRA
DOOR ŚRĪ GOPĀLA GURU GOSVĀMĪ

Sri Radha-tattva

UIT: ŚRĪ RĀMĀNANDA RĀYA SAMVĀDA

*seī mahābhāva haya 'cintāmaṇi-sāra'
kṛṣṇa-vāñchā pūrṇa kare ei kārya tāra
'mahābhāva-cintāmaṇi' rādhāra svarūpa
lalitādi sakhī – tāra kāya-vyūha-rūpa
rādhā-prati kṛṣṇa-sneha – sugandhi udvartana
tā'te ati sugandhi deha – ujjala-varaṇa
kāruṇyāmṛta-dhārāya snāna prathama
tāruṇyāmṛta-dhārāya snāna madhyama
lāvaṇyāmṛta-dhārāya tad-upari snāna
nija-lajjā-syāma-paṭṭasāṭi-paridhāna
kṛṣṇa-anurāga – dvitīya aruṇa-vasana
praṇaya-māna-kañculikāya vakṣa ācchādana
saundarya – kuṅkuma, sakhī-praṇaya – candana
smita-kānti – karpūra, tine – aṅge vilepana*

*kṛṣṇera ujjvala-rāsa – mṛgamada-bhara
sei mṛgamade vicitra kalevara*

*pracchanna-māna-vāmya – dhammilla-vinyāsa
'dhīrādhīrātma' guṇa – aṅge paṭa-vāsa*

*rāga-tāmbūla-rāge adhara ujjvala
prema-kauṭilya – netra-yugale kajjala*

*'sūddīpta-sāttvika' bhāva, harṣādi 'sañcāri'
ei saba bhāva-bhūṣaṇa saba aṅge bhari'*

*'kila-kiñcītādi'-bhāva-vimśati-bhūṣita
guṇa-sreṇī-puṣpamālā sarvāṅge pūrta*

*saubhāgya-tilaka cāru-lalāṭe ujjvala
prema-vaicitṭya – ratna, hṛdaya – tarala*

*madhya-vayasa, sakhī-skandhe kara-nyāsa
kṛṣṇa-līlā-manovṛtti-sakhī āśa-pāśa*

*nijāṅga-saurabhālaye garva-paryāṅka
tā'te basi' āche, sadā cinte kṛṣṇa-saṅga*

*kṛṣṇa-nāma-guṇa-yaśa – avatāṃsa kāṇe
kṛṣṇa-nāma-guṇa-yaśa-pravāha-vacane*

*kṛṣṇake karāya śyāma-rāsa-madhu pāna
nīrantara pūrṇa kare kṛṣṇer sarva-kāma*

*kṛṣṇera viśuddha-prema-ratnera ākara
anupama-guṇagaṇa-pūrṇa kalevara*

“ MAHĀBHĀVA IS DE ESSENTIE VAN ALLE PERFECTIE en is als een wenssteen; het enige doel is alle verlangens van Śrī Kṛṣṇa te vervullen. Śrī Rādhā is de hoogste spirituele edelsteen en de andere *gopīs*, zoals Śrī Lalitā, zijn Haar directe expansies (*kāya-vyūha*). De genegenheid

van Śrī Kṛṣṇa voor Haar is een geparfumeerde massage, die het bovenzinnelijke lichaam van Śrī Rādhā stralend en aromatisch maakt.

"Śrī Rādhā neemt Haar eerste bad in de sproeiregen van de nectar van mededogen en Ze neemt Haar tweede bad 's middags in de nectargolven van prille jeugd. Later neem Rādhārāṇī Haar derde en laatste bad in de nectarzee van lichamelijke luister. Ze draagt het kled van verlegenheid in de vorm van een hele dunne, donkerblauwe zijden *sārī*.

"Śrīmatī Rādhārāṇī's genegenheid voor Kṛṣṇa is Haar bovenkleed, dat rossig van kleur is. Dan bedekt Ze haar borsten met een bloesje gemaakt van overweldigende affectie (*prāṇaya*) en jalouse woede (*māna*) om Kṛṣṇa. Śrīmatī Rādhārāṇī's persoonlijke schoonheid is de vermiljoenachtige (saffraan) poeder (*kuṅkuma*) op Haar lichaam. Haar genegenheid voor Haar *sakhīs* is sandelhoutpasta en de liefvalligheid van Haar milde glimlach is kamfer.

"Romantische liefde voor Kṛṣṇa is de geur van muskus en speciale decoratieve afbeeldingen getekend met die muskus versieren Haar hele goddelijke lichaam. Verscholen pessimisme en Haar ontoegeeflijke, averechtse houding vormen Haar kapsel. De kwaliteit van *dhīrādhīra* – een verontwaardigde heldin, die haar trouweloze minnaar soms begroet met wrange beleefdheid, waarbij ze hem met dubbelzinnige woorden terecht zet, en die hem soms begroet met schrandereid, waarmee ze hem sarcastisch afwijst – is het zijden gewaad, dat Haar lichaam bedekt. Haar aanhankelijkheid voor Kṛṣṇa is de rossige vlek van betelnoot op Haar lippen, die maakt dat ze schitterend glinsteren. Haar asymmetrische houding in lief-

desaangelegenheden is de decoratieve zwarte eyeliner rond Haar ogen. De ornamenten op Haar lichaam hebben de vorm van Haar acht typen oplaaiende, devotioneel extatische transformaties (*sāttvika-bhāvas*) en de andere *sañcārī-bhāvas* (drieëndertig kortstondige emoties, die aanzwellen uit de zee van *sthāyi-bhāva*, de permanente emotie) aangevoerd door vreugde. Al deze extasen zijn de versieringen die Haar lichaam schitterend verfraaien.

"Deze lichaamsornamenten bestaan uit twintig soorten extatische symptomen te beginnen met *kila-kiñcita-bhāva* (een mengsel van zeven stemmingen – trots, verlangen, huilen, lachen, boosheid, angst en woede – die zich tegelijkertijd manifesteren). Haar bovenzinnelijke kwaliteiten, zoals liefvalligheid, zijn de bloemenkrans, die over Haar hele lichaam hangt. Een supermooie *tilaka* van goed geluk siert Haar voorhoofd. Haar verscheidene liefdesstemmingen, zoals *prema-vaicitya*, vormen de diverse edelstenen, waarvan Haar halsnoer is samengesteld, en Haar hart is het slot van Haar genegenheid, dat Haar prachtig siert.

"Ze legt Haar handen op de schouder van een *sakhī*, die eeuwig prille adolescentie vertegenwoordigt. Rādhā's *sakhīs*, die altijd dichtbij Haar blijven, hebben de vorm van Haar uiteenlopende mentale activiteiten, die allemaal zijn gevestigd op het spel en vermaak van Śrī Kṛṣṇa. In het paleis van Śrīmatī Rādhārāṇī, dat Haar lichamelijke schoonheid vertegenwoordigt, is Haar bedstede gemaakt van trots in eigen persoon; Ze zit daar altijd en denkt aan Śrī Kṛṣṇa's intieme gezelschap.

"Śrī Kṛṣṇa's naam, faam en kwaliteiten sieren Haar oren en Zijn naam en faam vloeien onafgebroken voort uit Haar spraak. Śrī Rādhā verleidt Kṛṣṇa om de honing van romantisch plezier te drinken en Ze voldoet volkomen aan al Zijn wensen. Haar lichaam is precies als het waardevolle juweel van volkomen zuivere *prema*, waarvan het enige object Śrī Kṛṣṇa is. Deze ongeëvenaarde spirituele kwaliteiten decoreren het bovenzinnelijke lichaam van Śrī Rādhā doorlopend."

Vivṛtti (commentaar) van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja

Śrī Rādhā is *mahābhāva-cintāmaṇi-svarūpa* – Ze is de belichaming van *mahābhāva* en is als een spiritueel wensjuweel. Zoals een *cintāmaṇi* alle verlangens vervult, zo vervult Śrī Rādhā alle verlangens van Vrajendra-nandana Śrī Kṛṣṇa, de held van ongelimiteerde universa en het kroonjuweel van degenen, die extatisch devotionele emoties proeven. Als Śrī Kṛṣṇa de wens heeft om *rāsa* te proeven in gezelschap van de *gopīs*, die tegenstanders zijn van Śrī Rādhā (de *vipakṣa gopīs*), manifesteert Śrī Rādhā Zich als Candrāvalī en vervult de wens van Haar geliefde in die gedaante. Alle *vraja-gopīs* zijn verpersoonlijkingen van de uiteenlopende stemmingen van Śrī Rādhā. Ze presenteert Zich in overeenstemming met de specifieke wens van Śrī Kṛṣṇa.

De koninginnen van Dvārakā en de verschillende incarnaties van Lakṣmī zijn allemaal spelexpansies (*vaibhva-vilāsa*) van Śrī Rādhā. Sommigen zijn *aṁśa* (delen) en anderen zijn *kalā* (een deel van een deel). Śrī Rādhā heeft al deze uiteen-

lopende gedaanten aangenomen en daarom zijn ze Haar lichaamsexpansies, die niet-verschillend van Haar zijn en die we kennen als *kāya-vyūha*. Iedere gedaante is altijd blij en oplettend om iedere wens van Śrī Kṛṣṇa te vervullen, maar alleen *cintāmaṇī-svarūpā* Śrī Rādhā kan al Zijn verlangens vervullen.

De term *kāya-vyūha* wijst op de meervoudig verschillende vormen, die tegelijkertijd manifest zijn om een variëteit aan verschillende activiteiten uit te voeren. Ieder *kāya-vyūha*-lichaam is gelijk aan het originele.

Śrī Rādhā's *sakhīs* verhogen de wonderbaarlijkheid en verbijstering van het spel vol liefde. Śrī Kṛṣṇa's affectie voor Śrī Rādhā is zodanig, dat het buitengewoon aromatisch is. Wanneer Śrī Rādhā aan Śrī Kṛṣṇa's verbazingwekkende liefde denkt, wordt Haar hele lichaam uiterst aromatisch en stralend. Zij is de samenloop, of de ontmoetingsplaats van de drie stromen genaamd *kāruṇya-amṛta* (de nectar van barmhartigheid), *tāruṇya-amṛta* (de nectar van de jeugd) en *lāvaṇya-amṛta* (de nectar van schoonheid).

Bhakti-rasāmṛta-sindu (2.1.64) stelt, "*para-duḥkhā-sahoyas tu karuṇaḥ sa nigadyate* – Iemand die het ongeluk van anderen niet kan verdragen wordt barmhartig genoemd." Bovendien, de nectar van barmhartigheid, of *kāruṇya-amṛta*, is een golf op de stroom van *prema* en in deze nectar van barmhartigheid neemt Śrī Rādhā Haar eerste bad. Het is heel goed om in de vroege ochtend in een rivier te baden, want het maakt het lichaam heel glad, glanzend en zacht. Daarom neemt Śrī Rādhā een bad in de golven van de nectar van mededogen als eerste actie in de ochtend. "Vroege ochtend"

wijst op Śrī Rādhā's leeftijd, welke *vayasa-sandhi* heet (het samenvallen van twee leeftijden) en op dat moment verdwijnt alle rusteloosheid van de kleutertijd (*bālya*) en de kindertijd (*paugāṇḍa*).

Rond het middaguur neemt Śrī Rādhā Haar tweede bad in *tāruṇya-amṛta*, of de nectarvloed van aankomende jeugdigheid. Na het voltooien van Haar ochtendbad gaat Śrī Rādhā naar Śrī Nanda Bābā's paleis en nadat Ze etenswaren voor Haar gekoesterde Śrī Kṛṣṇa heeft toeberaid, gaat Ze naar Śrī Rādhā-kuṇḍa om een bad te nemen. Met een paar smoesjes om van Zijn vrienden weg te kunnen lopen voegt Śrī Śyāmasundara Zich daar bij Haar. Zodra Śrī Rādhā Hem in het oog krijgt, bloeit Zijn lichaam vanzelf op met altijd nieuwe jeugdigheid. Nu voeren Ze op zeer deskundige wijze het bootspel, watersport en andere waterspelen (*jala-vihāra*) uit en als laatste nemen Ze samen een extatisch bad in Śrī Rādhā-kuṇḍa. Dit bad is vol wonderlijke, wederzijdse liefdesgevoelens. Na dit middagbad bedekken de golven van jeugdige nectar Hen beiden en Śrī Rādhā's natuurlijke jeugdigheid laait volkomen op,

*muktāphaleṣu chāyāyās
taralatvam ivāntarā
pratibhāti yad aṅgeṣu
lāvaṇyaṁ tad ihocyate*

Ujjvala-nīlamanī (10.28)

Zoals men de luister van een parel vanuit iedere richting kan waarnemen, zo kan men de hartgrondige devotionele gevoelens zien stralen vanuit het lichaam van Śrī Rādhā.

Deze *bhāvas* maken, dat de schoonheid van Śrīmatī Rādhikā zelfs nog helderder wordt. Wanneer Ze in de nacht Śrī Kṛṣṇa gaat ontmoeten op de afgesproken ontmoetingsplaats, manifesteren Haar ontluikende jeugd en uitzonderlijke schoonheid volkomen. Met deze *lāvaṇya-amṛta* (nectar van Haar schoonheid) vervult Ze alle verlangens van Haar grootste geliefde en geeft Hem de grootste vreugde. In deze vloed van *lāvaṇya-amṛta* in de avond neemt Zij Haar derde bad.

Daarom is Śrī Rādhā de grondoorzaak en het toevluchts-oord van alle barmhartigheid, jeugdigheid en schoonheid. Wanneer Ze Haar ontluikende, frisse jeugd nadert, neemt Haar lichaam een gevoel van stemmigheid aan en langs natuurlijke weg begint zich verlegenheid in Haar aan te dienen. Om Haar vrouwelijkheid te bedekken draagt Ze een donkerblauwe *sārī*, de verwezenlijkte vorm van amoreuze liefde, of *śṛṅgāra-rāsa*. Het lijkt, alsof Haar verlegenheid Haar hele lichaam met deze blauwe stof heeft ingewikkeld.

Over Haar *sārī* draagt Ze een sluier met de kleur van de rijzende zon, die Haar aantrekkingskracht voor Śrī Kṛṣṇa ver-
tegenwoordigt,

*dadānubhūtam api yaḥ
kuryyān nava-navam priyam
rāgo bhavan nava-navaḥ
so 'nurāga itiryate*

Ujjvala-nīlamanī (14.146)

Die altijd nieuwe, alles verterende aantrekkingskracht (*rāga*), die zelf veroorzaakt, dat men zijn geliefde telkens in een nieuw daglicht ziet, wordt *anurāga* genoemd.

Aangezien Śrī Rādhā constant verzonken wil blijven in deze *anurāga*, bedekt Ze Haar bovenlichaam altijd met een rode stof.

Ze is altijd prachtig getooid met zestien decoratieve objecten (*ṣoḍaśa-śrṅgāra*): een bad, een glinsterend neusjuweel, blauwe kleding, een bewerkte gordel rond Haar taille, een vlecht, schommelende oorringen, een balsem van kamfer, muskus en sandelhout over Haar lichaam gesmeerd, bloemen in Haar haar, een bloemenkrans om Haar hals, een speellotus in Haar hand, *tāmbūla* in Haar mond, een stip muskus op Haar kin, *kājala* (zwarte eyeliner) rond Haar ogen, *tilaka* op Haar voorhoofd, dolfinen (*makarī* – de waterdieren op de vlag van Cupido) met muskus op Haar roze wangen getekend, en Haar voeten beschilderd met rode waterverf.

Nog twaalf andere versieringen (*dvādāśa-ābharāṇa*) decoreren het lichaam van Śrīmatī Rādhikā: een stralende juwelencroon, grote gouden oorringen, een gouden tailleband, een zilveren halsketting, kleine gouden oorknoppen met haarpin, ringen aan Haar vingers, een halssierraad en armbanden om Haar polsen. Op Haar borst hangt een glinsterende ketting, op Haar arm zijn amuletten en om Haar enkels en tenen draagt Zij enkelbellen en teenringen met edelstenen.

De volgende transcendentale kwaliteiten zijn altijd in het bezit van Śrīmatī Rādhikā: Ze is wonderbaarlijk mooi om te zien, Ze bevindt Zich in het ontluiken van de frisse jeugd, Ze heeft rusteloze ogen en werpt zijdelingse blikken, Ze is altijd getooid met een milde, lieve glimlach en de zolen van Haar voeten zijn getekend met betoverende lijnen, die op een onbeperkte heilzaamheid wijzen. Haar lichaamsgeur maakt Kr-

ṣṇa gek, Haar zingen van de vijfde noot is gelijk de zoete roep van de koekoek en Ze is deskundig in de wetenschap van het zingen onder begeleiding van muziek. Ze spreekt innemend, Ze is goed in het maken van grapjes, Ze is bescheiden, barmhartig, uitzonderlijk slim en deskundig in alle activiteiten. Ze is verlegen en volgt gepaste etiketten. Zo toont Ze respectvol gedrag aan Haar superieuren. (Deze respectvolle houding bestaat uit drie soorten: aangeboren, van anderen geleerd en volgens Haar eigen overweging gepast geacht.) Ze is geduldig, ernstig, ze weet precies maat en toonhoogte te houden en Ze is in het bezit van extatische symptomen, zoals *hāva* en *bhāva*. Ze vertoont de hoogste vorm van liefde genaamd *mahābhāva*. Bij het zien van Haar loopt het hart van alle inwoners van Gokula over met *prema*. Haar faam strekt zich uit over het universum, Ze is uitermate geliefd bij Haar superieuren, Ze wordt beheerst door de liefde van Haar vriendinnen, Ze is de meest vooraanstaande geliefde van Śrī Kṛṣṇa en Śrī Kṛṣṇa geeft altijd gehoor aan Haar opdrachten.

Deel Drie -

*Lelprijzingen door vooraanstaande
Gaudiya Vaisnava's*

Sri Radha's Svarupa

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

OP ZEKERE DAG NAMEN VIJAYA KUMĀRA en Vrajanātha een bad in Indradyumna Sarovara en nadat ze naar huis waren teruggekeerd, gaven ze samen eer aan *prasāda*. Daarna ging Vrajanātha *darśana* nemen van Śrī Haridāsa Ṭhākura's *samādhi*, terwijl Vijaya Kumāra een bezoek bracht aan de lotusvoeten van zijn *gurudeva* in Śrī Rādhā-Kānta Maṭha. Toen hij zag, dat dit het juiste tijdstip was om een paar vragen over Śrīmatī Rādhikā voor te leggen, zei hij, "Prabhu, Śrī Vṛṣabhānu-nandinī is alles voor ons. Ik kan het niet uitdrukken. Ik weet niet, waarom mijn hart smelt, wanneer ik alleen maar de naam hoor van Śrī Rādhikā. Ofschoon Śrī Kṛṣṇa onze enige toevlucht is, wil ik toch alleen het speelse vermaak proeven, dat Hij met Śrī Rādhikā uitvoert. Mijn geest wil geen *kṛṣṇa-kathā* horen, waarin de naam van Śrīmatī Rādhikā niet voorkomt, of waarin Haar spel niet wordt verteld. Wat moet ik zeggen? Ik ben

nu helemaal niet blij om mezelf voor te stellen als Vijaya Kumāra Bhaṭṭācārya. Ik ben meer dan gelukkig om mezelf een *pālya-dāsī* (dienstmaagd) van Śrī Rādhikā te noemen. Het is ook iets verrassends, dat ik geen verlangen heb om *vraja-lilā-kathā* te spreken tegen degenen, die *kṛṣṇa-bahirmukha* (onwillig om Kṛṣṇa te dienen) zijn. Ik heb de neiging om op te staan en uit het gezelschap weg te lopen, waar degenen, die niet *rasika* zijn, de glorie van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa beschrijven.

Gosvāmī: Je bent fortuinlijk! Zolang je niet volkomen overtuigd bent van je identiteit als *vraja-ramaṇī*, ben je niet gekwalificeerd om je bezig te houden met beschrijvingen van de *lilā-vilāsa* van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa. Zelfs een *devī* heeft geen bekwaamheid voor Rādhā-Kṛṣṇa *kathā*, laat staan degenen in mannelijke gedaante.

Ik heb met jou al gesproken over de geliefde metgezellen van Kṛṣṇa. Rādhā en Candrāvalī zijn onder hen de belangrijkste en beiden hebben miljoenen *yūthas* (groepen) van fris jong volwassen *gopīs*. Toen de *mahā-rāsa* gaande was, namen honderden miljoenen charmante jonge *gopīs* deel in de *rāsa-maṇḍala* en verhoogden de schoonheid ervan.

Vijaya: Prabhu, Candrāvalī kan haar miljoenen *yūthas* hebben, maar toon me alstublieft uw genade en vertelt u me over de glorie van Śrīmatī Rādhikā, zodat mijn besmette oren gezuiverd kunnen worden en vollopen met *rāsa*. Ik heb volkomen mijn toevlucht tot u genomen.

Gosvāmī: *Ahā* Vijaya, van Rādhā en Candrāvalī is Śrī Rādhājī *mahābhāva-svarūpa* (de complete belichaming van de hoogste liefde) en daarom stijgt ze in alle kwaliteiten en in alle aangelegenheden uit boven Candrāvalī. Kijk, in de *Tāpa-*

nī-śruti wordt Ze Gāndharvā genoemd. In de *Ṛk-pariśiṣṭa* (bijlage van de *Ṛg Veda*) staat een beschrijving van de immense schittering van Mādhava, wanneer Hij met Rādhā is. In de *Padma Purāṇa* heeft ook Nāradaḥ gezegd, "Zoals Śrīmatī Rādhikā de grootste geliefde is van Kṛṣṇa, zo is Haar *kuṇḍa* ook even geliefd door Hem. Van alle *gopīs* is Śrī Rādhārāṇī door Kṛṣṇa het meest geliefd." Wat een ongekennde en verbijsterende *tattva* is deze *rādhā-tattva*! Van alle verschillende *śaktis* van Bhagavān wordt de hoogste *mahā-śakti hlādinī* genoemd. Rādhikā is *mahābhāva-svarūpā*, de belichaming van de gecondenseerde essentie van die *hlādinī*.

Vijaya: Wat een buitengewone *tattva*! Wilt u nu alstublieft de *svarūpa* (vorm) van Śrī Rādhā beschrijven?

Gosvāmī: Śrīmatī Rādhikā is van alle geliefde metgezellen (*suṣṭhu-kāntā-svarūpa*) van Śrī Kṛṣṇa de mooiste en ze is gesierd met zestien *śṛṅgāra* (decoraties) en twaalf *ābharāṇa* (ornamenten).

Vijaya: Wat betekent *suṣṭhu-kāntā-svarūpa*?

Gosvāmī: De *svarūpa* van Śrī Rādhā is zo mooi, dat er geen noodzaak is voor decoratieve versieringen. Haar ongeëvenaarde liefalligheid wordt vergroot door Haar haar, een hoeveelheid elegante krullen, door Haar lotusgezicht, door Haar grote, rusteloze ogen en door Haar mooie borsten. De buitengewone schoonheid van Haar *svarūpa* wordt vele malen verhoogd door Haar ranke taille, door Haar beide beeldschone schouders, die iets aflopen, en door Haar handen als bloemknoppen, die worden verfraaid door de juwelen van Haar

nagels. In alle drie de werelden is geen vergelijking met Haar schoonheid te vinden.

Vijaya: Welke zijn de zestien *śrīṅgāras*?

Gosvāmī: Haar zestien *śrīṅgāras* zijn Haar bad, de uitstraling van het juweel op Haar neus, Haar blauwe gewaden, de gordel om Haar taille, Haar vlecht, Haar oorringen, de sandelhoutpasta op Haar ledematen, de opmaak van bloemen in Haar haar, Haar bloemenkrans, de *līlā-kamala* (speellotus) in Haar hand, de *tāmbūla* in Haar mond, de stip *kasturī* op Haar kin, de *kājala* rond Haar ogen, de afbeeldingen getekend met *mṛgamada* (muskus) op Haar roze wangen, de rode lak op Haar voeten en de *tilaka* op Haar voorhoofd. Śrīmatī Rādhikā wordt door deze vormen van opsmuk altijd gesierd.

Vijaya: Welke zijn de twaalf *ābharaṇas*?

Gosvāmī: De twaalf *ābharaṇas*, die de ledematen van Śrī Rādhā decoreren, zijn de uitzonderlijk schitterende diadeem op Haar hoofd, Haar gouden oorringen, de gouden gordel op Haar heupen, de gouden halsketting, de *vallī* en gouden *śalākā* op Haar oren, de armbanden om Haar polsen, het ornament om haar hals, de ringen aan Haar vingers, Haar parel-snoer, Haar armbanden, de met steentjes bezette enkelbellen aan Haar voeten en de ringen aan Haar tenen.

Vijaya: Toont u me alstublieft uw mededogen door de meest in het oog springende kwaliteiten van Śrī Rādhā te beschrijven.

Gosvāmī: Evenals Śrī Kṛṣṇa heeft ook Śrīmatī Rādhā ontelbaar veel kwaliteiten, waarvan er vijftwintig op de voorgrond treden.

1. Ze is bekoorlijk (*madhura*), dat wil zeggen, Ze heeft een onvergelijkbaar mooie verschijning.
2. Ze is altijd in Haar prille jeugd.
3. Haar ogen zijn rusteloos en hebben de neiging tot het werpen van zijdelingse blikken.
4. Ze heeft een stralende, milde en lieve glimlach.
5. Ze heeft mooie lijnen, die gunstig zijn.
6. Ze maakt Kṛṣṇa gek met de geur van Haar lichaamsdelen.
7. Ze is een expert in de muziekkunst.
8. Ze spreekt beminnelijk.
9. Ze is een expert in het maken van grapjes.
10. Ze is heel beleefd en bescheiden.
11. Ze is barmhartig.
12. Ze is listig.
13. Ze is in alle taken deskundig.
14. Ze is verlegen.
15. Ze is altijd steevast op het pad van eerbaar gedrag.
16. Ze heeft geduld.
17. Ze is ernstig, zodat het heel moeilijk is om te weten wat Ze denkt.
18. Ze is dol op spel en vermaak.
19. Ze is op acute wijze gretig om de hoogste uitmuntendheid van *mahābhāva* te manifesteren.
20. Zodra de inwoners van Gokula Haar zien, loopt hun hart meteen over van *prema*.
21. Haar faam strekt zich uit over het hele universum.
22. Ze is het object van genegenheid voor Haar superieuren (*guru-jana*).

23. Ze wordt beheerst door de intense liefde (*praṇaya*) van Haar *sakhīs*.

24. Ze is vooraanstaand onder alle *sakhīs* van Kṛṣṇa.

25. Keśava blijft altijd toegeeflijk aan Haar opdrachten.

Vijaya: Ik wil graag de details weten van de elegante lijnen, die wijzen op Haar immens grote fortuin.

Gosvami: Volgens de *Varāha-saṁhitā*, *Jyotiṣa-sāstra*, *Kāśī-khaṇḍa* en de Purāṇa's, zoals de *Matsya Purāṇa* en *Garuḍa Purāṇa* zijn dit de gunstige tekenen onder Haar linker voet: (1) Er is een gerstekorrel aan de basis van Haar grote teen, (2) daaronder is een *cakra* (discus), (3) onder de middelste teen is een lotusbloem en onder de lotus zijn (4) een banier en (5) een vlag. (6) Er is een lijn, die omhoog buigt vanuit het midden van de voetzool naar de rechter kant van de middelste teen. (7) Onder Haar kleine teen is een olifantendrijfstok.

De tekenen onder Haar rechter voet zijn als volgt. (1) Aan de basis van Haar grote teen is een schelphoorn, (2) op Haar hiel is een vis en (3) onder Haar kleine teen is een altaar. Boven de vis staan (4) een wagen, (5) een berg, (6) een ooring, (7) een knots en (8) het teken van een *śakti*.

Op Haar linker hand (1) strekt zich een lange levenslijn uit van het punt, waar de wijsvinger en de middelvinger elkaar raken, tot onder de pink. (2) Een andere lijn begint onder de lange levenslijn en loopt naar de plek, waar de wijsvinger en de duim elkaar raken. (3) Onder de duim loopt een gebogen lijn van de pols naar de ruimte tussen duim en wijsvinger en raakt de middenlijn. (4-8) Op de top van Haar duim en op iedere vinger is een *cakra*. De drie lijnen plus de vijf *cakras* zijn samen acht tekenen. Dan (9) staat onder de ringvinger

een olifant, (10) onder de levenslijn staat een paard en (11) onder de middenlijn staat een stier. Onder de pink staan (12) een olifantendrijfstok, (13) een waaier, (14) een Śrī-boom, (15) een overwinningszuil, (16) een pijl, (17) een lans en (18) een bloemenkrans.

Op de rechter hand zijn evenals op de linker hand drie lijnen, die beginnen met de levenslijn. Verder staat er op de top van Haar duim en op iedere vinger een schelphoorn. Dat zijn bij elkaar acht tekenen. (9) Onder de wijsvinger staat een *camara* (*yak*-staart) en onder de pink staan (10) een olifantendrijfstok, (11) een paleis, (12) een *dundubhi* drum, (13) een lichtflits, (14) twee karren, (15) een schuttersboog, (16) een zwaard en (17) een waterkruik.

Aangezien er zeven tekenen onder de linker voet staan, acht onder de rechter, achttien op de linker hand en zeventien op de rechter, zijn er vijftig gunstige tekenen, die wijzen op uitmuntend fortuin.

Vijaya: Zijn deze symptomen niet mogelijk in anderen?

Gosvāmi: Deze kwaliteiten zijn in zeer geringe mate aanwezig in de *jīvas* (levende wezens) en iets meer in de *devīs*, maar ze zijn allemaal volkomen manifest in Śrī Rādhikā. Alle kwaliteiten van Śrī Rādhikā zijn *aprākṛta* (transcendentaal of bovenzinnelijk), want deze kwaliteiten zijn niet op zuivere en complete wijze aanwezig in iemand in de alledaagse wereld, zelfs niet in godinnen, zoals Gaurī.

Vijaya: *Ahā!* De deugden van Śrīmatī Rādhikā zijn onbevattelijk. Men kan ze alleen door Haar genade realiseren.

Gosvāmi: Hoe kan ik Haar glorie tot uitdrukking brengen?
Wat kan worden vergeleken met de schoonheid en kwaliteiten, die zelfs Kṛṣṇa onophoudelijk in verwarring brengen?

PASSAGE UIT JAIVA-DHARMA, HOOFDSTUK 33

Sri Radhika

ŚRĪLA BHAKTISIDDHĀNTA
SARASVATĪ ṬHĀKURA PRABHUPĀDA

SRĪ KRṢṂA ALLEEN IS GOD. ŚRĪ RĀDHĪKĀ alleen dient Śrī Kṛṣṇa. Dit is de enige Absolute Waarheid. Śrī Kṛṣṇa is de hoogste bron van alle ware ontvangers van liefdedienst. Śrī Rādhikā is de hoogste bron van alle ware verleners van liefdedienst. De oneindige variëteit van het spel en vermaak van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa omvat de enige realiteit.

Is Śrī Rādhikā identiek aan Kṛṣṇa? Het antwoord is bevestigend. Śrī Rādhikā is de overheerste helft van de Absolute. Met andere woorden, de overheersende helft van de Absolute is niet het volkomen Integer. De absolute natuur van de persoonlijkheid van Śrī Rādhikā is geheel op het niveau van de absolute persoonlijkheid van Śrī Kṛṣṇa. Śrī Kṛṣṇa is de metge-

zel van Śrī Rādhikā. De Absolute is gepaard en niet een enkel persoon.

Monotheïsme ligt in dit tijdperk zo na aan het hart van alle rationalisten, dat er maar heel weinig mensen zijn, die twee Godheden zouden willen aanvaarden, zelfs al zijn ze er zeker van, dat Zij elkaar complementeren. De numerieke referentie wordt op onlogische wijze toegestaan de Absolute te beperken. Het wordt voor de Absolute als bindend beschouwd om in algemene zin een singulair wezen te zijn. Maar het pseudomonistische gezichtspunt is bewust opgezet om de Persoonlijkheid Gods in de leegte van ongedifferentieerd *brahma* te niet te doen. Geen enkele theïst zou bereid mogen zijn om de Goddelijkheid, die hij vereert, te reduceren tot het absolute nulpunt.

De enige oplossing voor dit fundamentele probleem van theïsme wordt geboden door het feit, dat Śrī Kṛṣṇa eeuwigdurend een Paar is. Hij is zowel Śrī Kṛṣṇa als Śrī Rādhikā. Śrī Rādhikā is even absoluut als Śrī Kṛṣṇa Zelf. Śrī Rādhikā is zowel identiek met als verschillend van Śrī Kṛṣṇa.

Śrī Rādhikā is eeuwigdurend onderscheiden van Śrī Kṛṣṇa. Śrī Rādhikā is de overheerste helft van de Absolute, terwijl Śrī Kṛṣṇa de overheersende helft is. Śrī Kṛṣṇa is mannelijk; Śrī Rādhikā is vrouwelijk. Ze zijn twee onderscheiden en complementaire personen, die elkaar aanvullen. Maar geen van Beiden zijn mannelijk en vrouwelijk in de beperkte wereldse zin van het woord. De Absolute Mannelijke en de Absolute Vrouwelijke zijn, gezien vanuit een werelds perspectief, een volstreekte tegenstelling. Maar deze schijnbare tegenstelling wordt ook werkelijk geacommodeerd in de Absolute in

weerwil van alle canons van ons zogenaamd rationele oordeel. Juist dit verbijsterende feit maakt de Absolute de concentratie van alle smaken, in plaats van Hem van alle smaken te ontdoen. De empirisch singulaire conceptie van God zou alle smaken afschuiven op de gefragmenteerde delen en het Integer de belichaming maken van alle smakeloosheid. Formele logica staat een wezen geen werkelijk bestaan toe.

Degenen, die zo graag een voorwendsel willen ontdekken om de absolute natuur van de persoonlijkheid van Śrī Rādhikā als vrouwelijke metgezel van Śrī Kṛṣṇa te ontkennen, houden zelf geen grond onder hun voeten om enige vorm van relatie met de Absolute te vestigen. In de overheersende helft is de enkelvoudig numerieke referentie ook logischerwijs en waarlijk toelaatbaar. De Absolute Meester heeft geen deelgenoot aan Zijn meesterschap. Vele meesters zouden leiden tot een verlies van smaken in de overheersende Absolute. Hij zou niet in de positie zijn om waarlijk over ieder wezen te kunnen heersen. Een meervoud van vrouwen is niet echt tegengesteld aan oneindige smaken. Enkelvoudigheid van de overheersende helft zou immers het erkend oneindige scala aan meesterschap van de overheersende helft ontkennen.

Er is dus meer dan één vrouwelijke metgezel van Śrī Kṛṣṇa, die Zelf de enige man is. Wat is de relatie van deze meervoud van metgezellen tot Śrī Rādhikā? Śrī Rādhikā is de absolute bron van alle metgezellen van Śrī Kṛṣṇa. De diensten van alle metgezellen zijn verbonden aspecten van de dienstverlening van Śrī Radhika. Śrī Kṛṣṇa verliet de danskring van de melkmeisjes van Vraja, toen Śrī Rādhikā Zich terugtrok. Met

andere woorden, de verzamelig melkmeisjes van Vraja kunnen Śrī Kṛṣṇa geen dienst verlenen als alleen in gezelschap van Śrī Rādhikā en onder Haar leiding.

Het gezelschap van Śrī Kṛṣṇa mag met geen enkele analogie wereldse relatie worden verward. De overheersende Absolute is de enige meester over alle wezens. Hij is ook de meester van Śrī Rādhikā Zelf. Hij is ook geen meester in naam alleen. Zijn overheersing is waarlijk absoluut. Maar Śrī Rādhikā is ook het enige absoluut gedomineerde wezen. Zij is de enige absoluut vrouwelijke. Er zijn ware gedeeltelijke en ware valse mannen en vrouwen in een oneindige verscheidenheid. Alle echte en onechte mannelijkheid vertegenwoordigt Śrī Kṛṣṇa. Er kan geen mannelijkheid bestaan, behalve in relatie tot vermeend of werkelijk meesterschap over geassocieerde vrouwelijkheid. Dus in ieder wezen gaan deze twee aspecten van de persoonlijkheid samen. Alle vrouwelijkheid betreft de aanwezigheid van mannelijkheid als meester.

De individuele ziel (*jīvā*) is van nature een vrouwelijke entiteit. Dit komt, omdat alle entiteiten, behalve de Goddelijkheid, ondergeschikten zijn. De enkelvoudigheid van de overheersende Absolute moet zonder terughoudendheid worden gehonoreerd. Er is echter ook een oneindigheid aan goddelijke persoonlijkheden. Maar alle goddelijke persoonlijkheden zijn volkomen goddelijk. Niemand van Hen heeft een meester. De melkmeisjes van Vraja zijn geëxpandeerde vormen van Śrī Rādhikā en zijn identiek aan Haar. Maar de *jīva* behoort niet tot de categorie van verbonden samenstellende eenheden van Śrī Rādhikā. De ziel van de *jīva* behoort tot het gedecentraliseerde platform van manifestaties. Śiva is het

goddelijke centrum van het principe van dit gedecentraliseerde bestaan. Śiva is om deze reden verbonden met Mahāmāyā als metgezel. Śiva en Mahāmāyā zijn nauw verbonden met de *jīva*. Maar de verbinding van de *jīva* met Śiva en Mahāmāyā is niet identiek aan zijn verbinding met Śrī Kṛṣṇa en Śrī Rādhikā. De verbinding van de *jīva* met Śiva en Mahāmāyā wordt alleen gevestigd, wanneer hij niet is verbonden met de bewuste dienst aan Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

Śiva noch Mahāmāyā kunnen de *jīva* de dienst van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa geven. Integendeel, hun functie bestaat eruit de *jīva* te begoochelen met het verlangen naar bepaalde begeerlijke zaken van deze wereld voor zijn eigenbelang. Śiva is niet onafhankelijk van Kṛṣṇa. Śiva is een goddelijk persoon. In die zin zijn Kṛṣṇa en Śiva identiek. Beiden zijn mannelijk. Maar Śiva heeft een functie en in deze aanstelling is hij geassocieerd met de begoochelende energie van Kṛṣṇa. Śrī Kṛṣṇa houdt nooit gezelschap met Zijn begoochelende vermogen. De goddelijkheid van Śiva is overspelig met Māyā, terwijl Śrī Kṛṣṇa eeuwigdurend onvervalst is. De dienst aan Śiva en Mahāmāyā is niet alleen onvergelijkbaar met de dienst aan Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, het impliceert tevens afkeer van de dienst aan alle goddelijke persoonlijkheden, die onbesmet zijn met de associatie van Māyā. De verschillende *avatāras* van Viṣṇu kunnen niet tegelijkertijd worden vereerd middels enig wereldse referentie.

Van al het misverstand met betrekking tot de aard van de verering van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa leidt het spoor terug naar verschillende maten van bereidwillige affiniteit met de diverse

betrekkingen van dit wereldse platform. De zogenaamde verering van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, die tegenwoordig in dit land helaas op zo een grote schaal wordt uitgeoefend door uiteenlopende filantropische instellingen, is een grotere overtreding jegens de voeten van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa dan zelfs de openlijke vijandigheid van de vereerders van Śiva en Mahāmāyā. De ware verering door de melkmeisjes van Vraja bevindt zich op het hoogste platform van spirituele dienstverlening, die alle begrippen van wereldse verering overstijgt, welke door Śiva en Mahāmāyā in het hoofd van geconditioneerde zielen wordt geplaatst.

Het onderwerp van goddelijke liefde moet worden benaderd met de houding van vertrouwelijke ondergeschiktheid. Er bestaat een liefdesband tussen Śrī Kṛṣṇa en Śrī Rādhikā. Er is een kracht, die de vereniging van het Goddelijk Paar tot stand brengt. De bemiddelaar beschikt over een persoonlijkheid, die met beiden is verbonden middels de relatie van identiteit. Dit alles is logischerwijs noodzakelijk.

Daar komt het stigma van onwettige liefde als courtesane bij. Śrī Rādhikā houdt van Kṛṣṇa in weerwil van alle overvloedige principes van de wereldse liefdesdaad. Dit gebeurt niet per ongeluk, maar opzettelijk. Juist dit is de eigenschap van de functie, die een afstandelijke overeenkomst heeft met de onwettige liefde van een concubine. Śrī Rādhikā offert gewoonlijk alle andere belangen op aan Haar liefde voor Śrī Kṛṣṇa. Dit is ook karakteristiek voor de liefdevolle dienstverlening van de melkmeisjes van Vraja, onder wie Śrī Rādhikā de beste is.

De relatie met een courtesane is een buitengewoon ongelukkige analogie gezien vanuit het perspectief van het morele deel van de bevolking in deze wereld. Er is geen enkel geloof in deze wereld, dat onwettig seksueel verkeer goedkeurt. De heiligheid van de huwlijksband wordt dan ook universeel gezien als het zegel en de kroon van beschaafde intimiteit tussen de seksen. Vrije seksuele liefde wordt eveneens universeel afgewezen als een teken van ongerijmde zinnelijkheid. We hebben geen idee hoe we deze ongetwijfeld juiste gezichtspunten met betrekking tot de legitieme vorm van een seksuele relatie van alle geciviliseerde samenlevingen kunnen tegen spreken. Maar ofschoon het paradoxaal mag klinken, het is niettemin waar, dat datgene, dat in deze wereld het meest onheilzame is, op analoge wijze het meest heilzame is op het platform van de Absolute, waar alles volmaakt is. Er zijn in het spirituele oord van Kṛṣṇa geen instituties zoals het conventionele huwelijk. De melkmeisjes van Vraja zijn volstrekt vrij van alle smetten van zinnelijkheid. Ze hebben een spiritueel lichaam, dat zodanig is gevormd, dat het in staat is om geheel te worden aangewend in de exclusieve dienst van Kṛṣṇa.

De ware moeilijkheid in onze manier van realisatie van de aard van bovenzinnelijke liefde is, dat we niet het nodige basisbegrip hebben van de natuur van het spirituele lichaam zelf. Wij bevinden ons dus onder de levensbehoefte van het fysieke lichaam in vergelijking tot de relaties van zuivere zielen, die niet worden belemmerd door de banaliteit en de beperkingen van het gebrekkig fysieke gedoe. Het idee van banaliteit, ze-

deloosheid, enzovoort, is alleen van toepassing op het wereldse vlak. De spirituele persoonlijkheid van de spirituele melkmeisjes van transcendentaal Vraja moet worden gerealiseerd in plaats van te worden bekritiseerd door de ontoereikende bronnen van onze wereldse ervaring.

Het feit, dat een aanzienlijk aantal personen in feite wordt misleid in hun poging de predikanten van de religie van onconventionele, spirituele liefde te volgen, kan niet aan de religie zelf worden verweten. Er zijn helaas veel pseudo-predikers van de religie geweest, die gebruik hebben gemaakt van de leringen van de *Bhāgavata* om onwettige vlezelijkheid toe te laten en aan te moedigen. Deze predikers zijn ongetwijfeld een grote ergernis en vallen onder de strafrechtelijke bepalingen van het civiel recht voor het behoud van fatsoen en moraliteit. Maar deze pseudo-predikers vertegenwoordigen tevens een reëel bestaande populaire vraag naar verderfelijke doctrines, die ze dan ook onder de bevolking verspreiden. De strafrechtelijke bepalingen van het civiel recht kunnen de innerlijke gesteldheid van de mensen niet bereiken. Het helpt niet door eenvoudig deze zeer deplorabele situatie te veronachtzamen en de groei van de tendens te laten toenemen. In een democratische en rationalistische eeuw wordt het noodzakelijk te voorzien in de juiste richtlijnen voor een natuurlijke aanleg door middel van een intensieve tegen-propaganda.

Alle huidige religies blijven praktisch zwijgen over dit specifieke onderwerp. Maar het is door de veronachtzaming van de religionisten niet minder belangrijk geworden. Preventieve methoden en een ontmoedigingsbeleid bieden geen enkele

positieve genezing en zijn in feite gebleken praktisch zinloos te zijn.

De waarheid is, dat er wel degelijk een platform bestaat voor de uitoefening van de neiging om lief te hebben, dat een onderdeel van onze ziel vormt. Het is noodzakelijk om de aard van dat platform te realiseren om van onze schadelijke fouten met betrekking tot de seksuele relatie verlost te zijn. Een of andere overtuiging moet voorafgaan aan de daadwerkelijke aanname van een voorgestelde methode. De Gauḍīya Missie stelt voor aan alle personen het gezichtspunt van Śrī Caitanya voor te leggen, dat in overeenstemming is met de leringen van alle bonafide religies. De Persoonlijkheid van Śrī Rādhikā voorziet in de oplossing van dit aanhoudende probleem. Śrī Rūpa heeft de gedetailleerde uiteenzetting van het onderwerp in zijn monumentale werk aangeboden. Śrī Jīva heeft de ware betekenis van die werken uitgelegd. De Gauḍīya Missie probeert de interpretaties van de *ācārya* van de amoureuze dienst aan de Godheid aan de huidige generatie beschikbaar te maken.

Gepubliceerd in *The Harmonist*,
Vol. XXX No. 5, Nov. 1932

Gepubliceerd in *Rays of The Harmonist*, Issue 2,
Kārtika 1997

Sri Radhastami
De Dag van Haar Komst

ŚRĪLA BHAKTISIDDHĀNTA
SARASVATĪ ṬHĀKURA PRABHUPĀDA

ER IS EEN PERSOON, WIER NAAM IN ŚRĪmad-*Bhāgavatam* nooit wordt genoemd. En toch koesteren de steevaste lezers van *Śrīmad-Bhāgavatam* de vurige hoop om de devote, éénpuntige dienaar van die persoon te worden. Moge die persoon, die alles betekent voor Śrī Bhagavan, zo goed zijn ons vals-ego in al zijn uiteenlopende vormen te vernietigen en ons de toevlucht van Haar lotusvoeten te geven.

Vandaag is de dag van Haar komst.

De personificatie van de grootse welwillendheid, die alle soorten gratie van Śrī Bhagavān heeft verzameld om ze als giften over alle wezens uit te strooien, is eeuwigdurend de

beste van alle welwillenden. Moge Zij in ons hart afdalen en Haar verschijning daar maken, en moge Haar komst het belang van onze verering zijn.

Zijn alles

Het is voor ons heel normaal om te horen, dat de hele aarde in stand wordt gehouden door de entiteit genaamd Govinda. Veel mensen spreken in deze termen. Toch is er één, die Govinda Zelf als Zijn alles, Zijn *sarvasva*, beschouwt. En zonder de leiding van die entiteit kunnen we ons niet realiseren, wat het in werkelijkheid betekent, dat Zij Zijn alles is, Zijn *sarva*.

Het woord *sva* betekent 'jouw eigen', maar het kan ook 'jouw schat' of 'jouw rijkdom' betekenen. Iemand, die van Govinda eigen is, of iemand die de rijkdom is van Govinda, is Govinda's totale fortuin. De schat, die Govinda rijk maakt, is natuurlijkerwijs de essentie van Zijn alles – Zijn *sarvasva-vastu*. We kunnen alleen de ware betekenis van liefdevolle verering kennen, wanneer we Haar – Govinda's *sarvasva-vastu* – het object van onze liefdevolle verering maken.

De enige te koesteren hoop van de toegewijde

Alle geschriften zingen luid, dat de gedaante van goddelijkheid, de persoonlijkheid Gods, het eigenlijke object van verering is. Anders dan Hij kan niemand het woord *ārādhyā* (het object van liefdevolle adoratie) waardig zijn. Omdat we vooralsnog zijn afgedekt met onwetendheid, hebben we onze zoektocht om Hem te vinden opgegeven en hebben we onszelf voor het bereiken van liefde voor Hem voor de gek ge-

houden. Juist op het moment, dat we werden afgedekt door onwetendheid, ontstonden er *anarthas*¹⁰, die ons ertoe hebben geleid om Hem, de Allerhoogste Heer, voor een andere entiteit aan te zien. Ons uiteindelijke doel is om *artha* (zingeving) te bereiken, waarvan de antithese in de *anarthas* ligt. Als we geen dienstverlenende houding aannemen en die doelstellingen nastreven, onze perfecties, die tot onze beschikking staan, die voor ons uitermate betekenisvol en dierbaar aan ons hart zijn, en als we geen idee van de principes van dienst verwerpen, zullen we - verleid door onze eigen arrogantie en ons ego – belanden in het dienen van iets anders dan Hem, die waarlijk bedoeld is te worden gediend.

Het bereiken van zuivere liefde voor God (*prema*) is de enige doelstelling van alle verering. Door deze waarheid grondig te doorschouwen zullen we in de vurige hoop verkeren, dat we op zekere dag tot Haar entourage zullen behoren. Het heeft anders de voorkeur om duizenden keren te sterven.

*āśā-bharair amṛta-sindhu-mayaiḥ kathañcit
kālo-mayātigamitaḥ kila sāmprataṁ hi
tvañ cet kṛpāṁ mayī vidhāsyasi naiva kiṁ me
prāṇair-vrajena ca varoru bakāriṇāpi*

Vilāpa-kusumāñjali (102)

[O Devī met gratieuze dijen, nu, belast door de hoop Jou te dienen, een hoop die zelf een zee van onsterfelijke nectar is, op de een of andere manier breng ik mijn tijd met grote moeite door, omdat ik zorgelijk zit te wachten. Als Jij me Jouw

¹⁰ *Anartha* – letterlijk 'onbetekenend' of 'van geen waarde'; een ongewenst of onbetekenend object of een betekenisloze conditie.

genade niet wilt geven, wat is dan de zin van mijn eigen levensadem? Wat heeft het voor mij voor zin om in Vraja te zijn? Wat heeft zelfs Śrī Kṛṣṇa, die de afzichtelijke kraanvogeldemoon Bakāsura versloeg, voor mij voor zin?]

*hā nātha gokula-sudhākara su-prasanna-
vaktrāravinda madhura-smīta he kṛpārdra
yatra tvayā viharate praṇayaīḥ priyārāt
tatraiva mām api naya priyā-sevanāya*

Vilāpa-kusumāñjali (100)

[*He Nātha*, Je vervult alle gekoesterde verlangens van Jouw toegewijden; *He Gokula-sudhākara*, maan van Gokula, die de verkoelende nectar naar alle Vrajavāsi's verspreidt. *He Su-prasanna*, *He Vaktrāravinda*, Jouw gelaat, als een bloeiende lotusbloem, is altijd vrolijk, omdat Je al Jouw toegewijden hun meest gekoesterde wensen vervult! *He Madhura-smīta*, Jouw glimlach is zo lief en zachtmoedig! *He Kṛpārdra*, wiens hart smelt van mededogen! Breng me naar die plaats, waar Jij en Jouw geliefde Śrīmatī Rādhikā het spel van overweldigende liefde voor elkaar proeven en laat me daar aan Jullie tweeën intieme dienst verlenen.]

Die hoop, de enig te koesteren hoop van de toegewijden, is een zee van levengevende ambrosia. Wanneer gaat die hoop vrucht dragen? Ik heb het gevoel, dat het essentieel is om mijn leven te behouden vanwege de hoop, dat ik op zekere dag onder Haar entourage word gerekend. Maar ach, aangezien onze gretigheid niet toeneemt, verwezenlijken we onze hoop niet ten volle; we krijgen niet datgene, waarop we vurig hebben gehoopt. Indien onze hoop niet vandaag wordt vervuld, als de geliefde van Śrī Govinda, Zijn alles, niet in ons hart afdaald en daar nu vandaag verschijnt, zijn we misleid en

zijn we niet in staat om in de hele geschiedenis iemand te vinden, die ongelukkiger is dan wijzelf. Indien we zijn misleid om die persoon te dienen, wier gratie ons alles kan geven, dat we ooit mogen bereiken – inclusief onze plek in het heilige oord van Bhagavān en onze verbinding met alle dingen, die aan Hem zijn gerelateerd – en indien we Haar ware identiteit niet kunnen bevatten, of Haar aanwezigheid in de 18.000 verzen van *Śrīmad-Bhāgavatam* niet kunnen ontdekken, is onze studie van de *Bhāgavata* waardeloos.

De perfectie van liefdevolle verering bestaat alleen in Haar

Omdat Śrī Gaurasundara op intieme wijze kennis had van Haar identiteit, sprak Hij tegen ons over *unnatojjvala-rāsa*¹¹. Hij somde de vele methoden van de dienstverlening aan Bhagavān op en heeft ons instructies gegeven over het proces om Hem op zuivere wijze te dienen zonder de vervalsing van ongewenste gevoelens. Alleen omdat Hij ons over deze zaken heeft verteld, kunnen we het bestaan van zoiets als *ujjvala-rāsa* begrijpen. En op basis daarvan kunnen we indirect begrijpen, welke de onplezierige kant is van de antithese: de vlakke, wereldse *rāsa* met zijn uiterst matte sentimenten.

Op hoeveel manieren heeft Śrī Bhagavān ons persoonlijk de intieme kennis van Zichzelf aangeboden om ons transcen-

¹¹ De hoogste (*unnata*) vorm van zuivere liefdedienst aan Bhagavān; de laaiend stralende (*ujjvala*) buitenechtelijke liefde, zoals die wordt bevat door de *vraja-gopīs*.

dentale dienst aan Hem te laten ervaren. Toch is het van wezenlijk belang, dat we die persoonvolkomen begrijpen, die zulke immense dienst aan Śrī Bhagavān heeft verleend, dat Hij Haar het voorwerp van Zijn eigen dienst heeft gemaakt. Degenen, die vol bewondering over Haar zingen, kunnen ons de kwalificatie geven om Haar te dienen; zij alleen kunnen *anurāga* (onuitputtelijke, vurige genegenheid) voor Haar lotusvoeten in het diepst van ons hart wakker maken. De intelligentie en kracht om Haar te dienen wordt bereikt door te associëren met Haar dierbare vertrouwelingen, die in Haar *ānugatya* (leiding, of leerschool) zijn. Door een dergelijk gezelschap kunnen we ons realiseren, dat de dienst aan Haar het hoogste doel in het bestaan is.

Zodra we in het licht van de lessen van de *mahājanas* begrijpen, dat Zij voor Śrī Bhagavān alles is, maken we vooruitgang in Haar dienst in de wetenschap, dat de perfectie en welvarendheid van liefdevolle verering alleen in Haar bestaat. Als we ons vanaf vandaag bezighouden met de dienst aan Haar, de dag van Haar komst, worden we gekwalificeerd om het toppunt van heilzaamheid te bereiken.

Zeker niet ieder van ons bidt voor dat hoogste heil, maar indien we middels een of andere onbekende *sukṛti* (gezegende activiteit) de associatie krijgen van een van de vertrouwelingen van Śrī Vṛṣābhānu-nandinī, Zij die de belichaming en oorsprong is van de allerhoogste heilzaamheid, en indien ons wordt toegestaan het geluk te hebben om de echte, sublieme vertellingen over Haar te horen, kunnen ook wij de inspiratie ontwikkelen om het pad te volgen van die hoogste gunstigheid.

Maar als we ons bezighouden met zelfmisleiding door onszelf te depriveren van de dienst aan die persoon, die alles betekent voor *akhila-rasāmṛta-mūrti*¹² Śrī Nanda-nandana, en van de dienst aan Haar trouwe volgelingen, die Haar dierbare vertrouwelingen zijn, kunnen we nooit de bekwaamheid ontwikkelen om Śrī Govinda te dienen.

Het geheim

Om Haar identiteit te begrijpen, geloven wij, dat het essentieel is om eerst Haar naam te kennen. Maar als we *Śrīmad-Bhāgavatam* bestuderen, vinden we nergens een duidelijke vermelding van Haar naam. We vinden alleen beschrijvingen van Haar gedaante en schoonheid, lofprijzingen van Haar kwaliteiten en gegevens over de specialiteit van Haar metgezellen en Haar spel en vermaak. In *Śrīmad-Bhāgavatam* kunnen we alles vinden over de grootste geliefde van Govinda, behalve Haar naam, alsof die daar nergens wordt genoemd. Toch kunnen we in de verzen van *Śrīmad-Bhāgavatam* iets vinden,

*jñānaṁ paramame
yad vijñāna-samanvitam
sarahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca
grhāṇa gaditaṁ mayā*

¹² De geconcentreerde vorm van het totaal van alle transcendentale stemmingen.

Śrīmad-Bhāgavatam (2.9.30)¹³

[Śrī Bhagavān zei, "O Brahmā, kennis over Mij (*jñāna*) is het onderwerp, dat in de geopenbaarde geschriften wordt gevestigd. Zulke kennis is voorwaar gebaseerd op realisatie (*vijñāna*) van Mijn *svarūpa* (intrinsieke vorm) en op dat esoterische geheim (*rahasya*), *prema-bhakti*. Beiden zijn uiterst vertrouwelijk. Ik openbaar dit allemaal aan jou en Ik onthul aan jou ook kennis over *sādhana-bhakti*, de inleidende sectie (*aṅga*) van *prema-bhakti*. Omarm al deze kennis en neem het met zorg in je op."]

kālena naṣṭā pralaye
vāñīyaṁ veda-samjñitā
mayādau brahmaṇe proktā
dharmo yasyāṁ mad-ātmakaḥ

tena proktā sva-putrāya
manave pūrva-jāya sā
tato bhṛgv-ādayo' grhṇan
sapta brahma-maharṣayaḥ

Śrīmad-Bhāgavatam (11.14.3-4)

[Śrī Bhagavān zei, De goddelijke boodschap van de Veda's, die *dharmā* met betrekking tot Mij beschrijven, is wegens het voortschrijden van de tijd na de kosmische vernietiging verdwenen. Aan het begin van de volgende schepping heb Ik die kennis persoonlijk aan Brahmā overgedragen.]

Op zijn beurt heeft Śrī Brahmā deze vedische kennis aan zijn eerstgeboren zoon, Manu, gegeven en daarna hebben de ze-

¹³ In de BBT uitgave van *Śrīmad-Bhāgavatam* is vers 12 van dit hoofdstuk een afzonderlijk vers. Daarom verschijnt dit vers in die editie als 2.9.31.

ven *brahma-ṛṣis* onder leiding van Bhṛgu Muni hetzelfde aanvaard.

Śrī Bhagavān heeft al deze zaken aan het eerst geschapen wezen, Brahmā, uitgelegd, maar in de loop der tijd zijn de mensen van deze wereld Zijn boodschap vergeten, omdat hun gezamenlijke gedachtenstromen van nature onderhevig zijn aan de gevolgen van degeneratie, verwatering, enzovoort.

*jñānaṁ parama-guhyam me
yad vijñāna-samanvitam
sarahasyam tad-aṅgam ca
grhāṇa gaditam mayā*

Śrīmad-Bhāgavatam (2.9.30)

Welnu, als ik tegen je spreek, moet je Mijn woorden horen en in je opnemen. De kennis over Mij is uiterst vertrouwelijk. Het is kennis, die volkomen is gegrondvest in realisatie, kennis die verweven is met geheimen en die daarom zelf een uitermate intiem geheim betreft. De schriftuurlijke definitie van het woord *rahasya* is *rahasi sthitaḥ* – datgene, dat in geheimhouding is gehuld. Deze geheimen (*rahasya*) noch datgene, dat uit ze voortvloeit (*aṅga*) kan worden bevat door middel van observatie of enige verondersteld objectieve realiteit.¹⁴ Doordat we worden overspoeld door gedachtenstromen, die de externe wereld overheersen, zijn we de wezenlijkheid van het nemen van onze toevlucht tot de voeten van iemand, die

¹⁴ *Rahasya* verwijst hier naar *prema-bhakti* (zuivere liefdevolle devotie) en zijn *aṅga*, of sectie, is *sādhana-bhakti* (de beoefeningen teneinde zuivere liefdevolle toewijding te bereiken).

beschikt over ware kennis van de ziel, kwijtgeraakt. Er is niets dat zo wezenlijk is. Śrī Bhagavān blijft in een staat van voortdurende gereedheid om deze kennis weer wakker te maken.

Śrī Bhagavān zei tegen Brahmā,

Nu Ik tegen je spreek, moet je zorgvuldig luisteren naar Mijn woorden en ze in je hart aanvaarden. Zonder Mijn genade is niemand gekwalificeerd om deze boodschap te horen of te omarmen. Alleen door Mijn genade kunnen degenen, die over Mij horen en leren, deze geheime kennis verkrijgen. Wat ben Ik? Wat is Mijn gedaante (*rūpa*)? Wat is Mijn intrinsieke natuur (*svarūpa*)? Welke zijn Mijn eigenschappen (*guṇa*)? Welke zijn de specialiteiten van Mijn metgezellen? Welk spel (*līlā*) voer Ik uit?

De staat van absorbtie in Mijn transcendentale spel en vermaak, die zijn verzadigd van *rāsa*, overstijgt veruit de staat van absorbtie in gewone wereldse sentimenten. Er is geen andere manier om dit allemaal te weten, behalve door de kracht van Mijn genade.

Ik ben het fundament van alle goddelijke kwaliteiten. Ik spreek niet over de kwaliteiten, die zijn vervalst met harts-tocht en onwetendheid, maar van die kwaliteiten, die de existentionele, oorzakelijke basis van het scheppen, instandhouden en vernietigen van de kosmos betreffen. Aangezien Ik door deze kwaliteiten word onderscheiden en aangezien Ik de instrumentele oorzaak ben van alle gevolgen, ben Ik de oorspronkelijke, fundamentele entiteit. Dit kan alleen worden geweten door Mijn genade te krijgen.

Daarom heeft Śrī Bhagavān het woord *mad-anugrahaḥ* – Mijn gratie, of gunst, gebruikt.

Informatie over het *aṅga*-aspect van Śrī Bhagavān, namelijk *sādhana-bhakti*; informatie over Zijn *rahasya*-aspect – namelijk dat uiterst esoterische geheim, *prema-bhakti*; informatie over Zijn *vijñāna*-aspect – in het bijzonder die gerealiseerde kennis, welke is doordrenkt met subliem bewustzijn; en informatie over Zijn persoonlijke schittering, waartoe Zijn verblijfplaats, eeuwige metgezellen en expansies (*tad-rupa-vaibhava*) behoren, betreffen allemaal uiterst vertrouwelijke, non-dualistische kennis (*advaya-jñāna*). Die eeuwige, hoogst vertrouwelijke kennis kan alleen worden verkregen door de genade van Śrī Bhagavān. Dit wordt op geen enkele andere wijze en om geen enkele andere reden onthuld. Deze geheime kennis wordt geopenbaard aan het begin van de vier centrale verzen (*catuḥ-sloki*) van *Śrīmad-Bhāgavatam*. Wij zijn fortuinlijk, dat Śrī Gaurasundara dit mysterie als het ontsluiten van een schatkist aan de wereld heeft geopenbaard.

Het geheim mag niet worden blootgesteld aan impersonalisten

Er wordt melding gemaakt van een geheim (*rahasya*), er wordt een verhandeling over gegeven, maar de naam van de persoon, die dit geheim betreft, wordt niet onthuld. Aangezien die naam een geheim is, mag deze niet worden geopenbaard aan degenen, die de scholen van onwetende gedachten onderschrijven, en dat is de reden, dat het niet openlijk werd geopenbaard. Nadat deze onwetende mensen het spel en vermaak van Śrī Nanda-nandana hebben gehoord, zoals het wordt verteld in *Śrīmad-Bhāgavatam*, om niet te spreken van

het ontwikkelen van enig vertrouwen, gooien ze alle gegevens over het spel van Bhagavān aan de kant en schouwen eenvoudig het onpersoonlijke aspect van de Absolute, zoals dat overeenstemt met hun wereldse begripsvorming. En sommigen van hen achten het zelfs zinvol om zichzelf te laten opgaan in die onpersoonlijke realiteit. Zonder, dat mensen kennis horen uit een ware, bonafide bron, lijdt hun waarneming van de realiteit onder deze vorm van vertekende visie. Vanwege hun immense afkeer van het dienen van Bhagavān, kunnen ze nooit de intrinsieke natuur van *bhagavad-bhakti* bevatten.

Maar, in ons eigen hart, dat straalt met zuivere, existentiële goedheid (*sattva*), is in de loopbaan van de zon de dag van *rāsa-mayī* Parameśvarī's komst aangebroken. De rondtrekkende zon onthult vandaag de verschijning van die Allerhoogste Godin. Derhalve toont ook de zongod ons de hoogste gunst door de komst van het actuele geheim te ontsluiten. Het is nu onze plicht om ons over te geven aan iemand, die over kennis van dat geheim beschikt. Een dichter met de naam Manohara dāsa heeft gezegd,

*rādhā-pada-paṅkaja bhakata ki āsā
dāsa manohara kara ta' piyāsā*

[Het is de vurige wens van de *bhaktas*, dat ze ooit de lotusvoeten van Śrī Rādhā mogen dienen. Dit is ook de enige aspiratie van Dāsa Manohara.]

Kṛṣṇa wordt vastgehouden door de prema van Vār- ṣabhānavī

De enige, gekoesterde aspiratie van de beste toegewijden is het dienen van de lotusvoeten van Śrī Rādhā,

*śrī rādhā-pada-dāsyam-eva
paramābhīṣṭam hṛdā dhārayan
karhi syām tad-anugraheṇa
paramādbhutānurāgotsavaḥ*

Rādhā-rāsa-sudhānidhi (259)

[Wanneer ga ik in het diepst van mijn hart dat uiterst mooie festival van gehechtheid aan de lotusvoeten van Śrī Rādhā ervaren, die allerhoogste ambitie om ze te dienen?]

In een *aṣṭa-padi*¹⁵ heeft Śrī Jayadeva gezegd,

*kaṁsārīr-api saṁsāra-
vāsanā-bandha śṛṅkhalām
rādhām ādhāya hṛdaye
tatyāja vraja-sundarīḥ*

Gīta-govinda (7.1)

[Zelfs al is Kṛṣṇa degene, die veroorzaakt, dat ieders gelukzaligheid opzwellt, en zelfs al is Hij de Allerhoogste held, die bestemd was om de kwaadaardige Koning Kāmsa te overwinnen, Zijn hart werd gebonden door de kluisters van Śrīmatī Rādhikā's liefde. Omdat Hij in Zijn hart altijd verzonken was in Rādhikā's *prema*, dat de hoofdzaak vormt van *madhura-*

¹⁵ Een lied gecomponeerd in acht coupletten. *Gīta-govinda* bestaat uit vierentwintig *aṣṭa-padis*.

rāsa, liet Hij natuurlijkerwijs alle ontelbaar vele andere prachtige *vraja-devīs* achter.]

Op de *rāsa-sthalī* (de plaats van de *rāsa*-dans) zijn alle *gopīs* aanwezig met Gopinātha, die Zichzelf verloor in een met *rāsa* geladen spel met hen. Toen de dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja, Vārṣabhānavī Śrī Rādhā, daar arriveerde, zag Ze, dat ontelbaar veel *gopīs* waren ondergedompeld in het dienen van Bhagavān door met Hem in een kring te dansen. Ze keurde dat aanzicht in Haar hoofd af en dacht, "Vandaag is Mijn Kṛṣṇa in handen gevallen van anderen en Mijn eigen vertrouwen zijn druk bezig zichzelf te amuseren!" Om een gevoel van afgescheidenheid (*vipralambha-bhāva*) te veroorzaken, dat in wezen de spanning van het ontmoeten (*sambhoga-rāsa*) voedt, rende Vārṣabhānavī van de *rāsa-sthalī* weg in plaats van er binnen te gaan en Zich bij de *rāsa*-dans te voegen.

Trots blijven in Haar ānugatya

Op dit punt heeft Śrī Jayadeva geschreven,

Kṛṣṇa, de vijand van Kāṁsa, brak plotseling vrij uit de *rāsa-sthalī*. Rādhā wordt vergeleken met een ketting, die Śrī Kṛṣṇa ketent met intense verlangens om de essentie van Haar liefde te proeven. In gedachten daaraan met Śrī Rādhā, die zwaar op Zijn hart ligt, liet Kṛṣṇa alle andere mooie *vraja-devīs* in de steek en ging naar Haar zoeken zonder het gezelschap van iemand anders.

Wanneer iemand de *ānugatya* (leiderschap of leerschool) van Rādhikā verlaat, is iedere behendigheid, die hij kan tonen in het bevredigen van Kṛṣṇa's zintuigen, eigenlijk niet trouw aan

de ware tendens van zijn ziel: exclusieve piëteit aan het dienen van Śrī Kṛṣṇa. Ofschoon alle *gopīs* rechtstreekse manifestaties (*kāya-vyūha*) van Rādhikā zijn, zijn het in het bijzonder die vertrouwelingen van Kṛṣṇa's *sarvasva*, Śrīmatī Rādhikā, die, terwijl Zij op trotse wijze in Haar *ānugatya* blijft staan, Kṛṣṇa kunnen voorzien van het hoogste plezier.

*śrīmān rāsa-rasārambhī
vaṁśī-vaṭa-tata-sthitaḥ
karṣan veṇu-svanair gopīr-
gopīnāthaḥ śrīye 'stu naḥ*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 1.17)

[Śrīman Gopīnātha, die aan de basis staat van Vaṁśī-vaṭa en die de liefdevolle emoties (*rāsa*) dirigeert, welke tijdens de *rāsa*-dans opwellen, trekt alle *gopīs* aan met de zoete melodie van Zijn fluit. Moge Hij ons met alle heil zegenen.]

De overweging om van *sambhoga* te genieten, dat wil zeggen, het contempleren van het genieten van het gezelschap van Śrī Govinda zonder in de *ānugatya* (leiding, of leerschool) te zijn van Haar, die alles voor Hem betekent, is iets, dat wij nooit zullen doen. Om licht op deze zaak te werpen heeft Śrī Jayadeva Gosvāmī, de auteur van de *aṣṭa-paḍī*, iets onthuld, dat de beschrijving in *Śrīmad-Bhāgavatam* aanvult. Hij zegt, "*tatyāja-vrajasundariḥ – de mooie vraja-devīs in de steek laten*". Kṛṣṇa liet de *gopīs* achter, zelfs al dansten ze met Hem tijdens de *rāsa-līlā*. Hij liet hen achter om Śrīmatī Radhika te zoeken, waarbij Hij Haar in de diepste kamer van Zijn hart droeg. De bindende ketenen van liefde van de andere *gopīs* zijn vaag,

zwak en kwetsbaar vergeleken met de ketenen van Vārṣabhānavī's liefde, die enorm sterk zijn.

Nadat Śrī Kṛṣṇa hen had verlaten, namen alle *gopīs* hun toevlucht tot *adhirūḍa-mahābhāva*¹⁶. Overweldigd door emoties, zoals *mohana*¹⁷ en *mādana*¹⁸, gingen ze op zoek naar Kṛṣṇa. Ze wisten allemaal, dat zonder hun toevlucht te nemen tot de voeten van *govinda-sarvasva* Śrī Vārṣabhānavī de *madhura-rāsa* nooit complete voeding kan krijgen.

Alle gemoedsgesteldheden en uitdrukkingen van liefde, waarmee de *gopīs* hun diensten verlenen, bestaan gelijktijdig in Śrī Vārṣabhānavī en alleen in Haar zijn die liefdegevoelens compleet en in perfectie aanwezig. Dus daarom verliet Kṛṣṇa alle andere *gopīs*, die ieder waren verzonken in een van de acht gevoelens van een heldin, zoals het gevoel van afgescheidenheid van haar geliefde (*proṣita-bhartṛkā*), en Hij verliet de

¹⁶ De uiterste grens van *mahābhāva* wordt gekend als *adhirūḍa-bhāva*. Het is de ware essentie van Kṛṣṇa's pleziergevend vermogen en het wordt gekenmerkt door het gevoel, dat ieder moment lijkt op een dag van Brahmā (miljarden jaren), wanneer men is verwijderd van Kṛṣṇa, en dat een hele dag van Brahmā lijkt op een enkel moment, wanneer men Hem ontmoet.

¹⁷ De verhoogde staat van *prema* gekend als *mohana* manifesteert zich in Śrī Rādhā op het moment van Haar verwijdering van Śrī Kṛṣṇa. In deze staat ervaart ze extreme zielsangst vanwege Haar verlangen om bij Hem te zijn.

¹⁸ De verhoogde staat van *prema* gekend als *mādana*, of *mādanākhyamahābhāva*, is eeuwigdurend en stralend manifest in Śrī Rādhā met uitzondering van alle anderen. Het is de hoogste staat van *mahābhāva* en verschijnt alleen op het moment, dat Śrī Rādhā Śrī Kṛṣṇa ontmoet. Het verschijnt nooit in een andere *gopī*, ook niet in Lalitā en de andere principale *sakhīs*.

rāsa-dans, omdat Hij met kracht werd weggesleept door de aantrekkingskracht van Śrī Vārṣabhānavī's vermogen, want alleen Zij beschikt over al deze *bhāvas* (stemmingen) in hun volle glorie. Als zodanig ging Hij op zoek naar Haar, die zo waar het al-aantrekkelijke wezen aantrekt.

De *gopīs* zijn uitbreidingen van Rādhikā. Omdat ze eeuwigdurend gefragmenteerde delen (*aṁśas*) zijn van Haar, die het oorspronkelijke en complete geheel (*aṁśinī*) is, konden ze Kṛṣṇa niet vasthouden, want Hij is uitsluitend het bezit van Haar. Rādhikā trok Kṛṣṇa, Hij die iedereen aantrekt, dus weg uit de *rāsa*-dans.

Deze onderwerpen kunnen alleen worden gepeild door iemand, bij wie de intrinsieke faculteiten van zijn ziel (*ātma-vṛtti*) reeds zijn ontwaakt voor de smaak van goddelijke liefde (*madhura-rati*). En toch, als iemands hart de zetel is van intense ouderliefde (*vātsalya-rāsa*), kan hij of zij de bekoorlijkheid en schoonheid aanvoelen van het spel van Haar, die het complete geheel is.

De glorie van Haar ānugatya

Aangetrokken door Kṛṣṇa en naar Hem toetrokken door de zoete melodieën van Zijn fluit, kwamen de *gopīs* naar de plek, waar de *rāsa*-dans plaats zou hebben. Toen Śrī Vārṣabhānavī, de belichaming van goddelijke liefde (*madhura-rati*) in zijn complete vorm, Śrī Nanda-nandana Gopinātha Rādhā-ramaṇa, het object van onze dienst, wilde dienen, liet Hij de minder buitengewone aantrekkingskracht van alle andere *gopīs* achter en werd het slachtoffer van de verleiding

van Śrī Vārṣabhānavī. Het meest attractieve wezen raakte hulpeloos aangetrokken. Wanneer dan ook bevrijde zielen de kwalificatie krijgen, die vereist is om de positie van Rādhikā in te schatten, kunnen ze het volgende begrijpen,

*karmibhyaḥ parito hareḥ priyatayā vyaktim yayur jñāninas te-
bhyo jñāna-vimukta-bhakti-paramāḥ premaika-niṣṭhās tataḥ
tebhyas taḥ paśu-pāla-paṅkaja-dṛśas tābhyo'pi sā rādhikā
preṣṭhā tadvad iyaṁ tadīya-sarasī tām nāśrayet kāḥ kṛtī*

Śrī Upadeśāmṛta (10)

[Iemand die op onbaatzuchtige wijze deugdzame daden uitvoert in overeenstemming met het pad van *karma-yoga* is superieur aan degenen, die louter zoeken naar de vervulling van hun zelfzuchtige verlangens. De *brahma-jñānis*, die door hun spirituele kennis transcendentaal zijn aan de drie geaardheden van de materiële natuur, zijn dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan die vrome volgelingen van het pad van *karma*, die altijd bezig zijn met het uitvoeren van deugdzame daden. Dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan de *brahma-jñānis* zijn Zijn toegewijden, zoals Sanaka, die het vergaren van kennis achter zich hebben gelaten en alleen *bhakti* als het beste pad beschouwen. Maar zuivere toegewijden, zoals Nārada, die op resolute wijze gefixeerd zijn in *prema* voor Śrī Kṛṣṇa, zijn Hem zelfs dierbaarder dan al dergelijke toegewijden. En de lotusogige *vraja-gopīs*, wier hele leven alleen aan Kṛṣṇa toebehoort, zijn zelfs nog meer geliefd door Hem dan al zulke liefhebbende (*premi*) toegewijden, zoals Nārada. Van al die geliefde *gopīs* is Śrīmatī Rādhikā dierbaarder aan Śrī Kṛṣṇa dan Zijn eigen leven en op precies dezelfde manier houdt Hij van Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa. Welke uiterst fortuinlijke, spiritueel intelligente persoon zou niet resideren op de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa in een staat van bovenzinnelijk bewustzijn en

bhajana uitvoeren van Śrī Kṛṣṇa's dagelijkse, achtvoudige spel?]

kṛṣṇasyoccaiḥ praṇaya-vasatiḥ preyāsibhyo'pi rādhā kuṇḍam cāsyā munibhir abhītas tādr̥g eva vyadhāyi yat preṣṭhair apy alam asulabham kiṁ punar bhakti-bhājām tat premedam sa-kr̥d api sarāḥ snātur āviṣkaroti

Śrī Upadeśāmṛta (11)

[Na ampele beraadslaging over de zaak, hebben de heiligen unaniem verklaard (in de *Padma-purāṇa*), dat van alle *gopīs* Śrīmatī Rādhikā het meest vooraanstaande object is van de grote liefde van Śrī Kṛṣṇa en op precies dezelfde manier is ook Haar vijver het allerhoogste object van Zijn liefde. Aan iemand, die slechts één keer met diepe devotie een bad neemt in zijn water, geeft Śrī Rādhā-kuṇḍa die zeldzame schat van *gopī-prema*, welke zo immens moeilijk is te verkrijgen, zelfs voor zulke dierbare toegewijden van Bhagavān als Nārada – om niet te spreken van gewone *sādhakas*.]

Śrī Rādhikā is de rustplaats van de intense liefde (*praṇaya*) van Śrī Kṛṣṇa. Temidden van Zijn andere geliefden is Zij in ieder opzicht de beste en de liefste. Zelfs Uddhava en andere verheven toegewijden bidden voor het voetstof van de *gopīs*. Desalniettemin beschouwen deze *gopīs*, dat hun leven succesvol is, wanneer ze een positie kunnen krijgen in de *ānugatya* (leiding, of leerschool) van Śrī Vārṣabhānavī. En de meest verheven toegewijden, degenen, die geneigd zijn tot *madhura-rāsa* en die het hoogtepunt van *bhakti* aan de Allerhoogste Heer hebben bereikt, nemen hun toevlucht tot de plaats, waar Haar spel plaatsvindt, en baden in het heilige water van Haar vijver, Śrī Rādhā-kuṇḍa.

Om de functies van gewaarwording in de ziel zelf te laten ontwaken dompelen zij zichzelf constant onder in het heilige water van dat meer en blijven daar in de buurt. De vertrouwelingen van Śaibya, Candrā en andere rivaliserende *gopīs* hebben niet eens de kwalificatie om die plek te benaderen. Door permanent bij de oevers van een dergelijke vijver te wonen en te baden in zijn transcendente water door de faculteiten van gewaarwording van de ziel te volgen is voor een gewoon fortuinlijk persoon niet haalbaar.

Zolang de bovenzinnelijke natuur van Śrī Vārṣabhānavī's leeftijd en Haar kinderlijke onschuld, zelfs midden in Haar ontlukende adolescentie, niet het onderwerp wordt van onze overpeinzingen, kunnen we de glorie van het bereiken van een positie in Haar *ānugatya*¹⁹ niet bevatten.

We moeten Haar naam kennen

Om *bhajana* te kunnen uitvoeren moeten degenen, die *Śrīmad-Bhāgavatam* bestuderen, de naam van hun vererenswaardige godheid kennen, want men kan alleen *bhajana* uitvoeren door bij de *nāma* te beginnen. Men kan zijn *bhajana* niet rechtstreeks vanuit *līlā* beginnen. In de geschriften staat,

prathamam nāmaḥ śravaṇam-antaḥ-karaṇa-suddhyartham-apekṣyam | suddhye cāntaḥ-karaṇe rūpa-śravaṇena tad-udaya-yogyatā bhavati | samyag-udite ca rūpe guṇānām sphuraṇam sampadyate sampanne ca guṇānām sphuraṇe parikaravaiśiṣṭyena tad-vaiśiṣṭyam sampadyate | tatas teṣu nāma-rūpa-

¹⁹ Hoewel Śrīmatī Rādhikā ogenschijnlijk een eeuwige *kiśorī* (adolescent) is, blijft ze intrinsiek een *kaumari* (pre-adolescent).

Sri Radhasāmi – de dag van Haar komst

*guṇa-parikarēṣu samyak sphuriteṣu līlānām sphuraṇām suṣṭhu
bhavatīyā-abhipretya sādhana-kramo likhitaḥ |*

Krama-sandharbha commentaar van
Śrīla Jīva Gosvāmi op
Śrīmad-Bhāgavatam (7.5.18)

Eerst moet een persoon de heilige naam horen en chanten om zuiverheid van bewustzijn te bewerkstelligen. Wanneer zijn hart daarna zuiver is geworden, is het een geschikte plek voor Bhagavān om in Zijn prachtige gedaante te verschijnen en zodra Zijn gedaante Zich geheel in zijn hart manifesteert als gevolg van het horen van beschrijvingen van die gedaante,ervaart de *bhakta* openbaringen over de kwaliteiten van Bhagavān. Wanneer de kwaliteiten van Bhagavān zich geheel ontplooiën, worden de omschreven karakteristieken van Zijn metgezellen en dus Zijn eigen omschreven karakteristieken, dat wil zeggen, Zijn unieke interrelatie met ieder van hen, tentoon gespreid. Daarna, wanneer de naam, gedaante, kwaliteiten en metgezellen van Bhagavān zich volkomen in het hart van de *bhakta* hebben gemanifesteerd, bloeit het spel van Bhagavān in zijn volle schittering op. De voortgang van *sādhana* is op deze manier uitgestippeld met de intentie om de *bhaktas* bekend te maken met het achtereenvolgende proces met betrekking tot de verschijning van Bhagavān in hun hart.

Dus tenzij we in ons hart, gebaseerd op de aantrekkingskracht tot *śrī nāma*, de transcendentale *rasas* beginnen te schouwen, zijn we niet gekwalificeerd om de gedaante, kwaliteiten en het spel van Bhagavān te bestuderen. Mensen kunnen hun bevattingsvermogen en uitdrukking van de woorden uit de geschriften hebben geperfectioneerd vanuit een extern, werelds perspectief, maar zolang hun gedrag tegengesteld blijft

aan het gedrag van gerealiseerde zielen, liggen de vertellingen over Gods *rāsa-līlā* buiten het bereik van hun bevattingsvermogen. Daarom heeft Śrī Gaurasundara ons instructies gegeven over *nāma-bhajana* (goddelijke verering in de vorm van het chanten van de heilige naam).

Kṛṣṇa's naam is *tāraka-brahma-nāma*, de heilige naam die ons bevrijdt. Bij Zijn naam zien we het woord *hare*. Zolang men geen gerealiseerde kennis vergaart van de directe betekenis (*vidvad-rūḍhi*) van dat woord, blijft men een grote achterstand houden. Wat dat betreft, worden we over het algemeen ook meegevoerd door historische overwegingen, wanneer we proberen het woord *rāma* te begrijpen.²⁰

Al te vaak wordt de zuiverheid van ons intellect ongunstig beïnvloed en geruïneerd door figuratieve en metaforische doctrines, metafysische theorieën en door die absurde neiging om de menselijke aard op de gestalte van God te projecteren. Als iemand probeert de *darśana* van Śrī Śrī Rādhā-Govinda te verkrijgen, maar het ontbreekt hem aan de kennis over de geheime waarheden (*rahasya-jñāna*) van de Realiteit, denkt hij, dat zijn visie wordt verhuld.

In de *mahā-mantra* wordt de naam Harā²¹, die verwijst naar Śrī Vārṣabhānavī, Hare, wanneer deze als aanspreektitel

²⁰ Mensen interpreteren *rāma* over het algemeen met de historische Śrī Rāmacandra.

²¹ Śrī Jīva Gosvāmī's eerste definitie van Hare: "Śrī Kṛṣṇacandra's bovenzinnelijke schoonheid boeit de geest van iedereen, maar Śrīmatī Rādhikā boeit de geest van Śrī Kṛṣṇa door Haar ongeëvenaarde listigheid uit te oefenen. Daarom wordt Ze gekend als Harā. De aanspreekvorm van Harā is Hare."

wordt gebruikt. Op dezelfde manier wordt de naam Rādhikā-ramaṇa 'Rāma', wanneer deze persoonlijk wordt gericht. De-geenen, die geen bekwaamheid hebben bereikt om het gebied van *madhura-rati* (goddelijke liefde) binnen te gaan en geen kennis hebben van de verborgen waarheden (*rahasya-jñāna*) van de Realiteit, nemen aan, dat de naam Hare gewoon Hari is in de aanspreekvorm en dat dit daarom een andere naam is van Bhagavān Zelf. Sommigen zeggen zelfs, dat het woord *rāma* betekent *ātmārāma*, of Hij die Zichzelf genoeg is, en laten na om de zaak verder te onderzoeken.

Door te stellen, dat Bhagavān, die gekend wordt als Puruṣottama (de Allerhoogste Persoon), solitair is, geeft slechts de helft van Zijn identiteit weer. Uitspraken, die nalaten zich rekenschap te geven van de andere helft van de realiteit, misleiden ons eenvoudig. En wanneer we worden misleid in het begrip, dat er een Allerhoogst Goddelijk Paar bestaat, worden we gedwongen het idee van de eenheid en identiteit van de vermogende (*śaktimān*) met Zijn vermogen (*śakti*) te verwerpen. En als gevolg daarvan degenerereert ook ieder beperkt begrip van Puruṣottama, dat we reeds hadden verworven, uitmondend in het idee van een ontmande, impotente God (*klīva-brahma*).

Het concept van Śrī Śrī Rādhā-Govinda is de Absolute Waarheid in de hoogste volkomenheid. Aan de andere kant kan het begrip van Puruṣottama in afzondering, waar Bhagavān als hoogste realiteit in Zijn eentje existeert, de *ānugatyadharmā* van de ziel (de wezenlijke verbintenis van de ziel door onder de leiding en in de zorg van een hogere gids te blijven)

niet voorbij de gevoelens van ouderschap (*vātsalya*), vriendschap (*sakhya*) en dienaarschap (*dāsyā*) brengen. Het raakt nooit het onderwerp van *unnata-ujjala-rāsa* aan. En het beschrijven van Bhagavān aan de hand van Zijn titels als *brahma* of *Paramātmā* kan nooit de volheid van de Absolute Waarheid overbrengen, die door namen, zoals Rādhā-nātha of Rādhā-ramaṇa, zo effectief wordt vastgesteld.

De hoogste top van transcendentie

Al die zielen, die, terwijl ze het koninkrijk van *prema-bhakti* onderzoeken en door het proces van *sādhana-bhakti* gaan en daarna daaraan voorbij gaan om het stadium van *bhāva-bhakti* te bereiken, moeten zich realiseren, dat goddelijke liefde voor Vārṣabhānavī, de hoogste top van *prema-bhakti*, alleen in Haar *ānugātya* (leiding, leerschool) beschikbaar is. Zonder in Haar *ānugātya* te zijn bereikt de ziel slechts een zwakke bekwaamheid binnen de gebieden van het spirituele bestaan.

Wanneer we *Devī-dhāma* (de materiële wereld), die wordt overzien door de godin van de begoochelende energie) overstijgen en dan de *Virajā Rivier* (de grens tussen de goddelijke en aardse werelden) oversteken en vervolgens zelfs *Brahmaloka* (het gebied van de onpersoonlijke absolute) transcenderen en dan ook het idee van rijkdom aangetroffen in de *para-vyoma* (de spirituele wereld, of het Koninkrijk van God) volkomen ontwijken; wanneer we zelfs aan de intieme gevoelens van vriendschap en ouderliefde, die worden aangetroffen in *Goloka*, voorbij zijn gegaan en uiteindelijk verankerd zijn in

de perfecte, eeuwige (*nitya-siddhi*) identiteit van onze ziel, raken we bekend met het begrip van Śrī Rādhā-ramaṇa en is onze bekwaamheid zo verheven, dat we de meest fortuinlijke der fortuinlijken zijn en zal onze toegewijde dienst opstijgen tot het hoogtepunt van zijn volmaaktheid.

Een dergelijke staat kan niet eenvoudig "realisatie" worden genoemd en ook niet *aparokṣa-anubhūti* – rechtstreekse ervaring van de onwaarneembare absolute – zoals in de taal, die door de *jñānīs* wordt gebruikt. Nee. Datgene, dat we zullen bereiken, zijn de buitengewone functies van liefde genaamd *mohana* en *mādana*. Wat wij zullen ervaren wordt gekend onder de namen, zoals *udghūrṇa*²², *citra-jalpa*²³ en *mahābhāva* (de hoogste staat van extatische liefde voor God). Nu leven we opgesloten in ons grove lichaam, dat veelvuldige belemmeringen aan zulke ervaringen oplegt. Zelfs de gevoeligheid van onze subtiele lichamen hinderen ons in feite. Als onze *ātmā-vṛtti*, de roeping van onze ziel, geen ongehinderde en onophoudelijke bescherming kan vinden in de *ānugatya* van Śrī Vārṣabhānavī, kunnen we nooit zelfs maar de minste aanwijzing bevatten, dat een dergelijk bereik bestaat. Dus door het voetstof van de beste *rūpānuga*, Śrīla Dāsa Gosvāmī, op ons hoofd te nemen bidden we hartgrondig,

²² De staat van goddelijke waanzin (*dīvyā-unmāda*), waarin men als in een delirium tracht de geliefde te dienen, ondanks zijn afwezigheid, wordt gekend als *udghūrṇa*. Rādhikā ervoer *udghūrṇā*, toen Kṛṣṇa naar Mathurā vertrok.

²³ Het onsamenhangende gebabbel als in een delirium ten gevolge van intens verlangen wordt gekend als *citra-jalpa*. C.f. *Śrīmad-Bhāgavatam* 10.47 (*Bhramara-gīta*).

*hā devī! kāku-bhara-gadgadayādyā vācā
yāce niptya bhuvi daṇḍavad udbhaṭārṭiḥ
asya prasādam abudhasya janasya kṛtvā
gāndharvike! nija-gaṇe gaṇanām vidhehi*

Śrī Gāndharvā Samprārthanāṣṭakam (2)

[O Devī Gāndharvike! Ik ben aan een groot lijden onerhevig en daarom gooi ik mezelf vandaag als een stok op de grond en smeeek Jou wanhopig en met een gebroken stem om deze idioot genadig te zijn en me onder een van Jouw eigen vertrouwelingen te rekenen.]

Uiteenzetting gesproken in de
Sārasvata vergaderzaal van Śrī Gauḍīya Maṭha,
op Śrī Rādhāṣṭamī, 19 september 1931

Gepubliceerd in de *Weekly Gauḍīya*,
Jaargang 10, Vol. 11, Oktober 1931

Vertaald in het Engels door het *Rays of The Harmonist* Team
voor Uitgave No. 20, "Govinda-Dāmodara-Mādhaveti",
Kartikā 2009

Sri Radhastami

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

VANDAAG IS HET ŚRĪ RĀDHĀṢṬAMĪ. DIT IS de volgende *aṣṭamī-tithi*, halve maand, na Janmāṣṭamī. Vandaag gaan we spreken over Rādhāṣṭamī. De verheerlijking van de *atimartya*, het transcendentale leven en karakter van mijn *gurupāda-padma*, is het belangrijkste onderwerp van de discussie op deze dag van Rādhāṣṭamī.²⁴ Mijn *gurupāda-padma*, Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda, bevindt zich hier [in zijn vorm van het godsbeeld] in de Śrī Mandira van Śrī Devānanda Gauḍīya Maṭha.

²⁴ Alleen via het medium van *śrī guru* kan men Śrīmatī Rādhārāṇī leren begrijpen, want hij heeft een vertrouwelijke relatie met Haar als Haar persoonlijke metgezel en is onze enige verbinding met de Goddelijkheid.

We zien vele *paramahaṁsas* in deze wereld voorbijtrekken. Na ampele overwegingen echter kunnen we waarnemen, dat ze niet vergeleken kunnen worden met een *aṁśa* van een *aṁśa*, of deel van een deel, van deze grote persoonlijkheid (*mahā-puruṣa*). Niettemin worden zulke personen door de domme massa van deze wereld vereerd. De meesten van hen zijn niet eens gekwalificeerd om te worden vergeleken met degenen, die slechts een enkel stofdeeltje van de lotusvoeten van deze *mahā-puruṣa* hebben gekregen. Daarom richten veel mensen zich tot mijn *gurupāda-padma* als *paramahaṁsa-cūḍāmaṇī*, het kroonjuweel onder de *paramahaṁsas*. Ik heb hiertegen geen enkel bezwaar; maar toch is hij naar mijn mening in feite *paramahaṁsa-kula-svāmī*, de meester der familie van *paramahaṁsas*. Zijn uitmuntendheid is zodanig, dat hij hen zelfs instructies geeft. Daarom wordt hij als *jagad-guru* gevierd.

Tegenwoordig vinden in Navadvīpa vele *rāsa-līlās* plaats. Volgens de lessen van deze *mahā-puruṣa* weten we, dat ze allemaal vulgair zijn. Dit zijn uitdrukkingsvormen van jaloerse gedachten van veel mensen, die in gebreke gaan van kennis uit de geschriften. Om de massa te onderwijzen in de lessen van *sāstra* hebben we daarom sinds Janmāṣṭamī een Kṛṣṇa-līlā Pradarśanī (tentoonstelling van Kṛṣṇa's spel) opgezet.²⁵

Het woord *pradarśanī* wordt op verschillende manieren gebruikt. De manier, waarop het hier werd gebruikt, had niet

²⁵ Op Janmāṣṭamī in 1965 werd een prachtig diorama van Śrī Kṛṣṇa's spel opgezet in de Śrī Devānanda Gauḍīya Maṭha. Officieel heette het "Kṛṣṇa-līlā Pradarśanī" en was bedoeld om te worden bezichtigd tot Rādhā-ṣṭamī.

de betekenis van louter pret en amusement. *Pradarśana* betekent *prakṛṣṭa-rūpeṇa darśana*, diepgaande en complete *darśana*. Met andere woorden, *pradarśana* betekent zien en diepgaand begrijpen. Ons enige begrip (*vicāra*) is datgene, dat de filosofisch ingestelde Gosvāmī's met betrekking tot Śrī Kṛṣṇa's verschijning hebben gezegd. De betekenis van *pradarśanī* is *prakṛṣṭa vicāra*, diepgaande en complete rekenschap of begrip. Dus het ware begrip van de geboorte van Śrī Kṛṣṇa moet worden onthuld. Deze *pradarśanī* bevindt zich op het vlak van filosofische instructie en is theïstisch. Ik ben zwaar tegen de *rāsa-līlā* van de Naakte Moeder (Kālī), die in Nava-vīpa plaats vindt.

Deze *pradarśanī* is open gebleven tot vandaag, Śrī Rādhāṣṭamī. Er bevinden zich veertien maandagen (*pakṣa*) tussen Kṛṣṇāṣṭamī en Rādhāṣṭamī. Dus de donkere veertien maandagen (*kṛṣṇa-pakṣa*) en de heldere veertien maandagen (*sukla-pakṣa*) worden verenigd om een enkele *pakṣa* te vormen. De vier weken zijn één geworden; ze hebben de neiging een enkele entiteit te worden. De donkere Janmāṣṭamī-tithi is vandaag op *suklāṣṭamī* [dit is Rādhāṣṭamī-tithi] verlicht geworden. De toegewijde dienst van degenen, die Kṛṣṇa buiten de leiding van Rādhārāṇī vereren, is waardeloos. *Smārtas* viëren geen Rādhāṣṭamī. Volgens *kāla-vicāra*, de overweging van tijd, zijn Kṛṣṇāṣṭamī en Rādhāṣṭamī bij elkaar genomen en worden gezien als een enkele periode van veertien dagen.

Vedānta-sūtra verklaart, "*śakti-śaktimatayor abhedah* – er bestaat geen verschil tussen de energie en de eigenaar van energie." Alle *śakti* is voortgekomen uit een teennagel van

Rādhārāṇī. Umā, Ramā, Satyā en alle andere godinnen zijn uit Haar teennagel verschenen. Alle godinnen, die worden aangetroffen in Bengalen, zoals Kāli en Durgā, zijn uit Rādhārāṇī voortgekomen. Mensen kunnen diverse godinnen aanbidden, die *aṁśas*, fragmenten, van het vermogen zijn, maar door de *mūla-śakti*, het oorspronkelijke vermogen, uit te sluiten is hun verering volslagen waardeloos.

Mahāprabhu is niemand anders dan Rādhā en Kṛṣṇa. Met de *mantra* van Mahāprabhu wordt de verering van Rādhā-Kṛṣṇa uitgevoerd. Daarin bestaat geen fout. Mensen vragen wel eens, waarom Kṛṣṇa, Rādhārāṇī en Gaura in deze tempel allemaal een blanke gelaatskleur hebben. Het antwoord is, dat wij allemaal *rādhā-pakṣīya* zijn, die partij trekken voor Śrīmatī Rādhārāṇī. Śrīla Parbhupāda, de *mahā-puruṣa*, die zich in deze tempel bevindt, is *rādhā-pakṣīya*. In alle landen ter wereld kennen de mensen hem als "Prabhupāda". We voeren zijn *ārati* hier immers het eerst uit.

Het wordt aangeraden om de *ārati* van deze *mahā-puruṣa* in de hele wereld uit te voeren. Als zijn *ārati* wordt gestopt, wordt de hele planeet vernietigd en valt hij naar de helse planeten, die we kennen als Rasātala. *Bhakti-dharma* zal dan uit de wereld verdwijnen. Dat is de reden, waarom de wereld hem "Prabhupāda" noemt.

Ik verzoek degenen, die de *rāsa* van de Naakte Moeder (Kāli) uitvoeren, niet naar mijn *kathā* te komen luisteren. Ik zal blij zijn, als zij me niet op analytische wijze de *tattva* horen uitleggen van wat precies *prabhupāda* betekent. Deze mensen zijn naar een dermate laag niveau afgezakt, dat ze vele hon-

derdduizenden levens moeten wachten, voordat ze deze *rādhā-tattva* kunnen begrijpen.

Rādhārāṇī heeft soms *vāmya-bhāva*, een tegendraadse stemming jegens Kṛṣṇa, die de schakeringen van Haar dienst aan Hem kracht bijzet. Rādhārāṇī voelde eens een jaloerse woede (*māna*). Omdat Hij verzonken was in gedachten over Zijn geliefde in deze hoedanigheid, nam Kṛṣṇa Haar gelaatskleur van dat moment over.

*rādhā-cintā-niveśena yasya kāntir vilopitā
śrī-kṛṣṇa-caraṇam vande rādhāliṅgita-vigraham*

Śrī Rādhā-Vinode-bihārī-Tattvāṣṭakam (1)

Ik vereer de lotusvoeten van Śrī Kṛṣṇa, die, omdat Hij was verzonken in bezorgde gedachten over Śrīmatī Rādhārāṇī, Haar gouden gelaatstrekken heeft aangenomen.

[Śrī Kṛṣṇa's onderdompeling in afgescheidenheid van Śrīmatī Rādhikā, die Zich in *māna* (jaloerse woede) bevindt, intensificeert zich tot het punt, dat Hij Haar gouden gelaatstrekken aanneemt. Het alternatief is *rādhā-liṅgita*, dat betekent, Hij omhelst Śrīmatī Rādhikā uiteindelijk, nadat Haar *māna* is gebroken.]

Dit concept wordt uitgelegd in het openingsvers van *Śrī Rādhā-Vinoda-bihārī-Tattvāṣṭaka*.²⁶ Het woord *rādhāliṅgita* heeft twee betekenissen: *rādhāyā liṅgita* en *rādhāyā āliṅgita*. *Liṅgita* betekent 'getekend' of 'het dragen van een teken of indruk', en *āliṅgita* betekent 'omarmd'.

²⁶ Deze *aṣṭaka* werd door Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja zelf gecomponeerd.

In deze wereld der verschijnselen zien we, dat wanneer een *kāñca-pokā*, een soort heldergroen insect, een *tela-pokā*, een variatie van de kakkerlak, vangt, de *tela-pokā* zo geabsorbeerd raakt in gedachten aan de *kāñca-pokā*, dat hij op dat roofdier gaat lijken. En zo is het niet legitiem en tegen de conclusies van *sāstra* om aan te nemen, dat men *brahma* kan worden door *sādhana* uit te voeren. De Gauḍīya Vedānta Samit zal nooit een dergelijke bogus filosofie (*ku-siddhānta*) aan de wereld prediken. [Door absorbering in de kenmerken van de Absolute Waarheid] kan de persoon een gedaante krijgen als die van Bhagavān (*sārūpya-mukti*), maar hij zal niet in Bhagavān opgaan (*sāyujya*). Niemand, die werkelijk de betekenis van de Veda's kent, kan beweren of demonstreren, dat de beoefenaar (*sādhaka*) één wordt met het object van zijn beoefening (*sādhya*).

De *kāñca-pokā* en de *tela-pokā* worden nimmer één insect. Ze worden alleen overeenkomstig in vorm. Dit is een geval van *sārūpya-mukti*, niet *sāyujya*.

Kṛṣṇa was zo diep verzonken in *vipralambha-bhāva*, het gevoel van afgescheidenheid, en Hij werd zo overweldigd door gedachten aan Rādhārāṇī, dat Hij Zijn eigen kleur verloor. Met andere woorden, Zijn zwarte luister verdween en Hij nam de tint van Rādhārāṇī over. Dit is immers *rādhāliṅgi-ta-vigraha*. Deze *vigraha* is hier manifest. Deze *tattva* wordt uitgelegd in de *Svapna-vilāsāmṛtam* van Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, de koning van de *rasika* toegewijden. Mijn *gurupāda-padma* heeft het uit de grond van zijn hart aan de wereld geopenbaard.

Śrīla Prabhupāda [Bhaktisiddhānta Sarasvatī Thakura] was *rādhā-pakṣīya*. Van degenen, die *vipralambha-rāsa* dienen door middel van het pad van *bhajana* [dit is *rāga-mārga*], mediteren de meesten op de afgescheidenheid van Rādhārāṇī van Kṛṣṇa. Mijn *gurupāda-padma*, Śrīla Prabhupāda, daarentegen mediteerde op Kṛṣṇa's afgescheidenheid van Rādhārāṇī.

Ik wil dit verhelderen met een voorbeeld. Wanneer Śrī Kṛṣṇa Zich bezighoudt met een wedstrijd tegen Rādhārāṇī, zinspelen degenen, die *rādhā-pakṣīya* zijn, altijd op Haar overwinning en Kṛṣṇa's verlies. Haar overwinning is hun enige wens en doelstelling. En wanneer Rādhārāṇī wint, ervaren ze grote vreugde en klappen ze in hun handen en roepen, "Kṛṣṇa heeft verloren, wat een pret!" Maar degenen, die *kṛṣṇa-pakṣīya* zijn, hebben verdriet.

Mijn *gurupāda-padma* dacht doorgaans meer aan Kṛṣṇa's gevoel van afgescheidenheid van Rādhārāṇī dan aan Rādhārāṇī's gevoel van afgescheidenheid van Kṛṣṇa. In Haar afgescheidenheid van Hem, wordt Rādhārāṇī overweldigd door verdriet. Deze vorm van perfectie in *vipralambha-bhāva* wordt over het algemeen door gewone mensen geapprecieerd. Śrīla Prabhupāda's gevoel echter was compleet het tegenovergestelde. Het is Kṛṣṇa immers, die, omdat Hij diep verzonken is in gedachten aan Rādhārāṇī, Zijn gelaatskleur heeft verloren en *rādhāliṅgita-vigraha* wordt – de kleur van Zijn geliefde overneemt. Śrīman Mahāprabhu heeft in alle opzichten uitsluitend dit type *vipralambha-rāsa* gepredikt en geïnstreerd. Laat Kṛṣṇa verzonken blijven in Zijn meditatie

op Rādhārāṇī. Dit alleen is het ideaal van de Śrī Gauḍīya Vedānta Samiti.

Veel mensen hebben gevraagd om de Kṛṣṇa-līlā Pradarśanī nog een paar dagen langer open te houden. Daarom wordt deze tentoonstelling op verzoek van de lokale bevolking geprolonged tot Ekādaśī. Ekādaśī is de dag, waarop Rādhā en Kṛṣṇa elkaar ontmoeten. Zoals Kṛṣṇāṣṭamī-tithi Bhagavān Zelf is, zo is ook Ekādaśī-tithi, terwijl Rādhāṣṭamī-tithi Bhagavāns *parā-śakti* is, Zijn allerhoogste vermogen, dat, voor zover het *tattva* betreft, niet-verschillend is van Hem.

Passage uit een lezing gehouden in de
Śrī Devānanda Gauḍīya Maṭha, Navadvīpa,
op Śrī Rādhāṣṭamī, 3 september 1965.

Gepubliceerd in *Śrī Gauḍīya Patrikā*, Jaargang 17, No. 9 (1965)
Vertaald door het *Rays of The Harmonist* Team
voor Uitgave 13, "Liefde", Kārtika 2003

De allerhoogste perfectie

ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

DE VERSCHILLENDE TYPEN TOEGEWIJDEN van de Allerhoogste Persoon hebben een verschillende aanleg en relatie met Hem. Iedere relatie met God is even goed als iedere andere, want het centrale punt is Kṛṣṇa. In dit verband staat er een mooi vers in de *Bhakti-rasāmṛta-sindhu*, dat zegt, "Kṛṣṇa is het reservoir van alle genoegens en Hij trekt met de spirituele luister van Zijn lichaam altijd de *gopīs* aan. Hij trekt in het bijzonder Tārakā, Pāli, Śyāmā en Lalitā aan. Kṛṣṇa is Rādhārāṇī, de belangrijkste *gopī*, zeer dierbaar." Evenals Kṛṣṇa, worden de *gopīs* door Kṛṣṇa's spel verheerlijkt. Er zijn verschillende soorten relaties met Kṛṣṇa en iedereen, die in een specifieke stemming tot Kṛṣṇa wordt aangetrokken, wordt verheerlijkt.

Kṛṣṇa is zo mooi, transcendent en aantrekkelijk, dat Hij soms zelfs Zichzelf aantrekt. Het volgende vers verschijnt in *Gīta-govinda*,

*viśveṣām anurañjanena
janayann ānandam indīvara-
śreṇī-śyāmala-komalair upanayann
aṅgair anaṅgotsavam
svacchandaṁ vraja-sundarībhir
abhitaḥ praty-aṅgam āliṅgitaḥ
śṛṅgāraḥ sakhī mūrtimān iva
madhau mugdho hariḥ kṛḍati*

Gīta-govinda (1.11)

[Mijn beste vriend, kijk eens hoe Kṛṣṇa in het voorjaar van Zijn bovenzinnelijke spel geniet door de schoonheid van Zijn persoonlijke lichaam te verhogen. Zijn zachte benen en handen zijn als de mooiste maan en worden gebruikt op het lichaam van de *gopīs*. Wanneer Hij verschillende delen van hun lichaam omhelst, is Hij zo mooi! Kṛṣṇa is zo mooi, dat Hij zelfs Nārāyaṇa aantrekt, evenals de geluksgodin, die met Nārāyaṇa associeert.]

In *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.89.58) vertelde de Bhūmā-puruṣa (Mahā-Viṣṇu) aan Kṛṣṇa en Arjuna, "Mijn dierbare Kṛṣṇa en Arjuna, ik heb de zonen van de *brāhmanas* weggenomen alleen om jullie te zien." Arjuna had geprobeerd om een paar jongens te redden, die ontijdig in Dvārakā waren gestorven. En toen Arjuna er niet in slaagde, bracht Kṛṣṇa hem naar de Bhūmā-puruṣa. Toen de Bhūmā-puruṣa die dode jongens weer tot leven bracht, zei Hij, "Jullie beiden zijn verschenen om de religieuze principes in de wereld te bewaren en de demonen te vernietigen." Met andere woorden, de Bhūmā-puruṣa, die ook wordt aangetrokken door de schoonheid van Kṛṣṇa, verzond dit spel als voorwendsel om Hem te zien. Het is vastgelegd in *Śrīmad-Bhāgavatam* (10.16.36), dat,

nadat de slang Kāliya door Kṛṣṇa was gestraft, één van Kāliya's vrouwen tegen Kṛṣṇa zei, "Lieve God, we kunnen niet begrijpen, hoe deze gevallen slang de gelegenheid heeft gekregen om door Jouw lotusvoeten te worden geschopt, terwijl zelfs de gelukkiggodin vele jaren soberheid moest ondergaan om Jou te zien."

De manier, waarop Kṛṣṇa door Zijn eigen schoonheid wordt aangetrokken, wordt beschreven in de *Lalita-mādhava* (8.34). "Wat is deze afbeelding glorieus! Deze trek Mij aan, evenals Rādhārāṇī erdoor wordt aangetrokken."

Nadat Rāmānanda Rāya een samenvattende beschrijving had gegeven van Kṛṣṇa's schoonheid, sprak hij over Zijn spirituele vormen van energie, die worden aangevoerd door Śrīmatī Rādhārāṇī. Kṛṣṇa heeft immense energetische expansies, waarvan drie de boventoon voeren: de innerlijke energie, de externe energie en de marginale energie, waaruit de levende wezens bestaan. Deze drievoudige verdeling van energie wordt bevestigd in de *Viṣṇu Purāṇa* (6.7.61), waarin wordt gezegd, dat Viṣṇu één spirituele energie heeft, die op drie manieren wordt gemanifesteerd. Wanneer de spirituele energie wordt overweldigd door onwetendheid, wordt het marginale energie genoemd. Voor zover het de spirituele energie zelf betreft, deze wordt in drie vormen vertoond, omdat Kṛṣṇa een combinatie is van eeuwigheid, zegen en kennis. Wat Zijn zegen en vredelievendheid betreft, Zijn spirituele energie wordt gemanifesteerd als het pleziergevend vermogen. Zijn eeuwigheid is een manifesterende energie en Zijn kennis wordt gemanifesteerd als spirituele perfectie. Zoals wordt

bevestigd in de *Viṣṇu Purāṇa* (1.12.69), "Het pleziergevend vermogen van Kṛṣṇa geeft Kṛṣṇa bovenzinnelijk plezier en vreugde." Dus wanneer Kṛṣṇa van plezier wil genieten, spreidt Hij Zijn eigen spirituele vermogen uit, dat *hlādinī* heet.

In Zijn spirituele gedaante geniet Kṛṣṇa van Zijn spirituele energie en dat is hetgeen, waarover het spel van Rādhā-Kṛṣṇa gaat. Dit spel en vermaak kan alleen worden begrepen door gevorderde toegewijden. Men moet de vermogens en het spel van Rādhā-Kṛṣṇa niet begrijpen in termen van het wereldse platform. Over het algemeen maken mensen de fout door het aan te zien voor materieel plezier.

Wanneer het pleziervermogen verder wordt gecondenseerd, wordt het *mahābhāva* genoemd. Śrīmatī Rādhārāṇī, de eeuwige metgezel van Kṛṣṇa, is de verpersoonlijking van die *mahābhāva*. Hierover zegt Rūpa Gosvāmī in de *Ujjvala-nīlamaṇi* (4.3), dat er twee zijn, die wedijveren om de liefde van Kṛṣṇa – Rādhārāṇī en Candrāvalī. Wanneer ze worden vergeleken, blijkt, dat Rādhārāṇī superieur is, want Zij is *mahābhāva-svarūpa*. De uitdrukking *mahābhāva-svarūpa*, "de personificatie van *mahābhāva*", is alleen van toepassing op Rādhārāṇī en op niemand anders. *Mahābhāva* is vol pleziervermogen en is een uiting van de hoogste liefde voor Kṛṣṇa. Daarom wordt Rādhārāṇī in de hele wereld gekend als de grootste geliefde van Kṛṣṇa en is Haar naam altijd verbonden met Kṛṣṇa als Rādhā-Kṛṣṇa.

Ook de *Brahma-saṁhitā* (5.37) bevestigt, dat Kṛṣṇa Zich middels Zijn pleziervermogen in de spirituele wereld uitstrekt en dat deze vermogens allemaal niet-verschillend zijn van

Hem, de Absolute Waarheid. Ofschoon Kṛṣṇa altijd plezier maakt in het gezelschap van Zijn pleziervermogen expansies, is Hij alles-doordringend. Vandaar, dat Brahmā zijn eerbiedige eerbetuigingen aanbiedt aan Govinda, de oorzaak der oorzaken.

Zoals Kṛṣṇa het hoogste zinnebeeld is van spirituele perfectie, zo is Rādhārāṇī het hoogste zinnebeeld van het geestelijke pleziervermogen, dat bedoeld is om Kṛṣṇa tevreden te stellen. Kṛṣṇa is ongelimiteerd en Radharani is ook ongelimiteerd in Haar vermogen om Hem te bevredigen. Kṛṣṇa is bevredigd door eenvoudig Rādhārāṇī te zien, maar Rādhārāṇī breidt Zich zodanig uit, dat Kṛṣṇa steeds meer van Haar wil genieten. Omdat Kṛṣṇa het pleziervermogen van Rādhārāṇī niet kon inschatten, besloot Hij de rol van Rādhārāṇī te accepteren en de combinatie van Kṛṣṇa en Rādhārāṇī is Śrī Caitanya Mahāprabhu.

Toen ging Rāmānanda Rāya uitleggen op welke wijze Rādhārāṇī het hoogste zinnebeeld van Kṛṣṇa's pleziervermogen is. Rādhārāṇī expandeert Zichzelf in verschillende vormen, die we kennen als Lalitā, Viśākhā en Haar andere vertrouwelijke metgezellen. Rūpa Gosvami legt in zijn *Ujjvala-nilamaṇi* uit, dat een van de kenmerken van Śrīmatī Rādhārāṇī is, dat Haar lichaam een evolutie van bovenzinnelijk plezier is. Dat lichaam is versierd met bloemen en aroma's en is compleet met bovenzinnelijke liefde voor Kṛṣṇa. Dat lichaam is immers de personificatie van Zijn pleziervermogen. Rādhārāṇī baadt Haar transcendentale lichaam drie keer: eerst in het water van barmhartigheid, dan in het water van jeugdige

schoonheid en daarna in het water van jeugdige luister. Nadat Ze op die manier drie keer is gebaad, wordt Haar lichaam bedekt met glanzende kleding en gedecoreerd met Haar persoonlijke schoonheid, welke wordt vergeleken met cosmetica. Op die manier vertegenwoordigt Haar schoonheid de hoogste kunstzinnigheid. Haar lichaam wordt ook gedecoreerd met de ornamenten van spirituele extasen – beven, tranen, transpireren, het breken van de stem, het stoppen van alle lichaamsfuncties wegens bovenzinnelijk plezier, het overeind staan van het lichaamshaar, het verschieten van de lichaamskleur en waanzin.

Het decoratief bovenzinnelijke pleziervermogen manifesteert negen symptomen. Vijf ervan worden gemanifesteerd door de expansies van Rādhārāṇī's persoonlijke schoonheid, die wordt opgeluisterd met bloemenkransen. Haar geduldige kalmte wordt vergeleken met de bedekking door stoffen, die zijn gereinigd met kamfer. Haar vertrouwelijke beklemming om Kṛṣṇa is de knot in Haar haar, en het teken van *tilaka* op Haar voorhoofd is Haar grote fortuin. Het gehoor van Rādhārāṇī is eeuwigdurend gefixeerd op Kṛṣṇa's naam en faam. Het kauwen van betelnoot maakt de lippen rossig. En zo heeft Rādhārāṇī's complete gehechtheid aan Kṛṣṇa de randen van Haar ogen zwart gemaakt. Deze donkerte kan worden vergeleken met balsem geproduceerd door Rādhā's grapjes met Kṛṣṇa. Rādhārāṇī's glimlach is als de smaak van kamfer. De bloemenkrans van afgescheidenheid beweegt over Haar lichaam, wanneer Ze op het bed van Haar trots ligt in de kamer van aroma. Haar borsten worden bedekt door de bloes van woede geboren uit Haar extatische affectie voor Kṛṣṇa. Haar

reputatie als de beste van alle vriendinnen van Kṛṣṇa is het snaarinstrument, dat Ze bespeelt. Wanneer Kṛṣṇa Zijn jeugdige houding aanneemt, legt Zij Haar hand op Zijn schouder. Ofschoon Ze zoveel bovenzinnelijke kwaliteiten bezit, is Ze altijd bezig met de dienst aan Kṛṣṇa.

Śrīmatī Rādhārāṇī is getooid met *sūddipta-sāttvika* emoties, waartoe soms opgewonden blijdschap en soms vrede behoren. Alle bovenzinnelijke extasen worden gemanifesteerd in het lichaam van Śrīmatī Rādhārāṇī. *Sūddipta-sāttvika* emoties worden manifest, wanneer een geliefde wordt overwelddigd door bepaalde gevoelens, die hij of zij niet onder controle kan houden. Rādhārāṇī heeft nog een andere emotie genaamd *kīla-kīñcita*, dat op twintig verschillende manieren manifest is. Deze emoties worden deels gemanifesteerd vanwege het lichaam, deels vanwege de geest en deels vanwege gewoonte. Wat betreft lichamelijke emoties, deze worden gemanifesteerd in houding en beweging. Wat betreft emoties van de geest, deze worden gemanifesteerd als schoonheid, luister, gelaatskleur, liefdigheid, spreken, grootmoedigheid en geduld. Wat betreft emoties uit gewoonte, deze worden gemanifesteerd als spel en vermaak, plezier, het voorbereiden van afzondering en vergetelheid.

De *tilaka* van goed geluk staat op het voorhoofd van Śrīmatī Rādhārāṇī en Ze heeft ook een slotje van *prema-vaicittya*. *Prema-vaicittya* wordt manifest, wanneer twee geliefden elkaar ontmoeten en het afscheid vrezten.

Śrīmatī Raharani is vijftien dagen jonger dan Kṛṣṇa. Ze houdt altijd Haar hand op de schouder van een van Haar

vriendinnen en Ze spreekt en denkt altijd aan avonturen met Kṛṣṇa. Ze geeft Kṛṣṇa met Haar lieve praatjes altijd een soort bedwelmend middel en Ze is altijd bereid om aan al Zijn verlangens te voldoen. Met andere woorden, Zij voorziet in alles, dat nodig is om tegemoet te komen aan alle eisen van Śrī Kṛṣṇa en Zij beschikt over unieke en ongewone eigenschappen ten behoeve van Kṛṣṇa's genoegdoening.

In de *Govinda-līlāmṛta* staat een mooi vers, dat zegt, "Wie is de voedingsbodem van genegenheid voor Kṛṣṇa? Het antwoord is, dat het alleen Śrīmatī Rādhikā is. Wie is Kṛṣṇa's meest geliefde object? Het antwoord is, dat het alleen Śrīmatī Rādhikā is en niemand anders. Glans in het haar, vocht in de ogen, stevigheid in de borsten – al deze kwaliteiten zijn aanwezig in Śrīmatī Rādhikā. Daarom is alleen Śrīmatī Rādhikā in staat om alle wensen van Kṛṣṇa te vervullen. Niemand anders kan dat."

Satyabhāmā is een concurrent van Śrīmatī Rādhārāṇī en ze wil constant op de standaard van Śrīmatī Rādhārāṇī komen. Rādhārāṇī is in alle aangelegenheden zo deskundig, dat alle meisjes van Vraja naar Haar toekomen om de kunsten van Haar te leren. Ze is zo een buitengewone schoonheid, dat zelfs de geluksgodin en Pārvatī, de vrouw van Śrī Śiva, verheven willen worden naar haar standaard van schoonheid. Arundhatī, die bekend staat als de meest kuis dame in het universum, verlangt ernaar de standaard van kuisheid van Śrīmatī Rādhārāṇī te leren. Aangezien zelfs Śrī Kṛṣṇa de uiterst transcendente kwaliteiten van Rādhārāṇī niet kan peilen, is het voor een gewoon mens niet mogelijk ze in te schatten.

Toen begon Rāmānanda Rāya zijn uitleg door te zeggen, dat de transcendente activiteiten van Rādhā en Kṛṣṇa zeer vertrouwelijk zijn. Deze activiteiten kunnen niet worden begrepen door iemand, die een emotionele relatie van dienaar tot meester, vriend tot vriend, of ouder tot zoon met de Allerhoogste Persoon heeft. Deze vertrouwelijke materie kan alleen worden begrepen in de associatie van de meisjes van Vraja, want deze vertrouwelijke activiteiten zijn voortgekomen uit de gevoelens en emoties van die meisjes. Zonder de associatie van de meisjes van Vraja kan men een dergelijk bovenzinnelijk begrip niet voeden of appreciëren. Met andere woorden, omdat dit vertrouwelijke spel van Rādhā en Kṛṣṇa zich door de zegen van de meisjes van Vraja heeft uitgebreid, kan het zonder hun zegen niet worden begrepen. Men moet in het voetspoor van de meisjes van Vraja volgen om iets te begrijpen.

Zodra men werkelijk dat begrip heeft gekregen, wordt men bekwaam om binnen te gaan in dat vertrouwelijke tijdverdrijf van Rādhā en Kṛṣṇa. Voor degene, die dit vertrouwelijke spel wil begrijpen, bestaat er geen alternatief dan in het voetspoor van de meisjes van Vraja te volgen. Dit wordt bevestigd in *Govinda-līlāmṛta* (10.17), "Hoewel ze manifest, gelukkig, uitgebreid en onbeperkt zijn, kunnen de emotionele uitwisselingen tussen Rādhā en Kṛṣṇa alleen door de meisjes van Vraja of hun volgelingen worden begrepen. Zoals niemand de uitbreiding van de spirituele energie van de Allerhoogste zonder Zijn grondeloze genade kan begrijpen, zo kan niemand het

bovenzinnelijke seksleven tussen Rādhā en Kṛṣṇa begrijpen zonder in het voetspoor van de meisjes van Vraja te volgen."

Tot de metgezellen van Rādhārāṇī behoren Haar persoonlijke vriendinnen genaamd *sakhīs* en Haar intieme assistentes genaamd *mañjarīs*. Het is erg moeilijk om de handelwijze van Rādhārāṇī's metgezellen met Kṛṣṇa tot uitdrukking te brengen, omdat ze geen verlangen hebben om met Hem om te gaan of met Hem persoonlijk te genieten. Ze staan juist altijd klaar om Rādhārāṇī te helpen associëren met Kṛṣṇa. Hun affectie voor Kṛṣṇa en Rādhārāṇī is zo zuiver, dat ze eenvoudig tevreden zijn, wanneer Rādhā en Kṛṣṇa samen zijn. Hun bovenzinnelijke plezier bestaat eruit om Rādhā en Kṛṣṇa verenigd te zien. Eigenlijk is de vorm van Rādhārāṇī als een klimplant, die de boom van Kṛṣṇa omarmt, en de meisjes van Vraja, de metgezellen van Rādhārāṇī, zijn als de blaadjes en de bloemen van die klimplant. Wanneer de klimplant een boom omarmt, omarmen de blaadjes en de bloemen van de klimplant hem automatisch ook. De *Govinda-līlāmṛta* (10.16) beschrijft het plezier van Rādhārāṇī's metgezellen als volgt. "Rādhārāṇī, de expansie van het pleziervermogen van Kṛṣṇa, wordt vergeleken met een klimplant en Haar metgezellen, de meisjes van Vraja, worden vergeleken met de bloemen en de blaadjes van die klimplant. Wanneer Rādhārāṇī en Kṛṣṇa Zich amuseren, genieten de meisjes van Vraja meer van dat plezier dan Rādhārāṇī Zelf."

Hoewel de metgezellen van Rādhārāṇī geen persoonlijke aandacht van Kṛṣṇa verwachten, is Rādhārāṇī zozeer met hen ingenomen, dat Ze individuele ontmoetingen tussen Kṛṣṇa en de meisjes van Vraja organiseert. Rādhārāṇī probeert door

middel van allerlei transcendentale manoeuvres Haar metgezellen met Kṛṣṇa te verenigen en Zij ervaart een groter plezier van deze ontmoetingen dan van Haar eigen ontmoetingen met Hem. Als Kṛṣṇa ziet, dat zowel Rādhārāṇī als Haar metgezellen blij zijn met Zijn gezelschap, wordt Hij nog gelukkiger. Deze liefdesuitwisselingen hebben niets te maken met materiële lustbevrediging, hoewel het lijkt op de vereniging tussen man en vrouw. Vanwege die overeenkomst wordt zulke uitwisseling in transcendente taal soms transcendentale lust genoemd, zoals bevestigd in de *Gautamīya-tantra*. Lust betekent gehechtheid aan de eigen persoonlijke bevrediging. Maar voor zover het Rādhārāṇī en Haar metgezellen betreft, zij hebben geen verlangen naar persoonlijke lustbevrediging. Ze willen alleen Kṛṣṇa een plezier doen. Dit wordt bevestigd in *Śrīmad-Bhāgavatam* in een vers gesproken door de *gopīs* onder elkaar,

*yat te sujāta-caraṇāmburuhaṁ staneṣu
bhītāḥṣanaīḥ priyā dadhīmaḥi karkaṣeṣu
tenāṭavīm aṭasi tad vyathate na kiṁ svit
kūrpādibhir bhramati dhīr bhavad-āyusaṁ naḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.31.19)

"Mijn lieve vriend Kṛṣṇa, Jij slentert nu door het bos op Jouw blote voeten, die Je soms op onze borsten zet. Wanneer Jouw voeten op onze borsten staan, denken we, dat onze borsten te hard zijn voor Jouw zachte voeten. Nu wandel Je door het bos over ruwe stenen en we weten niet, hoe Jij Je voelt. Omdat Jij onze ziel en zaligheid bent, baart het ongenoegen, dat Je ondergaat door over de ruwe stenen te lopen, ons grote zorgen."

Zulke gevoelens, die door de meisjes van Vraja tot uitdrukking worden gebracht, bevatten de hoogste emoties van Kṛṣṇa bewustzijn. Iedereen, die in feite wordt geboeid door Kṛṣṇa bewustzijn, bereikt dit niveau van de *gopīs*. Er zijn vierenzestig categorieën van gereguleerde toegewijde dienst, waarvan de uitvoering helpt om op te stijgen naar het niveau van de *gopīs* in ongeconditioneerde toewijding. De affectie voor Kṛṣṇa op het niveau van de *gopīs* wordt *rāgātmikā* genoemd, spontane liefde. Wanneer men een spontane liefdesaffaire met Kṛṣṇa binnengaat, bestaat er geen noodzaak meer om de vedische regels en reguleringen te volgen.

Passages uit *Teachings of Lord Caitanya*,
Chapter 31

Wie is Srimati Radharani?

ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

EAITANYA MAHĀPRABHU DEELT ONS ME-
de, dat er in ieder land en in ieder geschrift een of
andere aanwijzing staat over liefde voor God, maar
niemand weet, wat liefde voor God eigenlijk inhoudt. De ve-
dische geschriften zijn in dat opzich anders, omdat ze het indi-
vidu de juiste weg kunnen wijzen naar de liefde voor God.
Andere geschriften geven geen informatie over de manier,
waarop men God kan liefhebben, en ze omschrijven in feite
ook niet, wat of wie God is. Hoewel ze officieel liefde voor
God promoten, hebben ze geen idee hoe ze dat moeten uit-
voeren. Maar Caitanya Mahāprabhu geeft een praktische de-
monstratie van de manier, waarop we God in een amoureuze
relatie kunnen liefhebben. Door de rol van Śrīmatī Rādhārāṇī
op Zich te nemen, probeerde Caitanya Mahāprabhu Kṛṣṇa
lief te hebben zoals Rādhārāṇī Hem lief heeft. Kṛṣṇa was al-
tijd verbaasd over de liefde van Rādhārāṇī. "Hoe geeft Rad-

harani Mij zoveel plezier?" vroeg Hij Zich af. Teneinde een studie van Rādhārāṇī te maken speelde Kṛṣṇa Haar rol en probeerde Zichzelf te begrijpen. Dit is het geheim van de incarnatie van Śrī Caitanya. Caitanya Mahāprabhu is Kṛṣṇa, maar Hij heeft het gevoel en de rol van Rādhārāṇī overgenomen om ons te laten zien, hoe we van Kṛṣṇa kunnen houden. Dus de auteur schrijft in het vijfde vers, "Ik bied mijn eerbiedige erbetuigingen aan de Allerhoogste Heer, die verzonken is in Rādhārāṇī's gedachtenwereld."

Dit brengt de vraag naar voren, wie Śrīmatī Radharani is en wat Rādhā-Kṛṣṇa is. Eigenlijk vertegenwoordigen Rādhā-Kṛṣṇa de uitwisseling van liefde, maar geen gewone liefde. Kṛṣṇa heeft immense vermogens, waarvan er drie de kroon spannen: de innerlijke, de externe en de marginale vermogens. In het innerlijke vermogen zijn drie onderverdelingen: *samvit*, *hlādinī* en *sandhinī*. Het *hlādinī*-vermogen is Kṛṣṇa's pleziervermogen. Alle levende wezens hebben dit plezierzoekende vermogen, want alle wezens proberen plezier te maken. Dit is de aard van het levende wezen. Op dit moment zijn we met behulp van het lichaam in de materiële conditie aan het proberen om van ons pleziervermogen te genieten. Met behulp van lichamelijk contact proberen we plezier aan materiële zintuigobjecten te onttrekken. Maar we moeten niet het onzinnige idee hebben, dat Kṛṣṇa, die altijd spiritueel is, ook probeert om op dit materiële vlak plezier te vinden. In de *Bhagavad-gītā* beschrijft Kṛṣṇa het materiële universum als een niet-permanent oord vol ellende. Waarom zou Hij dan plezier in de materie zoeken? Hij is de Superziel, de aller-

hoogste geest, en Zijn plezier ligt voorbij de materiële conceptie.

Om te weten hoe Kṛṣṇa van plezier geniet, moeten we de eerste negen canto's van *Śrīmad-Bhāgavatam* bestuderen en daarna moeten we het Tiende Canto bestuderen, waarin het pleziervermogen van Kṛṣṇa wordt getoond in Zijn spel en vermaak met Rādhārāṇī en de meisjes van Vraja. Helaas wenden onintelligentie mensen zich rechtstreeks tot het sport en spel van Kṛṣṇa in de *Daśama-skandha*, het Tien Canto. Het omhelzen van Rādhārāṇī door Kṛṣṇa, of Zijn danspartij met de koeherdersmeisjes in de *rāsa*-dans, worden door gewone mensen over het algemeen niet begrepen, omdat ze dit spel schouwen in het licht van wereldse lustbeleving. In hun domheid denken ze, dat Kṛṣṇa zoals zijzelf is en dat Hij de *gopīs* omarmt, zoals een gewone man een jong meisje omhelst. Sommige mensen raken in Kṛṣṇa geïnteresseerd, omdat ze denken, dat Zijn religie hen seksuele verzadiging toestaat. Dit is geenszins *kṛṣṇa-bhakti*, liefde voor Kṛṣṇa, maar *prākṛta-sahajiyā* – materialistische lustbevrediging.

Om zulke fouten te vermijden, moeten we begrijpen wat Rādhā-Kṛṣṇa eigenlijk is. Rādhā en Kṛṣṇa vertonen Hun spel door middel van Kṛṣṇa's innerlijke energie. Het pleziervermogen van Kṛṣṇa's innerlijke energie is een uiterst moeilijk onderwerp en tenzij men begrijpt, wat Kṛṣṇa is, kan met het niet bevatten. Kṛṣṇa heeft geen plezier in deze materiële wereld, maar Hij heeft wel een pleziervermogen. Omdat wij een onderdeelje zijn van Kṛṣṇa, is dat pleziervermogen ook in ons aanwezig, maar wij proberen dat pleziervermogen in de

materie aan te wenden. Kṛṣṇa daarentegen onderneemt een dergelijke vergeefse poging niet. Het object van Kṛṣṇa's pleziervermogen is Rādhārāṇī; Kṛṣṇa stalt Zijn vermogen uit als Rādhārāṇī en gaat Zich vervolgens bezighouden met liefdesaffaires met Haar. Met andere woorden, Kṛṣṇa onttrekt geen plezier aan deze externe energie, maar gebruikt Zijn innerlijke energie, Zijn pleziervermogen als Rādhārāṇī, en maakt vervolgens pret met Haar. Dus Kṛṣṇa manifesteert Zichzelf als Rādhārāṇī om van Zijn innerlijke pleziervermogen te genieten. Van de vele uitbreidingen, expansies en incarnaties van God, is dit pleziervermogen prominent en het belangrijkste.

Het is niet zo, dat Rādhārāṇī van Kṛṣṇa is afgescheiden. Rādhārāṇī is ook Kṛṣṇa, want er is geen verschil tussen de energie en de eigenaar van de energie. Zonder energie heeft de eigenaar ervan geen betekenis en zonder de eigenaar is er geen energie. En op dezelfde manier heeft Kṛṣṇa geen betekenis zonder Rādhā en heeft Rādhā geen betekenis zonder Kṛṣṇa. Vanwege dit feit, geeft de vaiṣṇavafilosofie eerbetuigingen aan het innerlijke pleziervermogen van de Allerhoogste Heer en vereert Hem. Dus er wordt altijd naar God en Zijn vermogen verwezen als Rādhā-Kṛṣṇa. Degenen, die Nārāyaṇa vereren, spreken op dezelfde manier allereerst de naam van Lakṣmī uit als Lakṣmī-Nārāyaṇa. En degenen, die Śrī Rāma vereren, spreken allereerst de naam van Sītā uit. In alle gevallen – Sītā-Rāma, Rādhā-Kṛṣṇa, Lakṣmī-Nārāyaṇa – staat het vermogen altijd vooraan.

Rādhā en Kṛṣṇa zijn één en wanneer Kṛṣṇa plezier wil beleven, manifesteert Hij Zich als Rādhārāṇī. De spirituele lief-

desuitwisseling tussen Rādhā en Kṛṣṇa is in feite het vertoon van Kṛṣṇa's innerlijke pleziervermogen. Hoewel we spreken van "wanneer" Kṛṣṇa wil, kunnen we niet zeggen, wanneer Hij het wilde. We spreken alleen op deze manier, omdat we in het geconditioneerde bestaan aannemen, dat alles een begin heeft; in het spirituele leven echter is alles absoluut en daarom is er begin noch eind. Maar om te begrijpen, dat Rādhā en Kṛṣṇa één zijn en dat Ze ook verdeeld worden, komt automatisch de vraag "Wanneer?" in gedachten. Toen Kṛṣṇa van zijn pleziervermogen wilde genieten, manifesteerde Hij Zich in de afzonderlijke vorm van Radharani en toen Hij Zichzelf wilde begrijpen via het medium van Rādhā, verenigde Hij Zich met Rādhārāṇī en die vereniging wordt Śrī Caitanya genoemd. Dit wordt allemaal uitgelegd door Śrīla Kṛṣṇadāsa Kavirāja in het vijfde vers van *Caitanya-caritāmṛta*.

In het vers erna legt de auteur verder uit, waarom Kṛṣṇa de vorm van Caitanya Mahāprabhu aannam. Kṛṣṇa wilde weten, welke de glorie is van Rādhā's liefde. "Waarom is Ze zo verliefd op Mij?" vroeg Kṛṣṇa Zich af. "Wat is Mijn speciale kwalificatie, die Haar zo aantrekt? En wat is nu eigenlijk de manier, waarop Ze van Me houdt?" Een man zoekt naar de liefde van een vrouw, omdat hij onvolmaakt is – hem ontbreekt iets. De liefde van een vrouw, dat vermogen en plezier, is in de man afwezig, en daarom wil een man een vrouw hebben. Maar dat is met Kṛṣṇa niet het geval; Hij is in Zichzelf compleet. Dus Kṛṣṇa gaf uitdrukking aan Zijn verbazing, "Waarom word Ik door Rādhārāṇī aangetrokken? En wanneer Rādhārāṇī Mijn liefde voelt, wat voelt Ze dan in feite?" Om

het wezen van die liefdesuitwisseling te proeven verscheen Kṛṣṇa op dezelfde manier, als waarop de maan aan de horizon van de zee verschijnt. Zoals de maan werd geproduceerd door het karnen van de zee, zo verscheen de maan van Caitanya Mahāprabhu door het karnen van spirituele liefdesaffaires. De gelaatskleur van Śrī Caitanya was immers goudkleurig, zoals de stralen van de maan. Hoewel dit beeldspraak is, brengt het wel de betekenis over van de verschijning van Caitanya Mahāprabhu.

Passage uit *Śrī Caitanya-caritāmṛta*,
Adi-līlā, Introduction

Kṛṣṇa's vormen van energie

ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA SVĀMĪ MAHĀRĀJA

WIJ ZIJN ONDERDEELTJES VAN KṚṢṆA en we zijn geschapen om KṚṢṆA plezier te geven. Het belangrijkste pleziervermogen is Rādhārāṇī en daarom zijn Rādhā en KṚṢṆA altijd samen. Terwijl de materiële energie wordt gedirigeerd door het externe vermogen, Māyā, wordt de spirituele wereld gedirigeerd door het innerlijke vermogen, Rādhārāṇī. We bidden dikwijls aan Rādhārā-eī, omdat Zij het pleziervermogen van KṚṢṆA is. Het woord "KṚṢṆA" betekent al-aantrekkelijk, maar Rādhārāṇī is zo groot, dat Zij KṚṢṆA aantrekt. Als KṚṢṆA altijd aantrekkelijk is voor iedereen en Rādhārāṇī is aantrekkelijk voor KṚṢṆA, hoe moeten we ons dan de positie van Śrīmatī Rādhārāṇī voorstellen? We moeten dat op een nederige manier proberen te begrijpen en Haar onze eerbetuigingen aanbieden en zeggen, "Rādhārāṇī, Jij bent KṚṢṆA zo dierbaar. Je bent de dochter van Koning Vṛṣabhānu en Je bent de geliefde van KṚṢṆA. We

bieden Jou onze eerbiedige eerbetuigingen aan." Rādhārāṇī is Kṛṣṇa zeer dierbaar en als we Kṛṣṇa benaderen via de genade van Rādhārāṇī, kunnen we Hem gemakkelijk bereiken. Als Rādhārāṇī een toegewijde aanbeveelt, zal Kṛṣṇa hem onmiddellijk aanvaarden, ongeacht hoe dwaas hij kan zijn. Het gevolg is, dat we in Vṛndāvana zien, dat toegewijden de naam van Radharani vaker chanten dan die van Kṛṣṇa. Waar we ook in India zijn, we treffen overal toegewijden aan, die roepen, "Jaya Rādhe". We zouden meer belangstelling moeten hebben voor de verering van Rādhārāṇī, want hoe gevallen we ook mogen zijn, als we Haar op de een of andere manier een plezier kunnen doen, kunnen we Kṛṣṇa heel gemakkelijk begrijpen. Als we daarentegen Kṛṣṇa proberen te begrijpen aan de hand van het speculatieve proces, moeten we er vele levens van speculatie aan besteden; maar als we overgaan tot toegewijde dienst en gewoon proberen om Rādhārāṇī een plezier te doen, kan Kṛṣṇa heel gemakkelijk worden gerealiseerd. Rādhārāṇī is zo een grote toegewijde, dat Zij Kṛṣṇa kan geven.

Zelfs Kṛṣṇa kan de kwaliteiten van Rādhārāṇī niet begrijpen. Hij slaagt er niet in Haar te begrijpen, want Zij is zo groot. Om Rādhārāṇī te kunnen begrijpen, heeft Kṛṣṇa in feite Haar positie aangenomen. Kṛṣṇa dacht, "Hoewel Ik in ieder opzicht compleet ben, begrijp Ik Rādhārāṇī nog steeds niet. Hoe kan dat?" Dit noodzaakte Kṛṣṇa om de tendenzen van Rādhārāṇī te aanvaarden en dit verklaart Zijn manifestatie als Śrī Caitanya Mahāprabhu. Caitanya Mahāprabhu is Kṛṣṇa Zelf, maar Hij is Kṛṣṇa, die de aanleg van Rādhārāṇī heeft overgenomen. Rādhārāṇī voelt altijd de scheiding van

Kṛṣṇa en op dezelfde wijze voelde Śrī Caitanya in de positie van Rādhārāṇī ook altijd die scheiding. Degenen, die de lessen van Śrī Caitanya volgen, dienen de gevoelens van scheiding te ervaren en te proeven, niet die van het ontmoeten.

De Gosvāmī's, de meest perfecte en hoog verheven wezens, hebben nooit gezegd, "Ik heb Kṛṣṇa gezien". In plaats daarvan hebben ze constant zitten huilen, "Waar is Rādhārāṇī? Waar zijn Lalitā en Viśākhā en de andere jongedames van Vṛndāvana?" In hun rijpe stadium van liefde voor God, riepen de Gosvāmī's, toen ze in Vṛndāvana woonden, "Rādhārāṇī, waar ben Je? Waar zijn Jouw metgezellen? Waar ben Je, O zoon van Nanda Mahārāja? Waar zijn jullie allemaal?" Op die manier waren ze op zoek naar Kṛṣṇa, maar ze hebben geen enkele keer gezegd, "Gisterenavond zag ik Kṛṣṇa met de *gopīs* dansen". Dergelijke beweringen worden door een rijpe toegewijde niet gemaakt, maar wel door iemand, die de dingen heel goedkoop opvat. Sommige mensen denken, dat Rādhā en Kṛṣṇa zo goedkoop zijn, dat Ze iedere nacht gezien kunnen worden, maar dit is niet de leer van de Gosvāmī's, die altijd naar Kṛṣṇa op zoek waren en riepen, "Waar ben Je? Waar ben Je, Rādhārāṇī? Waar ben Je, Kṛṣṇa? Ben Je daar bij Govardhana Heuvel? Ben Je aan de oever van de Yamunā?" Overal in Vṛndāvana liepen de Gosvāmī's als gekken te roepen en te zoeken naar Rādhā en Kṛṣṇa.

Wij moeten volgen in het voetspoor van de Gosvāmī's en Rādhā en Kṛṣṇa op deze manier zoeken. Vṛndāvana is in ons hart en we moeten Hem daar zoeken. Dit is het proces, dat door Caitanya Mahāprabhu wordt aanbevolen, het proces van

verering in afgescheidenheid. Omdat Hij de scheiding van Kṛṣṇa voelde, stortte Śrī Caitanya Mahāprabhu Zich in zee. Soms ging Hij midden in de nacht Zijn kamer uit en verdween. Niemand wist, waar Hij naartoe was gegaan, maar Hij liep al die tijd naar Kṛṣṇa te zoeken. Het is dus niet zo, dat we van de liefdesuitwisselingen tussen Kṛṣṇa en Rādhā moeten genieten als toeschouwers bij een sportevenement. We moeten ons van Hem afgescheiden voelen. Hoe meer scheiding we voelen, hoe beter we dienen te begrijpen, dat we vooruitgang maken. We kunnen Kṛṣṇa met onze materiële zintuigen niet zien en we kunnen zelfs Zijn naam niet horen. We gaan Hem pas waarnemen, wanneer we vooruitgang maken in toegewijde dienst. Die toegewijde dienst begint met de tong, niet met de benen, de ogen of de oren. De tong moet worden gebruikt om *hare kṛṣṇa hare kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa hare hare | hare rāma hare rāma rāma rāma hare hare* te chanten en *kṛṣṇa-prasādam* te nemen. Dus de tong heeft een dubbele functie en door hem op deze manier te gebruiken, gaan we Kṛṣṇa realiseren. We kunnen Kṛṣṇa niet zien met onze materiële ogen en niet over Hem horen met materiële oren en Hem aanraken met onze handen; maar als we onze tong in Zijn dienst gebruiken, zal Hij Zich openbaren en zeggen, "Hier ben Ik."

Passage uit *Elevation to Kṛṣṇa Consciousness*,
Chapter 5

Sri Sri Radhastami

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTI PRAMODA PURĪ GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

Het vermogen van deze dag

mādhava-tithi, bhakti-janani

Saraṅgātī, Śuddha-bhakata (2)

DAGEN DIE MĀDHAVA DIERBAAR ZIJN, zoals Ekādaśī en Janmāṣṭamī, zijn de moeder van *bhakti*, want ze veroorzaken, dat *bhakti* in het hart verschijnt.

Sri Rādhā is de grootste geliefde van Śrī Mādhava en Haar verschijningsdag is het kroonjuweel van alle dagen, die Hem dierbaar zijn, zoals Ekādaśī. De *Padma Purāṇa* stelt, dat Brahmā had gezegd, toen Devarṣi Nārada de glorie van Śrī Rādhāṣṭāmī van Śrī Brahmā, zijn vader, wilde horen, dat niemand behalve Śrī Hari Zelf de verschijningsdag van Zijn

geliefde op een passende wijze kan verheerlijken. Hoewel Ekādaśī zo dierbaar is aan Śrī Hari, krijgt een persoon honderd keer meer spirituele verdienste, die tot *bhakti* leidt, wanneer hij slechts één *rādhāṣṭamī-vrata* in acht neemt dan het naleven van duizend *ekādaśī-vratas*,

*ekādaśyāḥ sahasreṇa yat phalaṁ labhate naraḥ
dhā janamāṣṭamī puṇyaṁ tasmācchatguṇādhikam*

Het tijdstip van Śrī Rādhā's geboorte

Omdat Śrī Nanda Mahārāja de mogelijkheid van gevaar voorzag in Gokula Mahāvana, de geboorteplaats van Nandanandana Śrī Kṛṣṇa, verplaatste hij zijn residentie naar Nandīśvara Heuvel. Zijn dierbare vriend, Śrī Vṛṣbhānu Mahārāja, die ook in Rāvala een aantal ongeregeldheden voorzag, vestigde zijn residentie op de top van Śrī Varṣāṇā Heuvel, die ten Zuiden van Nandīśvara Heuvel ligt. In het huis van Śrī Vṛṣabhānu Mahārāja en zijn koningin Kirtidā in Rāvala manifesteerde Śrī Rādhikā – het innerlijke vermogen van Śrī Kṛṣṇa en de belichaming van Zijn pleziergevend vermogen – het spel van Haar verschijning. Dit vond plaats om twaalf uur 's middags op de achtste dag van de wassende maan in de maand van Bhādra tijdens de gunstige *anurādhā* constellatie, een jaar na de geboorte van Śrī Kṛṣṇa.

Śrī Rādhā is in feite het intrinsieke vermogen van Śrī Kṛṣṇa. Aangezien de energie en de eigenaar van de energie in grondbeginsel niet-verschillend zijn (*śakti-śaktimator abhedah*), verschijnt Zij wanneer Kṛṣṇa verschijnt. Om Hen in staat te stellen Hun spel op Aarde uit te voeren zorgde Yo-

gamāyā ervoor, dat Śrī Rādhikā een jaar na Śrī Kṛṣṇa verscheen.

*tata ārabhya nandasya
vrajaḥ sarva-samṛddhimān
harer nivāsātma-guṇai
ramākṛīdam abhūn nṛpa*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.5.18)

[O Mahārāja Parikṣit, het huis van Nanda Mahārāja is eeuwigdurend de verblijfplaats van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods en Zijn transcendentale kwaliteiten en het beschikt daarom altijd van nature over rijkdom en alle weelde. Sinds Kṛṣṇa's verschijning, werd het de plaats voor het spel van de geluksgodin.]

In dit vers richt Śrī Śukadeva Gosvāmī zich als volgt tot Śrī Parikṣit Mahārāja, "O Koning, aangezien Nanda-vraja, het land van Śrī Nanda Mahārāja, de residentie is van de Allerhoogste Heer, Śrī Hari, is het in alle opzichten eeuwigdurend verheven. Dit is te danken aan zijn eigen transcendentale deugden. Bovendien werd het vanaf het moment, dat Śrī Kṛṣṇa daar verscheen, *ramāyāḥ ākrīdam vihāra-sthānam*, de speelplaats van Lakṣmī-devī." Dit wijst erop, dat Śrīmatī Rādhikā, de belichaming van alle Lakṣmī's, rijkdom en geluk, na de geboorte van Śrī Kṛṣṇa verscheen.

Śrīla Jiva Gosvāmīpāda schrijft in *Gopāla-campū*,

*satyaṁ bahusuta-ratnākara-tārṇ
sa prāpa gopa-dugdhābdhiḥ*

*kintvamṛta-dyuti-rādhā
lakṣmī-jananādgāt pūrttim*

Gopāla-campū (Pūrva 15.19)

[De oceaan van melk in de vorm van een *gopa*, genaamd Śrī Vṛṣabhānu, had vele zonen in de vorm van kostbare edelstenen. Desondanks bereikte hij perfectie, welke alleen te danken was aan de verschijning van Lakṣmī in de vorm van Śrī Rādhā, die begiftigd is met ambrozijsen uitstraling.]

*sā khalu śrī-kṛṣṇa-janama-
varṣānantara-varṣe sarva-
sukhasatre rādhā nāmni
nakṣatre jāteti rādhābhidhīyate*

Gopāla-campū (Pūrva 15.20)

[Juist dat meisje manifesteerde het spel van Haar geboorte een jaar na de verschijning van Śrī Kṛṣṇa tijdens de meest gunstige constellatie genaamd *anurādhā*. Daarom werd ze Rādhā genoemd.]

Śrī Rādhā's verschijning: eerste geschiedenis

Toen Śrī Varuṇadeva, de god van de zee, het onschatbare juweel, Śrī Kṛṣṇa, in zijn eigen paleis zag, sprak hij verheugd,

*adya me nibhṛto deho
'dyaivārtho 'dhigataḥ prabho
tvat-pāda-bhājo bhagavann
avāpuḥ pāram adhvanah*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.28.5)

O Heer, vandaag is mijn leven een succes geworden en heb ik de hoogste rijkdom bereikt. Hoewel ik de meester ben van al-

le oceanen, welke opslagplaatsen van edelstenen zijn, heb ik nog nooit een schat als deze gehad. De dienaren van Jouw lotusvoeten hebben bevrijding (*adhvaṅna saṁsārasya pāramavāpuḥ*) gekregen. Ik ben ook Jouw dienaar en ik bid voor dezelfde gunst.

De *Padma Purāṇa* beschrijft hoe Śrī Rādhā verscheen op de *yajña-sthala* van Śrī Vṛṣabhānu Mahārāja, de plaats, waar hij offerrituelen uitvoerde,

*iti śrutvāpi sā rādhā
pyagatā pṛthvīm tataḥ
bhādre māsi site pakṣe
aṣṭamī saṁjñīke tithau*

*vṛṣabhānor-yajña-bhūmau
jātā sā rādhikā divā
yajñārtham śodhitāyām ca
dṛṣṭā sā divyarūpīnī*

*rājānandamanā bhūtvā tām
prāpya nija-mandiram
dattavān mahiṣīm nītvā
sā ca tām paryapālayat*

Padma Purāṇa (Brahma-khaṇḍa 7.40-42)

Op het middaguur van de achtste dag van de heldere veertien dagen van de maan in de maand Bhādra verscheen de hemelsmooie Śrī Rādhikā uit het land, dat Vṛṣabhānu Mahārāja blootlegde voor het uitvoeren van *yajña*. Met een vreugdevol hart bracht Śrī Vṛṣabhānu Mahārāja Haar naar zijn huis en liet Haar zien aan zijn nobele koningin, Śrī Kīrtidā-devī, die Haar grootbracht.

Śrī Rādhā's verschijning: tweede geschiedenis

Een andere geschiedenis beschrijft, dat ergens anders in Vraja Śrī Vṛṣabhānu Mahārāja vroeg in de ochtend een bad nam in de Yamunā. Vlakbij dreef dit smetteloos mooie meisje op een stralende, in volle bloei staande lotus. Met grote vreugde nam hij Haar in zijn armen en bracht Haar naar huis naar zijn koningin Kīrtidā-devī. Met een gezegend gevoel omarmde Kīrtidā-devī Haar en begon met eindeloze genegenheid voor Haar te zorgen. Maar toen de koning en de koningin zagen, dat Haar oogjes niet open gingen, was hun hart diep geraakt en baden ze aan de lotusvoeten van de Allerhoogste Heer om Haar met het gezichtsvermogen te zegenen.

Op hun paleis in Rāvala arriveerde de koningin van Śrī Nanda Mahārāja, Yaśodā-devī, uit Gokula en had Śrī Kṛṣṇa in haar armen. Het koninklijk paar van Rāvala begroette haar met veel respect. Śrī Yaśodā-devī staarde met wijdopen ogen naar het pas geboren meisje, dat op schoot lag bij Śrī Kīrtidā-devī. Op dat moment had er een verbazingwekkend incident plaats. Zodra Yaśodā-nandana Śrī Kṛṣṇa binnen het gezichtsveld van dat baby-meisje kwam, opende Ze Haar ogen. Het eerste, dat Ze zag, was het vollemaansgezicht van Haar geliefde, Śrī Kṛṣṇa, en Ze bleef Hem langdurig aanstaren. Ook Kṛṣṇa raakte overweldigd, toen Hij met intense gevoelens naar het maanachtige gezichtje van Zijn grootste geliefde keek. Hun goddelijke ontmoeting trof plaats door het kruisen van Hun ogen. Het geluk van Vṛṣabhānu Mahārāja en zijn koningin kende geen grenzen en ze vierden deze gelegenheid met grote pracht en praal.

Śrīla Rūpa Gosvāmīpāda heeft een soortgelijke vertelling gegeven in zijn boek *Śrī Lalita-mādhava*.

Intens hunkeren naar de service van Śrī Rādhā

Śrīla Rūpa Gosvāmī, Śrīla Sanātana Gosvāmī, Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī en andere Gosvāmī's hebben liefdevol over de glorie van Śrī Rādhārāṇī gezongen. Hoe heeft Śrī Prabodhānanda Sarasvatīpāda Haar glorie op zo een ongekeerde en verbazingwekkende manier in zijn *Śrī Rādhā-rāsa-sudhānidhi* geproefd! De manier, waarop Śrīla Bhaktivinoda Ṭhākura zijn *Sva-niyamāṣṭaka* en andere gebeden heeft gecomponeerd, toont zijn intense verlangen om *śrī rādhā-dāśya*, service aan Śrī Rādhā, te verkrijgen.

Hetzelfde gevoel wordt ook aangetroffen in het werk van de meest eerbiedwaardige Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvami Prabhupāda – dat wil zeggen, in zijn *Anubhāṣya* commentaar op *Śrī Caitanya-caritāmṛta*; in zijn *Anuvṛtti* op Śrī Rūpa Gosvāmī's *Śrī Upadeśāmṛta*; in zijn poëtische vertaling van de tien staten van *divyonmāda*, die Śrī Rūpa Gosvāmī beschreef in *Śrī Ujjvala-nīlamanī*, *Śrī Bhramara-gīta* en *Śrī Mahiṣī-gīta*; in de *maṅgalācaraṇa*, of heilzame aanroeping, van zijn *Prārthanārasa-vivṛti* commentaar op Śrīla Narottma Ṭhākura Mahāśaya's *Prārthanā*; en in de *maṅgalācaraṇa* van zijn *Gauḍīya-bhāṣya* commentaar op *Śrī Caitanya-bhāgavata*. Deze prachtige uitdrukkingen van zijn zielsverlangen naar *rādhā-dāśya* dienen ons als een onafgebroken, krachtige inspiratie.

Die dag, waarop mijn meest geëerde geestelijk leermeester, Śrīla Prabhupāda, voor het eerst zijn geestelijk leermeester,

om̐ viṣṇupāda Śrī Śrīmad Gaura-kīśora Prabhu, ontmoette, zag hij hem naar Śrī Sevānanda-sukhada-kuñja lopen. Hij was gekleed als een *avadhūta* en zong keer op keer één bepaald lied. Śrīla Prabhupāda schreef dat lied eigenhandig op en hield het bij zich en beschouwde het als de meest geliefde schat van zijn *bhajana*.

Hartverwarmend gebed van Śrīla Gaura-kīśora Mahārāja

Als dienaren van de dienaren van Śrīla Prabhupāda is ons enige doel om die geheime schat te zoeken. De Zes Gosvāmī's hebben het ideaal van diepe ongerustheid gedemonstreerd, toen zij door Vraja zwierven en riepen, "*Hā Rādhe! Hā Rādhe!*" Bij het uitvoeren van *bhajana* is onze enige verwerving onze zuivere en oprechte roep om de transcendentale genade van de belichaming van genade, Śrī Rādhārāṇī, te krijgen. Er is geen andere manier om deze schat te verkrijgen dan door de grondeloze genade van *śrī gurudeva*. Dat devotionele lied, dat Śrīla Bābāji Mahārāja zong, gaat als volgt.

*kothāy go premamayi rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

O Rādhā, die vol *prema* is, waar ben Je? Rādhe! Alle eer aan Jou!

*dekhā diye prāṇa rākho, rādhe rādhe
tomār kāṅgāl tomāy ḍāke, rādhe rādhe*

Rādhe! Geef me Jouw *darśana* en red mijn leven. Jouw miserabele bedelaar roept naar Jou uit, "Rādhe! Rādhe!"

*rādhe vṛndāvana-vilāsinī, rādhe rādhe
rādhe kānu-māna-mohinī, rādhe rādhe*

Rādhe! Jij houdt Je bezig met het amoureuze spel in Vṛndāvana. Rādhe! Jij betovert de geest van Kānu.

*rādhe aṣṭa-sakhīr śiromaṇi, rādhe rādhe
rādhe vṛṣabhānu-nandini, rādhe rādhe*

Rādhe! Jij bent het kroonjuweel van Jouw acht voornaamste *sakhīs*. Rādhe! Jij bent de bekoorlijke dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja.

(gosāi) niyam ka're sadāi ḍāke, rādhe rādhe

De beoefening van Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī is het constant roepen van, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke keśi-ghāṭe,
bār ḍāke vaṁśi-vaṭe, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Keśi-ghāṭa en een andere keer roept hij uit in Vaṁśi-vaṭa, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke nidhuvane,
ābār ḍāke kuñjavane, rādhe rādhe*

De ene keer roep hij in Nidhuvana; een andere keer roept hij in Sevā-kuñja, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke rādhā-kuṇḍe,
ābār ḍāke śyāma-kuṇḍe, rādhe rādhe*

De ene keer roept in Rādhā-kuṇḍa; een andere keer roept hij in Śyāma-kuṇḍa, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke kusum-vane,
ābār ḍāke govardhane, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Kusuma-sarovara; de andere keer roept hij in Govardhana, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke tālavane,
ābār ḍāke tamālvane, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Tālavana; een andere keer roept hij in Tamālavana, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) malin vasan diye gāy,
vrajer dhūlāy gaḍāgaḍi jay, rādhe rādhe*

Hij draagt verkleurde en versleten kleding, hij rolt in het stof van Vraja en zingt, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) mukhe rādhā rādhā bole,
bhāse nayanera jale, rādhe rādhe*

Hij roept "Rādhe! Rādhe!" en raakt ondergedompeld in de tranen uit zijn ogen, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) vṛndāvane kuli kuli
kede beḍāy rādhā boli', rādhe rādhe*

Hij doolt door de lanen van Vṛndāvana, terwijl hij huilt en uitroept, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) chāpānna daṇḍa rātri-dine
jāne nā rādhā-govinda bine, rādhe rādhe*

In alle zesenvijftig *daṇḍas* van de dag en de nacht weet hij niets anders dan Rādhā-Govinda. "Rādhe! Rādhe!"

*(tār par) cāri daṇḍa śuti'thāke
svapne rādhā-govinda dekhe, rādhe rādhe*

Dan neemt hij slechts vier *daṇḍas* (een uur en zesendertig minuten) en ziet Rādhā-Govinda in zijn droom, "Rādhe! Rādhe!"

Alleen wanneer ik mijn leven en ziel oprecht offer om deze uiterst waardevolle schat te krijgen, waarbij ik een ware bezorgdheid en een diepe hunkering voel, weet ik, dat Śrī Guru-deva me met een open hart heeft geaccepteerd. Oh, wanneer komt dit grote fortuin naar me toe! Het aantal dagen, dat ik in dit leven nog heb, raakt snel uitgeput!

De transcendentale naam van Śrīmatī Rādhikā

Śrīla Rūpa Gosvāmīpāda vertelt het volgende verhaal in het voorwoord van zijn vertelling over de honderd-acht namen van Śrī Rādhā. Śrī Rādhārāṇī had eens een pessimistische buijegens Śrī Kṛṣṇa en ondanks Zijn honderden pleidooien, weigerde Ze Hem te vergeven. Toen Śrī Kṛṣṇa die plek met een zeer pijnlijk hart verliet, gaf Śrī Rādhārāṇī Haar grauwe bui snel op. Ze raakte verzonken in de kwaliteiten van Śrī Kṛṣṇa, waarbij haar hart onrustig werd. Ze werd heel verdrietig en kreeg spijt, "Ach! Door scherp tegen Hem te spreken heb ik die Kṛṣṇa afgewezen, die de oceaan van alle deugden is. Komt Hij ooit nog bij Me terug?"

Haar vriendin Tuṅgavidyā, die bekend staat om haar wijsheid, zag dat Ze spijt had en richtte zich tot Haar, "O mooie Rādhā, laat je respect voor Kṛṣṇa varen en luister aandachtig naar mijn woorden. Maak Je geen zorgen door te denken, 'Met scherpe woorden heb Ik die Kṛṣṇa afgewezen, die de oceaan van alle deugden is. Zou Hij ooit nog bij Me terugkomen?' Eerder was een *sakhī* genaamd Kandarpa-sundarī gretig om met Jou een relatie in *sakhya-bhāva*, vriendschapsrelatie, te vestigen. Sri Paurṇamāsī-devī adviseerde haar om Jouw

honderdacht namen te chanten om haar wens te vervullen. Śrī Vṛndā-devī, de godin van Vṛndāvana, die goed op de hoogte is met de handelwijzen van Śrī Paurṇamāsī-devī, heeft die namen in *sindūra* (vermiljoen) opgeschreven en biedt ze op dit moment aan de Heer van Jouw leven, Śrī Kṛṣṇa. Bedroefd door de pijn van de scheiding van Jou ervaart Kṛṣṇa enige verlichting door het chanten van deze honderdacht namen."

Er wordt gezegd, dat de namen van Śrī Rādhā, die aantrekkelijk zijn en de belichaming zijn van een uiterst sterke *mantra*, in *sindūra* geschreven moeten worden. Met deze inleiding verhaalt Śrīla Rūpa Gosvāmīpāda de ongekende en buitengewoon diepe stemmingen van de honderdacht namen van Śrī Rādhā, de Godin van Śrī Vṛndāvana, in *Śrī Premendusudhāsātra*. Hij heeft andere hymnen gecomponeerd, die ook heel genoeglijk zijn. Op dezelfde wijze heeft Śrīla Raghunātha dāsa Gosvami de honderdacht namen van Śrī Rādhā en andere gebeden in zijn *Stavāvalī* geschreven.

Śrī Kṛṣṇa, die geboeid is door Śrī Rādhā's liefde, chant in feite Haar naam aan één stuk door. De naam van Śrī Rādhā is daarom een diep esoterische *mantra*. Zonder de exclusieve bescherming van Śrī Rādhā kan er geen sprake zijn van de genade van Śrī Kṛṣṇa.

Bescheidenheid en dienst, geen trots en geleerdheid

Onze meest vererenswaardige Śrīla Prabhupāda heeft gezegd, "Śrī Kṛṣṇa is *adhokṣaja śaktimān*, de eigenaar van het vermogen, dat Zich buiten het bereik van het materialistische verstand, de intelligentie en de zintuigen bevindt. Śrī Rādhā is

adhokṣajā śaktimatā, het spirituele vermogen van Śrī Kṛṣṇa, die Zich evenzo buiten ons materiële bereik bevindt. De filosofie van de *tarka-panthās*, die geloven in het proces van grove dialectiek om kennis te vergaren, is *anayā mīyate iti māyā*, hetgeen betekent 'met behulp van de intellectuele onderne-
ming kan men *māyā* leren begrijpen'. De zeer excellente filosofie van de *śrauta-panthās* echter, die het proces van horen in disciplinaire opvolging volgt als middel om kennis te verwer-
ven, is *anayā rādhitaḥ iti rādhā*, hetgeen betekent 'door mid-
del van het proces van verering bereikt men Śrī Rādhā'. Voor hen is de enige staat van perfectie het bevredigen van Śrī Kṛ-
ṣṇa met hun hele lichaam, inclusief hun ledematen en zintui-
gen."

De *tarka-panthās* kunnen hun trots tonen, maar ze kunnen zelfs niet de drempel betreden van het platform van *bhakti*. Door zijn eigen geest instructies te geven in *Śrī Manaḥ-śikṣā* leert Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī ons op bescheiden wijze om af te zien van alle trots en snel sublieme en onophoudelijke *rati* voor *śrī gurudeva* te ontwikkelen; voor Śrī Vraja; voor de inwoners van Vraja; voor de Vaiṣṇava's; voor de *brāhma-
ṇas*, die de halfgoden zijn van deze Aarde; voor onze *dikṣā-
mantras*, voor de heilige namen van Bhagavān; en voor de hoogste toevlucht aan de lotusvoeten van Śrī Rādhā-Govinda, het eeuwig jonge paar van Vraja. Zolang de valse trots van rijkdom, opleiding, schoonheid en geboorte in een hoge-
klasse familie in je hart blijft hangen, is het onmogelijk om zelfs maar een beetje toegewijde dienst te beoefenen.

Bovendien wordt iemands trots in zijn *bhajana*, devotie, verzaking, enzovoort, ook een fatale hindernis op het pad van toewijding. We moeten altijd bewust blijven denken aan het vers *ṛṇādapi śunīcena* gesproken door Śrīman Mahāprabhu, uitsluitend je toevlucht zoeken tot de lotusvoeten van *śrīla gurudeva* en constant blijven bidden voor de genade van Śrī Rādhārāṇī. Op die manier moeten we de genade zien te krijgen van Śrī Kṛṣṇa, de geliefde van Śrī Rādhā.

*binā rādhā prasādena
hari-bhaktiḥ sudurlabhā*

Zonder de genade van Śrī Rādhā is *hari-bhakti* zeer moeilijk te verkrijgen.

*rādhā-bhajane jadi mati nāhi bhelā
kṛṣṇa-bhajana tava akāraṇa gelā*

Gūṭāvalī (Śrī Rādhāṣṭaka, Lied 8)

Indien de wens om Śrī Rādhā te dienen zich niet aandient, is je verering van Kṛṣṇa vergeefs.

Het meest vererenswaardige object

In het boek *Krama-dīpikā* zegt Śrī Kṛṣṇa tegen de Maangod,

*mama nāma-śatenaiva
rādhā-nāma sad-uttamam
yaḥ smaret tu sadā rādhāṁ
na jāne tasya kiṁ phalam*

De naam van Śrī Rādhā is superieur aan honderen namen van Mij. Zelfs Ik kan het resultaat, dat wordt bereikt door constant aan Haar naam te denken, niet overzien.

Zoals Śrī Kṛṣṇa in Zijn verdriet door de scheiding van Zijn geliefde altijd de naam "Rādhā" chant, zo spreekt Śrī Rādhā in haar verdriet in afzondering van Haar geliefde ook constant de naam "Kṛṣṇa". Daarom is de enige betekenisvolle naam, die door de *jīva* kan worden gechant, de *rādhā-kṛṣṇa-yugalanāma* [de Hare Kṛṣṇa *mantra*]. In *Rāya Rāmānanda Saṁvāda* staat,

'sampattira madhye gīvera kon sampatti gaṇi?'
'rādhā-kṛṣṇe prema jāra, sei baḍo dhanī'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.246)

Śrīman Mahāprabhu vroeg, "Wat is van alle uiteenlopende soorten rijkdom de grootste schat van de *jīva*?" Śrī Rāya Rāmānanda antwoordde, "Wie ook de rijkdom van *prema* aan Śrī Rādhā-Kṛṣṇa bezit, heeft de grootste rijkdom."

'gāna-madhye kona gāna—jīvera nija dharmā?'
'rādhā-kṛṣṇe prema-keli'—jei gītera marmā'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.249)

Śrīman Mahāprabhu vroeg, "Van al die vele liederen, welke is de natuurlijke activiteit van het levende wezen?" Śrī Rāya Rāmānanda antwoordde, "Lieder die het liefdevolle spel (*prema-keli-līlā*) van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa beschrijven, vormen de vitale kern van allemaal."

'dhyeya-madhye jīvera kartavya kon dhyāna?'
rādhā-kṛṣṇa-padāmbuja-dhyāna—pradhāna'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.252)

Śrī Caitanya Mahāprabhu vroeg, "Van alle typen meditatie, met welke soort moet de *jīva* zich bezighouden als zijn eigen-

lijke religieuze plicht?" Śrīla Rāmananda Rāya antwoordde, "De belangrijkste meditatie is de lotusvoeten van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa te contempleren."

'sarva tyaji jīvera kartavya kāhā vāsa?'

'śrī-vṛndāvana-bhūmi yāhā nitya-līlā-rāsa'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.253)

Śrīman Mahāprabhu vroeg, "Waar dient de *jīva* te wonen, nadat hij alles heeft achtergelaten?" Śrī Rāmānanda Rāya antwoordde, "Men dient in Vraja-bhūmi, Śrī Vṛndāvana, te wonen, waar de *rāsa-līlā* eeuwigdurend wordt uitgevoerd."

'śravaṇa-madhye jīvera kon śreṣṭha śravaṇa?'

'rādhā-kṛṣṇa-prema-keli karṇa-rasāyana'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.254)

Śrīman Mahāprabhu vroeg, "Van alle onderwerpen, die je kunt aanhoren, welk onderwerp is het beste voor het levende wezen?" Śrī Rāmānanda Rāya antwoordde, "Horen over de amoureuze affaires van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa, die een medicinaal tonicum (*karṇa-rasāyana*) voor de oren zijn, is het beste van alles."

'upāsyera madhye kon upāsya pradhāna?'

'śreṣṭha upāsya—yugala 'rādhā-kṛṣṇa' nāma'

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 8.255)

Śrīman Mahāprabhu vroeg, "Van alle vererenswaardige objecten, welke is het beste?" Śrī Rāmānanda Rāya antwoordde, "De heilige namen van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa zijn de belangrijkste vererenswaardige objecten."

Gepubliceerd in *Śrī Caitanya-vāṇī*, Jaargang 16, No. 8 (1976)
Vertaald door het *Rays of The Harmonist Team*
voor No. 14, "Govinda-Dāmodara-Mādhaveti",
Kārtika 2004

Sri Sri Radhastami

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA VĀMANA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

*A*LLEREERST BIED IK MIJN ONGELIMITEER-
de *daṇḍavat praṇāmas* aan de lotusvoeten van mijn
gurupāda-padma, nitya-līlā praviṣṭa jagad-guru oṃ
viṣṇupāda aṣṭottara-śata Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava
Gosvāmī Maharaja. Vervolgens bied ik mijn *daṇḍavat* aan de
voeten van de eerbiedwaardige Vaiṣṇava's en de verzamelde,
intelligente heren en moeders.

Vandaag is Śrī Śrī Rādhāṣṭamī. Śrī Rādhāṣṭamī komt vijf-
tien dagen na Śrī Kṛṣṇa Janmāṣṭamī. Volgens de wereldse tijd
zien we een ruimte van vijftien dagen tussen Hun verschij-
ning. Het is echter ongepast om het ongemanifesteerde spel
(*aprākāṣa-līlā*) van Bhagavān vanuit het perspectief van de
aardse, materiële tijd te beschouwen.

Śrī Rādhāṣṭamī wijst over het algemeen op de verschijningsdag van Śrīmatī Rādhārāṇī. Maar zoals de verschijning van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa in het hart van de *jīvas*, *bhaktas* en Vaiṣṇava's op ieder moment mogelijk is, zo geldt hetzelfde voor de verschijning van Śrī Rādhā-devī. Waar de mogelijkheid bestaat van de verschijning van Bhagavān, is ook de verschijning mogelijk van Zijn persoonlijke vermogen – *cit-śakti* (het spirituele vermogen), of *svarūpa-śakti* (Gods eigen vermogen), dit is de *antarāṅga-śakti* (innerlijk vermogen), of *hlādinī-śakti* (pleziervermogen). Terwijl we preken over *sanātana-śāstra*, kunnen we zien, dat *śaktimān* (de eigenaar van energie) geen identiteit heeft zonder *śakti* (Zijn energie) en ook, dat *śakti* geen identiteit heeft zonder *śaktimān*, *śakti-tattva* en *śaktimān-tattva* zijn identiek. Dit wordt duidelijk in een *sūtra* uit de *Vedānta-darsana*, "*śakti-śaktimatayor abhedah* – de energie en de eigenaar van de energie zijn niet-verschillend." Met andere woorden, Ze zijn één entiteit.

Men kan zich afvragen, wie is onze eerbiedwaardige entiteit (*ārādhya-deva*) gezien vanuit het perspectief van de gevestigde Waarheid (*tattva-siddhānta*)? Is onze vererenswaardige godheid mannelijk of vrouwelijk - *śaktimān-tattva* of *śakti-tattva*? In antwoord op deze vraag wordt gezegd, dat onze eerbiedwaardige godheid de hoogste spirituele entiteit is, de Allerhoogste Persoon Gods, die één is zonder een tweede (*advītiya para-brahma bhagavān*), die Allerhoogste Persoon (*parama-puruṣa*), de hoogste persoon (*puruṣottama*), die hoogste persoon, die een eeuwigdurend spel (*līla-puruṣottama*) geniet.

Als we Hem *līlā-puruṣottama* noemen, betekent het dan, dat we Zijn persoonlijke natuur (*prakṛti*) ontkennen? Zeker niet, want *śakti* en *śaktimān* zijn één entiteit (*śakti-śaktimatayor ābhedah*). *Śaktimān* verwijst naar de *tattva*, die over volkomen *śakti* beschikt. *Śaktimān* betekent iemand, die de rustplaats van alle *śakti* is. Is *śaktimān* ondergeschikt aan *śakti* of wordt Hij erdoor overheerst? Bij het bestuderen van de geschriften, zien we, dat *śaktimān* alleen compleet is, wanneer Hij met Zijn *śakti* is. En toch, vanuit het perspectief van *tattva-siddhānta*, waar de Vererenswaardige Realiteit (*upāśya-tattva*) wordt omschreven, is de meest vererenswaardige, absolute realiteit *līlā-puruṣottama*.

Als we alleen de Allerhoogste Persoon, *parama-puruṣa*, als onze vererenswaardige godheid vereren en we aanvaarden Zijn *śakti* niet, hebben we niet werkelijk de Absolute Realiteit aanvaard. En als we zeggen, "Ik accepteer de energie (*śakti*), maar niet de bron van energie (*śaktimān*)," ontkennen we ook Zijn kwaliteit van de Absolute Waarheid te zijn. In *sāstra* echter wordt de verering van *śaktimān-tattva* genoemd als de gevestigde waarheid (*tattva-siddhānta*).

We zouden ons het volgende kunnen afvragen, "Waarom hebben we hierover vandaag een discussie?" Het antwoord is, "Omdat voor deze discussie een noodzaak bestaat. Dit onderwerp wordt besproken in de Veda's, Vedānta, Upaniṣads, *Gīta* en *Bhāgavata*." "Wie is onze vererenswaardige entiteit?" Hierop wordt gezegd, "*advāya jñāna tattva vraje vrajendra-nandana* – de allerhoogste non-duale waarheid is Śrī Vrajendra-nandana." Hierin komt ook het onderwerp van Zijn *śakti*

in de gespreksarena. Het geschrift onthult hier duidelijk, dat *śakti* door *śaktimān* wordt beschut en er deel van uitmaakt. Kṛṣṇa is *sarva-śaktimān*, de basis van alle typen *śaktis*, dus moet *śakti* ondergeschikt aan Hem zijn. Dit valt niet te ontkennen. Maar toch, wanneer we het vermogen en de bron van het vermogen afzonderlijk van elkaar in oenschouw nemen, zien we, dat de ene niet zonder de andere bestaat.

Wanneer we hetzij *śakti* hetzij *śaktimān* ter zijde schuiven [in een poging om de aard van ons allerhoogste object van verering vast te stellen], klopt de conclusie met betrekking tot de Absolute Waarheid niet. Bhagavān, die vol *prema* is, vol transcendente liefde, bevindt Zich buiten de materiële geaardheden van de natuur en Hij is de bron van alle vermogens (*śaktimān*). Daarom kunnen we Zijn vermogen (*śakti*) niet terzijde schuiven. Maar, *tattva-vastu*, *upāśya-vastu* (verereenswaardige realiteit) is *śaktimān-tattva*. *Śakti-śaktimatayor abhedaḥ* (er is geen verschil tussen de energie en de eigenaar van energie) wordt ook aangemerkt in een andere *sūtra*, die onze verereenswaardige entiteit beschrijft als de Allerhoogste Heer van alle verering (*upāśyadeva*), de hoogste persoon (*puruṣottama*), of die hoogste persoon, die plezier heeft in transcendentaal spel (*līlā-puruṣottama*).

Hoewel de betekenis van de *sūtra*, *ekam eva cac-cid-ānānda-rasādi-rupaṁ tattvaṁ dvidhāvīrbhūtam ity arthaḥ*,²⁷ zichzelf verklaart, worden er twee betekenissen gegeven. De

²⁷ *Śrī-kṛṣṇa-tattva* is de non-duale vorm van eeuwigheid, kennis en zegen.

Hij is in twee vormen verschenen: *nāmī*, de gedaante van Śrī Kṛṣṇa Zelf en *nāma*, de vorm van Zijn eigen naam.

ene wordt gegeven door Śrīla Kavirāja Gosvāmī in *Śrī Caitanya-caritāmṛta*,

*rādhā-kṛṣṇa aiche sadā eka-i svarūpa
lilā-rāsa āsvādite dhare dui-rūpa*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-lilā 4.98)

Śrī Rādhā en Kṛṣṇa zijn eeuwigdurend één identiteit, maar Ze hebben twee gedaanten aangenomen om de zachte smaken van het liefdesspel te proeven.

Eén *mūrti* (gedaante) van Kṛṣṇa is in tweeën gedeeld resulterend in de gedaanten *śakti* en *śaktimān*.

Er is nog een andere betekenis: Śrī Bhagavān, de Allerhoogste Absolute Waarheid, manifesteert Zich in de wereld in Zijn goddelijke gedaante (*śrī vigraha*) en als de heilige naam (*śrī nāma*). Zoals Hij in deze twee vormen verschijnt, schenkt Hij Zijn genade aan de *bhaktas*.

Alleen deze twee verklaringen worden gegeven.

Vandaag is de verschijningsdag van Śrī Rādhā-devī, het pleziervermogen (*hlādinī-śakti*), het innerlijke, of persoonlijke vermogen (*svarūpa-śakti*) van Śrī Kṛṣṇa. De manier, waarop ze met Bhagavān is verbonden, betreft het onderwerp van ons gesprek.

Bhagavān is het ongelimiteerde potentieel van ongelimiteerde *śaktis* (*ananta-śaktimān*). Hoewel alle geschriften – de Veda's, de Vedānta en de Upaniṣaden – *ananta-śakti* noemen, worden er drie *śaktis* primair beschouwd: het innerlijke potentieel (*svarūpa śakti* of *hlādinī-śakti*), het materiële potentieel (*māyā-śakti*) en het potentieel op de grens tussen beiden (*jīva-śakti*).

Hierover wordt een vers in de *Viṣṇu Purāṇa* aangetroffen,

*viṣṇu-śaktiḥ parā proktā
kṣetra-jñākhyā tathā parā
avidyā-karma-samjñānyā
ṛtīyā śakti iṣyate*

Viṣṇu Purāṇa (6.7.61)

Śrī Viṣṇu heeft diverse en ontelbare vermogens, die buiten ons bevattingsvermogen liggen. Verheven en belezen heiligen, of bevrijde zielen, hebben deze *śaktis* bestudeerd en hebben ze in drie typen onderverdeeld. Alle vormen van energie zijn *viṣṇu-śakti*, of uiteenlopende vermogens van Śrī Viṣṇu. De eerste *śakti* is *parā*, bovenzinnelijk, transcendentaal. Levende wezens behoren ook tot de *parā-śakti*, zoals reeds eerder is uitgelegd. De andere *śaktis* bevinden zich in de geaardheid onwetendheid. Op het moment van de dood kunnen we ofwel in de lagere energie van deze materiële wereld blijven, of we kunnen overgaan naar de *parā-śakti* van de spirituele wereld.

Alle *śaktis* worden min of meer in deze drie typen ondergebracht. Alle *śakti* van *ananta-śaktimān* bevindt zich in deze drie *śaktis*. Als je vraagt, "Welke *śakti* is Śrī Radha-devī?" is het antwoord, "Zij is *cit-śakti*." Dit wordt alleen al helder door de woorden *svarūpa-śakti* (Gods persoonlijke vermogen), *antaraṅga-śakti* (Gods innerlijke vermogen), *hlādinī-śakti* (het pleziervermogen), *parā-śakti* (het transcendentale vermogen). Al deze woorden treffen we aan in verschillende geschriften. Het woord "*rādhā*" is afkomstig uit het vers, "*tat rāse dhāraṇāt rādhā vidvadabhiḥ parikīrtitāḥ* – de transcen-

dentale gedaante omhelst door Śrī Kṛṣṇa in de *rāsa-sthalī* is Rādhā."

Bovendien vinden we hierover in *Śrīmad-Bhāgavatam* veel gevestigde waarheid, *tattva-siddhānta*. Soms informeren mensen bij ons op schaamteloze wijze, "*Bhāgavata* is het boek, waarover jullie [Gauḍīya Vaiṣṇava's] in het bijzonder spreken, maar we kunnen de naam van Śrī Rādhā er niet in vinden." In feite hebben zulke personen *Bhāgavata* niet goed gelezen. Ze hebben de onderwerpen van *Śrīmad-Bhāgavatam* niet besproken en gecultiveerd volgens het voorgeschreven advies. Daarom zijn ze niet in staat om de naam van Śrī Rādhā in *Śrīmad-Bhāgavatam* te vinden. Maar degenen, die *Bhāgavata* uitdrukkelijk hebben besproken, hebben daar niet alleen de naam van Śrī Rādhā aangetroffen, maar ook de namen van Haar metgezellen.

Akrūra ging Kṛṣṇa en Balarāma naar Mathurā brengen. Toen Ze op de wagen klommen en Akrūra wilde wegrijden, versperden de *gopīs* de weg. Sommigen hielden de wielen van de wagen vast, sommigen lagen vóór de wielen op de grond en sommigen hadden de teugels van de paarden vastgepakt en wilden ze niet loslaten. Met precies dezelfde stemming, die erin wordt uitgelegd, schreef Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura in *Śrī Govinda-Dāmodara-stotram*,

*evam bruvāṇā virahātūrā bhṛśam
vraja-striyaḥ kṛṣṇa-viṣakta-mānasah
visṛjya lujjām ruruduḥ sma su-svaraṁ,
govinda! dāmodara! mādHAVeti!*

Śrī Govinda-Dāmodara-stotram (26)

De dames van Vraja, die zo aan Kṛṣṇa waren gehecht, voelden zich uiterst verontrust door hun aanstaande scheiding van Hem. Ze vergaten alle schaamte en riepen luid, 'O Govinda! O Dāmodara! O Mādhava!'

De *gopīs* gillen en huilen. Welke gevoelens hebben ze? Ze zijn bedroefd door de scheiding van Kṛṣṇa: *vraja striyaḥ kṛṣṇa-viṣakta-mānasaḥ*. Ze kennen niemand alleen Kṛṣṇa. Op dat moment geven ze alle schaamte, ongenoegen, angst en alles op en beginnen te roepen, *ruruduḥ sma susvaram, govinda! dāmodara! mādhaveti!* Wat drukken ze uit met hun gekrijt? Jij vertrekt en laat ons achter! Jij bent zo wreed!" Dit is hun gevoel en Rādhārāṇī is ook bij hen. Dit gevoel wordt tot uitdrukking gebracht in de *śloka*,

*anayārādhito nūnaṁ
bhagavān harir īśvaraḥ
yan no vihāya govindaḥ
prīto yām anayad rahaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.30.28)

Zeker heeft deze *gopī* (Śrīmatī Rādhikā) oprecht Bhagavān Śrī Hari, de hoogste autocraat, vereerd (*ārādhito*). Waarom heeft Govinda ons anders allemaal achtergelaten en alleen Haar meegenomen?

"*Anayārādhito nūnaṁ bhagavān harir īśvaraḥ* – Īśvara Hari werd door Rādhā in de hoogste mate vereerd." Degene, die Bhagavān in de hoogste mate heeft vereerd, is Rādhā. Geen andere *śakti* van deze wereld is in staat Hem omvangrijker te vereren dan Zij. In deze *śloka* wordt Haar naam op een verscholen wijze vermeld. Waarom? Omdat Kṛṣṇa Dvaipayāna Vedavyāsa niet bereid was om deze diep vertrouwelijke *tattva*

aan iedereen uit te dragen. De betekenis van dit vers wordt onthuld door de dichter Śrīla Jayadeva in zijn *padāvalī*, een dichtbundel, waarin hij persoonlijk aan zijn toehoorders openbaart,

*yadi hari smaraṇe sarasaṁ mano
yadi vilāsa-kalāsu kutūhalam
madhura-komala-kānta-padāvalīm
śṛṇu tadā jayadeva-sarasvatīm*

Gītā-govinda (1.3)

Beste toehoorders! Als uw geest is doordrenkt van gevoelens van een steeds nieuwe liefdevolle gehechtheid bij het horen van het spel en avontuur van Śrī Hari en als u nieuwsgierig bent naar Zijn inventiviteit in de kunsten der liefde, kunt u in zegen worden ondergedompeld door te luisteren naar de honingzachte, tedere en tot liefde inspirerende verzen van deze verzameling liederen door de dichter Jayadeva.

De bovenzinnelijke dichter, Śrī Jayadeva Gosvāmī, geeft zijn uitleg van het vers *anayārādhito nūnaṁ* in de volgende *śloka*,

*kaṁsārīr api saṁsāra-
vāsanā-baddha-śṛṅkhalām
rādhām ādhāya hṛdaye
tatyāja vraja-sundariḥ*

Gītā-govinda (3.1)

Toen Kṛṣṇa, de vijand van Kāṁsa, Zich de intieme liefde herinnerde, die eerder door Rādhā tot uitdrukking was gebracht, realiseerde Hij Zich, dat dit de essentie van de hoogste toegewijding was. Zijn hart werd aan de ketting gelegd van werelds verlangen belichaamd in de gedaante van Rādhā. Daardoor

beschouwde Hij de liefde van de andere wulpse jongedames van Vraja als onbeduidend en liet hen allemaal achter.

Śrī Jayadeva heeft hier de betekenis van die *śloka* helder uitgelegd. In diverse verzen van zijn hand wordt ook gezegd, *dhira-samire, yanunā-tire, vasati vane vanamāli*. Daarin heeft hij hetzelfde gevoel weergegeven.

We zien dus, dat Kṛṣṇa Dvaipayāna Vedavyāsa het onderwerp verscholen heeft gehouden en dat Śrī Jayadeva Gosvāmī het op heldere wijze heeft onthuld. Waarom is dat? De een denkt, "Het kan niet aan iedereen worden gegeven. Het kan niet worden gegeven aan mensen zonder kwalificatie. We moeten het pas geven na ampele overwegingen." Terwijl een ander met een geweldig ruime instelling het naar iedereen verspreidt en zegt, "Degene onder jullie met kwalificatie (*adhikāra*) kan het begrijpen." Dit kun je echter in overeenstemming brengen. De een wil het niet geven en de ander geeft het vrij weg in de wetenschap, dat we het ontvangen volgens onze kwalificatie. Toch is de een niet minder grootmoedig dan de ander. Degene, die de kwalificatie van het publiek in overweging neemt, geeft het op een verholde manier. En de ander zegt, "Ik laat het aan jezelf over. Jullie moeten erover praten en er een begrip van vormen in overeenstemming met je eigen kwalificatie." Op die manier kan alles in overeenstemming worden gebracht.

Rādhā-tattva, de waarheid van Śrī Rādhā, is diepgaand en buitengewoon vertrouwelijk. Daarom hebben schrijvers en commentatoren het onderwerp tot zekere hoogte onthuld. *Rādhā-tattva* wordt uitdrukkelijk beschreven in de boeken van onze Gosvāmī's en lang vóór de tijd van onze Gosvāmī's werd

rādhā-tattva uitgelegd in *Garga-saṁhitā*. We vinden het ook in de boeken van de dichter Jayadeva en in een boek van Śrīla Prabodhānanda Sarasvatīpāda, *Rādhā-rāsa-sudhā-nidhi*, dat uitsluitend de vertrouwelijke *tattva* van Śrī Śrī Rādhā-Mādhava bevat en dat vol staat met de vertrouwelijkheden van Hun *līlās*.

Fragmenten uit een lezing gegeven in
Śrī Śyāmasundara Gauḍīya Maṭha, Śiligoḍi,
op Śrī Rādhāṣṭamī, 4 september 1992

Vertaald uit *Śrī Gauḍīya Patrikā* 45.5
door het *Rays of The Harmonist* Team,
Vol. 8, "Śrī Puruṣottama-vrata", zomer 2001

Radha-tattva

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVDĀNTA VĀMANA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

A LLE RĀDHĀ-TATTVA STAAT IN HET BOEK, *Śrī Rādhā-rāsa-sudhā-nidhi*, maar niet iedereen heeft de capaciteit om het te bespreken. Men kan een paar inleidende hoofdstukken bespreken, maar het is ongepast om er verder op in te gaan. Wie kunnen hier wel over spreken? Iemand, die een zeer hoog niveau van *bhakti* heeft bereikt en die, door te horen, te chanten en aan het bovenzinnelijke, bekoorlijke spel van Bhagavān te denken, dat spel op geen enkele wijze verkeerd begrijpt.

Openbaringen van de Absolute Waarheid (*tattva-darśana*) staan in *Śrīmad-Bhāgavatam* in de beschrijvingen over het stelen van de kleding van de *gopīs* (*vastra-haraṇa-līlā*), het bootavontuur (*nauka-vilāsa-līlā*) en de vijf hoofdstukken over *rāsa-līlā* (*rāsa-pañco-dhyāya*). De kwalificatie (*adhikāra*) om

dit spel te kunnen bespreken wordt niet iedereen toebedeeld. De meisjes, bijvoorbeeld, die Yogamāyā-devī vereerden, waren maar zes jaar oud en *vastra-haraṇa-lilā* dient in dit perspectief te worden gezien. De uitleg van dit spel door de geschriften wordt echter door velen misverstaan.

In deze tijd worden historische waarheden verdraaid. Vanwege hun kritische mentaliteit zijn er figuren, die ons proberen te dwingen om een verdraaiing van de waarheid (of datgene, dat is tegengesteld aan *siddhānta*) te accepteren. De fout om de liefvallige avonturen van Bhagavān te verwarren met het doen en laten van gewone helden en heldinnen is een grote overtreding.

Aangezien we de neiging hebben om fouten te maken met betrekking tot de vele aspecten van onze discussies en beschrijvingen van dergelijke onderwerpen, zijn er regulerende principes ingesteld. Voor iemand met een spirituele kwalificatie is het niet verkeerd om over deze onderwerpen te spreken, maar de mensen in het algemeen dienen ze niet te bespreken.

Wat is de noodzaak voor deze beperking? Om dit te begrijpen wordt het voorbeeld van Śrī Śiva geciteerd,

*naitat samācarej jātu
manasāpi hy anīśvaraḥ
vinaśyaty ācaran mauḍhyād
yathārudro 'bdhi-jam viṣam*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.33.30)

[Degenen, die geen bestuurders (*īśvaras*) zijn, zijn machteloos en worden op hulpeloze wijze bestuurd door de wetten van *karma*. Ze mogen het spel van Bhagavān nooit imiteren, zelfs niet in gedachten. Zoals iemand, die op domme wijze Śrī Śiva

imiteert door het vergif te drinken, dat voortkomt uit het karnen van de oceaan, onherroepelijk wordt vernietigd.]

Dat was een gevaarlijke situatie. Er ontstond vergif bij het karnen van de melkoceaan en dat vergif werd door Śiva Ṭhākura geconsumeerd. Toen hij het had gedronken, raakte hij buiten bewustzijn. Dat is de geschiedenis. Maar door de genade van Bhagavān kwam Śrī Śiva weer tot zijn positieven. Het effect van het drinken van vergif overweldigde hem en hij werd daarom bekend als Nilakaṇṭha ('degene met de blauwe keel').

Degenen, die er niet de geschikte capaciteit voor hebben, dienen zich te onthouden van gesprekken over *rāsa-līlā*. Aan iemand, die vraagt waarom, is het antwoord, "Wat in *sāstra* staat is van toepassing." En dan kan men nog vragen, "Wat is het probleem van het bespreken van *rāsa-līlā* en waarom is het ongepast, als Śrī Vedavyāsa zelf heeft gezegd,

*vikrīḍitaṁ vraja-vadhūbhir idaṁ ca viṣṇoḥ
śraddhānvito 'nuṣṅṅuyād atha varṇayed yaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.33.39)

[Een nuchter persoon, die vol vertrouwen is en onafgebroken hoort en schrijft over de bovenzinnelijke *rāsa-līlā* van Bhagavān Śrī Kṛṣṇa met de jongedames van Vraja, ontwikkelt eerst bovenzinnelijke toewijding (*parā-bhakti*) voor de lotusvoeten van Bhagavān. Daarna zal hij snel zijn zintuigen overwinnen en voor altijd vrij worden van de ziekte van het hart – wereldse lust.]

*'śraddhā'-śabde – viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 22.62)

[*Śraddhā* is het vaste vertrouwen, dat alles wordt volbracht louter door de uitvoering van *bhakti* aan Śrī Kṛṣṇa.]

Waar is eigenlijk mijn vertrouwen in deze woorden? In hoe verre verlaat ik me hierop? [Met deze *śloka*] wordt al mijn schijnbare gevoel van kwalificatie vergruist. Met andere woorden, ik heb geen kwalificatie.

Als we elders in de *Bhāgavata* kijken, komen we een paar woorden van hoop tegen. Welke soort hoop?

*na mayy deveśita-dhiyāṁ
kāmaḥ kāmāya kalpate
bharjitā kvathitā dhānāḥ
prāyo bījāya neśate*

Śrīmad-Bhāgavatam (10.22.26)

[Het verlangen van degenen, die hun gedachten aan Mij vasthouden, leidt niet tot een materieel verlangen naar zintuiglijke lustbevrediging, zoals ook gerstekorrels, die zijn gedroogd door de zon en dan zijn gekookt, niet langer kunnen ontkiemen.]

Deze *śloka* geeft hoop aan de gemiddelde persoon. Kṛṣṇa zegt, dat lust, woede, hebzucht, illusie, dwaasheid en afgunst niet bij de persoon zullen en kunnen blijven, die sterk aan Hem is gehecht. Hoe gaan ze door het leven? Welke soort mensen zijn dat? *Bharjitā kvathitā dhānāḥ prāyo bījāya neśate*. Het woord *dhānāḥ* (bonendeeg) wordt hier gebruikt. Hoe kunnen de boontjes erin nog ontkiemen, als het deegkoekje is

gefrituurd of gekookt? Het is onmogelijk. En de toegewijden, die op dit bonenkoekje lijken, kunnen een werelds leven leiden, maar ze zijn totaal niet werelds. Zulke toegewijden kun je moeilijk herkennen. Ze worden vergeleken met een rijpe mango, die onrijp lijkt vanwege de groene kleur aan de buitenkant. Ze worden ook vergeleken met *pankala*-vissen [die in de modder leven]. Doorsnee mensen kunnen hen niet herkennen, of hun ware positie begrijpen, maar Kṛṣṇa heeft die positie Zelf beschreven.

Terwijl we al deze uitspraken in gedachten houden en erover nadenken, dienen we verscheidene punten te begrijpen en in overweging te nemen, in welke mate ons hart vooruitgang heeft gemaakt. Word ik overweldigd door lust, woede, hebzucht, illusie, dwaasheid of afgunst? Hebben ze nog steeds invloed op mij of niet? Ben ik ervan bevrijd of niet? In welke mate is de genade van *guru* over me heengekomen? Mijn kwalificatie is afhankelijk van deze overwegingen.

In het leven van dergelijke toegewijden bestaan geen vals-ego, stoer doen, afgunst, kwaadaardigheid, enzovoort – alleen hartgrondig wenen. Niets anders dan dat. Ditzelfde hunkeren en zorgelijk wenen is duidelijk manifest in de onthullingen van de waarheid met betrekking tot Śrī Rādhā.

Rādhā, Rādhikā en Sarva-sādhikā zijn drie namen van Haar. Door Haar verering van Bhagavān beheerst Ze Hem meer dan wie ook en daarom is Haar naam Rādhā. Om deze reden is een andere naam van Rādhā Sevārāṇī, koningin van dienstbaarheid aan Hem. Misschien hebben jullie Śrī Vṛndā-vaneśvari-nāmāṣṭottara-śata-nāma-stotra, "Honderdacht na-

men van Śrī Rādhikā" gelezen. Daarin staat ook een *Sahasra-nāma-stotra*, "Duizend namen van Śrī Rādhikā". In deze *stotras* worden alle transcendentale kwaliteiten op een wonderbaarlijke wijze beschreven. Niets is achterwege gelaten. Alle inzichten en vaardigheden, die nodig zijn om Bhagavān te beheersen, staan tot Haar dienst.

Als Kṛṣṇa wordt gepresenteerd zonder Rādhā, heeft Hij geen identiteit. Śrīmatī Rādhārāṇī is de manifestatie van Zijn gevoelens en de hele rest. En bovendien, zonder Haar kan Zijn bestaan en persoonlijkheid niet worden bevat. Alle Veda's hebben verklaard, dat Kṛṣṇa ondergeschikt is aan de dienstmaagden van Rādhā, of *dāsīs*, *rādhāra dāsira kṛṣṇa sarva-vede bole*. Welke een verbijsterende kwestie! *Sakhira ānugatya sakhī*. De identiteit van Kṛṣṇa is, dat Hij aan degenen toebehoort, die Śrīmatī Rādhikā dienen onder begeleiding van Haar *sakhīs*. Wat bijzonder! Dat allerhoogste object van service (*sevā-vastu* – Śrī Kṛṣṇa) wordt beheerst door onbaatzuchtige toegewijde dienst (*sevā*). Dit is het lichtende bewijs.

De voorgaande *ācāryas* in onze lijn hebben gezegd, "Je moet *hari-bhajana* doen onder leiding van de oorspronkelijke bron van service (*āśraya-vigraha*).". Als de vraag wordt gesteld, wie die oorspronkelijke *āśraya-vigraha* is, weten velen onder ons niet, dat het Śrīmatī Rādhārāṇī is. En dan degenen, die Haar volgen, zijn Haar *narma-sakhīs*, *priyā-narma-sakhīs*, *mañjarīs* enzovoort. Het is geboden om te dienen onder leiding van de oorspronkelijke *āśraya-vigraha*, Rādhārāṇī. Die *sevā* is succesvol en in alle opzichten mooi.

In de *Padyāvalī* van de *mahājanas* zien we staan,

*āśraya laiṅyā bhaje, tāre kṛṣṇa nāhi tyaje
āra saba more akāraṇa*

Ṭhākura Vaiṣṇava-pada (1)

[Indien men Kṛṣṇa vereert onder leiding van de *āśraya-vigraha* (Śrīmatī Rādhārāṇī), kan Kṛṣṇa die persoon nooit verlaten.]

Dit kan op velerlei manieren worden uitgelegd en om die reden is men genoodzaakt de complete *āśraya-bhagavān* en Haar aanhang te volgen – zo veel *āśraya-vigrahas* (*prāṇa-priyā-sakhīs, mañjarīs*, enzovoort)²⁸ als er zijn. Als je volgt zonder consistent te zijn of niet verbonden te zijn, krijgt je niet de vrucht van realisatie van de Absolute Waarheid (*tattva-darśana*).

Het volgen door het kanaal van voorgangers, de stroom van de *guru-paramparā*, wordt voorgeschreven [als de beste manier om Śrī Rādhā te vereren]. Het woord *āmnāya* is in onze Gauḍīya Vaiṣṇava literatuur gebruikt en dat komt uit de Veda's. Welke omschrijving wordt daar gegeven?

*āmnāyah śrutayah sākṣād
brahma-vidyeti viśrutah
guru-paramparā prāptāḥ
viśva-kartur hi brahmaṇaḥ*

Mahājana-kārikā

[Kennnis ontvangen door auditieve waarneming via het medium van *guru-paramparā*, die zijn aanvang heeft bij Śrī Brah-

²⁸ Passage uit *Gaura-vāṅī-pracāriṇe*, Hoofdstuk 5.

mā, de schepper van het universum, wordt *āmnāya* genoemd.
Zulke kennis is ook bekend als *brahma-vidyā*.]

Vedische literatuur, die via de *guru-paramparā* wordt ontvangen, wordt *āmnāya* genoemd en dat kanaal is het juiste.

Śakti en de verschillende functies van *śakti* hebben namen gekregen volgens hun verschillende categorieën. Deze categorieën moeten niet worden samengevoegd. Is de vrouw des huizes hetzelfde als haar dienstmeid? Zou een intelligent persoon deze verkeerde conclusie trekken? In *Śrī Nārada Pañcaratra* (12.55) wordt geschreven, "*tava vakṣasi rādhāhaṁ rāse vṛndāvane vane* – Ik ben Rādhikā, die danst op Jouw borst op het *rāsa*-festival in het bos van Vṛndāvana." Jaḍa-māyā, of Mahāmāyā, de materiële energie, kan dit echer niet zeggen, want ze heeft de macht niet om dat te doen. Ze staat met gevouwen handen achter Bhagavān. Veel *sāstras* hebben dit uitgelegd en zelfs de *Bhāgavata* heeft het beschreven,

*vilajjamānayā yasya
sthātum iṅṣā-pathe 'muyā
vimohitā vikatthante
mamāham iti durdhiyaḥ*

Śrīmad-Bhāgavatam (2.5.13)

[De begoochelende energie van Bhagavān kan, vol schaamte over haar postie, niet de overhand nemen. Zij worden begoocheld, doordat zij altijd onzin uitkraamt en verzonken is in gedachten van 'Ik ben het' en 'Het is van mij'.]

Vilajjamānayā betekent, dat de begoochelende energie uit schaamte niet voor Bhagavān komt staan. Integendeel, ze staat achter Hem.

Rādhā-tattva gaat zo diep en is zo vertrouwelijk, dat het niet overal kan worden besproken. Degenen, die oprecht een transcendentaal verlangen hebben, kunnen de boeken van de Gosvāmī's en de dichter Jayadeva bespreken, evenals de *Garga-saṁhitā* en *Rādhā-rāsa-sudhā-nidhi* van Śrīla Prabodhānanda Sarasvatī. En er zijn vele overeenkomstige boeken, waarin *rādhā-tattva* levendig wordt beschreven. Echter, deze hoogst vertrouwelijke *kathā* kan niet en mag niet met iedereen op dezelfde manier worden besproken. Waarom niet? Door dat wel te doen kunnen bepaalde toehoorders in de war raken. Iemand kan wel zeggen, dat het beter is om iets te doen dan niets te doen, maar wanneer vindt dat eigenlijk een toepassing? Als ik niets te doen heb, zeggen ze, dat ik moet zitten en chanten, dus ik chant. Iets is beter dan niets. Een blinde oom is beter dan geen oom. Aan de andere kant is het niet beter om overtredingen te maken dan geen overtredingen te maken. Dit behoeft bijzondere rekenschap.

Indien mijn gedachten zich niet op een zeker hoog niveau bevinden, dien ik af te zien van een dergelijke discussie. En wanneer ik begrijp, dat Bhagavān mij de kwalificatie heeft gegeven, dat *guru* mij de kwalificatie heeft gegeven, dat de Gosvāmī's mij de kwalificatie hebben gegeven, dan volg ik hun gedachtenlijn. Iedereen moet niet voor altijd op hetzelfde niveau blijven hangen. Die stelling wordt door geen enkele [spirituele] gezagsdrager ondersteund.

"*Tava vakṣasi rādhāham rāse vṛndāvane vane* – in het bos genaamd Vṛndāvana ben Ik Jouw innerlijke *śakti*, Śrī Rādhikā, die Jouw borst in de *rāsa*-dans siert." Deze uitspraak van

Pārvatī-devī stort ons in twijfel en wantrouwen. We moeten begrijpen, dat *śakti* niet uit twee bestaat. In Haar spirituele gedaante (*cit-svarūpa*) is die *śakti*, of dat vermogen, Rādhikā. En in haar materiële gedaante (*jaḍa-svarūpa*) is die *śakti* – *jaḍa-śakti*, het materiële vermogen – Mahāmāyā. Als we zien, dat de begoochelende energie van Śrī Viṣṇu, welke zich in de spirituele wereld manifesteert, het transcendentale vermogen is en dat in het materiële gebied het materiële vermogen aanwezig is, zijn al onze misvattingen verdreven.

In de *Mārkaṇḍeya Purāṇa* staat, "*mahāmāyā harescaitat-taya sammohyate jagat* – alleen Mahāmāyā, het vermogen, of *śakti*, van Śrī Hari, heeft de wereld begoocheld." Diezelfde *śakti* van Śrī Bhagavān is de *cit-śakti* in transcendentale activiteiten en de *jaḍa-śakti* in materiële activiteiten.

Volgens de overweging van *sāstra* zijn we ondergeschikt aan de belichaming van het transcendentale vermogen, *cit-śakti svarūpiṇī* Śrī Rādhikā. Wij voeren *kṛṣṇa-bhajana* uit onder Haar bescherming. Degenen, die alleen affiniteit hebben met het materiële vermogen en niet hun toevlucht nemen tot het spirituele vermogen – hoewel men hen kent als Śakta's (vereerders van *śakti*) – zijn geen Vaiṣṇava's. Aan de andere kant zijn Vaiṣṇava's, die volkomen hun toevlucht nemen tot de *cit-śakti* [Śrīmatī Rādhikā], zuivere Śakta's.

Goloka Vṛndāvana is de eeuwige woonplaats van Śrī Kṛṣṇa en door Hem te dienen kun je die bestemming bereiken. Het uitvoeren van *bhajana*, meditatie en *nāma-kīrtana* van Kṛṣṇa alsmede het eren van Zijn *caraṇāmṛta* en *prasādā* is de meest gewenste religie; dit is ongeëvenaard.

Śrī Kṛṣṇa alleen is de eeuwige Absolute Waarheid en zijn *śakti* en metgezellen zijn ook eeuwig. Alle universa bestaan vanwege Hem. Hij alleen is de oorsprong van alles, de Allerhoogste, transcendente Absolute Waarheid. Onder invloed van Zijn onbevattelijke vermogen, de *acintya-śakti*, beschikt Kṛṣṇa over onbeperkte kwaliteiten, onbeperkte expertise en onbeperkt spel.

Rādhā-tattva wordt uitdrukkelijk beschreven in *Śrī Nārada Pañcaratra*. Daarin wordt de suprematie van Śrī Rādhikā over Śrī Kṛṣṇa gevestigd. Wanneer Parameśvara in tweeën wordt verdeeld, verschijnt Rādhā uit de linker zijde van Zijn lichaam. Zoals Śrī Kṛṣṇa buiten de materiële natuur staat, zo is ook Śrī Rādhā transcendentaal, of voorbij de materiële natuur (*nirguṇa*), eeuwig, en de belichaming van waarheid.

Śrī Rādhā werd omhelst door Śrī Kṛṣṇa tijdens de *rāsa*-dans in de *rāsa-maṇḍala* op de oever van de Yamunā in Vṛndāvana, die werd verlicht door de opkomende volle maan. Ze wordt verheerlijkt door de naam Śrī Rādhikā. *Sarva-śakti-svarūpa* (de belichaming van alle vermogen) Śrī Rādhikā is altijd meer vererenswaardig dan Śrī Kṛṣṇa. Rādhā-kānta, Śrī Kṛṣṇa Zelf, is een volgeling van Śrī Rādhikā en Rādhā is het object van Zijn hoogste meditatie. Śrī Rādhikā's *prāṇa-vallabha*, Gopendra-nandana Śrī Kṛṣṇa (de zoon van de koning der koeherders) is zeer vereerd om de *tāmbūla* enzovoort te eten, waarop Rādhā heeft gekauwd. Hetgeen na lange tijd wordt bereikt met de verering van Śrī Kṛṣṇa, kan gemakkelijk worden bereikt met een beetje verering van Śrī Rādhikā.

Kṛṣṇa is de vader van de wereld en Rādhikā is de moeder van de wereld. In vergelijking tot de vader is de moeder honderd keer meer prijzenswaardig en vererenswaardig. Onafgebroken vereren heiligen Haar, die de drie werelden bevrijdt, Śrī Rādhā. Iedere dag brengt Śrī Kṛṣṇa vol toewijding Zijn eerbetuigingen aan Haar lotusvoeten. Overweldigd door *prema* en zinderend van toewijding brengt Kṛṣṇa geparfumeerde *altā* (rode waterverf) aan op de lotusvoeten van Śrī Rādhā in de heilige bossen van Vṛndāvana en is Hij blij het restant van Haar *tāmbūla* te ontvangen.

Rādhā en Kṛṣṇa zijn één *tattva*. Zoals er geen verschil is tussen melk en zijn witte kleur, is er geen verschil tussen Rādhā en Kṛṣṇa. Śrī Rādhā is de intelligentie en de rijkdom van Śrī Kṛṣṇa en Zij alleen is de oorspronkelijke bovenzinnelijke natuur, *mūla-prakṛti*. Die buitengewoon heilzame Mahā-devī Śrī Rādhikā heeft geen wereldse geboorte of bezigheid. Wanneer Śrī Hari afdaalt om Zijn *līlā* te manifesteren, verschijnt ook Śrī Rādhikā om in dat spel te assisteren. Zij, door wier genade de Heer van Gokula, Śrī Kṛṣṇa, de Allerhoogste Heer is geworden, is in de vorm van Rādhikā neergedaald en is beschreven geworden als Parama-devī, de Allerhoogste Godin.

Alle duizend namen in *Śrī Rādhikā-nāma-sahasra-stotram* zijn heilzaam. De dienaren van de lotusvoeten van Śrī Hari, die Zich bezighoudt met meditatie op de voeten van Śrī Rādhikā, alsmede de Vaiṣṇava's, die de vreugde proeven van het dienen van Śrī Rādhā's voeten door regelmatig de genoemde *stotram* te reciteren, treffen een onbeperkt heil. De disciplinaire opvolging van bonafide Gauḍīya Vaiṣṇava geestelijk leermeesters – degenen in de lijn van Śrī Svarūpa Dāmodara

Gosvāmī en Śrīla Rūpa Gosvāmī (de *śrī svarūpa-rūpānuga gauḍīya-ācārya guruvarga*) – draagt haar vaste vertrouwen in het uitvoeren van *bhajana* op Śrī Rādhā uit, welke onverge-lijkbbaar is, zoals wordt bewezen door hun transcendentaal literaire werken en hun dienst uitgevoerd met bovenzinnelijke emotie (*bhāva-sevā*).

In het geleerde gezelschap van advocaten, juristen en rechters gaf mijn eerbiedwaardige heer, Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, een toespraak, waarin hij zei, "Zelfs met procesvoering (wettelijk argument en tegenargument) kan men *sevā* aan Śrī Rādhā krijgen en daarmee verdient men de genade van Śrī Kṛṣṇa. Wij zijn volgelingen van Śrīmatī Rādhikā, die het meest vererenswaardig van alles is. Onze bijzondere dienst is Śrī Kṛṣṇa met Haar te verenigen. Toen Kṛṣṇa een ontmoeting had met Candrāvalī, gingen de *sakhīs* een klacht indienen bij Vṛndāvaneśvarī Śrī Rādhikā. En nadat er een schriftelijk bevel was ingediend en Kṛṣṇa was gearresteerd, organiseerden ze Zijn zoete hereniging met Śrī Rādhā."

Śrī Rādhā-dayitā-dāsa Śrīla Sarasvatī Prabhupāda heeft in zijn commentaar op *Śrī Manaḥ-sikṣā* uitgelegd,

*rādhā-dāsye rahi, chāḍo bhoga-ahi,
pratiṣṭhāsā nahe kīrtana-gaurava
rādhā-nitya-jana, tāhā chāḍi' māna,
keno vā nirjana-bhajana kaitava*

[Door in *rādhā-dāsya* (de dienst aan Śrī Rādhā) gesitueerd te raken kun je je verlossen van de slang van materieel plezier. Weet, dat het verlangen naar respect en adoratie niet de glo-

rie is van *kīrtana*. O verstand, waarom heb je – nu je het gezelschap van de eeuwige dienaren van Śrī Rādhā hebt opgegeven – de frauduleuze praktijk van solitaire *bhajana* aangenomen?]

Śrīla Gaura-kiśora dāsa Bābāji Mahārāja zong,

*kothāy go premamayi rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

*dekhā diye prāṇa rākho, rādhe rādhe
tomār kāṅgāl tomāya ḍāke, rādhe rādhe*

*rādhe vṛndāvana-vilāsini, rādhe rādhe
rādhe kānu-māna-mohini, rādhe rādhe*

*rādhe aṣṭa-sakhīr śiromaṇi, rādhe rādhe
rādhe vṛṣabhānu-nandini, rādhe rādhe*

Kothāya Go Premamayi (1-4)

[O Rādhā, die vol *prema* is, waar ben Je? Rādhe! Alle eer aan Jou! Radhe! Geef me Jouw *darśana* en red mijn leven. Jouw miserabele bedelaar roept naar Jou, "Rādhe! Rādhe!" Rādhe! Je houdt Je bezig met romantische avonturen in Vṛndāvana. Rādhe! Je bent de bezweerder van de geest van Kānu. Rādhe! Je bent het kroonjuweel van Jouw acht belangrijkste *sakhīs*. Rādhe! Je bent de betoverende dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja.]

Ook Śrīla Saccidānanda Bhaktivinoda Ṭhākura, die niet-verschillend is van Śrī Gadādhara en die de *bhakti-bhagīrathī*, de vloeiende stroom van zuivere toewijding, weer op gang heeft gezet, heeft gezongen,

*kṛṣṇa-vaśīkāre candrāvalī-ādi
parājaya māne hoiyā vivādī
hari-dayita rādhā-caraṇa preyaśī
bhakativinoda śrī-godruma-vāsī*

Ramaṇī-Śiromaṇi (6-7)

Met elkaar wedijverend om Śrī Kṛṣṇa onder hun controle te krijgen aanvaarden Candrāvalī en alle andere *gopīs* hun verlies van Haar. Bhaktivinoda, een ingezetene van Śrī Godruma, heeft aspiratie voor de lotusvoeten van Śrī Rādhā, de grootste geliefde van Śrī Hari.

*je dhorilo rādhā-pada parama jatane
se pāilo kṛṣṇa-pada amūlya-ratane
rādhā-pada binā kabhu kṛṣṇa nāhi mile
rādhāra dāsīra kṛṣṇa, sarva-vede bole*

Rādhikā-caraṇa-padma (4-5)

Iemand, die met grote zorg de lotusvoeten van Śrī Rādhā vastpakt, verkrijgt het onbetaalbare juweel van Śrī Kṛṣṇa's lotusvoeten. Zonder de lotusvoeten van Śrī Rādhā kan men Śrī Kṛṣṇa nimmer bereiken. Alle vedische geschriften verklaren, dat Kṛṣṇa deel uitmaakt van de dienaressen van Śrī Rādhā.

*sakhī-gaṇa mama, parama-suhṛt,
yugala-premera guru
tad-anugā ha'ye, sevibo rādhāra,
araṇa-kalapa-taru*

Vṛṣbhānu-sūtra (3)

De *sakhīs* zijn mijn grootste weldoeners en *gurus* met betrekking tot de liefdesperikelen van het Goddelijk Paar. Ik blijf

trouw onder hun leiding en dien de lotusvoeten van Śrī Rādhā, die lijken op wensbomen.

*rādhikā-caraṇa, tyajiyā āmāra
kṣaṇeke pralaya haya
rādhikāra tare, śata-bāra mari,
se duḥkha āmāra saya*

Śrī Kṛṣṇa-virahe (2)

Als ik de lotusvoeten van Rādhikā zelfs maar een ogenblik zou verzoeken, zou er niets van me overblijven. Omwille van Rādhikā zou ik honderden keren de angst van het sterven kunnen ondergaan.

*rādhā-bhajane jadi mati nāhi bhelā
kṛṣṇa-bhajana tava akāraṇa gelā
ātapa-rohita sūraja nāhi jāni
rādhā-virahita mādhava nāhi māni*

Rādhā-bhajane Jādī (1-2)

Als de wens om Śrī Rādhā te dienen zich niet aandient, is jouw verering van Kṛṣṇa vergeefs. We kunnen de zon niet zien zonder het zonlicht. Op dezelfde manier kunnen we Mādhava niet scheiden van Rādhā.

*bhaktivinoda, āna nāhi jāne
pari nija-sakhī-pāya
rādhikāra gaṇe, thākiyā satata
yugala-caraṇa cāya*

Daśakuṣī (7)

Behalve de wens om de lotusvoeten van het Goddelijk Paar te dienen en altijd in de *gaṇa* (groep) van Rādhikā te blijven, weet Bhaktivinoda van niets. Hiertoe valt hij (zij) aan de voeten van haar *sakhī*.

Radha-prema maakt Krishna gek

ŚRĪ ŚRĪMAD

GAURA GOVINDA GOŚVĀMĪ MAHĀRĀJA

TIJDENS DE LAATSTE TWEE DAGEN – EN dit wordt de derde dag – hebben we gesproken over de oorzaken van de aankondiging van *prema-puruṣottama Śacīnandana Gaurāṅga*. Er zijn twee typen oorzaken: de een is uiterlijk en de andere is innerlijk. Ik heb al besproken welke de uiterlijke oorzaken zijn: *yuga-dharma pravartana* (om liefde voor God uit te delen). Deze externe oorzaken zijn bestemd voor de levende wezens van Kali-yuga. De interne oorzaak is voor Hemzelf. De externe oorzaak is de behoefte van anderen; de interne oorzaak is Kṛṣṇa's eigen behoefte en daarvan zijn er drie.

śrī-rādhāyāḥ praṇaya-mahimā kīdṛśo vānayaivāsvādyo yenādbhuta-madhurimā kīdṛśo vā madiyaḥ

*saukhyarṁ cāsyā mad-anubhavataḥ kīdṛṣaṁ veti lobhāt
tad-bhāvāḍhyaḥ samajani śacī-garbha-sindhau harīnduḥ*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 1.6)

[Met het verlangen de glorie van de liefde van Rādhārāṇī te begrijpen, de wonderbaarlijke kwaliteiten in Hem, die alleen Zij door Haar liefde proeft, en het geluk, dat Zij voelt, wanneer Ze Zich de bekoorlijkheid van Zijn liefde realiseert, kwam de Allerhoogste Śrī Hari, die rijkelijk over Haar emoties beschikte, uit de baarmoeder van Śrīmatī Śacī-devī op het moment, dat de maan boven de zee verscheen.]

Op de avond van de 17de heb ik gesproken over *lobha*, inhaligheid. Er zijn drie typen verlangens in Kṛṣṇa. Het eerste is *śrī-rādhāyāḥ praṇaya-mahimā kīdṛṣam* – Waaruit bestaat de *praṇaya*, liefde, van Rādhārāṇī? Het tweede is *svādyo yenādbhuta-madhurimā kīdṛṣo vā madīyaḥ* – Waaruit bestaat Mijn uitzonderlijke schoonheid, waarop Rādhārāṇī verliefd wordt? Het derde is *saukhyarṁ cāsyā mad-anubhavataḥ* – Welk plezier en welk geluk ervaart Rādhārāṇī, wanneer Zij van Mijn schoonheid geniet? Kṛṣṇa ontwikkelde een gretigheid voor deze drie verlangens, *trividha-vāñchā*. Daarom werd Hij Gaura. Dit is de innerlijke oorzaak.

We moeten rādhā-tattva bespreken

Deze drie verlangens hebben allemaal betrekking op Rādhārāṇī, dus we moeten *rādhā-tattva* bespreken, anders kunnen we het niet begrijpen. Het is een erg moeilijke *tattva*. Daarom is Kṛṣṇa er gretig naar geworden. Hij heeft drie typen gretigheid ontwikkeld, of drie soorten verlangens. Hij deed Zijn

best om Zijn gretigheid in *kṛṣṇa-līlā* te bevredigen, maar dat is Hem niet gelukt. Daarom is die gretigheid daar nog in Zijn hart en het is een zeer intens verlangen, dat niet kan worden onderdrukt. Het moet worden vervuld. "Wat zal Ik doen? Hoe kan Ik deze drie verlangens, of deze drie typen gretigheid, in vervulling brengen?" Nadat Hij er zeer diep over had nagedacht, besloot Kṛṣṇa uiteindelijk, "Ik moet het gevoel en de gelaatskleur van Rādhārāṇī aannemen, anders kan Ik deze drie verlangens niet in vervulling brengen." Deze verlangens worden niet in *kṛṣṇa-līlā* vervuld. Deze drie verlangens worden vervuld in *gaura-līlā*. Daarom is Kṛṣṇa als Gaura verschenen.

Er zijn twee tegengelen

We moeten spreken over vraag, wat die liefde van Rādhā is en op welke manier Rādhā's liefde, *rādhā-prema*, erg groot is, groter dan die van Kṛṣṇa. Kṛṣṇa heeft in *Bhagavad-gītā* gezegd, *mattaḥ parataram nānyat kiñcid asti*, "Niemand is superieur aan Mij." Hij is de Allerhoogste, maar hier is Kṛṣṇa niet de Allerhoogste. Hier tref je dus twee tegengestelden aan: aan de ene kant is Hij de Allerhoogste en aan de andere kant is Hij niet de Allerhoogste. Hij verzoekt om de lotusvoeten van Rādhārāṇī, *dehi pada-pallavam udāram*. Dit zijn de twee tegenstellingen. Dit is heel wonderlijk.

De drie onderwerpen in *rādhā-prema*

Je vindt drie onderwerpen in *rādhā-prema*. Het eerste is, dat *rādhā-prema* Kṛṣṇa gek maakt. *Rādhā-prema* is zo sterk, dat het Kṛṣṇa, die almachtig is, gek maakt. Kṛṣṇa is almachtig, toch wordt Hij gek op *rādhā-prema*. Dus *rādhā-prema* is groter dan Hij is.

Nummer twee is, dat het plezier en geluk van het proeven van de gevoelens van die liefde, *rādhā-prema*, Kṛṣṇa onbekend is. Dit is onbekend aan Hem, die alwetend is. Daarom is *rādhā-prema* groter dan Hij is.

Het derde en laatste punt is, dat er in *rādhā-prema* een combinatie van twee tegengestelden aanwezig is. We gaan deze drie punten een voor een bespreken.

De reden waarom iemand gek wordt

Het eerste onderwerp betreft de manier, waarop *rādhā-prema* Kṛṣṇa gek maakt. De Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, die almachtig, zichzelf genoeg, *pūrṇa-brahma*, volkomen is en geen gebreken heeft, wordt gek. Wonderlijk! *Rādhā-prema* maakt Hem gek!

Wanneer zich de vraag aandient, wat gekte veroorzaakt, gaan we eerst de mogelijke redenen voor de gekte van een persoon analyseren. Daarna gaan we kijken, of ze op Kṛṣṇa van toepassing zijn, of niet.

Welke zijn de redenen, waarom een persoon gek wordt? Daarvoor zijn drie redenen. Kennen jullie die? Zijn jullie niet gek? Iemand die gek is, weet niet, dat hij gek is.

Nummer een is, wanneer iemand heel diep en excessief over een onderwerp nadenkt, wordt hij gek. Dit is de eerste reden.

Nummer twee is, dat ieder individu de capaciteit heeft om een bepaalde hoeveelheid [data] vast te houden. Een opslag heeft een vaste capaciteit. Bijvoorbeeld, de capaciteit van een lamp van zestig Watt is beperkt tot zestig Watt. Als het erboven komt, als het honderd Watt wordt, springt hij kapot, dan wordt hij gek. Dit is de tweede reden.

De derde reden voor de gekte van een persoon is, dat hij niet over voldoende kennis van het onderwerp beschikt, of dat zijn kennis wordt afgedekt met onwetendheid. Dit zijn de drie redenen, waarom iemand gek wordt.

We gaan nu een voor een analyseren, of deze redenen op Kṛṣṇa van toepassing zijn, of niet. Maar wanneer we ze analyseren, zal je zien, dat deze drie redenen op Hem totaal niet van toepassing zijn. Kṛṣṇa is de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Hij is volkomen en compleet, *pūrṇa-brahma*. Iedereen mediteert op Hem en vereert Hem. Iedereen analyseert *kṛṣṇa-tattva*. Iedereen informeert steeds meer naar Hem om Hem helemaal te kunnen begrijpen. Toch is dat zeer moeilijk. Ze worden allemaal geabsorbeerd in gedachten aan Kṛṣṇa, Jagannātha, omdat Hij de Absolute Waarheid is, *advaya-jñāna tattva*; *pūrṇa-brahma*, volkomen vol, *āptakāma*, zichzelf genoeg; en *ātmārāma*, Hij die plezier heeft in Zichzelf. Hij is de bron en het reservoir van alle gevoelens. Hij is *paramā-nanda-svarūpa*, het uiterste van *ānanda-māyā* (vol zegen).

Dus hoe kan Hij gek worden door diep over een bepaald onderwerp na te denken? Dat is niet mogelijk.

Is er iemand, die Mij een plezier kan doen?

Kavirāja Gosvāmī heeft de gedachten van Kṛṣṇa beschreven in *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.238-240)*,

*kṛṣṇera vicara eka āchaye antare
pūrṇānanda-pūrṇa-rāsa-rūpa kahe more*

[Śrī Kṛṣṇa schouwde eens in Zijn hart, "Iedereen zegt, dat Ik volkomen zegen ben, vol van alle *rasa*.]

*āmā haite ānandita haya tribhuvana
āmāke ānanda dibe – aiche kon jana*

["De hele wereld ontleent plezier aan Mij. Is er iemand, die Mij plezier kan geven?]

*āmā haite jāra haya śata śata guṇa
sei-jana āhlādite pāre mora māna*

["Iemand, die honderd keer meer kwaliteiten heeft dan Ik, zou Mijn geest een plezier kunnen doen."]

Dit zijn Kṛṣṇa's gedachten. Kṛṣṇa denkt, "*pūrṇānanda-pūrṇa-rāsa-rūpa kahe more...*"

"Ze zeggen allemaal, dat Ik het meest compleet ben en dat Ik een reservoir van alle smaken en gevoelens. Er is geen gebrek in Mij. Ik ben het meest *ānanda*, *paramānanda*, het meest *ānanda-māyā*, vol zegen, vol vreugde. De *tribhuvana*, drie planetaire systemen, worden *ānanda-māyā*, zegenrijk, vanwege Mij. Is er iemand, die Mij een plezier kan doen? Ik geef iedereen plezier door de drie planetaire stelsels. Ik ben

paramānanda, de hoogste *ānanda*. Is er iemand, die Mij plezier, *ānanda*, kan geven?"

Zijn deze redenen op Kṛṣṇa van toepassing?

Kṛṣṇa vormt het complete reservoir van alle *rasas*, smaken. Niet gedeeltelijk. De hele gemeenschap van toegewijden proeft die smaak. Ze zijn altijd gretig om meer en meer van die smaak te proeven, waarvan Kṛṣṇa het oneindige reservoir vormt. Alle *mukhya* en *gauna*, primaire en secundaire smaken zijn aanwezig in Kṛṣṇa. Kṛṣṇa is het enige object van meditatie en liefde. Er is geen ander object. Om die smaak te proeven worden de toegewijden gek op Kṛṣṇa. Hij is Rasarāja, de koning van alle bovenzinnelijke smaken. Dus hoe is het mogelijk voor Rasarāja om diep na te denken over een ander onderwerp dan Hijzelf? Iedereen denkt aan Kṛṣṇa en wordt gek, want Hij is Rasarāja. Hij is volkomen vol en er ontbreekt niets aan Hem. Als er een gebrek zou zijn, zou Hij daarover nadenken. Dus waaraan denkt Hij? Welk onderwerp? De eerste reden voor de gekte van een persoon is op Hem niet van toepassing.

De tweede reden heeft te maken met capaciteit. Als de capaciteit van een persoon wordt overschreden, wordt hij gek. Hoe kan iets mogelijk groter zijn dan Hij, als Kṛṣṇa, de allerhoogste, die oneindig is, *ananta*. Dus kan de tweede reden van capaciteit op Hem van toepassing zijn? Dat kan helemaal niet.

De derde reden is onwetendheid. [Met betrekking tot Kṛṣṇa,] is er geen sprake van onwetendheid. *Māyā* schept onwe-

tendheid. Hij is *māyādhīśa*, de meester van *māyā*. Hij wordt niet aangetast door *māyā*. Hoe kan Hij in onwetendheid worden gestort? Hij is de bron van alle kennis, *sat-cit-ānanda-māyā*. *Cit* betekent *jñāna-māyā* (vol kennis), onbeperkt, het allerhoogste. Hoe kan Hij met zoveel onwetendheid worden bedekt, dat Hij gek wordt? Dat is onmogelijk. Hij is *māyādhīśa*, niet *māyā-vaśa*, bedekt door illusie. De *jīva* is *māyā-vaśa*, omdat de *jīva* klein, *anu*, is. Kṛṣṇa is *vibhu*, groot. Voor een *jīva* is het mogelijk, dat hij met onwetendheid wordt bedekt en in de greep van *māyā* valt, maar Kṛṣṇa komt nimmer in de greep van de begoochelende energie. Dus hoe kan Hij worden bedekt door onwetendheid? Dat is totaal niet mogelijk.

Rādhā-prema is Mijn guru

De drie redenen om gek te worden zijn dus niet op Kṛṣṇa van toepassing. Toch wordt Hij gek. Dit is opmerkelijk. Dus wat maakt Kṛṣṇa gek? Het is *rādhā-prema*, dat Kṛṣṇa gek maakt. Die *rādhā-prema* is onvergelijkbaar. Dit kan met geen enkele *prema* worden vergeleken.

Śrīla Kavirāja Gosvāmī heeft Kṛṣṇa's eigen uitspraak in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādi-līlā* 4.121-124) geschreven,

kṛṣṇa kahe,-- 'āmi hai rasera nidāna

[Kṛṣṇa zegt, "Ik ben de eerste oorzaak van alle *rasas*.]

*pūrṇānanda-māyā āmi cinmaya pūrṇa-tattva
rādhikāra preme āmā karāya unmatta*

["Ik ben de volkomen Spirituele Waarheid en gemaakt van volkomen plezier, maar de liefde van Śrīmatī Rādhārāṇī maakt Me gek.]

*nā jāni rādhāra preme āche kata bala
je bale āmāre kare sarvadā vihvala*

["Ik ken de kracht van Rādhā's liefde niet, waarmee Zij Me altijd overdondert.]

*rādhikāra prema – guru, āmi – śiṣya naṭa
sadā āmā nānā nṛtye nācāya udbhaṭa*

["De liefde van Rādhikā is Mijn leraar en Ik ben Haar dansleerling. Haar *prema* maakt, dat Ik allerlei nieuwe dansen uitvoer. "]

"Ik ben *pūrṇānanda-māyā* (vol zegenrijke vreugde), de hoogste *ānanda-māyā*, *pūrṇa-tattva*, de Allerhoogste Waarheid, en *cinmaya*, transcendentaal. Ik ben het reservoir van alle soorten van gevoelens, *rasera*, maar *rādhā-prema* maakt Me gek. Ik weet niet welke kracht aanwezig is in *rādhā-prema*. Of schoon Ik alwetend ben, weet Ik dit niet." Kṛṣṇa zegt, "Ik weet het niet" omdat Hij gek is! Een idioot weet niet wat hij doet. Hij is alwetend, maar Hij zegt, "Ik weet niet welke kracht in *rādhā-prema* aanwezig is, waarvan Ik gek word. *Je bale āmāre kare sarvadā vihvala*, *rādhikāra prema guru, āmi śiṣya naṭa*, dus *rādhā-prema* is Mijn *guru*. Ik ben de leerling." Degene, die Supreem is, is de leerling. Hij is de ondergeschikte, die zich heeft overgegeven aan de *guru*. Iedereen geeft zich over aan Kṛṣṇa. Kṛṣṇa heeft gezegd, "Geef je over aan Mij." Hij is *śaraṇa-vatsala* (genegen jegens hen, die hun toevlucht tot Hem nemen). Iedereen neemt zijn toevlucht tot Zijn lotusvoeten. Die Kṛṣṇa smeekt aan de lotusvoeten van Rādhārāṇī, *dehi-pāda-pallavam udāram*, "Rādhārāṇī, geef Me alsjeblieft Jouw lotusvoeten." *Rādhā-prema* wordt de *guru* en Kṛ-

ṣṇa wordt de discipel. *Sadā āmā nānā nṛtye nācāya udbhaṭa.*
"Zoals *guru* zijn leerling hoog en laag kan laten gaan, zo laat *rādhā-prema* Mij hoog en laag, hoog en laag gaan. Ik ben aan het dansen."

Is het waar, dat Kṛṣṇa gek wordt?

Welnu, is het waar, dat Kṛṣṇa gek wordt ? Is het een feit, of is het een beeldspraak, of een bedenksel? Het is waar. Het is waar, dat Hij gek is.

Śrīla Viśvanātha Cakravartī Ṭhākura, een *ācārya* in onze lijn, heeft geschreven,

*sarva-śakti sarva-sukha paripūrṇaṇi
satya-svarūpa nitya jñānādi-māyo 'py aham
kadācit jarati vayā rādhā prāṅgana dvitiya
tiṣṭhāmi kadācit rādhā-saṅga-sukhāśayā*

*sadā gamana panthānupaśyāmi
kadācit tad arthaṁ satyāveśi bhavāmi
kadācit latāyāṁ tad bhrānte bhavāmi
ityādikaṁ tat premeva kārav iti hi*

Deze zijn de uitspraken van Kṛṣṇa. Kṛṣṇa denkt en Kṛṣṇa zegt, "Ik ben almachtig." Hij is *sarva-śaktimān* (de bron van alle vermogens). Hij is compleet vol van alle plezier en gelukzaligheid. Niets ontbreekt, er is geen gebrek. Hij is volkomen *jñāna-māyā*, vol kennis. Toch, "Ik word gek van *rādhā-prema*. Ik weet niet, wat Ik moet doen." Want iemand die gek is, weet niet, wat hij doet.

Is dit geen waanzin?

Soms zit Kṛṣṇa de hele nacht achter een bessenstruik in de tuin achter het huis van de schoonouders van Rādhārāṇī. Kṛṣṇa is altijd bang voor Jaṭilā, de schoonmoeder van Rādhārāṇī, en daarom zit Hij de hele nacht achter die bessenstruik. Hij laat Zich niet zien uit angst voor Jaṭilā. Is dit dan geen waanzin?

Soms zit Hij op het pad, waar Rādhārāṇī heen en weer loot, en zit daar heel lang te wachten en te hopen, "Rādhārāṇī komt zo, Rādhārāṇī komt zo." Is dat geen waanzin?

Om het lichaam van Rādhārāṇī te kunnen aanraken vermomt Hij Zich wel eens als de vrouw van een kapper, *nāpitiṇī*. Yogeśvara, Kṛṣṇa vermomt Zich, trekt een *sārī* aan en pretendeert de vrouw van een barbier te zijn. Dan gaat Hij er naartoe en zegt, "Rādhārāṇī, Ik heb hele mooie *altā* (rode waterverf, die vrouwen op hun voetzolen schilderen). Ik heb eersteklas *altā* speciaal voor Jou, Rādhārāṇī. Kom, geef Me alsjeblijft Jouw voeten. Ik beschilder ze en dat staat zo mooi." Is dit geen waanzin?

Hij staat soms ook op de drempel van Rādhārāṇī's huis vermomd als een bedelaarster en bedelt om aalmoezen. "Rādhārāṇī, kom alsjeblijft naar buiten en geef Me een aalmoes." Is dit geen waanzin?

Hij verkleedt Zich soms ook als de vrouw van een tuinder, die bloemenkransen maakt. "Rādhārāṇī, Ik heb hele mooie bloemenkransen met verschillende geparfumeerde bloemen voor Jou. Kom alsjeblijft. Ik leg een paar bloemenkransen om Jouw hals." Is dit geen waanzin?

Soms vermomt Hij Zich als de vrouw van een wasman en komt aan de deur bij Rādhārāṇī en zegt, " Rādhārāṇī, geef Me alsjeblieft Jouw kleding. Ik zal ze zo goed wassen, dat ze harder stralen dan zonlicht. Geef Me Jouw kleding, alsjeblieft. Ik zal ze heel goed wassen." Is dit dan geen waanzin?

Hij verkleedt Zich wel eens als de vrouw van iemand, die sandalhoutpasta, *gandhinī*, maakt. Dan neemt Hij een stuk heerlijk geurende sandalhoutpasta mee en zegt, "Rādhārāṇī, Ik heb dit heerlijk geurende sandalhout meegenomen. Kom alsjeblieft. Ik zal met heerlijk geurende sandalhoutpasta Jouw voorhoofd decoreren. Kom alsjeblieft." Is dit geen gekte?

Omdat de lichaamskleur van Rādhārāṇī lijkt op gesmolten goud, omhelst Hij soms een goudenregen en denkt, dat het Rādhārāṇī is en roept om Haar. Is dit geen gekte?

Dit zijn allemaal symptomen van gekte. *Rādhā-prema* maakt Hem gek.

Hij pakt wel eens zand van het pad, waar Rādhārāṇī heeft gelopen en smeert het over Zijn lichaam. Is dit geen gekte?

Is Hij geen gek?

Als Rādhārāṇī stroomopwaarts van de Yamunā een bad neemt, neem Hij stroomafwaarts een bad, want de *kuṁkum* en de bloemen uit Rādhārāṇī's vlecht drijven stroomafwaarts en raken Kṛṣṇa's lichaam aan. Is dit geen gekte?

Een gek is altijd wispelturig, hij rent hier en daar naartoe. Soms is Hij zo van de kaart, dat Kṛṣṇa hier en daar naartoe loopt en om Rādhā roept.

*kothāy go prema-mayī rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

*dekhā diye prāṇa rākho, rādhe rādhe
tomār kāṅgāl tomāy ḍāke, rādhe rādhe*

Hij rent hier en daar naartoe en roept, "O Rādhe! O Rādhe! O Rādhe! Geef Me alsjeblijf *darśana*, anders gaat het leven Me verlaten. Ik ga dood. *Dekhā diye prāṇa rākho rādhe rādhe, tomār kāṅgāl tomāy ḍāke rādhe rādhe* – Ik ben *kāṅgāla*, een bedelaar, die om Jou bedelt, Rādhe, Rādhe, Mijn leven verlaat Me. Kom alsjeblijf, geef Me Jouw *darśana*, Rādhe, Rādhe!"

*ek-bār ḍāke keśī-ghāte, ābār ḍāke vaṁśī-vaṭe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe
kothāy go prema-mayī rādhe rādhe*

Soms roept Hij Haar bij Keśī-ghāta, "Rādhe! Rādhe! Waar ben Je?" Daarna rent hij onmiddellijk naar Vaṁśī-vaṭa en roept, "Rādhe! Rādhe! Ben Je daar?"

*ek-bār ḍāke nidhuvane, ābār ḍāke kuñjavane
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe
kothdy go prema-mayī rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Dan loopt die gekke Kṛṣṇa naar Nidhuvana en roept, "Rādhe! Rādhe! Waar ben Je? Ben Je hier?" Nee. Dan gaat Hij snel naar Kuñjavana en roept daar, "Rādhe! Rādhe! *Kothāy*, waar ben Je, O Rādhārāṇī? Geef Me alsjeblijft Jouw *darśana*, anders verlies Ik het leven." Is Hij niet gek?

*ek-bār ḍāke rādhā-kuṇḍe, ābār śyāma-kuṇḍe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

*kothāy go prema-mayī rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Dan loopt Hij naar Rādhā-kuṇḍa en roept daar, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Waar ben Je?" Daar is Rādhā niet. Dan rent Hij snel naar Śyāma-kuṇḍa en roept, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Kothāy, waar ben Je?" Geen Rādhā.

*ek-bār ḍāke kusuma-vane, ābār ḍāke govardhane
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

*kothāy go prema-mayī, rādhe rādhe
tomār kāṅgāl tomāy ḍāke, rādhe rādhe*

*dekhā diye prāṇa rākho, rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Daarna rent Hij snel naar Kusumavana en roept, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Waar ben Je?" Dan naar Govardhana, waar Hij roept, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Waar ben Je?" Geen Rādhā.

*eka-bāra ḍāke tālavane, ābāra ḍāke ramālavane
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

kothāy go prema-mayī rādhe rādhe

Dan loopt Hij naar Tālavana en roept, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Kothāy, waar ben Je?" Geen Rādhā. Dan loopt Hij naar Tamālavana en roept daar, "Raaadhhhe! Raaadhhhe! Kothāy, waar ben Je? Tomār kāṅgāl tomāy ḍāke, Jouw bedelaar roept Jou, geef Me alsjeblieft *darsana* en laat Me leven, of Mijn leven verlaat Me." Is hij geen dwaas?

*malin vasan diye gāy, vrajer dhulāy gadāgaḍi jāy
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Hij roept "Rādhe, Rādhe" en raakt van slag; Hij rolt door het stof van Vrajabhūmi. Hij rolt voor Rādhārāṇī; Zijn hele lichaam zit onder het stof, al Zijn kleren zijn stoffig. Is Hij geen dwaas?

*mukhe rādhā rādhā bole, bhāse nayanera jale
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Bij het uitspreken van de naam Rādhā vergiet Hij tranen als stortregens. Is Hij geen dwaas?

*vṛndāvane kuli kuli, kede beḍāy rādhā boli'
rādhe rādhe go, jaya rādhe rādhe*

Hij zwerft door de jungle van Vṛndāvana en huilt en huilt en mompelt de namen, "Rādhe, Rādhe, Rādhe."

*'dekhā diyā rādhe! rākhaho prāṇa!'
boliyā kādaye kānane kāna*

Śata-koṭī Gopī (4)

"O Rādhārāṇī, geef Me alsjeblieft Jouw *darśana* en maak Me weer levend, anders ga Ik dood. Mijn leven gaat Me verlaten." Op die manier zwerft Kṛṣṇa door de hele jungle van Vṛndāvana en roept, "Rādhe, Rādhe, Rādhe!"

*bole, 'tuhū binā kāhāra rāsa?
tuhī lāgi' mora varajavāsa'*

Śata-koṭī Gopī (6)

"O Rādhārāṇī, alleen voor Jou woon Ik hier in Vrajabhūmi. Waarom zou Ik hier anders wonen? *Tuhū binā kāhāra rāsa,*

hoe kan Ik zonder Jou de *rāsa*-dans dansen? Het is alleen voor Jou, Rādhārāṇī. Dit is allemaal zinloos, als Jij Me Jouw *darśana* niet geeft." Dus Hij is gek. *Rādhā-prema* is een *prema*, die Kṛṣṇa gek maakt.

Daarom is *rādhā-prema guru*. Kṛṣṇa is de discipel en *rādhā-prema* maakt Kṛṣṇa aan het dansen. Kṛṣṇa danst op de melodie van Rādhārāṇī.

De gretigheid om āśraya-rāsa te proeven

Het tweede punt is, dat – door *rādhā-prema* te proeven – Hij, die *paramānanda*, de hoogste zegen is, steeds meer *ānanda* krijgt, honderd keer, duizend keer meer *ānanda*. Dus *rādhā-prema* is zo *ānanda-prada*, pleziergevend.

*nija-premāsvāde mora haya je āhlāda
tāhā ha'te koṭi-guṇa rādhā-premāsvāda*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-lilā 4.126)

Omdat Kṛṣṇa Rasarāja is, de bron van alle stemmingen en gevoelens, proeft iedereen een bepaalde stemming en krijgt daarvan plezier, vreugde en gelukzaligheid, maar nu wil Kṛṣṇa *rādhā-prema* proeven. Hij, die *paramānanda*, de allerhoogste vreugdevolle zegen is, zegt, "De smaak van *rādhā-prema* is *crores* (miljoenen) keer groter dan de smaak van Mijn gevoel."

*viśaya-jātīya sukha āmāra āsvāda
āmā haite koṭi-guṇa āśrayera āhlāda*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-lilā 4.133)

[Ik proef de zegen, waarvoor het object van liefde gerechtigd is. Maar het plezier van Rādhā, het veld van die liefde, is tien miljoen keer groter.]

Kṛṣṇa is [het object van liefde] *viṣaya-jātīya*, *viṣaya-vigraha*, *rasera-viṣaya* [het object van *rāsa*] en Rādhā is [het veld van *rāsa*] *rasera-āśraya*. Dus als *viṣaya-jātīya* kan Kṛṣṇa alleen *viṣaya-rāsa* proeven. Hij kan geen *āśraya-rāsa* proeven. Hoe kan Hij toch *āśraya-rāsa* proeven? Hij is niet *āśraya*. Daardoor ontstaat die begerigheid, "Hoe word Ik *āśraya*?" *Viṣaya* wordt *āśraya*. Dat betekent *bhakta*. Hij is Gaura. *Bhakta-bhāva aṅgikārī* (Hij aanvaardt het idee een toegewijde te zijn).

*āpani karimu bhakta-bhāva aṅgikāre
āpani ācari' bhakti sikhāimu sabāre*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 3.20)

Hij dacht, "Ik ga Zelf als een *bhakta*; Ik gedraag Me als een *bhakta* en geef onderwijs in *bhakti*." Daarvoor kwam Hij als Gaurāṅga en Zijn gemoedsstemming is die van een *bhakta*.

Het gevoel en de gelaatskleur van Rādhārāṇī, het kroonjuweel van de categorie *āśraya*

Alle toegewijden zijn *āśraya-jātīya*. Ze behoren tot de categorie van *āśraya* [woonplaats van genegenheid voor het object van genegenheid]. Alleen Kṛṣṇa behoort tot de categorie *viṣaya* [het object van genegenheid]. En daardoor ontwikkelt zich begeerte in Kṛṣṇa. "Ik ben *viṣaya*. Hoe kan Ik *āśraya-jātīya* worden, hoe kan Ik dat ervaren? Onmogelijk." Hij heeft

die begeerte en daarom aanvaardt Hij het gevoel en de ge-
laatskleur van Rādhārāṇī, want Rādhārāṇī is het kroonjuweel
van de categorie *āśraya*.

āśraya-jātīya sukha pāite māna dhāya
jatne āsvādite nāri, ki kori updya

kabhu jadi ei premāra haiye āśraya
tabe ei premāndera anubhāva haya

eta cinti' rahe kṛṣṇa parama-kautukī
hṛdaye bādāye prema-lobha dhakdhaki

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.134-136)

["Mijn gedachten spoeden zich om het plezier te proeven, dat door het veld, de woonplaats, wordt ervaren, maar Ik kan dat niet proeven, zelfs al doe Ik Mijn best. Hoe kan Ik dat mee-
maken? Alleen als Ik ooit het veld van die liefde kan zijn, kan Ik het plezier ervan ervaren." Door zo te denken was Śrī Kṛ-
ṣṇa benieuwd om de andere kant van de liefde te ervaren. Het brandende verlangen naar die liefde laaide steeds verder in Zijn hart op.]

Het gebruik van deze woorden is zeer, zeer gepast. Ik weet niet of jullie dit kunnen proeven, tenzij jullie deze taal ken-
nen. Mijn *guru mahārāja* zei, "Om dit te begrijpen en deze *amṛta* van *Śrī Caitanya-caritāmṛta* te proeven, deze ambrozij-
nen nectar van *caitanya-carita*, zou iedereen Bengaals moeten leren."

Kṛṣṇa wordt āśraya

tabe ei premāndera anubhāva haya
kabhu jadi ei premāra haiye āśraya

Kṛṣṇa denkt, "Als Ik de *āśraya* van deze *rādhā-prema* kan worden, kan Ik het proeven, anders is er geen mogelijkheid." *Eta cinti' rahe kṛṣṇa parama-kautukī*, Kṛṣṇa dacht er met grote intensiteit over na. *Hṛdaye bādaye prema-lobha dhakdhaki*, hier is het woord *lobha* de begeerte naar *rādhā-prema*; een zeer intense begeerte, die niet kan worden onderdrukt. Het hart heeft een kloppend ritme, *dhak-dhak-dhak-dhak-dhak-dhak*. Als je wel eens zoete rijst kookt, zal je hebben gemerkt, dat – wanneer de pap dik wordt – hij een geluid maakt van "*dhak-dhak-dhak-dhak-dhak-dhak*", dat betekent *prema-lobha dhakdhaki*. Dat is een hele intense behoefte, *dhak-dhak-dhak-dhak*. Een dergelijk woord wordt hier gebruikt. Je kunt dat niet proeven, als je geen Bengaals kent. Śrīla Kavīrāja Gosvāmī heeft het zo geschreven. En dan wordt Kṛṣṇa Gaura om die *āśraya-jāṭīya sukha, ānanda*, te proeven.

Rādhā-prema: de combinatie van twee tegengestelden

Dan is het derde punt de gelijktijdige combinatie van twee tegengestelde gevoelens in *rādhā-prema*. Hoe zit dat? Je zal *Ujjvala-nīlamanī* gelezen moeten hebben, waarin Śrīla Rūpa Gosvāmī dit heeft genoemd. In *Ujjvala-nīlamanī* wordt gesteld, dat Kṛṣṇa *ananta, asīmā*, oneindig is. Kṛṣṇa zegt, "*Rādhā-prema is guru*". Kṛṣṇa is de leerling. *Guru* betekent meer of groter te zijn dan de leerling. Dus als *rādhā-prema guru* wordt, is *rādhā-prema* ook *ananta*, ongelimiteerd. Kent het een grens? Nee. Het is *ananta, asīmā*, ongelimiteerd. Kan iets, dat onbeperkt is, zich vergroten? Kan het groter worden? Als het geen grens heeft, kan het nooit groter worden. Als het een

grens heeft, kan het groter worden tot die uiterste grens. Maar kan er sprake zijn van toenemen, als iets onbegrensd is? *Rādhā-prema*, echter, neemt ieder moment toe. Kent het daarom niet twee tegengestelden? *Nitya-varadhana-śīla*, ieder moment neemt het toe; nieuwer, nieuwer, nieuwer, nieuwer. Hierover heeft Śrī Rūpa-pāda gesproken in *Ujjvala-nīlamanī*.

De twee stromen: hereniging en scheiding

Wanneer er een golf van tijdverdrijf, *līlā-pravāha*, plaats vindt, gedraagt hij zich als de stroom van een rivier. De rivier heeft twee wallen: een rechter wal en een linker wal. De bovenzinnelijk conjugale avonturen van Rādhā en Kṛṣṇa lijken op de stroom van een rivier, *līlā-pravāha*, tussen twee wallen, oevers. De ene oever is *milana*, hereniging, en de andere oever is *viraha*, scheiding. De *viraha*, de scheiding, voedt het genoegen van de combinatie. Het is een kwestie van voeding. Daarom zijn ze alletwee nodig, anders is er geen smaak, of voeding. Tijdens hereniging heeft men plezier in hereniging en tegelijkertijd een intense pijn van afgescheidenheid. Dat wil zeggen, fijn en pijn zijn simultaan aanwezig; twee tegengestelden. En dat bestaat al sinds onheuglijke tijden.

Jagad-guru Kṛṣṇa vereert rādhā-pāda

Śrī Rūpa-Gosvāmīpāda schrijft in *Ujjvala-nīlamanī*,

*vibhur api kalayan sadābhivṛddhiṁ
gurur api gaurava-caryayā vihīnaḥ*

*muhur upacita-vakrīmāpi śuddho
jayati mura-dviṣi rāhikānurāgaḥ*

Dāna-keli-kaumudī (2)

geciteerd in *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.131)*

[Alle eer aan de liefde van Rādhā voor Kṛṣṇa, de vijand van de demoon Mura! Ofschoon het alles-doordringend is, neemt het ieder moment toe. Ofschoon het belangrijk is, kent het geen trots. En ofschoon het zuiver is, zit het altijd vol misleiding.]

Vibhuḥ api kalayan sadābhivṛddhim. Rādhā-prema is vibhu. Het woord *vibhu* betekent groot, God, want het is *guru* (belangrijk). Ieder moment neemt het toe, *vardhana-sīla*. *Guru*. Hoewel het *guru* (belangrijk) is, is het zonder *gaurava* (trots), zonder *gurutvā* (een gevoel van importantie). Je zou de taal moeten lezen. Zoet, zoetheid. Eerst bijvoeglijk naamwoord dan zelfstandig naamwoord. Ik leer jullie grammatica en taal. *Guru - gurutvā*. *Guru* is het bijvoeglijk naamwoord en *gurutvā* is een zelfstandig naamwoord. In het Engels is het 'guru-ship' [authoriteit, leraarschap]. Ook al is het *guru* (belangrijk), het is vrij van 'guruship' (trots); het bevat dus twee tegengestelden. Het is ongelimiteerd, maar het neemt toch toe. Twee tegengestelden. Kunnen jullie dat volgen? *Rādhā-prema* is zuiver, volkomen zuiver, *viśuddha-sunirmala*, maar het loopt nooit over een rechte lijn. Het is altijd krom. Het is zeer, zeer kristalhelder, zuiver en recht door zee. Er is geen bedrog, geen krommigheid. *Rādhā-prema* is heel helder, *viśuddha*, compleet helder zonder smet. En toch beweegt het zich op een kromme manier. *Vakra-gati*, niet recht. Het zijn twee te-

gengestelden. We zeggen *kṛṣṇaṁ vande jagad-guru*, Kṛṣṇa is de geestelijk leermeester van het hele universum. We vereren allemaal Zijn lotusvoeten, want Hij is de *guru* van het hele universum, maar die *jagad-guru* Kṛṣṇa vereert *rādhā-pāda*, de lotusvoeten van Rādhārāṇī. Er zijn dus twee tegengestelden, *rādhikāra prema guru, āmi siṣya naṭa*.

Dus als je verder omhoog gaat in deze lijn van 'guruship' kom je uit bij het allerhoogste: *rādhā-prema*, niet Kṛṣṇa. Men zegt, *jāhā va-i guru vastu nāhi suniścita*, dat *rādhā-prema* van Kṛṣṇa een dicipel maakt en Hem aan het dansen zet; het maakt Hem gek. *Śrī Caitanya-caritāmṛta (Ādi-līlā 4.129)*. Dit is *rādhā-prema*.

Ik ga in gebreke van de onschatbare aanwinst

Rādhā heeft een dergelijke *prema*, maar toch, wat zegt Rādhārāṇī? Rādhārāṇī denkt van Zichzelf als *hata bhagiṇī dina*.

*dūre suddha-prema-gandha, kapaṭa remera bandha,
seha mora nāhi kṛṣṇa-pāya*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 2.46)

Rādhārāṇī zegt, "Ik heb geen liefde voor Kṛṣṇa. Ik ben er ver, heel ver vanaf."

*nāhi kṛṣṇa-prema-dhana, daridra mora jīvana
dehendriya bṛthā mora saba*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 2.40)

Rādhārāṇī zegt, "Ik heb die *kṛṣṇa-prema-dhana* niet, die onschatbare aanwinst van *kṛṣṇa-prema*. Ik ben ervan in gebreke; daarom ben ik armzalig. Het heeft geen zin, dat Mijn lichaam

blijft leven, want Ik heb geen *kṛṣṇa-prema*." Op deze manier spreekt Ze. Zijn dit geen twee tegengestelde benaderingen?

Een mengsel van vergif en nectar

En dan in *rādhā-prema*, vind je het mengsel van vergif en nectar, *viṣāṃṛte ekatra milana*, vergif en nectar zijn tegelijkertijd aanwezig. Dit is wonderbaarlijk. Hoe kunnen die nectar en dat vergif op hetzelfde moment met elkaar worden vermengd? Dat kunnen we niet bevatten, want nectar is heel zoet, het zoetste, en vergif is heel wrang en bitter. Dus op hetzelfde moment zijn er twee dingen gaande, zowel die welke zoet is als bitter. In hereniging is het zoet en in scheiding is het bitter. Er zijn dus twee tegengestelden in *rādhā-prema* aanwezig. Probeer me te begrijpen. Het is zeer diepgaande filosofie, geen gemakkelijke zaak. Die scheiding is zeer pijnlijk, *tīvra bhedana*. Daarom zeggen we, dat zich in *rādhā-prema* een mengsel van twee dingen vormt, nectar en vergif.

*bāhye viṣa-jvālā haya, bhitaro ānanda-māyā,
kṛṣṇa-premār adbhuta carita*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 2.50)

[Uiterlijk scheen er een zware beproeving gaande te zijn, alsof Hij leed aan de effecten van vergiftiging, maar inwendig ervoer Hij een vreugdevolle zegen. Dit is karakteristiek voor de transcendente liefde voor Kṛṣṇa.]

Uiterlijk staat het hele lichaam in brand op het moment van scheiding. Van een slangenbeet kun je weten, hoe je lichaam brandt van het vergif. [In bovenzinnelijke relaties] is een

soortgelijke brand uiterlijk aanwezig vanwege afgescheidenheid, terwijl inwendig extreem plezier aanwezig is. De twee zijn tegengestelden.

*ei premā-āsvādāna, tapta-ikṣu-carvaṇa,
mukha jvale, nā jāya tyajana
sei premā jāra mane, tāra vikrama sei jāne,
viṣāmrte ekatra milana*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Madhya-līlā 2.51)

De smaak van deze *prema* lijkt op het kauwen van heet suikerriet. Het is ontzettend zoet, maar je mond brandt uit. Je zit op een heet stuk suikerriet te kauwen, maar je wilt het niet uit je mond halen. Dit zijn de twee tegengestelden. *Tapta-ikṣu-carvaṇa*, kauwen op heet suikerriet. Dit is *rādhā-prema*, *kṛṣṇa-prema-rādhā-prema*.

Iemand, die dit weet, begrijpt wat het is; hij weet het. Anders kun je niet weten wat het is. Iemand, die kandij-suiker heeft geproefd, weet hoe zoet het is. Als je het niet hebt geproefd, weet je niet hoe het smaakt. Als ik zeg, "Oh, kandij-suiker is heel zoet," zeg jij, "Hoe zoet?" Wat moet ik zeggen? Je zal het moeten proeven om te realiseren hoe zoet het is. En zo weet alleen iemand, die deze *prema* heeft geproefd, wat het is. Hoe kun je dat anders weten? Kun jij dat? Nee. *Vikrama sei jāne*.

Dan vermeldt Śrīla Rūpa Gosvāmī in *paurṇamāsī vākya* in *Vidagdha-mādhava* (2.18), wat *Paurṇamāsī* zegt,

*pīḍābhir nava-kāla-kūṭa-kaṭutā-garvasya nirvāsano
nisyandena mudāṁ sudhā-madhurimāhaṅkāra-saṅkocanaḥ
premā sundari nanda-nandana-paro jāgarti yasyāntare
jñāyante sphuṭam asya vakra-madhurās tenaiva vikrāntayaḥ*

Paurṇamāsī zegt tegen Rādhārāṇī, "He Sundarī, O schoonheid, uitzonderlijk mooie Rādhārāṇī, die *prema*, die Jij voor die Nanda-nandana Kṛṣṇa hebt ontwikkeld is niet rechtgeaard. Kṛṣṇa staat in drie bochten. Hij is geen rechtgeaard persoon. Hij is een heel uitgekookt, krom figuur. Waarom heb Jij liefde voor Hem ontwikkeld, Rādhārāṇī?" Die liefde werkt op twee manieren. Heb Jij wel eens een zaag gezien? Hij zaagt aan beide kanten. Paurṇamāsī zegt, "Het werkt op twee manieren." Welke twee manieren? Die twee manieren zijn *vipralambha* en *sambhoga*, scheiding en hereniging; twee soorten activiteit. Wanneer er *vipralambha* (scheiding) heerst, is het vergif erger dan het ergste vergif van een gifslang. Hoe gaat de hereniging van nectar en vergif plaats hebben? In *Vidagdha-mādhava* zegt Śrīla Rūpa Gosvāmī, dat je vergif niet kunt proeven, omdat het zo bitter is, maar deze *prema* is zelfs erger dan dat. Het geeft een enorme pijn in het hart, de meest acute, ondraaglijke pijn. In *vipralambha-bhāva*, *virāha-daśā*, in afgescheidenheid, werkt het als vergif, maar in *sambhoga-daśā* (hereniging) is het veel zoeter dan nectar. Het is dus een combinatie van nectar en vergif.

Dan zegt Paurṇamāsī, "O Rādhārāṇī, waarom ben Jij verliefd geworden op die bedriegelijke persoon, Kṛṣṇa? Hij is op drie plaatsen krom." Deze *prema* is veel wranger dan gevaarlijk vloeibaar vergif, maar tegelijkertijd is het veel zoeter dan nectar. Twee tegengestelden.

Het mysterie ervan is, dat het geen geestbedwelmend middel is, maar het maakt, dat je geest onder invloed raakt. Als iemand onder invloed van gifstoffen komt, wordt hij gek. LSD

is een gevaarlijk gif, waarvan de hippies gek werden; ze rolden naakt over de grond. Gestoord.

Op welke manier er twee tegengestelden zijn, wordt in *Vidagdha-mādhava* beschreven. Deze *prema*, die Jij hebt ontwikkeld is geen vuur, maar het brandt wel. Is dat geen tegenstelling? Het is geen wapen, maar het doorboort het hart wel. Het is geen water, maar het dompelt alles onder. Met een zware regenval krijg je hoge vloed en het hele land komt onder water te staan; dan kun je de weg naar huis niet meer vinden. Dus wanneer er zulke *prema* is, die geen water is, dompelt het alles onder. De *gopīs* en Rādhārāṇī worden gek en schoppen tegen alle vedische etiketten aan. Het lijkt op een overstroming; het spoelt alles weg. Het is geen vergif, maar het werkt wel als vergif. Dit is *prema*.

Passage uit een lezing gegeven in Bhubanesvar,
India, op 19 maart 1992

Gepubliceerd in het boekje *Rādhā-prema Makes Kṛṣṇa Mad*

Vuur van afgescheidenheid

ŚRĪ ŚRĪMAD

GAURA GOVINDA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

SRĪLA PRABHUPĀDA [SVĀMĪ MAHĀRĀJA] heeft geschreven (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.3.31, Purport),

De gedaante van God met een fluit in Zijn handen is zeer aantrekkelijk en degene, die het meest wordt aangetrokken is Śrīmatī Rādhārāṇī, Rādhikā. Zij ervaart een uiterst zegenrijke associatie met Kṛṣṇa. Soms begrijpen mensen niet, waarom de naam van Rādhikā niet wordt genoemd in *Śrīmad-Bhāgavatam*. In feite, echter, kan Rādhikā worden herkend in het woord *ārādhana*, dat erop wijst, dat Zij de allerhoogste liefdesaangelegenheden met Kṛṣṇa ervaart.

Gesmolten goud

Het zevenenveertigste hoofdstuk van het Tiende Canto van *Śrīmad-Bhāgavatam* beschrijft hoe Kṛṣṇa Uddhava op pad stuurde om Zijn liefdesboodschap aan de *gopīs* over te bren-

gen. Uddhava ging naar de *gopīs* toe en kwam het laatste bij Rādhārāṇī. Rādhārāṇī lag in Haar *kuñja* en werd omringd door Haar acht meest intieme *sakhīs*, waar Zij de acute pijn van de scheiding van Kṛṣṇa ervoer. Toen Uddhava daar aankwam, zag hij één *mahā-devī* op de grond liggen.

*sakhī aṅke hima vapu rasanā abasā
pāṇi-tāla dharā-tale śeṣa-daśā daśa*

Haar gouden lichaam ligt op schoot bij Haar *sakhī*. Haar tong kan niet meer spreken; Ze is sprakeloos. Haar handen bewegen zich rusteloos heen en weer. Soms rolt Ze over de grond. *Śeṣa-daśā daśa* – de tien symptomen van een stervend persoon zijn aanwezig. Dit wordt allemaal in *Ujjvala-nīlamaṇi* genoemd. Ik ga daarover niet spreken, want dat neemt een extra dag in beslag. Er zijn zoveel dingen om te vertellen. Als ik dit vers zou uitleggen, kost dat een week. Het bevat zoveel dingen. Van deze *daśā daśa* bestaan tien condities, waarvan de laatste is *mṛtyu*, de dood.

Met een heel zwak stemmetje zegt Rādhārāṇī tegen Haar vriendinnen, "*Sakhī*, wat moet Ik zeggen? Deze *viraha*, scheiding, van Gokula-pati, de Heer van Mijn hart, Kṛṣṇa, is zo acuut! *Viśeṣa janmā jvara*. Deze scheiding heeft een temperatuursverhoging teweeg gebracht, een koorts van meer dan 110 graden [Fahrenheit, 43 graden Celsius]."

Rādhārāṇī zegt tegen Lalitā,

*uttāpī puṣa-pākato 'pi garala-
grāmād api kṣobhaṇo
dambholer api duḥsahaḥ kaṭur
alam hṛn-magna-sūlyād api
tīvrah praudha-visūcikāni*

*cayato 'py uccair mamāyaṁ bale
marmāṇy adya bhinatti gokula-pater
viśleṣa-janmā jvaraḥ*

Śrī Lalīta-mādhava (3.2.4)

Ik kan dit lijden aan de koorts van Mijn afzondering van Kṛṣṇa niet verdragen, noch kan Ik het aan je uitleggen. Het lijkt op goud, dat smelt in een aarden pot. Deze koorts produceert meer verdriet dan vergif, hij steekt dieper dan de bliksemflits van Indra, scherper dan een speer, die in het hart wordt gegooid, en angstaanjagender dan het laatste stadium van cholera.

Een goudsmit gooit klompjes goud in een aarden pot, plaatst hem in een laaiend vuur, dekt hem af met een andere pot, blaast er dan lucht doorheen met blaasbalgen, totdat de hitte steeds intenser wordt en het goud uiteindelijk smelt. Op dezelfde manier zegt Rādhārāṇī, "Ik voel zo een hitte, *uttāpī puṭa-pākato* – meer en meer grote hitte. Ik voel een hitte, die groter is dan de hitte van gevaarlijk vergif – *garala-grāmād api kṣobhaṇo*. Het is *duḥsahaḥ*, ondraaglijker dan de inslag van een bliksemflits. Ik kan het niet verdragen. Het breekt Mijn hart constant en op ieder moment – *marmāṇy adya bhinatti*. Ik kan het niet verdragen. O Mijn *sakhī*, lieve metgezellin, Ik kan het niet langer verdragen. Ik heb dit lichaam niet nodig. Ik zie geen enkel nut om dit lichaam te behouden. Dit lichaam is zinloos. Ik wil het onmiddellijk opgeven."

Ontgrendelen van de deur

Rādhārāṇī zweeg een of twee ogenblikken en zei toen, "Oh! De dood komt niet naar Mij! Ik wil sterven, maar de dood komt niet. Er is een groot obstakel naar de dood. Wat is dat obstakel? Het is de woorden van Kṛṣṇa. Hij zei, 'Ik kom terug, Ik kom terug, Ik kom terug'. Toen Akrūra Kṛṣṇa in zijn wagen meenam en Vrajabhūmi verliet, rolden wij over de grond en riepen, 'Laten de wielen van de wagen over ons heenrijden! Laat ons sterven!' Op dat moment zei Kṛṣṇa, 'Hé! Hé! Nee, nee, nee! Doe dat niet! Ik kom terug!' Deze woorden, die Hij sprak, zijn een groot obstakel. De dood komt dus niet. Wat moet ik doen?"

Op dat moment keek Rādhārāṇī omhoog naar de hemel en zag een kraai in de richting van Mathurā vliegen. Ze riep, "He kraai! Kom hier, kom hier! Luister. Ga jij naar Mathurā? Ga niet een andere kant uit; ga gewoon rechtstreeks naar Mathurā! Heer Mathurā-pati, Mathurānātha, is daar. *Vandanā caraṇa*, bied die Heer van Mathurā jouw eerbetuigingen en bezorg Hem Mijn boodschap.

"Zeg Hem, dat – als een huis in brand staat – het de eerste plicht van de huismeester is om de huisdieren vrij te laten. Zij mogen niet omkomen. De deur moet worden ontgrendeld en zij moeten het eerst naar buiten worden gelaten. Mijn lichaam is het huis en dat staat in brand – *viraha-agni*, scheiding is het vuur. Dit huis brandt, brandt, brandt. Wie heeft dit vuur aangestoken? Jouw Mathurānātha heeft dit huis in brand gezet. Ga naar Hem toe en zeg Hem, dat Mijn *prāṇa*, Mijn levensadem, het dier in het huis is. Het huis staat in brand en het kan er niet uit – *dagdhum prāṇa-pasum sikhī viraha-bhūr in-*

dhe mad-aṅgālaye. Wat is de reden, waarom het niet kan ont-
komen? Omdat de deur is vergrendeld, *argala*, met een hele
grote grendel. Die sterke grendel is *āśārgala-bandhanam* –
Kṛṣṇa's woorden. Hij zei, 'Ik kom terug'.

"De deur kan niet worden geopend en het huis staat in
brand. Zeg Hem, dat Hij onmiddellijk moet komen om hem
te ontgrendelen. Dan kan Mijn levensadem, *prāṇa*, wegvlie-
gen." Dit is de liefde van Rādhārāṇī. Zoiets zit niet in de lief-
de van Rukmiṇī. Als Kṛṣṇa voor de grap een paar opmerkin-
gen tegen Rukmiṇī maakt, wordt ze benauwd, "Oh, gaat Hij
bij me weg?"

Breng Me naar de Yamunā

Rādhārāṇī zweeg een paar ogenblikken. Toen sprak Ze tegen
Haar vriendinnen,

jamunā taṭiṇī kūle, keli kadambera mūle
more laye calalo tvarāya
antimera bandhu haye, jamunā-mūrtikā laye,
sakhī mora lipa sarva-gāye

śyāma-nāma tad-upari, likha sabha saha-carī
tulasī-mañjarī diyo tāya
āmāre beṣṭana karo, bala sabe hari hari,
jakhana prāṇa bāhirāya

"Beng Me onmiddellijk naar de oever van de Yamunā, want
ze is Mij zeer dierbaar. Zet Me daar op de oever onder een
keli-kadamba (boom) neer. Ze zijn nu op het eind van Mijn
leven Mijn beste vrienden. Neem wat modder uit de Yamunā

en smeer het over Mijn hele lichaam en schrijf erin, 'Śyāma, Śyāma, Śyāma, Śyāma, Śyāma, Śyāma, Śyāma'. Neem een paar *tulasī-mañjarīs* en leg ze op die namen. Dan moeten al Mijn dierbare *sakhīs* om Mij heen gaan zitten en op het moment, dat Mijn leven Me verlaat, moeten jullie allemaal chanten,

*hare kṛṣṇa hare kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa hare hare
hare rāma hare rāma rāma rāma hare hare
haribol! haribol! haribol!*

Dit is de liefde van Rādhārāṇī. Uddhava stond daar en zag alles. Uddhava begreep het. "Wie is dit? Dit moet absoluut Śrīmatī Rādhārāṇī zijn. Ik heb mijn vriend en meester diverse keren in zijn slaap horen praten, 'Rādhe, Rādhe, Rādhe, Rādhe!' Dit is absoluut die Rādhā."

Rādhārāṇī's papegaai

Śrīla Prabhupāda [Svāmī Mahārāja] heeft geschreven in zijn Purport (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.3.31),

De gedaante van God met een fluit in Zijn handen is uitermate aantrekkelijk en degene, die het meest wordt aangetrokken is Śrīmatī Rādhārāṇī, Rādhikā.

Śrīla Kavirāja Gosvāmī heeft in *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Ādilīlā* 4.140) geschreven,

*ei prema-dvāre nitya rādhikā ekali
āmāra mādhyamṛta āsvāde sakali*

Door de kracht van Haar liefde kan alleen Rādhikā alle nectar van Mijn bekoorlijkheid ervaren.

Ekali rādhikā āsvāde sakali – alleen Rādhārāṇī is in staat om de bekoorlijkheid van Kṛṣṇa in zijn compleetheid te ervaren. Zij proeft het meest.

Dan gaat Śrīla Prabhupāda verder,

... degene, die het meest subliem wordt aangetrokken is Śrīmatī Rādhārāṇī, Rādhikā. Zij geniet de hoogste zegenrijke associatie met Kṛṣṇa. Soms begrijpen mensen niet, waarom de naam van Rādhikā niet in *Śrīmad-Bhāgavatam* wordt genoemd.

Waarom heeft Śukadeva Gosvāmī de naam Rādhārāṇī niet genoemd? Śrīla Prabhupāda heeft geschreven,

In feite, echter, kan Rādhikā worden herkend in het woord *ārādhana*, dat betekent, dat Zij de allerhoogste liefdesaangelegenheden met Kṛṣṇa ervaart.

Śukadeva Gosvāmī heeft de naam van Rādhā op een indirecte manier gegeven, *anayārādhito* [betekent 'vereerd door deze ene'] (*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.30.28). *Ārādhana* betekent 'iemand, die onbevattelijke verering aanbiedt'. De verering, die Rādhārāṇī geeft, kan met niets worden vergeleken.

Śukadeva Gosvāmī heeft ook het woord *kaścit* genoemd. Kṛṣṇa nam één *gopī*, *kaścit*, uit de *rāsa-sthali* (de arena van de *rāsa*-dans) en vertrok. Dat betekent, Hij nam wie mee? Rādhā. Śukadeva heeft Rādhā nooit genoemd, hij heeft alleen gezegd *kaścit*. Waarom spreekt hij van *kaścit*?²⁹ Omdat alleen

²⁹ Van alle Sanskriete voornaamwoorden, die door Śukadeva Gosvāmī gebruikt hadden kunnen worden, benadrukt *kaścit* een enkel individu.

Rādhārāṇī de allerhoogste liefdegevoelens ervaart – *ekali rādhikā āsvāde sakali*. Iemand, die het ononderbroken liefdegevoel ervaart, is *kaścit*. Niemand anders kan zoiets ervaren. Alleen Rādhārāṇī ervaart dat liefdegevoel in zijn compleetheid. *Paripūrṇa kṛṣṇa-prema sukha*. Het compleet proeven van *kṛṣṇa-prema* (liefde voor Kṛṣṇa) is alleen in Rādhārāṇī, want Zij is *mādanākhyā-mahābhāva-mayī*, de belichaming van *mādanākhyā-mahābhāva* (*prema* in de allerhoogste vorm).

Op een hele mooie, indirecte manier heeft Śukadeva Gosvāmī dit woord *kaścit* uitgesproken en heeft nooit Rādhā rechtstreeks uitgesproken. *Bujhibe rasika bhakta, nā bujhibe mūḍha* – alleen *rasika* Vaiṣṇava's (degenen, die de gevoelens van devotie ervaren) kunnen dit begrijpen. De *mūḍhas*, de dwazen, kunnen niet begrijpen, waarom Śukadeva Gosvāmī het woord *kaścit* heeft gebruikt. Alleen *rasika-jana* kunnen dit begrijpen. *Rādhā-tattva* is een hele diepe, vertrouwelijke *tattva*. Gewone mensen kunnen het niet begrijpen, dus deze wordt over het algemeen niet in het gezelschap van gewone mensen besproken.

Dit is één reden, waarom Śukadeva de naam Rādhā niet uitsprak. Een andere reden is, dat Śukadeva Gosvāmī de papegai van Rādhārāṇī is. De naam Rādhā is hem zo dierbaar. Als Śukadeva Gosvāmī de naam van Rādhārāṇī zou uitspreken, zou hij zo extatisch worden, zijn stem zou breken en hij zou niet meer in staat zijn de *Bhāgavata* te spreken. Hij moest

[vervolg voetnoot 29) Omdat er maar één individu was, impliceert het, dat dit een bijzonder individu geweest moet zijn.

de hele *Bhāgavata* binnen zeven dagen spreken. Parikṣit Mahārāja zat gretig te wachten. Śukadeva Gosvāmī is de papegaai van Rādhārāṇī en daarom sprak hij de naam Rādhā niet rechtstreeks uit. Hij gaf hem alleen indirect. Śrīla Prabhupāda heeft dat hier vermeld. "Mensen kunnen niet begrijpen, waarom Rādhārāṇī's naam niet wordt genoemd."

*Prabhupādajī Mahārāja ki jaya!
samavetā bhakta vṛnda ki jaya!
gaura-premānanda hari haribol!*

Mathurā Meets Vṛndāvana, Chapter 16

Krishna verlaat Vrindavana nooit

ŚRĪ ŚRĪMAD

GAURA GOVINDA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

SRĪ CAITANYA MAHĀPRABHU IS KṚṢṆA, maar Zijn gevoel is anders. Hij kwam als een toegewijde. Hij heeft vooral *rādhā-bhāva* aanvaard, de gemoedsgesteldheid van Rādhārāṇī, die altijd huilt en die de acute pijn van afgescheidenheid van KṚṣṇa ervaart. Hoewel Hij KṚṣṇa is, huilt Hij om KṚṣṇa. Hij leert ons hoe we moeten huilen om KṚṣṇa. Tenzij je om KṚṣṇa huilt, kun je KṚṣṇa niet bereiken. Degenen, die om KṚṣṇa hebben gehuild, hebben KṚṣṇa bereikt. Dhruva hilde, Bilvamaṅgala hilde. Ze hebben KṚṣṇa gekregen.

KṚṣṇa zegt,

*gāyanti mama nāmāni
rudanti mama saṁvido*

*teṣām ahaṁ parikṛta
nānya-kṛta janārdana*

Śrī Hari-bhakti-vilāsa (11.447)

Aan degenen, die Mijn namen zingen en voor Mijn aangezicht huilen, ben Ik verkocht, want Ik, Janārdana, ben voor iets anders niet te koop.

"Ik ben verkocht aan iemand, die Mijn namen chant en om Me huilt." Dat is de prijs, die je moet betalen om Kṛṣṇa te krijgen. Hoe kun je Kṛṣṇa krijgen, tenzij je huilt? Als leraar van de praktijk huilt Mahāprabhu altijd om Kṛṣṇa en voelt altijd de acute pijn van afgescheidenheid van Kṛṣṇa in *rādhā-bhāva*.

Afscheiding betekent hereniging

Mahāprabhu is de gecombineerde gedaante van Rādhā en Kṛṣṇa – *śrī-kṛṣṇa-caitanya rādhā-kṛṣṇa nahe anya*. In *navadvīpa-līlā* verschijnen ze alleen in één lichaam, maar in *vraja-līlā* verschijnen Ze in twee gedaanten, Rādhā en Kṛṣṇa. *Milana* betekent *sambhoga*, of hereniging. *Vipralambha* betekent 'afscheiding'. *Vipralambha-bhāva* overheerst in Gaura. *Rādhā-bhāva*, huilen om Kṛṣṇa, heeft de overhand in Hem, niet *kṛṣṇa-bhāva*. In de ene gedaante, in één voertuig tref je twee tegenstellingen aan, *sambhoga* en *vipralambha*, vereniging en afscheiding. Dat is *navadvīpa-līlā*. *Navadvīpa-kṣetra* is *vipralambha-līlā-kṣetra* (het land van afscheiding). *Kṛṣṇa-līlā* wordt vergeleken met de constante stroom van een rivier. Zoals een rivier twee wallen heeft, zo heeft de stroom van *kṛṣṇa-līlā* ook twee wallen, *sambhoga* en *vipralambha*. De ene

wal is vereniging en de andere wal is afscheiding. De wal van vereniging is Vrajabhūmi. Daar is geen afscheiding. Maar in Navadvīpa is de wal van afscheiding. Mahāprabhu voelt altijd afgescheidenheid in *rādhā-bhāva*.

Kṛṣṇa vertrok

In verband hiermee kan er een vraag komen, Is in *vraja-līlā* alleen vereniging en geen scheiding? De Gosvāmīs hebben het zo uitgedrukt, dat – hoewel er in Vṛndāvana voornamelijk *sambhoga-tāṭa*, de wal van vereniging, is, is er toch scheiding aanwezig, *kṣaṇikayā*, voor een hele korte periode. Deze scheiding heet *prema-vaicittya*. In het Engels kun je *prema-vaicittya* omschrijven als 'afgescheidenheid gevoeld in aanwezigheid van de geliefde'. Ofschoon Kṛṣṇa aanwezig is en Rādhā aanwezig is, voelen Ze toch afgescheidenheid van elkaar. Deze *prema-vaicittya* is heel wonderlijk. Rūpa Gosvāmī heeft *prema-vaicittya* beschreven in *Śrī Lalita-mādhava* en *Śrī Vi-dagdha-mādhava*. Door het hele toneelstuk, *Śrī Lalita-mādhava*, heen heeft hij *prema-vaicittya* beschreven.

Śrī Lalita-mādhava zegt, "*nava-vṛndāvana saṅgam milana viraha ekādika prema-vaicittya – nava-vṛndāvana* is het voorbeeld van *prema-vaicittya*, waarbij – hoewel in elkaars aanwezigheid – Rādhā en Kṛṣṇa de pijn van afgescheidenheid voelen." In het toneelstuk *Lalita-mādhava* is de titel van de Zevende Akte, *Nava-vṛndāvana-saṅgama* (ontmoeting in Nieuw Vṛndāvana).

Toen Akrūra kwam en Rāma en Kṛṣṇa meenam naar Mathurā, voelden alle Vrajavāsī's de acute pijn van afgeschei-

denheid. Het voelde aan, alsof hun leven hen zou verlaten, want Kṛṣṇa is hun leven. De afgescheidenheid, die door de Vrajavāsī's werd gevoeld, toen Kṛṣṇa naar Mathurā ging, wordt *mathurā-viraha* genoemd. Toen Akrūra Rāma en Kṛṣṇa in de wagen meenam, gingen de *gopīs* vóór de wagen op de grond liggen. "Laten de wielen van de wagen over ons heenrijden. Laat ons sterven." Ze voelden een acute pijn van afgescheidenheid. Maar Kṛṣṇa troostte hen enigszins, "Ik moet daar zaken doen. Ik ga. Ik maak het af en dan kom Ik terug." Die troost is de enige hoop, waarvoor de *gopīs* overleven: "Kṛṣṇa heeft gezegd, dat Hij terugkomt."

Boodschappen

Deze dingen staan allemaal in de hoofdstukken zesenvestig en zevenenvestig van het Tiende Canto van *Śrīmad-Bhāgavatam*, vooraan in het zevenenvestigste hoofdstuk, *Bhramara-gīta*, het Lied van de Hommel. Kṛṣṇa stuurde Uddhava vanuit Mathurā naar Vrajabhūmi. De Vrajavāsī's waren niet de enigen, die de pijn van afgescheidenheid voelden. Kṛṣṇa voelde ook afzondering van hen. Daarom stuurde Kṛṣṇa Uddhava met een liefdesboodschap naar Vṛndāvana.

Uddhava ging naar Vrajabhūmi. In het Tiende Canto staat, wat hij daar vertelde. Nanda en Yaśodā, de *gopīs* en Rādhārāṇī voelden allemaal de acute pijn van de scheiding. Kṛṣṇa kon niet naar hen toegaan en zij konden niet naar Kṛṣṇa toegaan. De enige oplossing was berichten sturen. Kṛṣṇa stuurde Uddhava als koerier. Dit kennen we als *Uddhava-sandēśa*. En de *gopīs* stuurden berichten naar Kṛṣṇa. Dat heet *Haṁsadūta*.

Rūpa Gosvāmī heeft deze twee *kāvya*s, gedichten, geschreven, *Uddhava-sandeśa* en *Haṁsadūta*. Kṛṣṇa stuurde een liefdesbericht naar de *gopīs* en de *gopīs* stuurden een liefdesbericht naar Kṛṣṇa. Deze onderwerpen worden daarin allemaal beschreven. *Uddhava-sandeśa* en *Haṁsadūta* moeten worden gelezen.

Opdracht van Mahāprabhu

Śrīla Rūpa Gosvāmī schreef de twee toneelstukken, *Lalitāmādhava* en *Vidagdha-mādhava*. Toen hij ze zat te schrijven, gaf Mahāprabhu hem de instructie,

*kṛṣṇere bāhira nāhi kariha vraja haite
vraja chāḍī' kṛṣṇa kabhu nā jāna kāhāte*

Śrī Caitanya-caritāmṛta (Antya-līlā 1.66)

"Haal Kṛṣṇa niet uit Vraja, want Hij verlaat Vraja nimmer. *Padam ekaṁ na gacchati* – Hij zet zelfs nooit een stap buiten Vrajabhūmi." Heeft Rūpa Gosvāmī die instructie gevolgd, of heeft hij niet gehoorzaamd? Als je die twee toneelstukken leest, lijkt het, alsof hij die opdracht niet heeft uitgevoerd. Het lijkt erop, dat hij er geen gehoor aan heeft gegeven.

We hebben twee vormen van overweging, *aparā-vicāra* en *tattva-vicāra*, de schijnbare en de absolute overweging. Kṛṣṇa heeft in *Bhagavad-gītā* (4.9) beschreven,

*janma karma ca me divyam
evam yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so 'rjuna*

"Mijn verschijning en activiteiten zijn niet materieel. Ze zijn transcendentaal. Iemand, die dit in termen van *tattva* begrijpt, *tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna* – na het verlaten van dit lichaam, komt hij naar Mij. Niet langer reïncarneren. Hij komt hier beneden nooit meer terug." Wat is de kwestie van reïncarnatie? Wat is de kwestie van vallen? Er volgen geen wedergeboorten voor degene, die Kṛṣṇa in *tattva* begrijpt. Het doel van onze zeldzaam verkregen menselijke geboorte – *durlabhaṁ mānuṣaṁ janma* – is het begrijpen van Kṛṣṇa in *tattva*.

Er zijn twee soorten overweging, *aparā-vicāra* en *tattva-vicāra*. Als we *tattva-vicāra* in overweging nemen, zien we, dat Rūpa Gosvāmi de instructie van Mahāprabhu niet heeft veronachtzaamd. Hij heeft Kṛṣṇa niet uit Vrajabhūmi weggehaald. Maar als je *Lalita-mādhava* leest, staat er, dat Kṛṣṇa uit Vṛndāvana wegging. En dan lijkt het, alsof Rūpa Gosvāmi geen gehoor heeft gegeven aan Mahāprabhu's instructie, maar dat lijkt alleen zo.

"Ik ben een dwaas"

Deze zeer diepe filosofie is niet gemakkelijk te begrijpen. Dit wordt over het algemeen alleen onder *paramahaṁsas* besproken en niet met neofieten. *Paramahaṁsas* kunnen het begrijpen, anderen niet, dus het wordt doorgaans niet besproken. Vervolgens kunnen jullie de vraag stellen, "Waarom vertel je al die dingen, als de meeste toegewijden neofieten zijn? Ze kunnen het niet begrijpen." Je kunt me een dwaas of een idioot noemen. Ja, ik kan een dwaas of een idioot zijn. Dat neem

ik aan. Dat is mijn certificaat. Ik ging eerst naar Amerika in 1986. Ik had toen een ticket geboekt om hier naartoe te komen, New Vṛndāvana. Ik had een wens, "Ik ga naar New Vṛndāvana en spreek daar over *Nava-vṛndāvana-saṅgama*." Dat verlangen had ik vanaf 1986. Maar Kṛṣṇa wilde niet, dat het op dat moment werd besproken.

Toen ik naar Gītā Nagarī ging, was ik zwaar ziek. Daardoor kon ik hier niet komen en keerde terug naar India, dus dat verlangen bleef on vervuld. Toen ik deze keer ging, dacht ik, "Laat ik spreken vóór het aangezicht van Rādhā-Vṛndāvana-candra. Misschien vervullen Zij mijn verlangen." Dus ik spreek ter ere van Hen. En degenen, die door de genade van Śrī Śrī Rādhā-Vṛndāvana-candra erg fortuinlijk zijn, zullen in staat zijn dit te begrijpen. Ik smeeek aan Hun lotusvoeten om Hun genade over jullie heen te sprenkelen. Als jullie de genade van Rādhā-Vṛndāvana-candra over je heen laat sprenkelen, kun je in staat zijn dit onderwerp te bevatten. We spreken hierover voor het plezier van Kṛṣṇa en voor het plezier van *guru* en Gaurāṅga als een *sevā*. Dit is mijn *sevā*, mijn service. Het is geen mentaal plezier. Het is voor het plezier van *guru* en Gaurāṅga, voor het plezier van Kṛṣṇa. *Śravaṇa* en *kīrtana*, horen en chanten, zijn alletwee diensten voor het plezier van Bhagavān. Jullie horen, dus jullie doen *sevā* voor *guru*, Gaurāṅga en Kṛṣṇa. Je moet niet voor je eigen plezier horen. Nee! We moeten horen voor het plezier van *guru* en Gaurāṅga. Iemand die spreekt, moet spreken, of *kīrtana* doen voor het plezier van *guru*, Gaurāṅga en Kṛṣṇa. Ik doe dit voor Hun genoeg. Dit is de bedoeling.

De Aarde splijt

In dit toneelstuk, *Vidagdha-mādhava*, beschrijft Rūpa Gosvāmī *raja-līlā kahānī*, het spel van Vraja. Tot de Tweede Akte in zijn *Lalita-mādhava* beschrijft hij ook *vraja-līlā*. In de Tweede Akte wordt Śaṅkhacūḍa gedood. Dan komt Akrūra in de Derde Akte naar Vrajabhūmi en neemt Rāma en Kṛṣṇa mee naar Mathurā. Dit is *bhāva-viraha*, een gevoel van afgescheidenheid in anticipatie op het vertrek van de geliefde. De Vrajavāsī's, inwoners an Vrajabhūmi, voelden acute pijn van afgescheidenheid van Kṛṣṇa. Toen de wielen van de *ratha*, de wagen, begonnen te rollen, voelden ze *bhāva-viraha*, afscheiding op het moment van het vertrek van de geliefde. Toen Kṛṣṇa de wagen instapte en ging zitten, zei Hij, "*etās tūrṇaṁ nayata kiratīr ārti-misras tamisrā* – O Mijn dierbare Vrajavāsīs, inwoners van Vrajabhūmi, op de een of andere manier zullen jullie door deze dagen en nachten vol verdriet heenkomen. In de toekomst komt er hereniging. Ik kom terug." Hij gaf hen die troost, "Ja, Ik kom terug." Hij zei, "*bhāvi bhāvyā punar api mayā maṅgalaḥ saṅgamo vā* – In de toekomst is hereniging. Probeer deze verdrietige dagen en nachten op de een of andere manier te verdragen."

Paurṇamāsī-devī is *yogamāyā-sakti*. Toen Paurṇamāsī-devī naar de wielen van de *ratha* keek, zei ze,

*yena syandana-nemi-nirmita-
mahā-sīmanta-dambhād idaṁ
hā sarvaṁ sahayāpi nirbharam
abhūd dūrād idīṛṇaṁ bhuvā*

Śrī Lalita-mādhava (3.1.44)

"Moeder Aarde tolereert alles, maar toch splijt en breekt ze onder de wielen van de wagen van Akrūra. Ze kon het verdriet en de pijn van Kṛṣṇa's afscheid niet verdragen."

Toen begonnen de acute pijnen van afgescheidenheid bij de *gopīs* en Rādhārāṇī: hun *divyomāda*, goddelijke waanzin, *udghūrṇā*, onbeheersbare desoriëntatie, en *citra-jalpa*, verscheidene soorten onsamenhangende spraak. De *Bhramara-gītā*, het Lied van de Hommel, in het Tiende Canto van *Śrīmad-Bhāgavatam*, beschrijft de *udghūrṇā* en *citra-jalpa* van Rādhārāṇī. De Derde Akte an *Lalita-mādhava* is getiteld *Unmatta-rādhikā*. *Unmatta* betekent 'gestoord'. Nadat Kṛṣṇa naar Mathurā was vertrokken, zei Rādhārāṇī, die de acute pijn van afgescheidenheid voelde,

kva nanda-kula-candramāḥ
kva śikhi-candra-kālaṅkṛtiḥ
kva mandra-muralī-ravaḥ
kva nu surendra-ñīla-dyutiḥ
kva rāsa-rāsa-tāṇḍavī
kva sakhī jīva-rakṣauśadhir
nidhir mama suhṛttamaḥ
kva tava hanta hā dhig vidhiḥ

Śrī Lalita-mādhava (3.1.45)

"Waar is *nanda-kula-candramāḥ*, de maan van de Nanda dynastie? Waar is *śikhi-candra-kālaṅkṛtiḥ*, de Kṛṣṇa, op wiens kroon een pauwenveer staat? *Kva mandra-muralī-ravaḥ* – Waar is die Kṛṣṇa, die zo lieflijk fluitspeelt? *Kva rāsa-rāsa-tāṇḍavī* – Waar is die Kṛṣṇa, die in *rāsa* danst? *Kva sakhī jīva-rakṣauśadhir nidhir mama* – Waar is die Kṛṣṇa, de verzach-

tende balsem voor Mijn beeerde hart? *Hā! Dhik!* Ach en wee!"

Rādhā verdronk

Śyāma viraha unmādinī – Rādhārāṇī werd compleet gek in haar gevoel van afgescheidenheid van Śyāma. Samen met Haar boezemvriendin, *sakhī* Viśākhā, sprong Ze in de Kālin-dī, de Yamunā, en verdronk. "*Na una hado utthidā, na una hado utthidā* – Om nooit meer te verrijzen, om nooit meer te verrijzen" (*Śrī Lalita-mādhava* 3.2.74). Er zijn tien akten in *Lalita-mādhava*. Nadat Rādhārāṇī Zich verdrinkt in de Derde Akte, begint *mathurā-dvārakā-līlā* in de Vierde Akte.

Mahāprabhu gaf Rūpa Gosvāmī de opdracht, "*kṛṣṇere bāhira nāhi kariha vraja haite* – haal Kṛṣṇa niet uit Vrajabhūmi." Maar wat deed Rūpa Gosvāmī? In *Lalita-mādhava* beschreef hij hoe Akrūra eraan kwam en Kṛṣṇa weghaalde uit Vrajabhūmi. Rūpa Gosvāmī heeft Mahāprabhu schijnbaar veronachtzaamd. Maar als je dit beschouwt volgens *tattva-vicāra*, kun je zien, dat er geen sprake is van veronachtzaming.

Nava-Vṛndāvana

Als Rādhā met Haar *prāṇa-sakhī* Viśākhā in de Kālin-dī verdrinkt, hoe herenigt Ze Zich dan met Kṛṣṇa? Dit is de vraag en die kwestie moet worden opgelost. Nadat Rādhā en Viśākhā Sakhī in de Kālin-dī verdronken, handigde Kālin-dī-devī Rādhā over aan Haar vader, Sūryadeva, de zongod. De dierbare toegewijde van Sūryadeva is Satrājīt. De dochter van Satrājīt is Satyabhāmā in Dvārakā. Dat is *Nava-vṛndāvana*-

saṅgama. Nava Vṛnda-devī, een van Rādhā's dienstmeisjes, was daar bij Haar. Rādhā was daar in Satyabhāmā en voelde de acute pijn van de afscheiding van Kṛṣṇa. Om enige verlichting van de pijn van afgescheidenheid te krijgen, gaf Ze Viśvakarmā de opdracht een kunstmatig Vṛndāvana te maken, zoals dit New Vṛndāvana. Ze zei ook tegen Viśvakarmā een godsbeeld van Śyāma te maken. En Viśvakarmā deed dat allemaal.

Toen Rādhā, in Satyabhāmā, dat godsbeeld van Śyāma zag, zei Ze, "*so 'yam jīvita-bandhur induvadane bhūyaḥ samāsā-ditaḥ* – Ik heb weer de meest geliefde Heer van Mijn hart verkregen." Iedere dag decoreerde Ze dat godsbeeld, gaf *tilaka*, sandelhoutpasta en bloemenkransen en offerde Hem *pūjā* met wierrook, *pādya* en *arghya*.

Kṛṣṇa was ook in Dvārakā, waar Hij de pijn van de afscheiding van Rādhā voelde. Om enige verlichting van de pijn van afgescheidenheid te krijgen, ging Kṛṣṇa wel eens naar Nava-Vṛndāvana, dat door Viśvakarmā was gemaakt. Op zekere dag kwam Śyāmasundara daar naartoe met Zijn vriend Madhumaṅgala. Toen Hij Nava-Vṛndāvana binnenkwam, zag Hij dit prachtige godsbeeld, Zijn eigen godsbeeld. Hij was verbijsterd en zei, "*Sakhe madhumaṅgala! katham āraṇya-veśa dhāriṇī hariṇīyam mad-aṅga-pratimā* – Het is hier een grote jungle. Hoe komt dat godsbeeld hier te staan? Volgens Mij is dit de creatie van Viśvakarmā."

Kṛṣṇa weet alles. Hij zei, "Mijn vriend, Madhumaṅgala, wie komt dit godsbeeld dagelijks vereren? Wie is Zij? Wanneer komt Ze dit godsbeeld vereren, Ze huilt bij het offeren

van *candana*, sandelhoutpasta. De tranen uit Haar ogen zijn daar duidelijk te zien." Kṛṣṇa dacht, "Vandaag wil Ik Haar betrappen. Wie is Ze?" Wat deed Hij toen? Met de hulp van Madhumaṅgala verplaatste Hij dat godsbeeld uit de *kuñja* en ging daar Zelf als godsbeeld staan. Vandaag gaat Kṛṣṇa het met eigen ogen zien.

Ontmoeting in Dvārakā

Toen kwam Satyabhāmā daar naartoe met Haar vriendin als gezelschap, Sakhī Nava Vṛnda. Toen Hij Satyabhāmā zag, herkende Kṛṣṇa Rādhārāṇī en was totaal verbijsterd. Kṛṣṇa sprak, "*Hanta hanta katham saiveyam me prāṇa-vallabhā rādhā* – Oh! Dit is Mijn *prāṇa-vallabha* Rādhā." Kṛṣṇa wist, dat Rādhā Haar lichaam had opgegeven en Zich in de Kālindī had verdronken en dat ze niet meer in de wereld was. "Maar op de een of andere manier is dit Mijn *prāṇa-vallabha* Rādhā. Viśvakarmā heeft deze Nava-Vṛndāvana gemaakt, dit kunstmatige Vṛndāvana, om Mij een plezier te doen. Hoe komt Rādhā anders hier in Dvārakā?"

Rādhārāṇī, in Satyabhāmā, kwam iedere dag om het godsbeeld te vereren. Maar vandaag stond Kṛṣṇa daar Zelf. Toen Ze naar het godsbeeld keek, zei Ze, "*Aho!* Dit is Kṛṣṇa. Dit is geen godsbeeld. Oh, Viśvakarmā heeft zo'n levensecht godsbeeld gemaakt." Toen vloeiden er tranen. Met gevouwen handen zei Ze, "*a-i padibimbe.*" *Pratibimba* betekent 'reflectie' of 'godsbeeld'. Ze vroeg, "Is alles naar wens? Is Padmalocana, lotusogige Kṛṣṇa, tevreden? Is alles gunstig voor Hem?" Kṛṣṇa stond daar. Kṛṣṇa zei, "*Ayi māyā-yantra-mayī*

rādhike – O illusie van Rādhā gemaakt met magische formules, Kṛṣṇa heeft het nu naar Zijn zin. Alle heil is met Hem, want Jij bent gelijk Rādhā en Jij bent hier naartoe gekomen. Rādhā is hier niet meer, maar evenals Rādhā, *kuśala-praśna*, vraag Je naar het heil van Kṛṣṇa." Rūpa Gosvāmī heeft geschreven, "*Satyam idānim eva kṛṣṇaḥ kṣemī. Yad iyam sarva-mudrayā taṁ lokottaram anukurvati tvam asya kṣemaṁ pṛcchasi* – Kṛṣṇa is op dit moment inderdaad heel blij, want Jouw trekken lijken op de buitengewone trekken van Rādhārāṇī, en nu vraag Jij naar Zijn welzijn."

Toen zei *satyabhāmā-rūpa-rādhā* (Rādhā in de gedaante van Satyabhāmā) tegen Haar *sakhī* Nava Vṛnda, "*Sakhī, pa-dimavi edaṁ kiṁ pi mahuraṁ vaharedi* – Wat heeft Viśvakarmā een wonderbaarlijk mooi godsbeeld gemaakt. Het godsbeeld spreekt zo lief."

In Zijn hart dacht Kṛṣṇa, "*Aho gandharva-purānukariṇo 'pi māyā-gandharva-nātyasya kāpi cira-camatkāra-kāritā* – Goh! Dit magische fata morgana van Rādhā is heel wonderbaarlijk. Rādhā wordt duidelijk op deze plek gereflecteerd. Viśvakarmā is heel deskundig. Hij heeft hier zo'n wonderbaarlijk Nava-Vṛndāvana neergezet. Hoewel dit een artificieel Vṛndavana is, zag Ik desondanks Rādhā hier. Het zag er echt uit als Rādhārāṇī."

Daarna, *satyabhāma-rupa-rādhā*, zei Ze huilend met een zielig stemmetje, "*A-i kṛṣṇa-paḍime* – O godsbeeld van Kṛṣṇa, *ha durbhāgini* – Ik heb een slecht noodlot. O godsbeeld, Ik smeed Jou om aalmoezen. Ik ben buitengewoon verdrietig. Ik ben *duḥkhiṇī*. Ik voel de acute pijnen van afgescheidenheid

van Kṛṣṇa. Verschijn alsjeblieft voor Mij als een levend, bewegend persoon. Dan worden Mijn ogen wat gestreeld."

Kṛṣṇa-virahi. Kṛṣṇa voelde ook afgescheidenheid van Rādhā. Er rolden tranen uit Kṛṣṇa's ogen. Satyabhamā- Rādhā veegde meteen Zijn tranen weg. Toch kon Satyabhāmā-Rādhā niet begrijpen, dat daar de echte Kṛṣṇa stond. Ze dacht, dat het een godsbeeld was en prees de vaardigheid van Viśvakarma, toen ze zei, "Hij heeft zo'n levensecht godsbeeld gemaakt. En het beeld spreekt met zo'n lieve stem." Tegelijkertijd voelt Rādhā de pijn van afgescheidenheid van Kṛṣṇa. Hoewel Ze in aanwezigheid van Haar geliefde was, voelde Ze toch afgescheidenheid. Dit is in Vrajabhūmi bekend als *prema-vaicitṭya*. Dit is *sambhoga*, hereniging. Het is er maar voor hele korte tijd. Dit is zo een wonderbaarlijk, lief en ambrozijs gevoel. Rūpa Gosvāmī heeft zoveel van die dingen genoemd.

Rādhā's gebed

In de Tiende Akte, *daśama aṅka*, zie je, dat Rūpa Gosvāmī weer hereniging beschrijft. Alle inwoners van Vrajabhūmi waren verenigd in Dvārakā. Op dat moment zei Kṛṣṇa tegen Rādhā, "*Praneśvari rādhe prathayasva, im atah param priyā karavani* – O Mijn lieve Radhe, vertel Me alsjeblieft wat Ik kan doen om Jou een plezier te doen?"

Rādhā zei,

*yā te līlā-pada-parimalodgāri-vanyā-parīta
dhanyā ksauṇī vilasati vrtā mātḥurī mādḥuribhiḥ*

*tatrasrabhis caṭula-paśupī-bhāva-mugdhāntarabhuh
samvītaṁ tvāṁ kalaya vadanollāsi-venur viharam*

Śrī Lalīta-mādhava (10.261)

O Heer, die de glinsterende fluit aan Zijn mooie mond zet, geef alsjeblijft de volgende gunst. In het district Mathurā, waar alle bossen de geur dragen van de plekken, waar Jij je tijd doorbrengt en die heilzaam en schitterend en vol lieflijkheid zijn, voer daar altijd het transcendentale spel uit met ons *gopīs*, wier hart overloopt van liefde voor Jou.

Rādhārāṇī zei, "O wispelturige Kṛṣṇa, *caṭula-cañcala*, dit is Mijn gebed, 'Kom alsjeblijft naar Vrajabhūmi, kom naar Vrajabhūmi. Dat Vṛndāvana is er nog, waar Jij in Jouw *kaiśora-līlā* speelde. De jungle is er. De *kuñ-jas* zijn er. De pauwen zijn er en de Yamunā Rivier is er. Giri Govardhana is er. Alles is daar. Iedereen heeft op Jou zitten wachten. Dat Vṛndāvana is zo mooi! Vṛndāvana's schoonheid is *anupama*, het kan met niets worden vergeleken. Kom daar alsjeblijft naartoe. Wij gaan. Laat *vraja-līlā* weer worden gemanifesteerd. Laten wij Jou allemaal omringen met Jouw *tribhaṅga-lalīta*, *rūpa* in drie bochten, zoals Je zo beminnelijk op Jouw fluit staat te spelen."

In *Śrī Caitanya-caritāmṛta* (*Madhya-līlā* 1.82, 1.80) heeft Kavirāja Gosvāmī de woorden van Rādhārāṇī beschreven,

*tomāra caraṇa mora vraja-pura-ghare
udaya karaye yadi, tabe vāñcha pūre*

"O Kṛṣṇa, als Jouw lotusvoeten weer naar ons huis in Vṛndāvana komen, zijn onze verlangens vervuld."

*sei bhāva, sei kṛṣṇa, sei vṛndāvana
yabe pāi, tabe haya vāñchita pūraṇa*

[Door Kṛṣṇa zo te ontmoeten en aan de atmosfeer in Vṛndāvana te denken, verlangde Rādhārāṇī ernaar, dat Kṛṣṇa Haar weer naar Vṛndāvana bracht om Haar verlangen in die kalme atmosfeer te vervullen.]

Rādhārāṇī zei tegen Kṛṣṇa, "Kom alsjeblieft naar Vrajapura. Zet Jouw lotusvoeten daar weer neer. Dan is Mijn verlangen vervuld. Dat Vṛndāvana is daar. Alle inwoners van Vṛndāvana zijn daar. Jij bent die Kṛṣṇa. Wij zijn hier. Als Jij daar naartoe gaat, is Mijn verlangen vervuld. Dit is Mijn gebed."

"Hoe is het mogelijk?"

Kṛṣṇaḥ priye tathāstu – Kṛṣṇa zei, "Laat het worden toegestaan." Toen zei Rādhā, "*Kadham vi-a* – Hoe is het mogelijk? Je bent hier." *Śrī kṛṣṇaḥ sthagitam ivapasavyato vilokate*. Toen keek Kṛṣṇa zonder iets te zeggen in zuidelijke richting, alsof Hij iemand verwachtte. *Praviśaya gārgyā sahāpatī-kṣepeṇaikānaṁsā*. Op dat moment kwamen de dochter van Garga Muni genaamd Gārgī samen met Ekānaṁsā daar aan. Yaśodā baarde een tweeling, een zoon en een dochter. De zoon is Kṛṣṇa en de dochter is Ekānaṁsā of Yogamāyā. Yogamāyā zei,

sakhī rādhe mātṛā saṁsayaṁ kṛthāh. yato bhavatyah crīmad-gokule tatraiva vartante. kintu mayaiva kalā-kṣepārtham anyathā prapancitam. tad etan manasy anubhūyatām. kṛṣṇo 'py esa tatra gata eva pratīyatām

Śrī Lalita-mādhava (10.264)

[Mijn vriendin Rādhā, twijfel er niet aan. Op dit moment sta je op de prachtige en rijke bodem van Gokula Vṛndāvana, maar met de kracht van de tijd heb Ik het op een andere manier ingericht. Deze waarheid zal je in Jouw hart rechtstreeks kunnen waarnemen. Neem nu aan, dat Je in Vṛndāvana bent en dat Jouw Kṛṣṇa aan Jouw zijde staat.]

Yogamāyā zei, "O Radhe, twijfel niet, Je bent helemaal in Vrajabhūmi. Je hebt Vrajabhūmi niet verlaten. Niemand is vertrokken, Kṛṣṇa noch Jij. Je bent helemaal in Vrajabhūmi. Ik heb dit gedaan om er iets moois van te maken." Yogamāyā orchestreert alle avonturen van Rādhā en Kṛṣṇa. Kṛṣṇa is nog steeds in Vrajabhūmi. Hij is er nooit weggegaan.

Rādhā zei tegen Kṛṣṇa, "*Bahiraṅga-janālakṣyataya śrī-gokulam api sva-svarūpair alaṅkaravāmeti* – Laten Wij samen dit land van Gokula aankleden in Onze oorspronkelijke, transcendente gedaanten, zonder te worden gezien door buitenstaanders."

Bahiraṅga-jana. Personen, die niet erg zijn ingekeerd en die innerlijke zaken niet kunnen begrijpen zijn *bahiraṅga*, uitgaand. Zij kunnen dit niet bevatten. Radharani zei, "Alleen hele intieme toegewijden kunnen zulke innerlijke zaken begrijpen. Laten We onze *līlā* hier manifesteren, aangezien we in Vrajabhūmi zijn." Toen zei Kṛṣṇa, "*Priye tatāsthu* – Laat dit worden toegestaan. Laat Jouw verlangen in vervulling gaan."

Rūpa heeft niets veronachtzaamd

Daarom is *vraja-vilāsa*, Kṛṣṇa's spel in Vṛndāvana, *nitya*, eeuwig. Kṛṣṇa gaat nooit uit Vṛndāvana weg. Het vertrek van

Kṛṣṇa uit Vṛndāvana naar Mathurā en Dvārakā is een wonderbaarlijke daad, *lilā-prakāśa*, van Yogamāyā. Yugala-kīśora, Rādhā en Kṛṣṇa zijn altijd in Vṛndāvana. *Vṛndāvanam parit்யajya padam ekam na gacchati* – Ze zetten zelfs geen voet buiten Vṛndāvana. En Rūpapāda heeft zich gehouden aan de opdracht van Mahāprabhu. Hij is Hem niet ongehoorzaam geweest.

Sanātana Gosvāmī heeft hierover gesproken in zijn *Bṛhad-bhāgavatāmṛta*. Kṛṣṇa zei, "Ik had een lange droom, waarin Ik naar Dvarakā was gegaan. Ik werd daar koning en huwde vele vrouwen." Kṛṣṇa is transcendentaal en absoluut. Zijn droom is tevens transcendentaal en absoluut. Dus Kṛṣṇa is altijd in Vrajabhūmi. Hij gaat er nooit weg. Vrajabhumi is *antara-vāsa*, een binnenkamer, *nitya ujvala-rāsa vihāra kṣetra* – een plaats, waar eeuwigdurend Zijn stralende spel van plezier gaande is. "*Ujvala-rāsa, parakīyā-bhave jahā vrajete prakāśa* – Vṛndāvana is de plek, waar Kṛṣṇa's *parakīyā-rāsa* manifest is." Dvārakā en Mathurā zijn *madhyama-vāsa*, tussenkamers. Dvārakā en Mathurā zijn *prābhava-vilāsa-kṣetra*, de plaatsen van Kṛṣṇa's *prābhava* expansies. Vaikuṅṭha is *trītyā-vāsa*, Zijn derde appartement. Dat is *vaibhava-vilāsa-kṣetra*.

Lilā-satyadhari, Yogamāyā, manifesteert wonderbaarlijke *lilās*. Ze is erg deskundig in het *aghaṭana*, het onmogelijke, *saghaṭana*, mogelijk maken – *aghaṭa-ghaṭana-patīyasī*. Daarom deed ze zoiets wonderlijks. Dit is een droom.

In *tattva* is Kṛṣṇa altijd in Vṛndāvana. Kṛṣṇa is *nitya-kīśora*, altijd een tien- of elfjarige jongen, *tri-bhaṅgima-sikhaṇḍa-cūdā*, in een drievoudig gebogen gedaante met een pauwenveer op Zijn hoofd. *Muralī-vadana, nitya-vihāra kṣetra vraja-*

dhāma – Kṛṣṇa speelt eeuwigdurend op Zijn fluit en amuseert Zich met Zijn spel van plezier in Vṛndāvana. Hij gaat er nooit weg. Hoewel Mathurā en Dvārakā *nitya*, eeuwige, *dhāmas* zijn, is Zijn spel daar als een droom.

Navadvīpa-līlā is *vipralambha* (van afscheiding). Mahāprabhu huilt. Daarom ging Mahāprabhu naar Puruṣottama-kṣetra (Purī), dat *vipralambha-kṣetra* is, een plek om te huilen. Daar huilt Kṛṣṇa in de gedaante van Jagannātha om Rādhā en Rādhā in de gedaante van Mahāprabhu huilt om Kṛṣṇa. Ze huilen alletwee. Het is *vipralambha-kṣetra*. Maar Vrajabhūmi is *sambhoga-kṣetra*. Daar wordt niet gehuild, daar is alleen vereniging. Rūpa Gosvāmī heeft over *prema-vaicittya* geschreven; hoewel er vereniging is, voelen Rādhā en Kṛṣṇa toch afgescheidenheid, maar gedurende een korte tijd ervaren Ze twee tegengestelden. Dit is *prema-vaicittya*.

Dank u zeer.

Deel Vier –

*Gaudiya Vaisnava liederen
ter ere van Sri Radha*

Rādhikā-carana-reṇu

ŚRĪLA NAROTTAMA DĀSA ṬHĀKURA

*rādhikā-carana-reṇu, bhūṣaṇa koriyā tanu,
anayāse pābe giridhārī
rādhikā-caranaśraya, je kare se mahāśaya,
tā're mui jāo bolihārī (1)*

DECOREER JOUW LICHAAM MET HET stof van de lotusvoeten van Śrīmatī Rādhikā en je zal Giridhārī gemakkelijk bereiken. Iemand, die zijn toevlucht neemt tot de lotusvoeten van Rādhikā is een grote persoonlijkheid en ik verheerlijk een dergelijke ziel van harte.

*jaya jaya radhā-nāma,
vṛndāvana jā'ra dhāma,
kṛṣṇa-sukha-vilāsera nidhi
heno rādha-guṇa-gāna,
nā śunilo mora kāṇa,
vañcita korilo more vidhi (2)*

Alle eer aan de naam van Rādhā, wier woonplaats Śrī Vṛndāvana is. Zij is de eigenaar van het liefdesspel, dat Śrī Kṛṣṇa gelukkig maakt. Als mijn oren zulke vertellingen over de glo-

rie van Rādhā niet horen, heeft mijn bestemming mij bedrogen.

*tā'ra bhakta-saṅge sadā,
rāsa-līlā prema-kathā,
je kare se pāya ghaṇaśyāma
ihāte vimukha jei,
tā'ra kabhu siddhi nāi,
nāhi jeno śuni tā'ra nāma (3)*

Iemand, die zich altijd bezig houdt met liefdevolle discussies over Haar spel vol *rāsa* met Haar toegewijden, bereikt Ghaṇaśyāma. Iemand, die hiertegen is gekeerd, zal nooit perfectie bereiken. Laat me de naam van een dergelijk persoon zelfs niet horen.

*kṛṣṇa-nāma-gāne bhāi,
rādhikā-caraṇa pāi,
rādhā-nāma-gāne kṛṣṇacandra
saṅkṣepe kahinu kathā,
ghucāo manera byathā,
duḥkhamaya anya kathā-dvandva (4)*

O broeder, door het chanten van de naam van Kṛṣṇa krijg je de lotusvoeten van Śrīmatī Rādhikā en door de naam van Rādhā te chanten krijg je Śrī Kṛṣṇa-candra. Ik heb hier een kort advies uitgesproken, waarmee je de lijdensweg van je hart kunt lenigen. Tegendraadse woorden leiden slechts tot pijn en verdriet.

Rādhikā-carana-padma

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*rādhikā-carana-padma,
sakala śreyera sadma,
jatane je nāhi ārādhilo
rādhā-padāṅkita-dhāma,
vṛndāvana jā'ra nāma,
tāhā je nā āśraya korilo (1)*

SEMAND, DIE HEEFT NAGELATEN ŚRĪMATĪ Rādhikā's lotusvoeten, die de schatkamer zijn van alle heilzaamheid, met grote zorg te vereren; die geen bescherming heeft gezocht van die woonplaats genaamd Śrī Vṛndāvana, die is getooid met de afdrukken van Rādhā's lotusvoeten...

*rādhikā-bhāva-gambhīra-citta jebā mahādhīra,
gaṇa-saṅga nā koilo jīvane
kemone se śyāmānanda,
rāsa-sindhu-snānānanda,
labhībe bujhāho eka-mane (2)*

... en die in zijn leven niet heeft geassocieerd met de toegewijden van Śrīmatī Rādhikā – wier gevoelens diep en ernstig zijn en wier hart uiterst nuchter is – hoe kan een dergelijk persoon ooit de zegen ervaren van een bad in de oceaan van de *rāsa* van de extatische liefde voor Śrī Śyāmasundara? Begrijp dit alsjeblieft zeer zorgvuldig.

*rādhikā ujjava-rasera ācārya
rādhā-mādhava-suddha-prema vicārya (3)*

Śrīmatī Rādhikā is de *ācārya* van *ujjava-rāsa* (de stralende gevoelens van amoreuze liefde). De zuivere *prema* tussen Rādhā en Mādhava is bedoeld om te worden gecontempleerd en besproken.

*je dhorilo rādhā-pada parama jatane
se pāilo kṛṣṇa-pada amūlya-ratane (4)*

Iemand, die met grote omzichtigheid de lotusvoeten van Śrī Rādhā vasthoudt, verkrijgt het onschatbare juweel van Śrī Kṛṣṇa's lotusvoeten.

*rādhā-pada binā kabhu kṛṣṇa nāhi mile
rādhāra dāsira kṛṣṇa, sarva-ved bole (5)*

Zonder de lotusvoeten van Śrī Rādhā kan men nimmer Śrī Kṛṣṇa bereiken. Alle vedische geschriften verklaren, dat Kṛṣṇa tot de dienstmaagden van Rādhā behoort.

*choḍata dhana-jana, kalatra-suta-mita,
choḍata karama-geyāna
rādhā pada-paṅkaja-madhurata-sevana,
bhaktivinoda paramāṇa (6)*

Nadat je rijkdom, volgelingen, vrouw, zonen en vrienden hebt achtergelaten en materiële activiteiten en speculatieve kennis hebt opgegeven, moet je verzonken raken in de lieflijkheid van *sevā* aan Śrī Rādhā's lotusvoeten. Dit is de overtuiging van Bhaktivinoda.

Radha-bhajane Jadi

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*rādhā-bhajane jadi mati nāhi bhelā
kṛṣṇa-bhajana tava akāraṇa gelā (1)*

ALS HET VERLANGEN OM ŚRĪ RĀDHĀ TE vereren niet verschijnt, is jouw verering van Kṛṣṇa vergeefs.

*ātapa-rohita sūraja nāhi jāni
rādhā-virahita mādharma nāhi māni (2)*

We kunnen de zon zonder zonlicht niet zien. Op dezelfde manier kunnen we Mādhava niet zonder Rādhā aanvaarden.

*kevala mādharma pūjaye, so ajñānī
rādhā-anādara karoi abhimānī (3)*

Iemand, die alleen Mādhava vereert, is in onwetendheid en iemand, die Śrī Rādhā voorbij gaat, is eenvoudig hovaardig.

*kabahi nāhi karobi tākara saṅga
citta icchasi jadi vraja-rāsa-raṅga (4)*

Houd nooit gezelschap met zulke personen, indien jouw hart verlangt naar de liefdevolle speelsheid van *vraja-rāsa*.

*rādhikā dāsī jadi haya abhimāna
śighrai milai tava gokula-kāna (5)*

Als je jezelf beschouwt als de dienstmaagd van Śrīmatī Rādhikā, krijg je heel snel Kāna van Gokula.

*brahmā, śiva, nārada, śruti, nārāyaṇī
rādhikā-pada-raja pūjaye māni (6)*

We weten, dat Brahmā, Śiva, Nārada, de gepersonifieerde Veda's en Nārāyaṇī (Lakṣmī-devī) allemaal het stof van de lotusvoeten van Śrīmatī Rādhikā vereren.

*umā, ramā, satyā, śacī, candrā, rukmiṇī
rādhā-avatāra sabe – āmnāya-vāṇī (7)*

De geopenbaarde geschriften verklaren, dat Umā, Ramā, Satyā, Śacī, Candrāvalī en Rukmiṇī allemaal expansies van Rādhā zijn.

*heno rādhā-paricaryā jākara dhana
bhaktivinoda tā'ra māgaye caraṇa (8)*

Bhaktivinoda smeekt aan de voeten van degenen, wier rijkdom bestaat uit de dienst van Śrī Rādhā.

Ramani-siromani

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*ramaṇī-śiromaṇi, vṛṣabhānu-nandinī,
nīla-vasana-paridhānā
chinna-puraṭa jini', varṇa-vikāśinī,
baddha-kavari hari-prāṇā (1)*

DE GELIEFDE DOCHTER VAN VṚṢABHANU Mahārāja is het kroonjuweel van alle mooie, jonge meisjes. Ze draagt blauw gekleurde kledij. Haar gelaatskleur straalt aantrekkelijk en verslaat de schoonheid van gesneden goud. Haar haar is prachtig gevlochten. Ze is het leven en de ziel van Hari.

*ābharaṇa-maṇḍitā, hari-rāsa-paṇḍitā,
tilaka-susobhita-bhālā
kañculikācchādītā, stana-mani-maṇḍitā,
kajjvala-nayanī rasālā (2)*

Ze wordt gesierd met schitterende ornamenten, Ze is een expert in de liefdesaffaires met Śrī Hari en Haar voorhoofd is sierlijk opgemaakt met *tilaka*. Haar borsten zijn bedekt met

een lijfje en versierd met juwelen en Haar ogen vol *rāsa* zijn gezalfd met zwarte *kājala* (oogzwart).

sakala tyajiyā se-rādhā-carāṇe
dāsī ha'ye bhājo parama-jātane (3)

Nadat je alles hebt losgelaten om een dienstmaagd aan de lotusvoeten van Śrī Rādhā te worden, moet je Haar met grote zorg eren en dienen.

saundarya kiraṇa dekhiyā jāhara
rati-gaurī-lilā-garva-parihāra (4)

Bij het aanschouwen van de vergulde stralen van Haar schoonheid, laten Rati (de vrouw van Kāmadeva), Gaurī (de metgezel van Śiva) en Lilā (het vermogen van Nārāyaṇa) allemaal hun trots vallen.

śacī-lakṣmī-satyā saubhāgya-balane
parājīta haya jāhāra carāṇe (5)

Het grote fortuin, waarvan wordt gezegd, dat dit Śacī (de vrouw van Indra), Lakṣmī, en Satyābhāmā toebehoort, wordt aan Haar lotusvoeten volslagen overwonnen.

kṛṣṇa-vaśikāre candrāvalī-ādi
parājaya māne hoiyā vivādī (6)

Nadat ze hebben geprobeerd om Śrī Kṛṣṇa onder hun beheer te krijgen, accepteren Candrāvalī en alle andere *gopīs* hun verlies van Haar.

hari-dayita-rādhā-carāṇa-preyasī
bhakativinoda śrī godruma-vāsī (7)

Bhaktivinoda, een resident van Śrī Godruma, heeft aspiraties voor de lotusvoeten van Śrī Rādhā, de grootste geliefde van Śrī Hari.

Varaja-vipine

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*varaja-vipine yamunā-kūle
mañca-manohara sobhita phule (1)*

*vanaspati latā tuṣaye ākhi
tadupari kato dākaye pākhī (2)*

IN DE BOSSEN VAN VRAJA LANGS DE OEVERS van de Yamunā liggen betoverende terrassen, die prachtig met bloemen zijn versierd. Verschillende fruitbomen en klimplanten strelen het oog. In de bomen zitten de vogels lieflijk te zingen.

*malaya anila bahaye dhīre
alikula-madhu-lobhete phire (3)*

*vāsantīra rāka-uḍupa tadā
kaumudī bitare ādare sadā* (4)

Er staat een koele bries, die zachtjes uit de Malaya Heuvels stroomt en er is een zwerm hommels op zoek naar honing. De volle maan van de lente spreidt uit liefde constant zijn verkoe-lende stralen uit.

*emato samaye rasika-vara
ārambhīlo rāsa muralīdhara* (5)
*śata-koṭī gopī-mājhetē hari
rādhā-saha nāce ānanda kori'* (6)

Op een dergelijk moment begint de hoogste proever van am-brozijnen stemmingen, Muralīdhara Śrī Kṛṣṇa, de *rāsa*-dans. Temidden van miljoenen liefvallige koehedersmeisjes danst Śrī Hari op zegenrijke wijze met Rādhā.

*mādhava-mohinī gāyā gita
harilo sakala jagata-cita* (7)
*sthāvara-jaṅgama mohilā satī
hārāolo chandrā-valīra mati* (8)

Met het zingen van prachtige liederen trekt de verleidster van Mādhava de aandacht van alle levende wezens. Alle mobiele en immobiele wezens worden betoverd door de kuisse Rādhā, die de trots van Candrāvalī heeft verbrijzeld.

*mathiyā varaja—kiṣora-māna
antarita haya rādhā takhona* (9)
*bhakativinoda paramāda gaṇe
rāsa bhāṅgalo (āji) rādhā bihane* (10)

Nadat Ze het hart van Vraja-kiśora onrustig heeft gemaakt, verdwijnt Rādhārāṇī van de *vāsantī-rāsa*. Bhaktivinoda voorziet problemen. In afwezigheid van Rādhā is de *rāsa*-dans (nu) gestopt.

Sata-koti Gopi

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*śata-koṭi gopī mādhava-māna
rākhite nārilo kori' jatana (1)*

*veṇu-gīte ḍāke rādhikā-nāma
'eso eso rādhe!' ḍākaye śyāma (2)*

MILJOENEN LIEVE KOEHERDERSMEIS-
jes zijn niet in staat om de aandacht van Mād-
hava vast te houden, ondanks hun grote poging
om dat te doen. Het lied van de fluit zingt de naam van Rād-
hikā. "Kom hier, kom hier, Rādhe!" vraagt Śyāma.

*bhāṅgiyā śrī rāsa-maṅḍala tabe
rādhā-anveṣaṇe calaye jabe (3)*

'dekhā diyā rādhe! rākhaho prāṇa!'
boliyā kādaye kānane kāna (4)

Wanneer Hij op zoek gaat naar Śrī Rādhā, komt de *rāsa*-dans tot stilstand. Kṛṣṇa huilt in het bos en roept, "O Rādhā, spaar alsjeblieft Mijn leven en geef Me Jouw *darśana!*"

nirjana kānane rādhāre dhori'
miliyā parāṇa juḍāya hari (5)
bole, "tuhū binā kāhāra rāsa?"
tuhū lagi' mora varaja vāsa (6)

Hij omhelst Śrī Rādhā en legt het met Haar bij in een afgesloten boshut, waar Śrī Hari Zijn leven weer oppakt. Hij zegt, "Wat is de reden voor het uitvoeren van *rāsa*? Ik woon in Vraja alleen vanwege Jou."

e heno rādhikā-caraṇa-tale,
bhaktivinoda kādiyā bole (7)
"tuwā gaṇa-mājhe āmāre gaṇi',
kiṅkarī koriyā rākho āpani" (8)

Bhaktivinoda huilt aan de lotusvoeten van deze Rādhikā en zegt, "Reken me onder Jouw persoonlijke gezelschap en houd mij als Jouw dienstmaagd."

Vṛṣabhānu-sūta

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*vṛṣabhānu-sutā-caraṇa-sevane,
hoibo je pālya-dāsī
śrī rādhāra sukha, satata sādhanē,
rahibo āmi prayāsī (1)*

 OM DE LOTUSVOETEN TE DIENEN VAN DE dochter van Koning Vṛṣabhānu word ik Haar *pālya-dāsī* (vol genegenheid beschermde dienstmaagd) en streef ik ernaar om Haar constant blij te maken.

*śrī rādhāra sukhe, kṛṣṇera je sukha,
jānibo manete āmi
rādhā-pada chādī', śrī kṛṣṇa-saṅgame,
kabhu nā hoibo kāmī (2)*

In mijn hart weet ik, dat Śrī Kṛṣṇa blij is met het geluk van Śrī Rādhā en daarom zal ik er nooit naar verlangen om Haar lotusvoeten te verlaten en met Śrī Kṛṣṇa afzonderlijk plezier te maken.

*sakhī-gaṇa mama, parama suhṛt,
jugala-premera guru*

*tad-anugā ha'ye, sevibo rādhāra,
caraṇa-kalapa-taru (3)*

De *sakhīs* zijn mijn grootste weldoeners en mijn *gurus* in de liefdesaffaires van het Goddelijk Paar. Ik blijf trouw onder hun leiding en zal de lotusvoeten van Śrī Rādhā dienen, die gelijken op wensbomen.

*rādhā-pakṣa chāḍi', je-jana se-jana,
je-bhāve se-bhāve thāke
āmi to'rādhikā-pakṣa-pātī sadā,
kabhu nāhi heri tā'ke (4)*

Laat iedereen buiten de groep van Śrī Rādhā zijn, zoals ze zijn. Ik ben inderdaad altijd partijdig jegens Śrīmatī Rādhikā en kijk nooit naar degenen, die dat niet zijn.

Dekhite Dekhite

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*dekhite dekhite, bhulibo vā kabe,
nija-sthūla-paricaya
nayane heribo, vraja-pura-śobhā,
nitya cid-ānanda-māyā (1)*

WANNEER KAN IK ZIEN, DAT MIJN LIChamelijke zelfbeeld verdwijnt? Dan kan ik met mijn eigen ogen de uitzonderlijke schoonheid aanschouwen van Vraja, dat vol eeuwige, spirituele kennis en zegen is.

*vṛṣabhānu-pure, janama loibo,
jāvāṭe vivāha ha'be
vraja-gopī-bhāva hoibe svabhāva,
āna-bhāva nā rahibe (2)*

Op dat moment word ik geboren in het dorp van Vṛṣabhānu Mahārāja en zal mijn huwelijk plaatsvinden in Yāvāṭa. Mijn gesteldheid en karakter zal dat van een *vraja-gopī* zijn. Ieder ander gevoel zal niet bekliven.

*nija-siddha-deha, nija-siddha-nāma,
nija-rūpa-sva-vasana
rādhā-kṛpā-bale, labhibo vā kabe,
kṛṣṇa-prema-prakarāṇa (3)*

Wanneer krijg ik door de kracht van Rādhā's genade mijn geperfectioneerde geestelijke lichaam, mijn geperfectioneerde spirituele naam en mijn eigen gedaante en kleding – de ware inwijding in het oord van *kṛṣṇa-prema*?

*yāmuna-salila, dharāṇe giyā,
bujhibo jugala-rāsa
prema-mugdha ha'ye, pāgalinī-prāya,
gāibo rādhāra jaśa (4)*

Wanneer ik water uit de Yamunā ga halen, zal ik de vertrouwelijke gevoelens begrijpen van de liefdesaffaires van het Goddelijk Paar. Wanneer ik word overweldigd door *prema*, zing ik Śrī Rādhā's glorie als een gekkin.

Pālya-dāsī Keri'

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*pālya-dāsī kori', lalita sundarī,
āmāre loiyā kabe
śrī rādhikā-pade, kāle milāibe,
ājñā-sevā samarpibe (1)*

WANNEER PLAATST DE MOOIE LALITĀ, nadat ze een *pālya-dāsī* (een vol genegenheid beschermde dienstmaagd) van me heeft gemaakt, mij aan de lotusvoeten van Śrī Radhika en geeft ze me *sevā* onder haar leiding?

*śrī rūpa mañjarī, saṅge jābo kabe,
rāsa-sevā-śikṣā-tare*

*tad-anugā ha'ye, rādhā-kuṇḍa-taṭe,
rahībo harṣitāntare (2)*

Wanneer ga ik naar Śrī Rūpa Mañjarī om instructies te krijgen voor dienst vol *rāsa*? Onder haar leiding zal ik vreugdevol op de oevers van Śrī Rādhā-kuṇḍa blijven.

*śrī viśākhā-pade, saṅgīta śikhībo,
kṛṣṇa-līlā rasamaya
śrī rati-mañjarī, śrī rāsa-mañjarī,
hoibe sabe sadaya (3)*

Aan de lotusvoeten van Śrī Viśākhā ga ik muziek leren, die overloopt van de nectar van Kṛṣṇa's spel en vermaak. Śrī Rati Mañjarī, Śrī Rasa Mañjarī en anderen zullen voor mij veel mededogen hebben.

*parama anande, sakale miliyā,
rādhikā carāṇe rabo
ei parākāṣṭha, siddhi kabe habe,
pābo rādhā-padā-sava (4)*

In de allerhoogste zegen zullen we allemaal samen aan de lotusvoeten van Śrī Rādhikā zitten. Oh, wanneer bereik ik die hoogste perfectie en krijg ik de honing van Śrī Rādhā's lotusvoeten?

Cintamani-maya

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*cintāmaṇi-māyā, rādhā-kuṇḍa-taṭa,
tāhe kuñja śata śata
prabāla-vidruma – māyā taru-latā,
muktā-phale abanata (1)*

DE OEVERS VAN ŚRĪ RĀDHĀ-KUṆḌA ZIJN gemaakt van transcendente wensstenen. Er zijn vlakbij honderden en honderden prachtige *kuñjas*. De bomen en klimplanten, die zijn gemaakt van koraal, hangen zwaar door met een overvloed aan parelvruchten.

*svānanda-sukhada-kuñja manohara,
tāhāte kuṭira śobhe
bosiyā tathāya, gābo kṛṣṇa-nāma,
kabe kṛṣṇa-dāsyā lobhe (2)*

In de betoverende bostuin genaamd Svānanda-sukhada-kuñja staat een klein landhuisje. Oh, wanneer zit ik daar en zing ik de heilige namen van Śrī Kṛṣṇa met het verlangen Zijn dienst te krijgen?

*emona samaya, muralīra gāna,
posibe e dāsī kāne
ānande matibo, sakala bhulibo,
śrī kṛṣṇa-varīcīra gāne (3)*

Op dat moment komt het lied van de transcendentale fluit het oor van deze dienstmaagd binnen. Dan raak ik overweldigd door extase en vergeet alles door het lied van Śrī Kṛṣṇa's fluit.

*rādhe rādhe boli', muralī ḍākibe,
madīya īśvarī-nāma
śuniyā camaki', uṭhibe e dāsī,
kemone koribe prāṇa (4)*

De fluit zal de naam van mijn vererenswaardige meesteres roepen door te zeggen, "Rādhe, Radhe". Deze dienstmaagd hoort dat geluid en springt op. Ze is geschrokken en verbijs-terd en vraagt zich af hoe ze verder kan leven.

Sri Kṛṣṇa-vīrahe

ŚRĪLA BHAKTIVINODA ṬHĀKURA

*śrī kṛṣṇa-vīrahe, rādhikāra daśā,
āmi to' sahite nāri
jugala-milana, sukhera kāraṇa,
jīvana chāḍite pāri (1)*

IK KAN DE CONDITIE VAN RĀDHIKĀ IN AF-
gescheidenheid van Śrī Kṛṣṇa niet verdragen. Zo
ben ik volkomen bereid om mijn leven op te geven
omwille van Hun gelukkige hereniging.

*rādhikā-carāṇa, tyajiyā āmāra,
kṣaṇeke pralaya haya
rādhikāra tare, śate-bāra mari,
se duḥkha āmāra saya (2)*

Als ik de lotusvoeten van Rādhikā slechts een ogenblik zou
verzaken, zou het me helemaal te gronde richten. Omwille
van Rādhikā zou ik de angst van de dood honderden keren
kunnen verdragen.

*e heno rādhāra, carāṇa-jugale,
paricaryā pā'bo kabe*

*hā hā vraja-jana, more dayā kori',
kabe vraja-vane la'be (3)*

Wanneer bereik ik de dienst aan Śrī Rādhā's lotusvoeten. O inwoners van Vraja, wanneer zijn jullie me genadig en nemen jullie me mee naar de bossen van Vraja?

*vilāsa-mañjarī, anaṅga-mañjarī,
śrī rūpa-mañjarī āra
āmāke tuliyā, laho nija-pade,
deho more siddhi-sāra (4)*

O Vilāsa Mañjarī, Anaṅga Mañjarī en Śrī Rūpa Manjari! Hef me op en zet me dichtbij jullie lotusvoeten, waarme jullie me de hoogste perfectie toestaan.

Kothay Go Premamayi?

ŚRĪLA GAURA-KIŚORA DĀSA BĀBĀJĪ MAHĀRĀJA

*kothāy go premamayi rādhe rādhe
rādhe rādhe go, jay rādhe rādhe*

 RĀDHĀ VOL *PREMA*, WAAR BEN JE? RĀDHE!
HE! Alle eer aan Jou!

dekhā diye prāṇa rakho, rādhe rādhe
tomār kāṅgāl tomāy ḍāke, rādhe rādhe

Rādhe! Geef me Jouw *darśana* en red mijn leven. Jouw miserebedelaar roept naar Jou, "Rādhe! Rādhe!"

rādhe vṛndāvana-vilāsini, rādhe rādhe
rādhe kānu-māna-mohini, rādhe rādhe

Rādhe! Je houdt Je bezig met amoureuus spel in Vṛndāvana. Rādhe! Je bent de verleidster van de geest van Kānu.

rādhe aṣṭa-sakhīr śiromaṇi, rādhe rādhe
rādhe vṛṣabhānu-nandini, rādhe rādhe

Rādhe! Je bent het kroonjuweel van Jouw acht belangrijkste *sakhīs*. Rādhe! Je bent de betoverende dochter van Vṛṣabhānu Mahārāja.

(gosāi) niyam kaṛe sadāi ḍāke, rādhe rādhe

Śrīla Raghunātha dāsa Gosvāmī beoefent het constant roepen van, "Rādhe! Rādhe!"

(gosāi) ek-bār ḍāke keśi-ghāṭe
ābār ḍāke vaṁśi-vaṭe, rādhe rādhe

De ene keer roept hij in Keśi-ghāṭa; een andere keer roept hij in Vaṁśi-vaṭa, "Rādhe! Rādhe!"

(gosāi) ek-bār ḍāke nidhuvane,
ābār ḍāke kuñjavane, rādhe rādhe

De ene keer roept hij in Nidhuvana; een andere keer roept hij in Sevā-kuñja, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke rādhā-kuṇḍe,
ābār ḍāke śyāma-kuṇḍe, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Rādhā-kuṇḍa; een andere keer roept hij in Śyāma-kuṇḍa, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke kusum-vane,
ābār ḍāke govardhane, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Kusuma-sarovara; de andere keer roept hij in Govardhana, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) ek-bār ḍāke tālavane,
ābār ḍāke tamālvane, rādhe rādhe*

De ene keer roept hij in Tālavana; een andere keer roept hij in Tamālavana, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) malin vasan ḍiye gāy,
vrajer dhūlāy gaḍāgaḍi jāy, rādhe rādhe*

Hij draagt verschoten en versleten doeken en rolt door het stof van Vraja, terwijl hij zingt, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) mukhe rādhā rādhā bole,
bhāse nayanera jale, rādhe rādhe*

Bij het roepen van "Rādhā! Rādhā!" wordt hij doordrenkt met de tranen, die uit zijn ogen stromen, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) vṛndāvane kuli kuli
kede beḍāy, rādhā boli', rādhe rādhe*

Hij zwerft huilend door de lanen van Vṛndāvana en roept, "Rādhe! Rādhe!"

*(gosāi) chāpānna daṇḍa rātri-dine
jāne nā rādhā-govinda bine, rādhe rādhe*

In alle zesenvijftig *daṇḍas*³⁰ van de dag en de nacht weet hij niets dan Rādhā-Govinda. "Rādhe! Rādhe!"

*(tār par) cāri daṇḍa śuti' thāke
svapne rādhā-govinda dekhe, rādhe rādhe*

Dan neemt hij rust gedurende slechts vier *daṇḍas* [een uur en zesendertig minuten] en ziet Rādhā-Govinda in zijn dromen. "Rādhe! Rādhe!"

³⁰ Een *daṇḍa* is gelijk aan vierentwintig minuten.

Sri Gandharva-samprarthanastakam

ŚRĪLA RŪPA GOSVĀMĪ

*vṛndāvane viharator iha keli-kuñje
matta-dvipa-pravara-kautuka-vibhrameṇa
sandarśayasva yuvayor vadanāravinda-
dvandvaṁ vidhehi mayi devī! kṛpāṁ prasīda (1)*

IN DE LOOFHUTTEN VAN PLEZIER IN ŚRĪ
Vṛndāvana amuseren Jij en Śrī Kṛṣṇa Zich constant
met het liefdesspel als twee dronken olifanten in
trance. O Devī! Wees met mij tevreden en geef me genadevol
de *darśana* van Jullie twee lotusgezichten.

*hā devī! kāku-bhara-gadgadayādyā vācā
yāce nipatyā bhuvī daṇḍavad udbhaṭartih
asya prasādam abudhasya janasya kṛtvā
gāndharvike! nija-guṇe gaṇanāṁ vidhehi (2)*

O Devī Gāndharvikā! In het grootste verdriet val ik als een
stok op de grond en smeeek met gebroken stem aan Jouw lo-
tusvoeten: wees deze dwaas alsjeblieft genadig en reken me
onder één van Jouw eigen.

*śyāme! ramā-ramaṇa-sundaratā-variṣṭha-
saundarya-mohita-samasta-jagaj-janasya
śyāmasya vāma-bhuja-baddha-tanuṁ kadāhaṁ
tvām indirā-virala-rūpa-bharāṁ bhajāmi? (3)*

O Śyāmā! De hele wereld wordt betoverd door de schoonheid van Lakṣmī-Narāyaṇa, maar de schoonheid van Jou en Śyāma, die Jou met Zijn linker arm omarmt, is supermooi. Wanneer vereer ik Jou, wier unieke schoonheid zeldzaam is zelfs voor Lakṣmī-devī?

*tvāṁ pracchadena mudira-cchavinā pidhāya
mañjira-mukta-caraṇāṁ ca vidhāya devī!
kuñje vrajendra-tanayena virājamāne
naktāṁ kadā pramuditām abhisārayisyē (4)*

O Devī! Wanneer (als Jouw *sakhī*) bedek ik Jou met een kleed in de kleur van een regenwolk, neem ik de enkelbellen van Jouw voeten en leid Jou, die zo vol van verrukking is, naar een *kuñja* voor een nachtelijke afspraak met Śrī Nandanandana?

*kuñje prasūna-kula-kalpita-keli-talpe
saṁviṣṭayor madhura-narma-vilāsa-bhājoh
loka-trayābharaṇayoś caraṇāmbujāni
samvāhayisyati kadā yuvayor jano 'yam? (5)*

In een *kuñja* zitten Jullie op een bed van plezier gemaakt van allerlei soorten bloemen en zijn Jullie beiden diep verzonken in tijdverdrijf met lieve grapjes. Oh, wanneer kan deze persoon (op zo een moment) Jouw lotusvoeten masseren, de ornamenten van de drie werelden?

*tvat-kuṇḍa-rodhasi vilāsa-praiśrameṇa
svedāmbu-cumbi-vadanāmburuha-sriyau vām
vṛndāvaneśvari! kadā taru-mūla-bhājau
samvijayāmi camarī-caya-cāmareṇa? (6)*

O Vṛndāvaneśvari! Vanwege uitputting door het liefdesspel op de oever van Jouw vijver strelen druppels transpiratie de lotusgezichten van Jou en Jouw geliefde. Wanneer kan ik Jullie lichaam verkoelen met een *cāmara*, als Jullie beiden uitrusten (op een *śimhāsana* bezet met edelstenen) in de schaduw van een boom?

*linām nīkuṅja-kuhare bhavatīm mukunde
citraiva sūcitavatī rucirākṣi! naham
bhugnām bhruvaṁ na racayeti mṛṣā-ruṣām tvām
agre vrajendra-tanayasya kadā nu neṣye? (7)*

(Wanneer Jij Je op speelse wijze verstopt op een geheime plek in een *kuṅja* en Kṛṣṇa komt erachter, waar Je verstopt zit en Jou benadert, vraag Je mij, "O Rūpa Mañjari, waarom heb je Mijn schuilplaats aan Kṛṣṇa verklapt?" Dan antwoord ik, "O Rādhikā met Jouw mooie ogen! Niet ik maar Citra Sakhī informeerde Mukunda over Jouw schuilplaats in de *kuṅja*. Frons dan alsjeblijft niet en word niet boos op mij." Wanneer smee ik Jou dit af in aanwezigheid van Vrajendra-nandana?

*vāg-yuddha-keli-kutuke vraja-rāja-sūnuṁ
jīvonmadām adhika-darpa-vikāsi-jalpām
phullābhir ālibhir analpam udīryamāṇa-
stotrām kadā nu bhavatīm avalokayiṣye? (8)*

Wanneer Je in een gekke bui Vrajendra-nandana in een woordenstrijd verslaat, word Je dolblij. Dan jubel Je in de

trots van Jouw retorische moed, waarbij Je wordt geprezen door Jouw overgelukkige *sakhīs*.

*yaḥ ko 'pi suṣṭhu vṛṣabhānu-kumārikāyāḥ
samprārthanāṣṭakam idaṁ paṭhati prapannah
sā preyasā saha sametya dhṛta-pramodā
tatra prasāda-laharīm urarī-karoti (9)*

Een ieder die zijn toevlucht neemt tot Śrī Vṛṣabhānu-nandini (Śrī Rādhikā) door deze smeekbede regelmatig en met groot vertrouwen te reciteren, zal Haar zeker een plezier doen samen met Haar geliefde Śrī Kṛṣṇa en zal op die manier de ontvanger worden van Hun golven overvloedige genade.

Sri Radhikastakam (1)

ŚRĪLA RŪPA GOSVĀMĪ

*diśi diśi racayantīm sañcaran-netra-lakṣmī-
vilastita-khuralibhiḥ khañjarīṭasya khelām
hṛdaya-madhupa-mallīm ballavādhīsa-sūnor
akhila-guṇa-gambhīrām rādhikām arcayāmi (1)*

IK AANBID DIE ŚRĪMATĪ RĀDHĪKĀ, WIER rusteloze ogen zich als een zwerm *khañjarīṭa*-vogels (kwispelstaarten) bewegen en die op speelse wijze naar alle richtingen uitgaan om Haar prooi, Śrī Kṛṣṇa, onafgebroken te zoeken. Zodra Ze Hem in het vizier krijgt, werpt Ze als een deskundig jager de pijlen van Haar provocerende, zijdelingse blikken. Ze is de jasmijnbloem voor de hommel, Śrī Kṛṣṇa. Zoals de jasmijn de hommel in verrukking brengt, zo geeft Zij groot plezier aan het hart van Śrī Kṛṣṇa en maakt Hem volkomen Haar eigen. Ze is heel mysterieus met Haar talloze diepgaande kwaliteiten.

*pitur iha vṛṣabhānor anvavāya-prasastim
jagati kila samaste suṣṭhu vistārayantīm
vraja-nṛpati-kumāraṁ khelayantīm sakhībhiḥ
surabhiṇi nija-kunḍe rādhikām arcayāmi (2)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, die op wonderbaarlijke wijze de faam van Vṛṣabhānu Mahārāja's dynastie hier in Vraja en in de hele wereld verhoogt door de Prins van Vraja te verleiden Zijn koninklijke gedrag op te geven en openlijk en onbezorgd met Haar en alle *sakhīs* te sporten in Haar welriekende *kunḍa*.

*sarad-upacita-rākā-kaumudī-nātha-kīrti-
prakara-damana-dikṣā-dakṣiṇa-smera-vaktrām
naṭad-aghabhid-apāṅgottuṅgitānaṅga-raṅgām
kalita-ruci-taraṅgām rādhikām arcayāmi (3)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, wier mild glimlachende lotusgezicht op deskundige wijze de uitgestrekte glorie van de schitterend volle najaarsmaan bagatelliseert; wier zuivere,

amoureuze verlangens worden gewekt door de dansend zijdelingse blikken van Aghabhid Śrī Kṛṣṇa; en die is begiftigd met golven schoonheid, gratie en charme.

*vividha-kusuma-vṛndotphulla-dhammilla-dhātī-
vighaṭita-mada-ghūrnat-keki-piccha-praśastim
madhurīpu-mukha-bimbodhīrṇa-tāmbūla-rāga-
sphurad-amala-kapolāṁ rādhikāṁ arcayāmi (4)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, wier gevlochten haar, dat wordt verfraaid door trossen gevarieerd bloeiende bloemen, met kracht de faam van de veren in de staart van een dronken, dansende pauw aanvalt en blameert; wier zuivere, eerzame wangen rossig zijn en glanzen van het sap van de restanten *tāmbūla* van de *bimba*-vruchtachtige lippen van Madhurīpu Śrī Kṛṣṇa.

*amalīna-lalitāntaḥ sneha-siktāntaraṅgām
akhīla-vidha-viśākhā-sakhya-vikhyāta-sīlām
sphurad-aghābhīd-anarḡha-prema-māṅikya-peṭīm
dhṛta-madhura-vinodāṁ rādhikāṁ arcayāmi (5)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, wier hart altijd is verzadigd van de zuivere, ongeremde genegenheid van Lalitā Sakhī; wier sublieme natuur nog beroemder wordt door het delen van intieme vriendschap met Viśākhā Sakhī; die een schatkist is, waarin Ze de glinsterende, onschatbare robijn van de *prema* van Aghabhid Śrī Kṛṣṇa verborgen houdt; die baadt en zich kleedt in Haar eigen schoonheid en bekoorlijkheid (Haar verschillende *bhāvas* voor Śrī Kṛṣṇa).

*atula-mahasi vṛndārānya-rājye 'bhiśiktām
nikhīla-samaya-bhartuḥ kārtikasyādhīdevīm*

*aparimita-mukunda-preyasi-vṛnda-mukhyāṁ
jagad-agha-hara-kīrtiṁ rādhikām arcayāmi (6)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, die op de troon zit als koningin van het onvergelijkbaar feestelijke en allerhoogste oord, Śrī Vṛndāvana; die de voorzittende godin is van Kārtika, de koning der maanden; die de meest vooraanstaande van de ontelbaar vele geliefden van Śrī Kṛṣṇa is; en wier faam, die zonden teniet doet, de wens aanwakkert om Kṛṣṇa te dienen.

*hari-pada-nakha-koṭi-prṣṭha-paryanta-sīmā-
taṭam api kalayantīm prāṇa-koṭer abhīṣṭam
pramudita-madirākṣī-vṛnda-vaidagdhya-dikṣā-
gurum ati-guru-kīrtiṁ rādhikām arcayāmi (7)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, die het uiterste puntje van de tenen van Śrī Kṛṣṇa miljoenen keren dierbaarder beschouwt dan Haar eigen leven. Śrī Kṛṣṇa is Haar leven, inderdaad, en Ze kent niets anders dan Hem. Beroemd als de hoogste initiërende *guru* voor de vrolijke *gopīs*, wier prachtige ogen dronken zijn van *prema*, geeft Ze hen instructies in de kunst van het op slimme wijze dienen van Kṛṣṇa.

*amala-kanaka-paṭṭodghṛṣṭa-kāśmīra-gaurīm
madhurima-laharībhīḥ samparītām kiṣorīm
hari-bhuja-parirabdhām labdha-romāñca-pālīm
sphurad-aruṇa-dukūlām rādhikām arcayāmi (8)*

Ik aanbid die Śrīmatī Rādhikā, wier lichte gelaatskleur lijkt op saffraan gevijzeld op een plaat puur goud; wier jeugdige spel vol is van eindeloze golven lieflijkheid; wier lichaamshaar overeind staat in de zegen van Śrī Kṛṣṇa's omhelzing; wier kleed de kleur heeft van de rijzende zon.

*tad-amala-madhurimṇaṁ kāmam ādhāra-rūpaṁ
paripaṭhati variṣṭhaṁ suṣṭhu rādhāṣṭakam yaḥ
ahima-kiraṇa-putrī-kūla-kalyāṇa-candraḥ
sphuṭam akhilam abhiṣṭaṁ tasya tuṣṭas tanoti (9)*

Zij, die op liefdevolle en diepgaande wijze deze wonderbaarlijke *Rādhikāṣṭakam* reciteren, die de zuivere liefvalligheid van Śrīmatī Rādhikā belichaamt, doet de maan van alle heilzaamheid een plezier, Śrī Kṛṣṇacandra, die met Śrīmatī Rādhikā speelt op de oevers van de Yamunā. Kṛṣṇa Zelf zorgt, dat de lotusbloem van het verlangen om Śrīmatī Rādhikā te dienen in hun hart tot bloei komt.

Sri Radhikastakam (2)

ŚRĪLA RAGHUNĀTHA DĀSA GOSVĀMĪ

*rāsa-valita-mṛgākṣī-mauli-māṇikya-lakṣmīḥ
pramudita-mura-vairī-prema-vāpā-marālī
vraja-vara-vṛṣabhānoḥ puṇya-gīrvāṇa-vallī
snapayati nija-dāsye rādhikā māṁ kadā nu (1)*

SRĪMATĪ RĀDHIKĀ IS HET SCHITTERENDE juweel in de kroon van *rasika* meisjes. Ze is de zwaan, die op de vijver van Śrī Kṛṣṇa's plezier beslagen *prema* drijft, en is de allergrootste wensvervullende klimplant van Vṛṣabhānu Mahārāja's vroomheid. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

sphurad-aruṇa-dukūla-dyotitodyan-nitambasthalam abhi-vara-kāñci-lāsyam ullāsyanti kuca-kalasa-vilāsa-sphīta-muktā-sara-śrīḥ snapayati nija-dāsyē rādhikā mām kadā nu (2)

Rond Śrīmatī Rādhikā's welgevormde heupen, die prachtig zijn bedekt met een stralend rode, zijden doek, zingt en danst een schitterend gouden ketting; en op Haar borsten als waterkruiken rust een magnifiek parelsnoer. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

sarasija-vara-garbhākharva-kāntiḥ samudyataruṇima-ghanasārāśliṣṭa-kaiśora-sīdhuh dara-vikaśita-hāsyā-syandi-bimbādhārāgrā snapayati nija-dāsyē rādhikā mām kadā nu (3)

Śrīmatī Rādhikā's uitstraling is als die van de bladkrans (*kārnikā*) van een beeldschoon ontluikende lotusbloem; Haar preadolescentie is als nectar vermengd met de vluchtig geurende kamfer van Haar vroege tiener leeftijd, en Haar ietwat glimlachende *bimba*-lippen vertonen een vleugje *hāsyā-rāsa* (humor). Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

ati-caṭulataraṁ taṁ kānanāntar milantaṁ vraja-nṛpati-kumāraṁ vikṣya saṅkā-kulākṣī

*madhura-mṛdu-vacobhiḥ saṁstutā netra-bhaṅgyā
snapayati nija-dāsye rādhikā māṁ kadā nu (4)*

Wanneer Śrīmatī Rādhikā de onberekenbare Prins van Vraja onverwacht in het bos tegenkomt, bekijkt Ze Hem met beduchte ogen. En dan met Haar lieve zachte woordjes en misleidende blikken ontlokt Ze een intieme uitwisseling met Hem. Wanneer baadt die Śrīmatī Radhika me in Haar dienst?

*vraja-kula-mahilānāṁ prāṇa-bhūtākhilānām
paśupa-pati-grhīṇyāḥ kṛṣṇa-vat prema-pātram
sulalita-lalitāntaḥ sneha-phullāntarātmā
snapayati nija-dāsye rādhikā māṁ kadā nu (5)*

Śrīmatī Rādhikā is het leven van alle Vraja meisjes. Evenals Śrī Kṛṣṇa is Zij de fortuinlijke ontvanger van de genegenheid van Śrī Yaśodā, en Haar hart loopt over van de innemende, intieme genegenheid van Lalitā Sakhī. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

*niravadhi sa-viśākhā śākhī-yūtha-prasūnaiḥ
srajam iha racayantī vaijayantīm vanānte
agha-vijaya-varoraḥ preyaśī śreyasī sā
snapayati nija-dāsye rādhikā māṁ kadā nu (6)*

Śrīmatī Rādhikā belichaamt de hoogste toegenegenheid; Ze woont in Śrī Vṛndāvana en wordt altijd vergezeld door Viśākhā Sakhī. Samen rijgen ze *vaijayantī* slingers gemaakt van de bloemen van diverse bomen, die zeer dierbaar zijn aan de prachtige borst van Śrī Kṛṣṇa, de onderwerper van de Agha demon. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

*prakaṭita-nija-vāsaṁ-snigdha-veṇu-praṇāḍair
druta-gati-harim ārāt prāpya kuñje smitākṣī
śravaṇa-kuhara-kaṇḍūṁ tanvatī namra-vaktrā
snapayati nija-dāsye rādhikā mām kadā nu (7)*

Wanneer Śrī Kṛṣṇa met het geluid van Zijn betoverende fluit Zijn aanwezigheid in een *kuñja* bekend maakt, rent Ze snel naar Hem toe. Wanneer ze Hem ziet, buigt Ze haar hoofd met half gesloten, glimlachende ogen en onder een of ander voorwendsel krabt Ze aan Haar oor. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

*amala-kamala-rāji-sparsī-vāta-praśīte
nija-sarasi nidāghe sāyam ullāsīnīyam
parijana-gaṇa-yuktā krīḍayanti bakāriṁ
snapayati nija-dāsye rādhikā mām kadā nu (8)*

Op zomeravonden betreft Ze Śrī Kṛṣṇa met groot plezier bij de watersport in het gezelschap van Lalitā en Haar andere *sakhīs* in het water van Haar eigen *kuṇḍa*, die verkoeling geeft door de zachte bries, die de vele vlekkeloze lotussen daar streelt. Wanneer baadt die Śrīmatī Rādhikā me in Haar dienst?

*paṭhati vimala-cetā mṛṣṭa-rādhāṣṭakarṁ yaḥ
parihṛta-nikhilāsā-santatiḥ kātaraḥ san
paśupa-pati-kumāraḥ kāmam āmoditas taṁ
nija-jana-gaṇa-madhye rādhikāyās tanoti (9)*

Śrī Kṛṣṇa wordt zo blij van de persoon met een zuiver hart en een zuivere geest, die alle hoop en aspiraties heeft laten varen behalve die van *rādhā-dāsya* en die deze zuivere *Rādhikāṣṭa-*

kam deemoedig reciteert. Hij geeft een dergelijk persoon de toegang tot het eeuwige gezelschap van Śrīmatī Rādhikā.

Sri Radhikastakam (3)

ŚRĪLA KṚṢṆADĀSA KAVIRĀJA GOŚVĀMĪ

*kuṅkumākta-kāñcanābja-garva-hāri-gaura-bhā
pītanāñcitābja-gandha-kīrti-nīndi-saurabhā
ballaveśa-sūnu-sarva-vāñchitārtha-sādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyā-dāstu rādhikā (1)*

SRĪMATĪ RĀDHIKĀ'S LICHAAMSKLEUR steelt de trots van een gouden lotusbloem getint met *kuṅkuma*. Haar lichaamsgeur blameert de roem van de geur van een lotus gecombineerd met saffraan. Ze vervult alle verlangens van de koeherdersprins van Vraja. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*kauravinda-kānti-nīndi-citra-paṭṭa-śāṭikā
kṛṣṇa-matta-bhr̥ṅga-keli-phulla-puṣpa-vāṭikā*

*kṛṣṇa-nitya-saṅgamārtha-padma-bandhu-rādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyā-dāstu rādhikā (2)*

Haar veelkleurige zijden *sārī* laakt de uitstraling van koraal. Ze is een tuin van bloeiende bloemen voor het speelse plezier van de dolle bij, Śrī Kṛṣṇa. Zij vereert de zongod om het onafgebroken gezelschap van Śrī Kṛṣṇa te verkrijgen. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*saukumārya-sṛṣṭa-pallavāli-kīrti-nigrahā
candra-candanopalendu-sevya-śīta-vigrahā
svābhimarṣa-bhallaviśa-kāma-tāpa-bādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyā-dāstu rādhikā (3)*

De sublieme zachtheid van Haar lichaam geeft de faam van een tros delicate bloesems een standje. De koelte van haar lichaam is vererenswaardig voor de maan, sandelhoutpasta, de lotus en kamfer. Haar aanraking verdrijft de hitte van de romantische verlangens van Gopī-jana-vallabha Śrī Kṛṣṇa. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*viśva-vandya-yauvatābhivandītāpi yā ramā
rūpa-navya-yauvanādi-sampadā na yat-samā
śīla-hārda-līlayā ca sā yato 'sti nādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsyā-dāstu rādhikā (4)*

Ofschoon ze wordt geëerd door alle achtenswaardige godinnen van het universum, kan Lakṣmī-devī niet worden vergeleken met Śrīmatī Rādhikā wat betreft de rijkdom van Haar schoonheid, eeuwige jeugd, enzovoort, en kan ze Haar aangeboren liefde of speelse tijdverdrijf niet overstijgen. Mag die

Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*rāsa-lāśya-gīta-narma-sat-kalāli-panḍitā
prema-ramya-rūpa-veśa-sad-guṇāli-maṇḍitā
viśva-navya-gopa-yoṣid-ālito 'pi yādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāśya-dāstu rādhikā (5)*

Ze is bedreven in de fijne kunsten van *rāsa-līlā*, zoals dansen, zingen en schertsen. Ze is getooid met een bovennatuurlijke *prema*, een betoverende schoonheid, prachtige gewaden en alle goddelijke deugden. Van alle jeugdige koehedersmeisjes is Zij de beste. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*nitya-navya-rūpa-keli-kṛṣṇa-bhāva-sampadā
kṛṣṇa-rāga-bandha-gopa-yauvateṣu kampadā
kṛṣṇa-rūpa-veśa-keli-lagna-sat-samādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāśya-dāstu rādhikā (6)*

Met Haar rijkdommen van steeds nieuwe schoonheid, speelsheid en gevoelens voor Kṛṣṇa, laat Ze alle jonge koehedersmeisjes, die zijn gebonden in een diepe gehechtheid (*anurāga*) aan Śrī Kṛṣṇa, beven. Ze is verzonken in een constante trance op de schoonheid, de kleding en het speelse tijdverdrijf van Śrī Kṛṣṇa. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*sveda-kampa-kaṇṭakāśru-gadgadādi-saṅcitā-
marṣa-harṣa-vāmatādi-bhāva-bhūṣaṅāñcitā
kṛṣṇa-netra-toṣi-ratna-maṇḍanāli-dādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāśya-dāstu rādhikā (7)*

Ze is getooid met *sāttvika-bhāvas*, zoals transpireren, beven, kippenvel, tranen en een gebroken stem. Ze is gedecoreerd met ornamenten van *bhāvas*, zoals verontwaardiging, plezier en tegenstrijdigheid, en Ze wordt gesierd door een arsenaal van ornamenten bezet met edelstenen, waarmee Ze de ogen van Śrī Kṛṣṇa streelt. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*yā kṣaṇārdha-kṛṣṇa-viprayoga-santatoditā-
neka-dainya-cāpalādi-bhāva-vrnda-moditā
yatna-labdha-kṛṣṇa-saṅga-nirgatākhilādhikā
mahyam ātma-pāda-padma-dāsya-dāstru rādhikā (8)*

Wanneer Ze van Śrī Kṛṣṇa slechts een half ogenblik is afgescheiden, wordt Ze bedroefd door telkens oprijzende gevoelens van nederigheid en grote onrust; en Ze is van al Haar mentale beklemming verlost, zodra Ze Kṛṣṇa ontmoet als gevolg van de intense ondernemingen van een van Hun boodschappers. Mag die Śrīmatī Rādhikā me voor altijd zegenen met de dienst aan Haar lotusvoeten.

*aṣṭakena yas tv anena nauti kṛṣṇa-vallabhāṁ
darśane 'pi śailajādi-yoṣid-āli-durlabhāṁ
kṛṣṇa-saṅga-nanditātma-dāsya-sīdhu-bhājanāṁ
taṁ karoti nanditāli-sañcayāsu sā janam (9)*

Śrīmatī Rādhikā, wier *darśana* zelden wordt verkregen zelfs door Pārvatī-devī en andere godinnen, geeft groot plezier aan Haar *sakhīs*. Zijzelf wordt opgetogen van de ontmoeting met Śrī Kṛṣṇa en Ze is de meest dierbare geliefde van Hem. Ze maakt de persoon, die aan Haar bidt door deze *aṣṭaka* te zingen, een ontvanger van de nectar van de dienst aan Haar.

Sri Radha-stotram

BRAHMĀṆDA PURĀṆA

Uit de conversatie tussen Brahmā en Nārada in de *Brahmā-
ṇḍa Purāṇa*.

*gr̥he rādhā vane rādhā rādhā pṛṣṭhe puraḥ sthitā
yatra yatra sthitā rādhā rādhaivārādhyate mayā (1)*

RĀDHĀ IS THUIS, RĀDHĀ IS IN HET BOS EN
Ze is zowel vóór als achter me. Ik eerbiedig de
alles-doordringende Rādhājī, waar Ze ook aanwe-
zig is.

*jihvā rādhā śrutau rādhā rādhā netre hṛdi sthitā
sarvāṅga-vyāpinī rādhā rādhaivārādhyate mayā (2)*

Rādhā is op mijn tong, Rādhā is in mijn oren, Rādhā is in mijn
ogen en in mijn hart. Ik eerbiedig Rādhājī, die in ieders li-
chaam aanwezig is.

*pūjā rādhā japo rādhā rādhikā cābhivandane
smṛtau rādhā śiro rādhā rādhaivārādhyate mayā (3)*

Rādhā is in mijn *pūjā*, Rādhā is in mijn *mantra-japa*, Rādhā is in mijn gebeden, Rādhā is in mijn geheugen, en Rādhā is in mijn hoofd – ik eerbiedig die Rādhājī.

*gāne rādhā guṇe rādhā rādhikā bhojane gatau
ratrau rādhā divā rādhā rādhaivārādhyate mayā (4)*

Als ik zing, zing ik over de eigenschappen van Rādhā; alles dat ik eet, is Rādhā's *prasāda*; waar ik ook naartoe ga, ik herinner me altijd Rādhā; Rādhā is in de nacht, Rādhā is in de dag – ik eerbiedig die Rādhājī.

*mādhurye madhurā rādhā mahattve rādhikā guruḥ
saundarye sundarī rādhā rādhaivārādhyate mayā (5)*

Rādhā is het zoet in alles, dat zoet is; van alles dat belangrijk is, is Rādhā het meest belangrijk; en van alles dat mooi is, is Rādhā de allerhoogste schoonheid – ik eerbiedig die Rādhājī.

*rādhā rāsa-sudhā-sindhu rādhā saubhāgya-māñjarī
rādhā vrajāṅganā-mukhyā rādhaivārādhyate mayā (6)*

Rādhā is een zee van ambrosijnen *rāsa*, Rādhā is de bloemknop van al het goede geluk, Rādhā is de meest vooraanstaande *gopī* van Vraja – ik eerbiedig die Rādhājī.

*rādhā padmānanā padmā padmodbhava-supūjitā
padme vivecitā rādhā rādhaivārādhyate mayā (7)*

Omdat Rādhā's gezicht gelijk een vlekkeloze lotusbloem is, wordt Ze gekend als Padma. Ze wordt vereerd door Brahmā, die op de lotus verscheen, die voortkwam uit Viṣṇu's navel, en toen Ze voor het eerst door Haar vader werd gevonden, lag Ze op een lotus – ik eerbiedig die Rādhājī.

*rādhā-kṛṣṇātmikā nityaṁ kṛṣṇo rādhātmako dhruvam
vṛndāvaneśvarī rādhā rādhaivārādhyate mayā (8)*

Rādhā is eeuwigdurend verzonken in Śrī Kṛṣṇa, Kṛṣṇa is zeker altijd in Rādhā verzonken, en Rādhā is de koningin van Vṛndāvana – ik eerbiedig die Rādhājī.

*jihvāgre rādhikā-nāma netrāgrerādhikā-tanuḥ
karṇe ca rādhikā-kīrtir mānase rādhikā sadā (9)*

Rādhā's naam ligt op de punt van mijn tong, Rādhā's prachtige gedaante is altijd in mijn gezichtsveld, beschrijvingen van Rādhā's roem zijn altijd in mijn oren, en Rādhā woont altijd in mijn gedachten.

*kṛṣṇena paṭhitam stotram rādhikā-prītaye param
yaḥ paṭhet prayato nityaṁ rādhā-kṛṣṇāntigo bhavet (10)*

Een ieder, die dit gebed gesproken door Śrī Kṛṣṇa regelmatig en met grote zorg reciteert, krijgt liefdevolle dienst aan de voeten van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

*ārādhita-manāḥ kṛṣṇo rādhārādhita-mānasah
kṛṣṇākṛṣṭa-manā rādhā rādhā-kṛṣṇeti yaḥ paṭhet (11)*

Śrīmatī Rādhikā aanbidt Śrī Kṛṣṇa in Haar hart en gedachten en Kṛṣṇa aanbidt Śrīmatī Rādhikā in Zijn hart en gedachten; Śrī Kṛṣṇa trekt het hart en hoofd van Rādhikā aan en Rādhikā trekt het hart en hoofd van Kṛṣṇa aan. Een ieder, die dit gebed liefdevol reciteert, zal evenzo worden aangetrokken door de lotusvoeten van Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

Sri Radha-krpa-katakṣa-stava-raja

GESPROKEN DOOR ŚIVA IN DE
URDHVĀMNĀYA-TANTRA

*munindra-vṛnda-vandite tri-loka-śoka-hāriṇī
prasanna-vaktra-paṅkaje nikuṅja-bhūvilāsini
vrajendra-bhānu-nandini vrajendra-sūni-saṅgate
kadā kariṣyasīha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (1)*

O ŚRĪMATĪ RĀDHIKĀ, DIE DOOR GROTE heiligen wordt verheerlijkt! O Jij, die de klaagzang van de drie werelden teniet doet, wier lotusgezicht bloeit met een humoristische glimlach en die sport in de *kuṅjas*. O geliefde dochter van Koning Vṛṣabhānu! O, meest dierbare van de zoon van de koning van Vraja, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*aśoka-vṛkṣa-vallarī-vitāna-maṇḍapa-sthite
pravāla-vāla-pallava-prabhāruṅghri komale
varābhaya-sphurat-kare prabhūta-sampadālaye
kadā kariṣyasīha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (2)*

O Jij, die aanwezig is in een paviljoen gemaakt van klimplanten, die zich rond *aśoka*-bomen slingeren, wier mooie, zacht-rode voeten de uitstraling hebben van koraal en pas ontlukende rode blaadjes en wier [opgeheven] hand zegeningen en onverschrokkenheid schenkt. O woonplaats van oneindige rijkdom, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle, zijdelingse blik?

*anaṅga-raṅga-maṅgala-prasaṅga-bhaṅgura-bhruvām
savibhramam̐ sasambhramam̐ dṛganta-bāṇa-pātanaḥ
nirantaram̐ vaśī-kṛta-pratīti-nanda-nandane
kadā kariṣyasīha mām̐ kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam?* (3)

O Jij, die op het podium van de amoreuze sport in de loop van een heilzame discussie verbazing toont door Jouw wenkbrauwen als bogen te fronsen en dan plotseling de pijlen van Jouw zijdelingse blikken af te vuren, die de zoon van Śrī Nanda met romantische betovering doorboren en Hem onder Jouw eeuwigdurende beheer brengen, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*taḍit-suvarṇa-campaka-pradīpta-gaura-vigrahe
mukha-prabhā-parāsta-koṭi-sāradendu-maṅdale
vicitra-citra-sañcarac-cakora-śāva-locane
kadā kariṣyasīha mām̐ kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam?* (4)

O Jij, wier stralende en lichte gedaante lijkt op bliksem, goud en *campaka*-bloemen, wier lotusgezicht de schittering van de uitstraling van miljoenen najaarsmanen verslaat, en wier ogen, die rusteloos zijn als die van een jonge *cakora*-vogel, ieder moment diverse verbijsterende uitdrukkingen vertonen, wan-

neer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*mādonmadāti-yauvane pramoda-māna-maṇḍite
priyānurāga-rañjite kalā-vilāsa-panḍite
ananya-dhanya-kuñja-rājya-kāma-keli-kovide
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (5)*

O Jij, die dronken is van Jouw jeugdigheid, die is getooid met het smakelijke ornament van jaloeerse woede, die uitspattingen maakt in de gehechtheid van Jouw geliefde aan Jou, en die uiterst bekwaam is in de kunst van liefdesaangelegenheden. O Jij, die de grootste geleerde is in de kennis van de liefdesport in het gebied van Jouw vertrouwelijke, heilzame bos hutten, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*aśeṣa-hāva-bhāva-dhīra-hīra-hāra-bhūṣite
prabhūta-śāta-kumbha-kumbha-kumbhi-kumbha-sustani
praśasta-manda-hāsya-cūrṇa-pūrṇa-saukhya-sāgare
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (6)*

O Jij, die is gesierd met de ornamenten van *anubhāva*, zoals *hāva* en *bhāva*, en met een halssnoer van zachtmoedigheid en ernst, wier borsten lijken op waterkruiken gemaakt van puur goud en die lijken op de twee bulten op het hoofd van een olifant. O Jij, wier glorieuze, milde glimlach is als een zee vol zegen, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*mṛṇāla-vāla-vallarī taraṅga-raṅga-dorlate
latāgra-lāsya-lola-nīla-locanāvalokane*

*lalal-lulan-milan-manojña-mugdha-mohanāśrite
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (7)*

O Jij, wier armen lijken op de zachte stengels van een lotus, die zwindelen in de watergolven, wier blik uit blauwe ogen lijkt op de puntjes van klimplanten, die dansen in de bries, die Mana-mohana verleidt Jou te volgen en die op het moment van de ontmoeting met Hem Zijn verstand steelt en Hem bescherming biedt in Zijn staat van opgetogenheid, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*suvarṇa-mālikāñcita-tri-rekha-kambu-kañṭhage
tri-sūtra-maṅgalī-guṇa-tri-ratna-dīpti-dīdhiti
sa-lola-nīla-kuntala-prasūna-guccha-gumphite
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (8)*

O Jij, wier hals wordt gekenmerkt door drie lijnen, zoals van een schelphoorn, en welke is gesierd met gouden halssnoeren en een heilzame *tri-sūtra*³¹, die blinkt met drie soorten schitterende edelstenen. O Jij, wier blauwzwarte tressen, die met trossen bloesems in een vlecht zijn geweven en heen en weer slingeren, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*nitamba-bimba-lambamāna-puṣpa-mekhalā-guṇe
praśasta-ratna-kiṅkiṇī-kalāpa-madhya-mañjule
karīndra-śuṅḍa-daṇḍikā-varoha-saubhagoruke
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (9)*

³¹ Een *maṅgala-tri-sutra* is een speciale halsketting gedragen door getrouwde meisjes voor het gunstige effect.

O Jij, over wier ronde heupen een guirlande van excellente bloemen hangt, op wier charmante ranke taille een sublieme gordel van kleine met edelsteentjes bezette belletjes zachtjes rinkelt, en wier mooie dijen toelopen als de slurf van de koning der olifanten, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*aneka-mantra-nāda-mañju-nūpurā-rava-skhalat-
samāja-rāja-haṁsa-vaṁśa-nikvaṇāti-gaurave
vilola-hema-vallārī-vidāmbi-cāru-caṅkrame
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (10)*

O Jij, wier enkelbellen, die zachtjes klinken met een reeks vedische *mantras*, lijken op het gekwetter van een zwerm koninklijke zwanen, en wier elegante gang de bewegingen van een zwaaiende gouden klimplant bespot, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*ananta-koṭi-viṣṇu-loka-namra-padmajārcite
himādrijā-pulomajā-viriñcajā-vara-prade
apāra-siddhi-ṛddhi-digdha-sat-padāṅgulī-nakhe
kadā kariṣyasiha mām kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam? (11)*

O Jij, die wordt vereerd door Lakṣmī-devī – de meesteres van ongelimiteerde Vaikuṅṭha planeten – en die godsgeschenken geeft aan Śrī Pārvatī, Indrāṇī en Sarasvatī, zelfs een van de nagels van Jouw lotusvoeten geeft aanleiding tot een oneindige variëteit aan spirituele perfecties. Oh, wanneer maak Je mij de ontvanger van Jouw genadevolle zijdelingse blik?

*makheśvari! kriyeśvari svadheśvari sureśvari
triveda-bhāratīśvari pramāṇa-śāsaneśvari*

*rameśvari! kṣameśvari pramoda-kānaneśvari
vrajeśvari vrajādhipe śrī rādhike namo 'stu te (12)*

O Meesteres van allerlei soorten offers, van alle activiteiten, van de *mantras* uitgesproken tijdens *yajña*, van alle goden, van de lessen van de drie Veda's, van de bekrachtiging van alle schriftuurlijke principes, van de godin van het geluk, van vergeving, en van het verrukkelijke bos [van *Vṛndāvana*], O Meesteres en Keizerin van *Vraja*, O *Śrīmatī Rādhikā*, ik bied Jou mijn *praṇāma* aan.

*iīmam adbhutaṁ-stavaṁ niśamya bhānu-nandini
karotu santataṁ janaṁ kṛpā-kaṭākṣa-bhājanam
bhavet tadaiva sañcita-tri-rūpa-karma-nāśanam
bhavet tadā vrajendra-sūnu-maṇḍala-praveśanam (13)*

O dochter van *Vṛṣabhānu*, maak me bij het horen van dit prachtige gebed alsjeblieft gekwalificeerd om eeuwigdurend Jour genadevolle zijdelingse blik te ontvangen. Door Jouw genade worden mijn drie typen *karma*³² vernietigd en op dat moment zal ik de kring van de zoon van de koning van *Vraja* en Zijn meest dierbare *sakhīs* binnengaan.

³² Verzamelde reacties, vruchtvormende reacties en reacties uit huidige activiteiten.

Sri Nanda-nandanastakam

EEN OUD GEBED DOOR EEN ONBEKENDE

VAIṢṆAVA AUTEUR

*sucāru-vaktra-maṇḍalaṁ sukarṇa-ratna-kuṇḍalam
sucarcitāṅga-candanam namāmi nanda-nandanam (1)*

ZIJN RONDE GEZICHT IS ZO LIEF, ZIJN mooie oren zijn versierd met lange oorringen bezet met juwelen en Zijn lichaam is mooi gebalsemd met geurende sandelhoutpasta. Ik bied *pranama* aan die Śrī Nanda-nandana.

*sudīrgha-netra-pankajaṁ sikhi-sikhaṇḍa-mūrdhajam
anaṅga-koṭi-mohanam namāmi nanda-nandanam (2)*

Zijn ogen lopen lang uit als lotussen; pauwenveren sieren Zijn hoofd; en Hij verleidt miljoenen Cupido's. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*sunāsikāgra-mauktikaṁ svacchanda-danta-panktikam
navāmbudāṅga-cikkaṇam namāmi nanda-nandanam (3)*

Aan de punt van Zijn mooie neus hangt een olifantenparel, Zijn rijen tanden stralen op natuurlijke wijze [als parels] en Zijn lichaamskleur straalt als een nieuwe regenwolk. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*kareṇa veṇu-rañjitaṃ gati-karīndra-gañjitaṃ
dukūla-pīta-śobhanaṃ namāmi nanda-nandanam (4)*

Zijn handen worden gesierd met een fluit, Zijn majestueuze gang overstijgt die van de koning der olifanten en Hij wordt verfraaid door mooie gele kleding. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*tri-bhaṅga-deha-sundaraṃ nakha-dyuti-sudhākaram
amūlya-ratna-bhūṣaṇaṃ namāmi nanda-nandanam (5)*

Zijn drievoudig gebogen gedaante is het mooiste, Zijn nagels glanzen als de maan en Hij is getooid met onschatbare edelstenen. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*sugandha-aṅga-saurabham uro-virāji-kaustubham
sphurac-chrīvatsa-lāñchanam namāmi nanda-nandanam (6)*

Zijn lichaam verspreidt een buitengewoon betoverende geur en op Zijn brede borst schittert de *kaustubha*-steen samen met het kenmerk van Śrīvatsa. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*vṛndāvana-sunāgaraṃ vilāsānuga-vāsasam
surendra-garva-mocanaṃ namāmi nanda-nandanam (7)*

Hij is de meest gewiekste paramour van Vṛndāvana, die zich kleedt om Zijn verleidelijke, speelse tijdverdrijf kracht bij te zetten en die Indra van zijn trots bevrijdt. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

Sri Radha-kṛpā-kāṭakṣa-stava-raja

*vrajaṅganā-sunāyakaṁ sadā sukha-pradāyakam
jagan-maṇaḥ pralobhanam namāmi nanda-nandanam (8)*

De beeldschone minnaar van de meisjes van Vraja geeft alle levende wezens geluk en charmeert hun geest. Ik bied *praṇāma* aan die Śrī Nanda-nandana.

*śrī-nanda-nandanāṣṭakam paṭhed yaḥ śraddhayānvitaḥ
tared bhavābधिं dustaram labhet tad-aṅghri-yugmakam (9)*

Een ieder die deze acht verzen, die de zoon van Nanda verheerlijken, met vertrouwen reciteert, overwint met gemak de onoverkomelijke oceaan van het materiële bestaan en krijgt bescherming aan Zijn twee lotusvoeten.

*Radhe! Jaya Jaya
Madhava-dayite!*

ŚRĪLA RŪPA GOSVĀMĪ

*rādhe! jaya jaya mādhava-dayite!
gokula-tariṇī-maṇḍala-mahite (1)*

O RĀDHĀ! ALLE EER AAN JOU, O GELIEFDE van Mādhava! Jouw glorie wordt bezongen door de kring van jonge meisjes van Gokula.

dāmodara-rati-vardhana-veśe!
hari-niṣkṣaṭa-vṛndāvipineśe! (2)

O Jij, wier aankleding de genegenheid van Dāmodara verhoogt, O Koningin van het Vṛndāvana Bos, Je bent de tuin van plezier van Śrī Hari.

vṛṣabhānūdadhī-nava-śaśi-lekhe!
lalitā-sakhī! guṇa-ramita-viśākhe! (3)

Uit de zee van Vṛṣabhānu Mahārāja verrijs Jij als de nieuwe maan! O liefste vriendin van Lalitā! O Jij, die het hart van Viśākhā boeit met Jouw betoverende kwaliteiten!

karuṇām kuru mayi karuṇā-bharite!
sanaka-sanātana-varṇita-carite! (4)

Laad Jouw mededogen op mij, O Jij, die vol compassie is! Jouw transcendente kwaliteiten en karakter worden beschreven door Sanaka en Sanātana.

Kalayati Nayanam

ŚRĪ RĀYA RĀMĀNANDA

*kalayati nayanam diśi diśi valitam
pañkajam iva mṛdu-māruta-calitam (1)*

RĀDHĀ'S OGEN BLIKKEN IN IEDERE RICH-
ting en lijken op een lotus, die wiegt op een zachte
bries.

*keli-vipinam pravisati rādhā
pratipada-samudita manasija-bādhā (2)*

Wanneer Rādhā het speelbos binnengaat, komt Kāmadeva
naar voren en verspert Haar de weg bij iedere stap.

*vinidadhati mṛdu-manthara-pādam
racayati kuñjara-gatim anuvādam (3)*

Haar stappen zijn traag en delicaat als de gratieuze gang van
een olifant.

*janayati rudra-gajādhipa-muditam
rāmānanda-rāya-kavi-gaditam (4)*

Mogen deze woorden gesproken door de dichter Rāmānanda
Rāya geluk brengen aan Gajapati Maharāja Pratāparudra.

Sri Mangala-gītam

ŚRĪ JAYADEVA GOSVĀMĪ

[Gebruikelijk refrein: *rādhe kṛṣṇa govinda gopāla nanda-dulāla yaśodā-dulāla jaya jaya deva! hare*]

*śrīta-kamalākuca-maṇḍala! dhṛta-kunḍala! e
kalita-lalita-vanamālā! jaya jaya deva! hare (1)*

O JIJ, DIE ZIJN TOEVLUCHT NEEMT TOT DE
ronde borsten van Kamalā (Śrī Rādhā), O Jij, wiens
oren zijn versierd met oorringen en die een verleide-
lijke bloemenkrans van bosbloemen draagt, O Deva, O Hari,
moge Jij triomferen!

*dina-maṇi-maṇḍala-maṇḍana! bhāva-khaṇḍana! e
mni-jana-mānasa-harṁsa! jaya jaya deva! hare (2)*

O ornament van de zonneshijf, O Jij, die de gebondenheid
van het materiële bestaan verbreekt, O zwaan, die speelt op
het [meer van de] gedachten van heiligen, O Deva, O Hari,
moge Jij triomferen!

*kālīya-viṣa-dhara-gaṅḡjana! jana-raṅḡjana! e
yadu-kula-nalina-dineśa! jaya jaya deva! hare (3)*

O Jij, die de trots van de giftige slang Kālīya verpulvert, O Jij,
die de mensen [van Vraja] plezier geeft, O zon, die de lotus

van de Yadu-dynastie laat bloeien, O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*madhu-mura-naraka-vināšana! garuḍāsana! e
sura-kula-keli-nidāna! jaya jaya deva! hare (4)*

O vernietiger van de demonen Madhu, Mura en Naraka, O Jij, die op Garuḍa rijdt en die het verrukkelijke spel van de halfgoden inspireert, O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*amala-kamala-dala-locana! bhāva-mocana! e
tri-bhuvana-bhavana-nidhāna! jaya jaya deva! hare (5)*

O Jij, wier grote ogen lijken op de bloembladeren van een maagdelijke lotus, O Jij, die verheffing geeft uit het materiële bestaan en die de fundering is van de drie werelden, O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*janaka-sutā-kṛta-bhūṣaṇa! jīta-dūṣaṇa! e
samara-samīta-daśakaṇṭha! jaya jaya deva! hare (6)*

O Jij, die wordt gesierd door de dochter van Koning Janaka (Sītā-devī), O Jij, die de demoon Dūṣaṇa versloeg en de tienhoofdige Rāvaṇa in de strijd doodde, O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*abhinava-jaladhara-sundara! dhṛta-mandara! e
śrī-mukha-candra-cakora! jaya jaya deva! hare (7)*

O Jij, wiens gelaatskleur de satijnen glans heeft van een nieuwe regelwolk, O Jij, die de Mandara Berg vasthoudt en die de cakora-vogel is, die onophoudelijk gehecht is aan het vollemaansgezicht van Śrī Rādhā, O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*tava caraṇe praṇatā vayam iti bhāvaya e
kuru kuśalaṁ praṇateṣu jaya jaya deva! hare (8)*

O Heer, we hebben onze exclusieve toevlucht genomen tot Jouw lotusvoeten. Geef Jouw dienaren in overgave de gunst [door ons te zegenen met *prema-bhakti*], O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

*śrī-jayadeva-kaver idaṁ kurute mudam
maṅgalam-ujjala-gītaṁ jaya jaya deva! hare (9)*

Mag dit stralende en heilzame lied gecomponeerd door Śrī Jayadeva het geluk verhogen [van Jou en Jouw toegewijden, die het horen en reciteren], O Deva, O Hari, moge Jij triomferen!

Glossarium

A – B – C – D – E – G – H – J – K –
L – M – P – R – S – T – V – Y

A

- ācārya** – spiritueel voorganger; iemand die onderwijst door middel van voorbeeld.
- anurāga** – (1) gehechtheid, genegenheid of liefde; (2) een geïntensiveerd stadium van *prema*, dat direct vóór *māhābhāva* verschijnt.
- aprakāṭa** – (betekent letterlijk 'ongemanifesteerd') de onge-manifesteerde geestelijke wereld, Goloka Vṛndāvana.
- arcana** – verering van het Godsbeeld.
- arghya** – geheiligd water; een offer (een drank of vloeistof om op het hoofd te sprenkelen) bedoeld als begroeting van hoogst gerespecteerde personen. De ingrediënten zijn water, melk, *dūrvā*-gras, yogurt, ongekookte rijst van het rijstveld (*aravā*), rijst, sesamzaad, wit mosterdzaad, gerst, enzovoort.
- avadhūta** – een asceet, die dikwijls de algemeen aanvaarde normen van de samenleving overtreedt.

B

Bhagavān – de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods volmaakt in zes vermogens: schoonheid, rijkdom, kracht, faam, kennis en verzaking. *Vān* betekent letterlijk 'bezitter' en *bha-ga* betekent 'rijkdom' of 'vermogen'.

bhajana – innerlijke meditatie en verering.

bhakta – een toegewijde.

bhakti – toewijding of devotie voor God.

bhakti-yoga – liefdevolle toegewijde dienst aan God.

bhāva – (1) spirituele emoties, stemmingen of gevoelens; (2) het stadium in de ontwikkeling van *bhakti* direct vóór *prema*; (3) het stadium van *prema* boven *anurāga* gekenmerkt door een voortdurende absorbtie in extatische, bovenzinnelijke emotie.

brahma – (1) afkomstig van *brh*, hetgeen betekent 'uitgestrekt' of 'groot'; de algemene betekenis is geest; (2) het levende wezen; (3) het verstand; (4) de Superziel; (5) het onpersoonlijke aspect van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods; (6) Bhagavān Zelf.

brahmacārī – een mannelijke toegewijde, die zijn huis en familie verzaakt en celibatair blijft, nadat hij zich heeft gewijd aan het bereiken van perfectie in het spirituele leven.

brahma-ṛṣi – een heilige, een wijze gesitueerd in *brahma* realisatie.

C

caranāmṛta – nectar van de voeten van Śrī Kṛṣṇa of Zijn metgezellen. Substanties zoals water, melk, honing, yogurt, *ghee* en rozenwater worden gebruikt om de voeten van Śrī Kṛṣṇa of Zijn metgezellen te wassen. De nectar, die daarvan wordt verzameld, heet *caranāmṛta*.

Caturmāsya – de vier maanden gedurende het regenseizoen in India (augustus tot en met november), waarin de beoefening van bepaalde voorgeschreven soberheden zeer krachtig zijn voor de geestelijke ontwikkeling.

D

daṇḍavat praṇāma – onderworpen eerbetuigingen; letterlijk: vallen als een *daṇḍa* (stok) om eerbetuigingen aan te bieden.

darśana – het zien of toeschouwer zijn van het Godsbeeld, een heilige plaats, of een verheven Vaiṣṇava.

dhāma – de woonplaats van Śrī Bhagavān, waarin Hij verschijnt en Zijn goddelijk spel ten uitvoer legt.

dharma – (1) van de verbale wortel *dhṛ*, hetgeen betekent 'ondersteunen'; dus *dharma* betekent 'datgene dat ondersteunt'; (2) in het algemeen: religie; (3) de sociaal religieuze plichten voorgeschreven in de geschriften voor verschillende klassen personen in het vedisch sociale systeem (*varṇāśrama*), die zijn bedoeld om te worden bevrijd op het platform van *bhakti*.

dikṣā – inwijding door een geestelijk leermeester.

Dvādaśī – de twaalfde dag van de wassende of afnemende maan. Wanneer Ekādaśī, de elfde dag van de wassende of afnemende maan, overdag begint en eindigt op de volgende dag (na zonsopgang), wordt die Ekādaśī genoemd *vid-dha-ekādaśī*. In dat geval wordt de *ekādaśī-vrata* gevolgd op Dvādaśī in plaats van Ekādaśī. Dit wordt Mahā-dvādaśī genoemd en de *vrata* (gelofte) wordt *dvādaśī-vrata* genoemd.

E

Ekādaśī – de elfde dag van de wassende of afnemende maan. Op die dag schrijft het geschrift voor om te vasten van granen, bonen en andere voedingsmiddelen, zodat de *sād-haka* zich volkomen kan wijden aan activiteiten van zuivere *bhakti*. Ekādaśī wordt de moeder van devotie genoemd.

G

gopa – koeherdersjongen, of –man.

gopī – koeherdersmeisje, of –vrouw.

gosvāmī – (1) iemand die zijn zintuigen meester is en onthecht is van materiële elementen; (2) iemand in de verzakende levensorde.

H

hari-kathā – vertellingen over de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, Hari.

harināma – het chanten van de heilige namen van Śrī Kṛṣṇa.

Tenzij vergezeld van het woord *saṅkīrtana*, verwijst het

doorgaans naar het chanten van de Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra* zachtjes in zichzelf op een snoer van *tulasī*-kralen.

hlādinī-śakti – Śrī Kṛṣṇa's pleziervermogen; de energie, die verbonden is aan het aspect van zegen (*ānanda*) van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods. Hoewel Bhagavān de belichaming is van alle plezier, is *hlādinī* het vermogen, waarmee Hij bovenzinnelijke zegen proeft en veroorzaakt, dat anderen zegen ervaren.

J

Janmāṣṭamī – de verschijningsdag van Śrī Kṛṣṇa, die plaats heeft op de achtste dag van de donkere maan in de maand van Bhādra (augustus-september).

jīva – het eeuwige, individueel levende wezen, die in de geconditioneerde staat van het materiële bestaan een materieel lichaam aanneemt in een van de ontelbaar vele levenssoorten.

jñāna – (1) kennis; (2) kennis die leidt tot onpersoonlijke bevrijding.

jñānī – iemand die zoekt naar kennis, hetzij onpersoonlijke of persoonlijke kennis.

K

karma – (1) iedere activiteit uitgevoerd in de loop van het materiële bestaan; (2) baatzuchtige activiteiten; vrome activiteiten die leiden tot materieel voordeel in deze wereld of in de hemelse planeten na de dood; (3) noodlot; voorgaande activiteiten die leiden tot onvermijdelijke reacties.

kathā – (verwijst ook naar *hari-kathā* of *kṛṣṇa-kathā*) vertellingen over de heilige naam, vorm, kwaliteiten en het spel van Śrī Hari, of Śrī Kṛṣṇa.

kīrtana – het zingen over of verheerlijken van de naam, vorm, kwaliteiten, het spel, de woonplaats en toegewijden van Śrī Bhagavān; het belangrijkste onderdeel van het negenvoudige systeem van toegewijde dienst.

kuñja – een afgesloten prieel of loofhut in het bos voor het spel van plezier van Śrī Śrī Rādhā-Kṛṣṇa.

L

Lakṣmī – de godin van het geluk en eeuwige metgezellin van Śrī Viṣṇu.

līlā – het goddelijk spel van Śrī Bhagavān en Zijn eeuwige metgezellen, dat alle heil schenkt aan het levend wezen, dat geen relatie heeft met deze wereld en dat buiten het bereik ligt van het verstand en de materiële zintuigen.

M

mahābhāva – het hoogste stadium van *prema*, of transcendentale liefde.

mahājana – geestelijke autoriteit; iemand die de religieuze principes werkelijk begrijpt; de twaalf belangrijkste *mahājanas* worden in *Śrīmad-Bhāgavatam* (6.3.20) geïdentificeerd als Śrī Brahmā, Bhagavān Nārada, Śivajī, de vier Kumāra's, Kapiladeva, Svāyambhuva Manu,

Prahlāda Mahārāja, Janaka Mahārāja, Grootvader Bhīṣma, Bali Mahārāja, Śukadeva Gosvāmī en Yamarāja.

mahā-mantra – de 'grote *mantra*', samengesteld uit de voorname namen van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods in hun aanspreekvormen: *hare kṛṣṇa hare kṛṣṇa kṛṣṇa kṛṣṇa hare hare, hare rāma hare rāma rāma rāma hare hare*.

mañjarī – (1) een bloemknop; (2) een dienstmaagd van Śrīmatī Rādhikā.

māyā, Mahāmāyā – de materiële, begoochelende energie van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods; Zijn externe energie.

murti – de vorm van het godsbeeld van Śrī Bhagavān of Zijn toegewijde.

P

pādhyā – water voor het wassen van voeten. Ingrediënten zijn met bloemen geparfumeerd water, *dūrvā*-gras, *śyāma dhāna* (graan), *tulasī*-blaadjes, *candana* (sandelhout), enzovoort.

paramahansa – de hoogste, God-gerealiseerde, zwaanachtige toegewijde van Śrī Bhagavān; het vierde en hoogste stadium van *sannyāsa*.

Paramātmā – Superziel; Hij die zich als getuige in het hart van alle levende wezens bevindt en de bron is van geheugen, kennis en vergetelheid.

paramparā – het systeem van goddelijke kennisoverdracht van *guru* naar discipel via een ononderbroken ketting van zuivere, geestelijk leermeesters.

parikramā – omcirkeling.

prakaṭa – gemanifesteerd, zichtbaar voor normale ogen; het geestelijke gebied dat zich in deze wereld manifesteert.

praṇāma – letterlijk: naar de grond buigen; een eerbetuiging jegens het Godsbeeld van Bhagavān of tussen toegewijden.

prasādam – (letterlijk: 'genade') verwijst in het bijzonder naar voedselrestanten geofferd aan het Godsbeeld; kan ook verwijzen naar restanten van andere artikelen geofferd aan het Godsbeeld, zoals wierrook, bloemen, bloemenslingers en kleding.

prema – zuivere liefde voor God.

pūjā – het aanbieden van verering.

pūjārī – priester, iemand die *pūjā* aanbiedt, of het Godsbeeld in een tempel vereert.

Purṇimā – de dag van de volle maan.

puṣpāñjali – (1) een offer van bloemen uit beide handen aan Bhagavān, of aan Zijn verheven toegewijde; (2) bloemlezing, een gesproken verheerlijking van God of zijn verheven toegewijde.

R

Rādhāṣṭamī – de verschijningsdag van Śrīmatī Rādhikā, die plaats vindt op de achtste dag van de wassende maan in de maand van Bhādra (augustus-september).

rāsa, rāsa-lilā – Kṛṣṇa's onbevleete dans met de *gopīs* van Vṛndāvana.

rāsa-sthalī – de plaats van de *rāsa*-dans.

rati – (1) gehechtheid, dol zijn op; (2) synoniem met *bhāva*, het achtste stadium (direct vóór *prema*) in de ontwikkeling van de klimplant van *bhakti*.

S

sādhaka – spiritueel beoefenaar.

sādhana – spirituele beoefening uitgevoerd om een bepaald doel te bereiken.

sakhī – een vriendin.

śakti – vermogen, of energie.

samādhi – concentratie van de geest; meditatie of diepe trance, hetzij op Pramātmā of op het spel van Kṛṣṇa.

sampradāya – de school van een religieuze stroming.

saṅkīrtana – het gezamenlijk zingen van de heilige namen van Kṛṣṇa.

sannyāsa – de vierde *āśrama* (levensstadium) in het *varṇāśrama*-systeem; verzakend, ascetisch leven.

śāstra – de vedische geschriften.

sevā – dienst, diensverlening aan, achting, toewijding tot.

śloka – een Sanskriet vers.

śṛṅgāra-rāsa – een andere naam voor *mādhurya-rāsa*, het devotionele sentiment in de gemoedsgesteldheid van amoureuze aantrekkingskracht.

svarūpa-śakti – innerlijk vermogen van Śrī Bhagavān, dat superieur is aan Zijn marginale en externe vermogens. Het heeft drie aspecten: *sandhinī* (bestaan), *saṁvit* (kennis) en *hlādinī* (transcendentale of bovenzinnelijke zegen).

T

tattva – waarheid, realiteit, filosofisch principe; de essentie of substantie van iets (bijvoorbeeld, de waarheden met betrekking tot *bhakti* worden *bhakti-tattva* genoemd).

tilaka – heilige klei waarmee het voorhoofd en andere delen van het lichaam worden gemarkeerd om aan te geven, dat men een toegewijde of een aspirerend toegewijde van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods is.

tulasī – een heilige plant, waarvan de blaadjes en bloesems door Vaiṣṇava's worden gebruikt in de eredienst van Śrī Kṛṣṇa; een gedeeltelijke expansie van Vṛndā-devī; het hout wordt gebruikt voor het maken van een kralensnoer om mee te chanten en als halsketting.

V

vamśī – een van Kṛṣṇa's fluiten van ongeveer 32 centimeter lang met negen gaatjes. Kṛṣṇa heeft ook een aantal langere *vamśīs*: de *mahānandā*, of *sammohinī* gemaakt van juwelen; de *ākarṣiṇī* gemaakt van goud; en de *ānandinī* technisch genaamd *vamśulī* gemaakt van bamboe.

Vraja – naam van het geestelijke gebied, waar Kṛṣṇa menselijk spel uitvoert; Vraja omsluit Vṛndāvana, Gokula, Chatṭikarā, Nandagāon, Varṣāṇā, enzovoort.

Vrajavāsī – inwoner van Vraja.

vrata – a gelofte afgelegd voor zelfzuivering en spiritueel heil.

Y

yajña – (1) offer waarin een godheid wordt verzoend door het zingen van gebeden en *mantras* en het offeren van *ghee* in het heilig vuur; (2) iedere soort intense onderneming gericht op het bereiken van een bepaald doel.

Yogamāyā – spiritueel begoochelend vermogen van de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods; Zijn innerlijke energie.

yogī – iemand die het *yoga*-systeem beoefent met de bedoeling om de Superziel te realiseren of om samen te smelten met het lichaam van God.

yuga – een van de vier tijdperken, die in de Veda's worden beschreven: Satya-yuga, Tretā-yuga, Dvāpara-yuga en Kali-yuga. Deze vier *yugas* roteren als de maanden op een kalender. De duur van iedere *yuga* is verschillend – er

wordt gezegd, dat ze respectievelijk 1.728.000; 1.26.000; 864.000; en 432.000 jaar duren. Het afnemende getal vertegenwoordigt een overeenkomstige fysieke en morele achteruitgang van de mensheid in ieder tijdperk.

yūtha – een groep *gopīs*.

yūtheśvarī – de *gopīs* van Vraja worden onderverdeeld in vele verschillende groepen genaamd *yūthas*. De leider van iedere groep heet *yūtheśvarī*. Hoewel er vele *yūtheśvarīs* zijn, zijn er acht belangrijkste: Śrī Rādhā, Candrāvalī, Viśākhā, Lalitā, Śyāmā, Padma, Śaivyā en Bhadrā.

*Over Sri Śrīmad
Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja*

OP DE HEILIGE EN GUNSTIGE DAG VAN Maunī Amāvasyā in 1921 nam Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja zijn goddelijke geboorte in een vrome Vaiṣṇava familie in Tivārīpura in de deelstaat Bihar in India.

In februari 1946 ontmoette hij zijn *gurudeva*, Śrī Śrīmad Bhakti Prajñāna Keśava Gosvāmī Mahārāja, waarna zijn exemplarische leven van volkomen toewijding aan het Gauḍīya Vaiṣṇavisme, of het pad van *kṛṣṇa-bhakti* in de lijn van Śrī Caitanya Mahāprabhu, zich ging manifesteren.

Hij begeleidde zijn *gurudeva* op zijn omvangrijke prediktochten door India en assisteerde hem op actieve wijze bij de verspreiding van de leer van Śrī Caitanya Mahāprabhu voor het eeuwige welzijn van de levende wezens in deze wereld. Hiertoe behoorde de regelmatige ontvangst van duizenden pelgrims, die de jaarlijkse omcirkeling van Śrī Navadvīpa-dhāma, de verschijningsplaats van Śrī Caitanya Mahāprabhu, en Śrī Vṛndāvana-dhāma, de verschijningsplaats van Śrī Kṛṣṇa, uitvoerden.

Zijn *gurudeva* had hem de opdracht gegeven om het werk van vooraanstaande Gauḍīya Vaiṣṇava's in Hindi te vertalen, een taak, die hij zijn leven lang nauwgezet uitvoerde en die

resulteerde in de publicatie van bijna vijftig heilige teksten in Hindi. Later werden de meeste van deze onschatbare meesterwerken in het Engels en in andere grote wereldtalen vertaald.

Vele jaren reisde hij door India om de boodschap van het Gauḍīya Vaiṣṇavisme te verspreiden en om dezelfde reden reisde hij sinds 1996 ook buiten India. In de daarop volgende veertien jaar heeft hij meer dan dertig keer de wereld rondgereisd. Of hij nu in India was of daar buiten, zijn prediking werd altijd gekenmerkt door het op moedige wijze ontmaskeren van misverstanden, die de specifieke betekenissen van de komst van Śrī Caitanya Mahāprabhu verhulden. Hij deed dat op strikte wijze naar de wens van Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura Prabhupāda en in perfecte overeenstemming met de ideeën van Śrīla Rūpa Gosvāmī, Śrī Caitanya Mahāprabhu's belangrijkste volgeling. Door in de huidige tijd de glorieuze principes van de Gauḍīya Sam-pradāya uit te dragen heeft hij dus de functie van een ware *ācārya* uitgeoefend.

Op 29 december 2010 heeft hij op de leeftijd van negentig jaar in Cakratīrtha in Śrī Jagannātha Purī-dhāma zijn spel in deze wereld voltooid. In Śrī Navadvīpa-dhāma werd de volgende dag aan de volkomen bekrachtigde afgezant van Śrī Gaurasundara, de belichaming van Zijn unieke mededogen, *samādhi* gegeven. Hij zal nooit ophouden om in zijn goddelijke instructies en in het hart van degenen, die aan hem zijn toegewijd, te blijven wonen.

Centra & Contacten Wereldwijd

www.purebhakti.com/contact-us/centers-mainmenu-60.html

INDIA

Mathura: *Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Jawahar Hata, U.P. 281001 (Opp. Dist. Hospital), Email: mathuramath@gmail.com • **New Delhi:** *Shri Raman-vihari Gaudiya Math* – Block B-3, Janakpuri, New Delhi 110058 (Near musical fountain park), Tel: 9810192540; *Karol Bagh Centre:* Rohini-nandana dasa, 9A/39 Channa Market, WEA, Karol Bagh, Tel: 9810398406, 9810636370, Email: purebhakti.kb@gmail.com • **Vrindavan:** *Shri Rupa-Sanatana Gaudiya Math* – Dan Gali, U.P. Tel: 09760952435; *Gopinath Bhavan* – Parikrama Marga (next to Imli-tala), Seva Kunja, Vrindavan 281121, U.P., Email: vasantidasi@gmail.com • **Puri:** *Jay Shri Damodar Gaudiya Math* – *Sea Palace*, Chakratirtha Road. Tel: 06752-223375 • **Bangalore:** *Shri Madan Mohan Gaudiya Math* – 245/1 29th Cross, Kaggadasa pura Balaji layout, Bangalore-93, Tel: 089044277754, Email: bvvaikhanas@gmail.com; *Shri Ranganath Gaudiya Math* – Hesaraghatta, Bangalore, Tel: 09379447895, 07829378386 • **Faridabad:** *Shri Radha Madhav Gaudiya Math* – 293, Sector-14, Hariyana, Tel: 09911283869 • **Navadvipa:** *Shri Shri Keshavaji Gaudiya Math* – Kolerdanga Lane, Nadiya, Bengal, Tel: 09153125442

AUSTRALIA

Garden Ashram – Akhileshvari dasi, Tel: 612 66795916, Email: akhileshvari.dasi@gmail.com • *Shri Gaura Narayan Gaudiya Math* – Brisbane, Queensland, Tel: +61 403 993 746, Email: bhaktibrisbane2010@gmail.com

CHINA / HONG KONG

15A, Hillview Court, 30 Hillwood Road, Tsim Sha Tsui, Kowloon, Tel: +85223774603

UNITED KINGDOM & IRELAND

Birmingham: *Shri Gour Govinda Gaudiya Math* – 9 Clarence Road, Handsworth, Birmingham, B21 0ED, U. K., Tel: (44) 121551-7729, Email: bvashram108@gmail.com • **London:** *Shri Gangamata Gaudiya Math* – 631 Forest Road, E17 4NE London, Tel: 02080578406, Email: gangamatas@hotmail.com • **Galway:** *Family Centre* – Tel: 353 85-1548200, Email: jagannathchild@gmail.com

USA

Gaudiya Vedanta Publications Offices – Tel: (800) 681-3040 ext. 108, Email: orders@bhaktiprojects.org • **Alachua:** *Shri Shri Radha-Govinda Mandir* – Tel: (1) 386-462-2682. Email: yourbvgi@gmail.com, Website: www.bvgi.org • **Houston:** *Shri Govindaji Gaudiya Math* – Tel: (1) 281-650-8689. Email: info@sgm.org, Website: www.sgm.org

Websites

Gauḍiya Vedānta Publications (GVP)

De GVP publiceert, conserveert en distribueert de boeken van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvami Mahārāja. Voor meer informatie over de inhoud van deze boeken kunt u de volgende websites bezoeken:

www.purebhakti.com – voor nieuws, updates en gratis downloaden van boeken, lezingen en *bhajans*.

www.purebhakti.tv – voor het kijken en luisteren naar lezingen online en voor links naar updates van live web-casts.

www.harikatha.com – voor het per email ontvangen van de lezingen en video's van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Mahārāja op zijn wereldreis.

www.backtobhakti.com – voor het laatste nieuws over de IPBYS, de International Pure Bhakti Yoga Society.

Indien u meer wilt weten over boeken, lezingen, audio-opnamen, video's, lessen en de International Pure Bhakti Yoga Society (IPBYS) van Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Mahārāja kunt u contact opnemen met **connectwithussoon@gmail.com**

Voor het vinden van een centrum in uw buurt:

www.purebhakti.com/contact-us

Engelse publicaties van

ŚRĪ ŚRĪMAD

BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

<i>Arcana-dīpikā</i>	<i>Śrīmad Bhagavad-gītā</i>
<i>Śrī Bhajana-rahasya</i>	<i>Śrī Navadvīpa-dhāma-māhātmya</i>
<i>Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu-bīndu</i>	<i>Śrī Navadvīpa-dhāma Parikramā</i>
<i>Bhakti-rasāyana</i>	<i>Śrī Prema-samputa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Śrī Rādhā-kṛṣṇa-gaṇoddeśa-dīpikā</i>
<i>Śrī Brahma-saṁhitā</i>	<i>Śrī Saṅkalpa-kalpadrumaḥ</i>
<i>Essence of the Bhagavad-gītā</i>	<i>Śrī Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Five Essential Essays</i>	<i>Śrī Upadeśāmṛta</i>
<i>Going Beyond Vaikuṅṭha</i>	<i>Śrī Vraja-maṇḍala Parikramā</i>
<i>Harmony</i>	<i>Śrī Rāya Rāmānanda Saṁvāda</i>
<i>Jaiva-dharma</i>	<i>Śrīla Bhakti Prajñāna Keśava Gos-</i>
<i>Letters From America</i>	<i>vāmī – His Life and Teachings</i>
<i>Śrī Manaḥ-śikṣā</i>	<i>The Distinctive Contribution of</i>
<i>My Śikṣā-guru and Priya-bandhu</i>	<i>Śrīla Rūpa Gosvāmī</i>
<i>Pinnacle of Devotion</i>	<i>The Essence of All Advice</i>
<i>Śrī Prabandhāvalī</i>	<i>The Gift of Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>
<i>Secret Truths of the Bhāgavatam</i>	<i>The Journey of the Soul</i>
<i>Secrets of the Undiscovered Self</i>	<i>The Nectar of Govinda-līlā</i>
<i>Śiva-tattva</i>	<i>The Origin of Ratha-yātrā</i>
<i>Śrī Bṛhad-bhāgavatāmṛta</i>	<i>The Way of Love</i>
<i>Śrī Dāmodarāṣṭakam</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Śrī Gauḍīya Gīti-guccha</i>	<i>Vaiṣṇava-siddhānta-mālā</i>
<i>Śrī Gīta-govinda</i>	<i>Veṅu-gīta</i>
<i>Śrī Gopī-gīta</i>	<i>Walking with a Saint</i>
<i>Śrī Harināma Mahā-mantra</i>	<i>Rays of the Harmonist (periodical)</i>

Nederlandse publicaties

van **Śrī Śrīmad Bhaktivedānta Nārāyaṇa Gosvāmī Mahārāja**

vertaald en uitgegeven door Pro Deo Uitgever Jaya Radhe

<https://purebhakti.com/jayaradhe.nl>

<i>Bhagavad-gītā</i>	<i>Prabandha Pañcakam</i>
<i>Bhāgavata-rahāsyā</i>	<i>Prabandhavalī</i>
<i>Bhajana-rahāsyā</i>	<i>Prema-pradīpa</i>
<i>Bhakti-tattva-viveka</i>	<i>Prema-sampuṭa</i>
<i>Boterdief</i>	<i>Reis van de ziel</i>
<i>Camatkāra-candrikā</i>	<i>Rāga-vartma-candrikā</i>
<i>Essentie van Bhagavad-gītā</i>	<i>Rāmānanda Rāya Saṁvāda</i>
<i>Geheimen van Bhajana</i>	<i>Śikṣāṣṭaka</i>
<i>Geheimen van het onontdekte Zelf</i>	<i>Śiva-tattva</i>
<i>Geluk in het paradijs der dwazen</i>	<i>Śrī Rādhā</i>
<i>Gift van Śrī Caitanya Mahāprabhu</i>	<i>Śrī Rūpa Gosvāmī's bijdrage</i>
<i>Gīta-govinda</i>	<i>Summum van toewijding</i>
<i>Gopi-gīta</i>	<i>Ujjvala-nīlāmaṇi-kiraṇa</i>
<i>Hari-kathāmrta</i>	<i>Upadeśamṛta</i>
<i>Jagannātha Ratha-yātrā</i>	<i>Utkalikā-vallarī</i>
<i>Jaiva-dharma</i>	<i>Veṇu Gīta</i>
<i>Mādhurya-kādambinī</i>	<i>Verborgen pad van devotie</i>
<i>Maharṣi Durvāsā</i>	<i>Voorbij Nirvāṇa</i>
<i>Manah-śikṣā</i>	<i>Ware sentimenten van de ziel</i>
<i>Nitya-dharma</i>	<i>Wijze van Liefhebben</i>

Jaya Radhe